

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA
TEZİ**

**KIRSAL TOPLULUKLARDA TARIMSAL SUÇ OLGUSU:
DENİZLİ BOZKURT ÖRNEĞİ**

MURAT MADENÜS

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEMMUZ 2021

**KIRSAL TOPLULUKLARDA TARIMSAL SUÇ OLGUSU: DENİZLİ
BOZKURT ÖRNEĞİ**

Murat MADENÜS

**DOKTORA TEZİ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2021

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Murat MADENÜS
06/07/2021

KIRSAL TOPLULUKLARDA TARIMSAL SUÇ OLGUSU: DENİZLİ BOZKURT ÖRNEĞİ

(Doktora Tezi)

Murat MADENÜS

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2021

ÖZET

Tarımsal suç mağduriyeti konusunun ele alındığı bu çalışmanın amacı, çiftçilerin neden suça maruz kalmadan önce emniyet tedbiri uygulamadıklarını tarımsal suç mağduriyeti sürecine ilişkin sosyolojik bir model oluşturarak anlayabilmektir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için nitel araştırma yöntemlerinden biri olan kuram oluşturma tercih edilmiş ve Kathy Charmaz’a ait yapılandırmacı bakış açısının esasları takip edilmiştir. Çalışma Denizli’nin Bozkurt ilçesinde yapılmıştır. 2017-2019 yılları arasında meydana gelen on sekiz farklı tarımsal suçun mağduru olmuş yirmi bir çiftçiyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler temel veri setini oluşturmuştur. Veri, mağduriyet öncesi ve mağduriyet sonrası olmak üzere iki aşamalı olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda çiftçilerin, ani tarımsal suç mağduriyeti ve anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyeti olmak üzere iki farklı tarımsal suç mağduriyeti süreci yaşadıkları tespit edilmiştir. Çiftçiler, mağduriyet öncesinde neredeyse hiç emniyet tedbiri uygulamamaktadırlar. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suça maruz kalan çiftçiler, bu suçları yaşadıkları yere dair genel güvenlik algılarını olumsuz etkilemeyen bireysel olaylar olarak nitelendirmektedirler. Ani tarımsal suça maruz kalan çiftçilerden köyde doğup büyüyenlerin çoğunluğu kırdaki ekonomik, kültürel ve coğrafi durumdan ötürü suça maruz kaldıktan sonra da emniyet tedbirini hayata geçirme ve devam ettirme olanağına sahip değildirler. Olanağına sahip az sayıdaki çiftçi, kendi kimliklerini yansıttığını düşündükleri köylerini güvenilmez ilan etmek istememektedirler. Kentte maruz kaldıkları kısıtlanmışlık duygusundan tek kaşışı kırdaki gören kent kökenli çiftçiler ise hayallerindeki kırsal cennet imgesinin zarar görmesini istememektedirler. Bu tespitler doğrultusunda, araştırmacıların kent merkezli bakış açılarıyla yorumlamakta ve anlamakta güçlük çektikleri tedbirsiz çiftçi davranışının, çiftçilerin kırdaki suçun olmadığına dair bir toplumsal gerçeklik inşa etmeye ihtiyaç duymalarından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuç kırdaki suç olgusunun kenttekinden farklılığını ve kıra özgü bakış açısıyla ele alınması gerektiğini bir kez daha kanıtlamıştır.

Bilim Kodu : 113801
Anahtar Kelimeler : Kır, Kırsal Topluluk, Kırsal Suç, Tarımsal Suç, Suç Mağduriyeti
Sayfa Adedi : 267
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ

AGRICULTURAL CRIME FACT IN RURAL COMMUNITIES: THE DENİZLİ
BOZKURT SAMPLE

(Ph. D. Thesis)

Murat MADENÜS

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

July 2021

ABSTRACT

The purpose of this study, which deals with the issue of agricultural crime victimization, is to understand why farmers do not implement security measures before being subjected to crime by creating a sociological model regarding the agricultural crime victimization process. In order to achieve this goal, one of the qualitative research methods, grounded theory, was preferred and the principles of the constructivist perspective of Kathy Charmaz were followed. The study was conducted in Bozkurt district of Denizli. Semi-structured interviews with twenty-one farmers who were victims of eighteen different agricultural crimes that occurred between 2017 and 2019 formed the basic data set. The data were analyzed in two stages: pre-victimization and post-victimization. As a result of the analysis, it was determined that the farmers experienced two different agricultural crime victimization processes: sudden agricultural crime victimization and conflict-based agricultural crime victimization. Farmers practically do not apply any security measures prior to the victimization. Farmers who have been subjected to conflict-based agricultural crime describe these crimes as individual events that do not adversely affect their general sense of security of where they live. Among the farmers who were exposed to sudden agricultural crime, the majority of those who were born and raised in the village do not have the opportunity to implement and maintain the security measures after being subjected to crime due to the economic, cultural and geographical situation in the countryside. The few farmers with opportunities do not want to declare their villages unreliable, which they consider reflecting their identities. Urban-based farmers, who think that the only place where they can escape from the feeling of restriction they are exposed to in the city is the rural, do not want the image of the rural idyll in their dreams to be damaged. In line with these findings, it was concluded that the imprudent farmer behavior, which researchers had difficulty in interpreting and understanding from an urban-centered perspective, was due to the farmers' need to construct social reality about rural as a crime-free place. This result once again proved that the crime phenomenon in the rural is different from the urban one and should be addressed with a rural perspective.

Science Code : 113801

Key Words : Rural, Rural Communities, Rural Crime, Agricultural Crime, Crime
Victimization

Page Number : 267

Supervisor : Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ

TEŞEKKÜR

Uzun bir süreci kapsayan çalışmam boyunca karşıma çıkan zorlukları aşabilmem hep etrafımdaki insanların varlıkları sayesinde mümkün oldu. Bu nedenle burada ismini anmadığım ancak varlığı ile çalışmama katkı sağlayan herkese teşekkür ederim.

Çalışmamın her aşamasında değerli katkılarını sunan tez danışmanım Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ'ye, lisansüstü eğitimimin başından beri bilgisinden yararlandığım ve kendisinden çok şey öğrendiğim değerli hocam Prof. Dr. Dolunay ŞENOL'a, tez izleme komitesindeki katkıları ve tez jürisindeki yapıcı eleştirileri nedeniyle Prof. Dr. Cahit GELEKÇİ, Prof. Dr. Serdar SAĞLAM ve Prof. Dr. Erdal AKSOY'a teşekkür ederim.

Doktora eğitimimin başlangıcından itibaren hoşgörülerini ve desteklerini yanımda hissettiğim Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'ndeki komutanlarıma ve mesai arkadaşlarıma, çalışmama saygı gösteren ve en samimi şekilde katkı sağlayan Bozkurtlulara, başta İlçe Jandarma Komutanımız ve Karakol Komutanımız olmak üzere araştırma sahasındaki desteklerini asla unutmayacağım Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı'nda görevli meslektaşlarıma, çalışmam boyunca sıkça ziyaret ettiğimiz eşimin babaannesi Meliha DOĞAN ile eşimin anne ve babası Songül ve Mustafa DOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Aramızdan ayrılalı uzun süre geçse de evlatlarıyla gurur duymaya devam ettiğine inandığım merhum babam İbrahim MADENÜS'e, uzaktayken bile desteklerini hep yanımda hissettiğim annem Sema MADENÜS ile kardeşim Buket MADENÜS'e teşekkür ederim.

Ve son olarak 13 Mart 2010'dan beri her türlü sevinci ve üzüntüyü birlikte paylaştığımız, fedakârlığı, hoşgörüsü, anlayışı ve hepsinden de öte sevgisi olmasaydı bu serüveni asla başarıyla tamamlayamayacağıma inandığım biricik eşim Funda MADENÜS'e, evimizin neşesi kızımız Melis Naz'a ve daha dünyaya gelmeden akademik çalışmanın etkisine maruz kalan müstakbel oğlumuz Altay'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xi
FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ	xii
HARİTALARIN LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ÇALIŞMANIN KAPSAMI ve ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı.....	11
1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	12
1.2.1. Araştırma Sahası: Bozkurt.....	13
1.2.2. Araştırma Sahasına Giriş ve Tarımsal Suç Mağdurlarının Tespiti.....	18
1.2.3. Örneklemenin Seçilmesi, Verinin Toplanması ve Analiz Edilmesi.....	20
1.3. Araştırmanın Kısıtlılıkları	26

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kır-Kent Karşıtlığı Çerçevesinde Kır ve Kırsal Topluluk	29
2.2. Kırsal Suç	34
2.3. Tarımsal Suç.....	42
2.4. Tarımsal Suç Mağduru	45

3. BÖLÜM

TARIMSAL SUÇ MAĞDURİYETİ ile İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

3.1. İlk Dönem Çalışmaları	50
3.2. 2000 Yılı Sonrasında Yapılan Çalışmalar	52
3.2.1. Çalışmaların yapıldığı yerler	52
3.2.2. Çalışmalarda kullanılan teoriler.....	54
3.2.3. Çalışmalarda kullanılan yöntemler	60
3.2.4. Çalışmalarda ele alınan konular ve elde edilen bulgular	64

4. BÖLÜM

BOZKURT'UN KASABA VE KÖYLERİNDE TARIMSAL SUÇ MAĞDURU OLMAK

4.1.1. Mağduriyet Öncesi	99
4.1.1.1. Suçun olmadığı yer gerçekliğini inşa etme	101
4.1.1.2. Suçun olmadığı yer algısını sürdürme	114
4.1.1.3. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurunun faille anlaşmazlık yaşaması	146
4.1.1.4. Tedbirsizlik kültürünü benimseme	172
4.1.2. Mağduriyet Sonrası.....	173
4.1.2.1 Ani tarımsal suç mağduriyeti sonrası.....	173
4.1.2.1.1. Suça maruz kaldığını fark etme	174
4.1.2.1.2. Mağduriyetin ilk etkisine maruz kalma	180
4.1.2.1.3. Suçu resmi makama bildirme	184
4.1.2.1.4. Mağduriyetin süreçsel etkisine maruz kalma	185
4.1.2.1.5. Mağduriyeti etkisizleştirme/suçun olmadığı yer gerçekliğini sorgulama	203
4.1.2.1.6. Tekrar aynı noktada buluşma.....	209
4.1.2.2. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyeti sonrası	216

Sayfa

4.1.2.2.1. Kendisini anlaşılmazlığın mağduru kılacak durumu bulma.....	217
4.1.2.2.2. Faille iletişimden sonuç alamama	221
4.1.2.2.3. Adli süreci araçsallaştırma	224
4.1.2.2.4. Mağduriyetin olumsuz etkilerine maruz kalma.....	230
4.1.2.2.5. Faille arasındaki durumu güncelleme.....	232
SONUÇ	239
KAYNAKLAR	251
EKLER.....	263
EK-1. Tarımsal suç mağduru görüşme formu.....	264
ÖZGEÇMİŞ	267

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. 2004-2020 yılları arasında J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen yıllık asayiş olayları sayıları	4
Çizelge 1.2. J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde 2012 ve 2018 yıllarında meydana gelen asayiş olaylarının yıllık toplam sayılarına ve birim nüfusa düşen sayılarına göre karşılaştırılması.....	4
Çizelge 1.3. Bozkurt'un mahallerinin emniyet asayiş sorumluluğu ve nüfusu	15
Çizelge 1.4. 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Bozkurt İlçe J.K.lığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen tarımsal suçlar	20
Çizelge 1.5. Çalışmanın kuramsal örnekleme	24
Çizelge 2.1. Kır ve kent ikiliği.....	31
Çizelge 4.1. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurları.....	147

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Veri toplama ve analiz döngüsü	25
Şekil 4.1. Ani ve anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyeti modelleri	97
Şekil 4.2. Tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet öncesi deneyim süreçleri	100
Şekil 4.3. Ani tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet sonrası süreci	174
Şekil 4.4. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet sonrası süreci.....	217

FOTOĞRAFLARIN LİSTESİ

Fotoğraf	Sayfa
Fotoğraf 1.1. a. Baklankuyucak Köyü	16
Fotoğraf 1.2. b. Baklankuyucak Mahallesi	16
Fotoğraf 4.1. Cemal'in bahçeli evi	109
Fotoğraf 4.2. Baklankuyucak'da açıkta bırakılan tarım araçları.....	112
Fotoğraf 4.3. İlhan'ın ve Galip'in köpekleri.....	113
Fotoğraf 4.4. Tarlalardan çalınan sulama boruları.....	119
Fotoğraf 4.5. Balya makinesi ve römorka yüklenmeye hazır balyalar	121
Fotoğraf 4.6. Basıldıktan sonra tarlalarda bırakılan paketler.....	122
Fotoğraf 4.7. “Her şeyin serbest olduğu” ova.....	122
Fotoğraf 4.8. Çiftçiler tarafından başıboş otlamaya bırakılmış kuzular	125
Fotoğraf 4.9. Hasan ile Hacer'e ait açık ahır	139
Fotoğraf 4.10. Davut'a ait kapalı ahır.....	139
Fotoğraf 4.11. İlhan ve eşi İpek'e ait açık ahır ve emniyet maksadıyla bulundurdıkları köpekleri	140
Fotoğraf 4.12. Kamil'in güvenlik kamera sistemli ahır.....	142
Fotoğraf 4.13. Çambaşı Köyü girişi.....	143
Fotoğraf 4.14. İnceler'e herkes hoş gelmiştir; hurdacı, dilenci ve seyyar satıcı olmadıktan sonra	144
Fotoğraf 4.15. Hüsnü'nün komşusuyla anlaşmazlık yaşadığı arazisi	151
Fotoğraf 4.16. Eşim ve kızım ile birlikte görüşmeye gittiğimiz Canan, kardeşiyle miras anlaşmazlığı yaşadığı tarlayı gösterirken	155
Fotoğraf 4.17. Sulanan tarlalar.....	158
Fotoğraf 4.18. Aralarındaki anlaşmazlık nedeniyle İlhan ve İpek'in komşularının pencerelerini kapatmadığı ahırları.....	163
Fotoğraf 4.19. Bekir ile Burcu'nun on bir küçükbaş hayvanının çalındığı ahırları	175
Fotoğraf 4.20. Ender ve ailesine ait iki adet buzağının çalındığı ahır	176

Fotoğraf**Sayfa**

Fotoğraf 4.21. Ahmet'in sekiz adet küçükbaş hayvanının çalındığı ahır	177
Fotoğraf 4.22. Cemal'in tarım aletlerinin çalındığı evi	178
Fotoğraf 4.23. Ahmet'in hırsızlar tarafından yakılan ahırının yanmış parçaları ve eksiklerini tamamlayamadığı yeni ahır	187
Fotoğraf 4.24. Ahmet'in "çadır" olarak nitelendirdiği, ahırının yanındaki barakası	205
Fotoğraf 4.25. Bekir ile Burcu'nun hayvanları çalındıktan sonra tedbir amaçlı ahırlarına taktırdıkları demir kapı	207
Fotoğraf 4.26. Evine hırsız girdikten sonra Cemal'in emniyet maksadıyla giriş kapısına koyduğu köpekleri	207
Fotoğraf 4.27. Buzağları çalınan Ender ve ailesinin olay sonrasında emniyet maksadıyla taktıkları projektör	208
Fotoğraf 4.28. Güvenlikli olma dereceleri farklı iki ahır	211
Fotoğraf 4.29. Ahmet'in emniyet maksadıyla yanında bulundurduğu tüfeği	213
Fotoğraf 4.30. Canan'ın kardeşinin anlaşmazlık yaşadıkları tarlaya koyduğu tarım aleti ve taşlar	218
Fotoğraf 4.31. Bayram ile kardeşlerinin miras anlaşmazlığı yaşadıkları tarla ve ağabeyinin kendilerinden izinsiz kestirip sattığı ağaçlar	219
Fotoğraf 4.32. Akın'ın bahsettiği, ovanın ortasında telle çevrilmiş vaziyette savunmasızca ve çaresizce bulunan bahçe	235

HARİTALARIN LİSTESİ**Harita****Sayfa**

Harita 1.1. Denizli'nin ilçeleri (Kaynak: tr.wikipedia.org) 14

Harita 1.2. Bozkurt'un yerleşim yerleri (Kaynak: denizli.ktb.gov.tr) 17

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

EGM

Emniyet Genel Müdürlüğü

J.Gn.K.lığı

Jandarma Genel Komutanlığı

TÜİK

Türkiye İstatistik Kurumu

JOBS

Jandarma Olaylar Bilgi Sistemi

ATSM

Ani tarımsal suç mağduriyeti/mağduru

ADTSM

Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç
mağduriyeti/mağduru

GİRİŞ

Yaşadığımız yerleri kent veya kır olarak ifade etmemizin sonucunda ortaya çıkan rakamlar giderek daha fazla oranda kentte yaşamaya yöneldiğimizi göstermektedir. Birleşmiş Milletler verilerine göre 1950 yılında dünya nüfusunun % 30'u kentlerde yaşarken, 2018 yılı itibarıyla bu oran % 55'e çıkmıştır. 2050 yılı için öngörülen oran ise % 68'dir. Kente yönelim Türkiye'de daha da yoğundur. Aynı verilere göre 1950'li yılında Türkiye nüfusunun yaklaşık % 75'i kırdaki yaşarken 2018 yılı itibarıyla oranlar neredeyse tam tersine dönmüştür. Bu oranın 2050 yılı itibarıyla % 85'in üzerine çıkması beklenmektedir (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division , 2019). Bu yönelim Türkiye'yi kırdaki yaşayan insan nüfusu oranı en fazla düşen ülkeler arasına sokmaktadır. Kentte yaşayan insan nüfusunun artması ise genellikle modernleşmenin göstergelerinden biri olarak algılanmaktadır.

İlk sosyologlar kıyı ve kenti insanların toplumsal yaşamlarını sürdürdükleri bütün yaşamsal mekânı oluşturan iki farklı parça olarak ele almış (Hillyard, 2007: 1), bununla birlikte genellikle kenti toplumsal değişimin yeni ve gelecekte daha da yaygın hale gelecek yaşam mekânı olarak nitelendirmişlerdir (Durkheim, 2014; Park, Burgess ve McKenzie, 1992; Simmel, 2000; Tönnies, 2001; Weber, 2012; Wirth, 1938). Süreç içerisinde modernleşme düşüncesi kenti dünyanın esas yaşamsal mekânı ilan etmiş, kapitalist sisteme uyum gösterilmesi için bu düşünce öncelikle bilinçlerde bir zorunluluk olarak dayatılmış, küreselleşme sürecinde ise sonucu itibarıyla somut bir gerçekliğe dönüşmüştür. Zamanla kır, başrol verilen kent yaşantısının yardımcısı halini almış ve bu durum kır üzerine düşünülmesini ve fikir üretilmesini kısıtlamıştır (Fulkerson ve Thomas, 2014a).

Kır sosyolojisi bu kısıtlamanın olumsuz etkilerine en fazla maruz kalan alanların başında gelmektedir. Bununla birlikte son yıllarda kıra dair ortaya atılan ve savunulan fikirler, kır üzerine yeniden düşünülmesi ve kıra ilişkin yeni çalışma konuları tespit edilmesi için ortam yaratmıştır (Özensel, 2015: 38-41; Özensel, 2017; Öztürk, 2014: 7-10). Kırdaki suç olgusu bu yeni çalışma konuları içerisinde yer almaktadır.

Sosyolojik bir olgu olan suç, aynı zamanda genellikle kente özgü bir olgu olarak kabul edilir (Buttle, 2006: 3; Carleton, Brantingham ve Brantingham, 2014; Deller ve Deller, 2010; Donnermeyer, 2016; Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 1-2; Hoggt ve

Carrington, 1998; Jobes, Barclay, Donnermeyer ve Weinad, 2000: 1; Laub, 1983; Özensel, 2015: 43-45; Weisheit ve Donnermeyer, 2000). Bununla birlikte son yıllarda dünya genelinde kırdaki meydana gelen suçların ve kırdaki suç olgusuna ilişkin çalışmaların artması kırsal suç olgusunu görünür hale getirmeye başlamıştır (Ceccato, 2015). Bu çalışmaların zamanla daha sistematik hale gelmesi ve bir araştırma konusu çevresinde toplanması, temel araştırma konusu kırdaki suç olgusu olan *kır kriminolojisi*ni ortaya çıkarmıştır (Donnermeyer, 2016, 2019; Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014; Hollis ve Hankhouse, 2019; Meško, 2020). Hem tarihsel geçmişi hem de güncel durumu Türkiye'nin de önemli bir kırsal suç olgusu ile karşı karşıya olduğu gerçeğini ortaya koymasına rağmen, Türkiye'de kır kriminolojisi kapsamında nitelendirilebilecek çalışma sayısı oldukça azdır.

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan süreçte Türk toplum yapısının değişimi incelendiğinde, yakın zamana kadar ağırlıkla kırsal toplumsal yapının hâkim olduğu ve bu yapının günümüzde de halen daha azımsanmayacak oranda varlığını devam ettirdiği görülmektedir (Özensel, 2015: 137; Türkdoğan, 2016: 13). Bu yapı Türk toplumunda geçmişten günümüze kıra özgü emniyet ve asayiş uygulamalarını gerekli kılmıştır.

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren başta tımar sistemi olmak üzere kendine özgü ve genellikle yerele dayanan yönetim sistemleri ile kırdaki emniyet ve asayiş sağlamaya çalışmıştır (Heper, 2015: 50-51). 17. Yüzyıl'dan itibaren Osmanlı merkezi devlet otoritesi yereldeki hâkimiyetini kaybetmeye başlamış ve zamanla tımar sistemi bozulmuştur (Zürcher, 2016: 34). Bunun sonucunda Osmanlı Devleti emniyet ve asayişin sağlanmasında yeni arayışlara girmiştir. O dönemde ordunun bir işlevi olan emniyetin ve asayişin sağlanması işi, 18. ve 19. Yüzyıllarda askeri alanda gerçekleştirilen reformlardan etkilenmiştir. Bu doğrultuda atılan ve etkileri günümüze kadar uzanan en önemli adım ise jandarma tarzında teşkilatlanan yeni birliklerin kurulması olmuştur (Özbek, 2009).

Osmanlı Devleti, Tanzimat Fermanı'nın ilanından hemen sonra 1839 yılında teşkilatlandırmaya başladığı Asakir-i Zaptiye birlikleri ile birlikte hem ilk modern kolluk teşkilatlanmasının temelleri atmış hem de kırdaki emniyet ve asayiş hizmetlerini merkezden yürütme iradesini göstermiştir (Sönmez, 2012). Günümüze kadar muhafaza edilen bu yapı halen daha Jandarma Genel Komutanlığı (J.Gn.K.lığı) tarafından

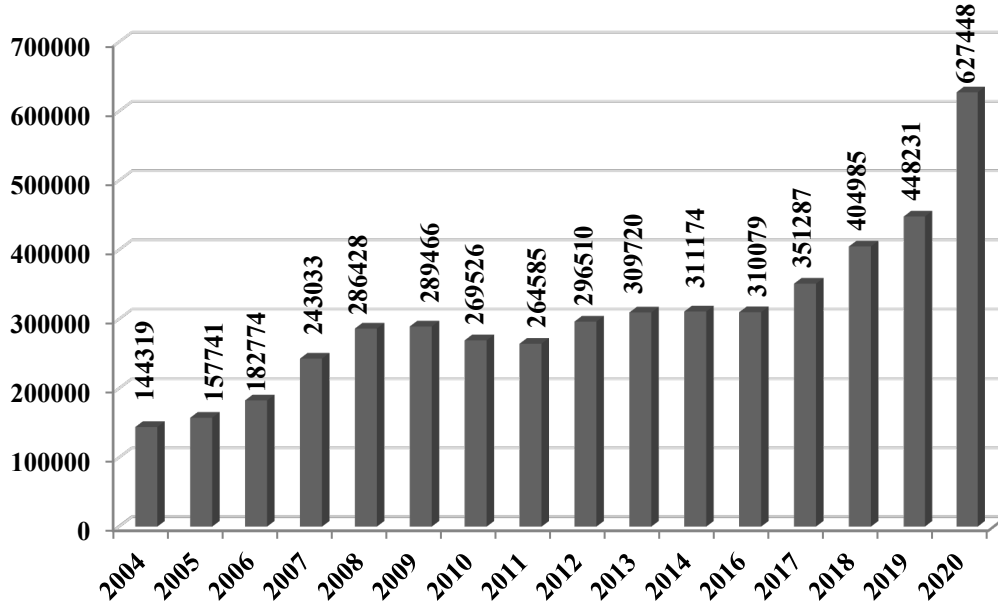
sürdürülmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de kırsal suç olgusunun tarihsel geçmişi oldukça eskiye dayanmakta ve Türkiye uzun yıllardan beri kırdaki emniyet ve asayişin sağlanabilmesi için ayrı bir kolluk teşkilatlanmasına sahip olan az sayıdaki ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum kırsal suç olgusunun Türkiye özelinde tarihsel öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, kırdaki suç istatistikleri güncel durum itibarıyla da Türkiye’de önemli bir kırsal suç olgusunun varlığına işaret etmektedir.

Türkiye genelinde emniyet ve asayiş sağlamla görevli iki genel kolluk teşkilatı bulunmaktadır. Bu teşkilatlardan J.Gn.K.lığı genellikle kır olarak ifade edilmesi mümkün olan, il ve ilçe belediye sınırları dışında kalan veya polis teşkilatlanması bulunmayan yerlerin, Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) ise genellikle kent olarak ifade edilmesi mümkün olan, belediye sınırları içerisinde kalan yerlerin emniyet ve asayişini sağlamaktan sorumludur (J.Gn.K.lığı [web]). Dolayısıyla kabaca J.Gn.K.lığı suç istatistiklerinin kırdaki meydana gelen, EGM suç istatistiklerinin ise kentte meydana gelen ve resmi kayıtlara giren suçları ifade ettiği söylenebilir.

İstatistikler, kırdaki yaşayan insan sayısı azalmasına rağmen kırdaki meydana gelen hem yıllık toplam ve hem de birim kişi başına düşen asayiş olayı sayısının arttığını göstermektedir. J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde 2004 yılında resmi kayıtlara giren asayiş olayları sayısı 144.319 iken, bu sayı neredeyse sürekli artış eğilimi göstererek 2020 yılında 627.448’e yükselmiştir. Buna göre 2004 ve 2020 yıllarında jandarma bölgesinde yaşayan nüfus sayısının aynı kaldığını kabul edildiğinde dahi aradan geçen on altı yılda asayiş olayları üç katın üzerinde artmıştır (Çizelge 1.1).

Bununla birlikte, gerek kırdan kente göçün devam etmesi gerekse de 2012 yılında yürürlüğe giren Büyükşehir Yasası sonrasında pek çok köye ve kasabaya mahalle statüsü verilerek bazılarının J.Gn.K.lığı sorumluluğundan EGM sorumluluğuna geçirilmesi, jandarma sorumluluk bölgesinde yaşayan nüfusun azalmasına sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla 100.000 birim nüfustaki asayiş olayı sayılarının yıllara göre değişimine baktığımızda artışın daha da yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 1.1. 2004-2020 yılları arasında J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen yıllık asayiş olayları sayıları

Kaynak: J.Gn.K.lığı Faaliyet Raporları

Jandarma bölgesinde yaşayan nüfusun yıllık değişimine dair az sayıda veri bulunmaktadır. Elde bulunan 2012 ve 2018 yıllarına ait veriler esas alındığında, altı yılda yıllık toplam asayiş olayının % 36,6 oranında, 100.000 kişiye düşen asayiş olayı oranının ise % 42 oranında arttığı görülmektedir (Çizelge 1.2).

Çizelge 1.2. J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde 2012 ve 2018 yıllarında meydana gelen asayiş olaylarının yıllık toplam sayılarına ve birim nüfusa düşen sayılarına göre karşılaştırılması

Yıllar	Jandarma Bölgesinde Yaşayan Nüfus	Yıllık Toplam Asayiş Olayı Sayısı	Yıllık Toplam Asayiş Olayı Yüzdelik Artış	100.000 Nüfusa Düşen Asayiş Olayı Sayısı	100.000 Nüfusa Düşen Asayiş Olayı Yüzdelik Artış
2012	18.000.000	296.510	36,6	1647	42,1
2018	17.302.068	404.985		2341	

Oldukça yüksek olan bu oranlar, tarihselliğinin yanında güncel olarak da Türkiye’de kırsal suç olgusunun önemli bir konu olduğunun ve farklı boyutlarıyla ele alınması gerektiğinin kanıtıdır. Buna karşın suç olgusu, Türkiye’de yapılan kır sosyolojisi çalışmalarının hiçbir döneminde araştırmacıların ilgi gösterdikleri konular arasında yer almamıştır (Kurtkan-Bilgiseven, 1988; Nerse, 2014; Özensel, 2015; Türkdoğan, 2016) . Türkiye özelinde bir eksiklik olan kır kriminolojisi çalışmalarının dünyadaki seyrine göz atıldığında ise

özellikle son yirmi yılda çalışmaların farklı bir boyuta geçtiği görülmektedir. Bu çalışmalar arasında tarımsal suç mağduriyetine ilişkin olanlar göze çarpmaktadır.

Tarımsal faaliyetler çerçevesinde çiftçilerin maruz kaldığı; hayvan hırsızlığı, ürün hırsızlığı, tarımsal araç-gereç hırsızlığı, gübre ve tohum hırsızlığı, akaryakıt hırsızlığı, fens teli, çit, boru, tel vb. tarımsal yardımcı malzeme hırsızlığı, mala zarar verme, hakkı olmayan yere tecavüz gibi tarımsal üretimi olumsuz etkileyen suçlar ile yasa dışı ekim gibi çiftçiler tarafından işlenen suçlar tarımsal suçlar arasında yer almaktadır (Barclay, 2001). Küçük, büyük, aile tipi ya da endüstriyel tarım yapan şirket olması fark etmeksizin günümüzde tüm çiftçiler; ekonomilerini, ailelerini, psikolojilerini ve toplumsal huzurlarını tehdit eden tarımsal suçlara maruz kalma riski ile karşı karşıyadır (Donnermeyer, 2017).

Tarımsal suçlara ilişkin farklı ülkelerde yapılmış çalışmalar (Anderson ve McCall, 2005; Barclay, 2003; Barclay ve Donnermeyer, 2002, 2011; Barclay, Donnermeyer ve Jobes, 2004; Barclay E., Donnermeyer, Doyle ve Talary, 2001; Barrick, Lattimore, Pitts ve Zhang, 2014; Bean ve Lawrence, 1978; Bunei ve Barasa, 2017; Bunei, Rono ve Chessa, 2013, 2014; Carcach, 2002; Ceccato, 2016; Chiwona-Karlton, Lemenih, Tolera, Berisso ve Karlton, 2017; Clack W. J., 2013, 2015a, 2015b; Cleland, 1990; Deeds, Frese, Hitchner ve Solomon, 1992; Donnermeyer, 1985; Donnermeyer ve Barclay, 2005; Dunkelberger, Clayton, Myrick ve Lyles, 1992; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017; Jobes ve diğerleri, 2000; Laird, Granville ve Montgomery, 1999; Madenüs, 2016a, 2016b; Manu, Andu, Tarla ve Agharih, 2014; McCall, 2003; McIntyre, Prine ve Knowles, 2017; Mears, Scott ve Bhati, 2007a, 2007b; Saltiel, Gilchrist ve Harvie, 1992; Sidebottom, 2013; Smith ve Byrne, 2017; Smith ve McElwee, 2013; Sugden, 1998, 1999) sonucunda; tarımsal suç mağduriyetinin oldukça yaygın olduğu, bu olaylar sonucunda mağdurların önemli zararlara maruz kaldığı ve çiftçilerin bu suçlara karşın genellikle tedbir almadıkları, aldıkları az sayıdaki tedbiri ise genellikle mağduriyet sonrasında uyguladıkları bulgularına ulaşılmıştır. Bu çalışmaların önemli bir kısmı ABD, Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda ve Birleşik Krallık'ın oluşturduğu beş ülkede yapılmıştır. Araştırmacılar çalışmalarında genellikle nicel araştırma yöntemleri tercih etmiş, nitel araştırma yöntemlerini kullandıkları az sayıdaki çalışmada konuyu parça parça ele almış ve henüz daha tarımsal suç mağduriyeti sürecini açıklayabilecek bir model ya da teori oluşturmamışlardır. Dolayısıyla tarımsal suç olgusunun anlaşılabilmesi için daha farklı coğrafyalardan daha fazla nitel araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Tarımsal suçlar üzerine yaptığı çalışmalar ile bu alanın öncülerinden olan Joseph Donnermeyer, katıldığı bir konferansta, "*mağdurun anlattıkları bin çalışmaya değerdir*" sözünü sarf ederek tarımsal suçların anlaşılmasında mağdurların deneyimlerinin ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu sözün hemen arkasından ise konuyla ilgili yapılacak akademik çalışmalar sayesinde deneyimlerin bir araya getirilebileceğini ve konuya daha geniş açıdan bakılabileceğini belirterek akademik çalışmaların önemini vurgulamıştır (Donnermeyer, 2017). Benzer bir mantıkla hareket edilen bu kuram oluşturma çalışmasının amacı da kırsal topluluklarda yaşayan insanların tarımsal suç mağduru olma süreçlerinin her bir aşamasındaki davranışlarını anlamak ve sürece ilişkin geliştirilecek sosyolojik model sayesinde, kent merkezli bakış açısıyla açıklanamayan tedbirsiz çiftçi davranışının gerekçesini ortaya koyabilmektir.

Bu doğrultuda, çalışmanın ilk bölümünde konu ve amaç detaylandırılmış, araştırma sahasının özelliklerine ve kullanılan araştırma yöntemine dair açıklamalar yapılmış, son olarak araştırmaya dair kısıtlılıklara değinilmiştir.

Araştırma Denizli'nin Bozkurt ilçesinde yapılmıştır ve Bozkurt'taki kırsal topluluklarda yaşayan tarımsal suç mağdurlarının tecrübe ettikleri mağduriyet süreçlerinin hangi modelle açıklanabileceği çalışmanın ana problemini oluşturmuştur. Araştırma kapsamında Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı sorumluluk sahasında 2017-2019 yılları arasında meydana gelen on sekiz ayrı tarımsal suçun mağduru olmuş toplam yirmi bir kişiyle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yapılmıştır. Ana problem cümlesinin cevabını bulabilmek maksadıyla tarımsal suç mağdurlarının anlattıkları mağduriyet süreci; mağduriyet öncesi ve mağduriyet sonrası olmak üzere kronolojik sırayla ikiye ayrılmış ve Kathy Charmaz'a ait yapılandırmacı kuram oluşturma yönteminin esaslarıyla analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda;

- Çiftçilerin, yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine ilişkin ilk düşünceleri nedir ve bu düşüncelerini nasıl oluşturmaktadırlar?
- Çiftçilerin suç mağduru olmadan önce; yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine ilişkin düşünceleri, tarımsal suç mağduru olma ihtimallerine dair düşünceleri ve tarımsal suçlara karşı emniyet tedbiri uygulama alışkanlıkları nelerdir? Bunların oluşmasına hangi faktörler, nasıl etki etmektedir?

- Çiftçiler tarımsal suç mağduru olduklarını nasıl anlamlandırmaktadırlar?
- Tarımsal suç mağduru olmak çiftçileri nasıl etkilemektedir?
- Mağduriyet sonrasında, çiftçilerin yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine ilişkin düşüncesi nasıl değişmektedir? Bu değişiklik çiftçilerin emniyet tedbiri uygulama alışkanlıklarını nasıl etkilemektedir? Sorularının cevapları aranmıştır.

İkinci bölümde çalışmada kullanılan; kır, kırsal topluluk, kırsal suç, tarımsal suç ve tarımsal suç mağduriyeti kavramlarının nasıl tanımlandığı ve tanımların yapılmasını sağlayan varsayımların neden bu haliyle kabul edildiği açıklanmıştır. Çalışmada tarımsal suç mağduriyeti, tarımsal faaliyetler ile ilişkili olarak meydana gelen suçlarda çiftçilerin yaşadıkları mağduriyet süreci olarak tanımlanmıştır. J.Gn.K.lığı emniyet ve asayiş sorumluluk bölgesinin kır, bu bölge sınırları içerisinde kalan yerleşim yerlerinin kırsal toplulukları, J.Gn.K.lığı asayiş suç kayıtlarında mala karşı işlenen suçlar arasında yer alan ve yukarıda ifade edilen tarımsal suç tanımı kapsamına giren suçların tarımsal suçları, bu suçların mağduru olmuş kişilerin ise tarımsal suç mağdurlarını ifade ettikleri varsayılmıştır.

Üçüncü bölümde şu ana kadar dünyanın farklı yerlerinde ve farklı zamanlarda yapılmış tarımsal suç mağduriyeti çalışmaları; çalışmaların yapıldığı yerler, araştırmacıların kullandığı yöntemler ve teoriler ile ele aldıkları konular ve elde ettikleri bulgular başlıklarında incelenmiştir. Bu sayede, şu ana kadarki çalışmalar sonucunda doldurulmayan problem sahasının tespit edilmesi ve seçilen problem sahasının gerekçesinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırma soruların cevaplarına dair açıklamalar ve çiftçilerin tarımsal suç mağduru olma süreçlerine dair model dördüncü bölümde sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda *Anı Tarımsal Suç Mağduriyeti (ATSM)* ve *Anlaşmazlığa Dayalı Tarımsal Suç Mağduriyeti (ADTSM)* olmak üzere iki tarımsal suç mağduriyeti modeli oluşturulmuştur.

Buna göre;

Tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet öncesinde, yaşadıkları yere dair bir (*ATSM 1/ADTSM 1*) suçun olmadığı yer gerçekliği inşa ettikleri, (*ATSM 2/ADTSM 2*) bu

gerçekliği sürdürdükleri ve (ATSM 3/ADTSM 4) günlük yaşantılarında tedbirsizlik kültürünü benimsedikleri, bu durumun, kırdı ya da kentte yaşasın, tarımsal suç mağduru olsun ya da olmasın hemen hemen herkesin zihninde inşa ettiği bir toplumsal gerçeklik olduğu, ADTSM çiftçilerin mağduriyet öncesinde ayrıca bir de (ADTSM 3) faille anlaşmazlık yaşadıkları ve anlaşmazlığın, mağduriyet öncesi süreçte bağımsız bir durum olduğu ancak anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurlarının sonraki tecrübelerini etkilediği ve farklılaştırdığı,

Mağduriyet sonrasında ATSM çiftçilerin hiç beklemedikleri bir (ATSM 4) suça maruz kaldıklarını farkettileri ve (ATSM 5) mağduriyetin ilk etkisine maruz kaldıkları, ilk etkiden sonra (ATSM 6) suçu resmi makama bildirdikleri ve zamanla (ATSM 7) mağduriyetin süreçsel etkisine maruz kaldıkları, bundan sonra ise iki farklı süreç yaşayabildikleri; bazı ATSM çiftçilerin doğrudan (ATSM 8a) mağduriyeti meşrulaştırıp yaşadıkları yere dair (ATSM 9a) suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürmeye ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ettikleri, bazılarının ise yaşadıkları yere dair (ATSM 8b) suçun olmadığı yer gerçekliğini sorguladıkları, sorgulamayı yapanların da bir süre sonra yaşadıkları yere dair (ATSM 9b) suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa ettikleri ve tedbirsizlik kültürünü tekrardan benimsedikleri,

ADTSM çiftçilerin ise bizzat kendilerinin (ADTSM 5) kendilerini anlaşmazlığın mağduru kılacakları bir durumu buldukları, bunun üzerine karşı tarafla diyalog kurdukları ya da anlaşmazlığın bu diyalogun kurulmasına dahi müsaade etmediği, ancak diyalog kursalar bile (ADTSM 6) faille diyalogtan kendi istedikleri sonucu alamadıkları, bunun üzerine (ADTSM 7) adli süreci araçsallaştırılarak anlaşmazlıkta üstünlük elde etmeye çalıştıkları, bu esnada yaşadıkları (ADTSM 8) mağduriyetin birtakım olumsuz etkilerine maruz kaldıkları ve karşı tarafla olumlu ya da olumsuz sonuç verecek şekilde iletişimlerini devam ettirerek (ADTSM 9) faille aralarındaki durumu güncelledikleri, güncellenen durum sonucunda anlaşmazlık devam etse de etmese de yaşadıkları yere dair (ADTSM 10) suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürmeye ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ettikleri tespit edilmiştir.

Mağdurların deneyimleri yorumlanarak ve yeniden yapılandırılarak elde edilen modellerin her bir aşaması ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Çalışmanın son kısmında ise tarımsal suç mağduriyetine ilişkin elde edilen sonuç ve gelecekte konuya dair yapılacak çalışmalar için tartışılmaya açık sorular ve öneriler sunulmuştur.

1. BÖLÜM

ÇALIŞMANIN KAPSAMI ve ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde öncelikle çalışmanın konusu ve amacı detaylandırılacak sonrasında tercih edilen kuram oluşturma yönteminin araştırmada nasıl kullanıldığı açıklanacak ve son olarak araştırmanın kısıtlılıklarına değinilecektir.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

Kırsal topluluklardaki suç olgusunun tarımsal suç mağduriyeti özelinde ele alındığı bu kuram oluşturma çalışmasının amacı, çiftçilerin tarımsal suç mağduru olma sürecinin her bir aşamasındaki davranışlarını anlamak ve sürece ilişkin sosyolojik bir model geliştirmektir. Bu kapsamda öncelikle tarımsal suç kavramını tanımlamak gerekirse; tarımsal faaliyetler çerçevesinde çiftçilerin maruz kaldığı; hayvan hırsızlığı, ürün hırsızlığı, tarımsal araç-gereç hırsızlığı, gübre ve tohum hırsızlığı, akaryakıt hırsızlığı, fens teli, çit, boru, tel vb. tarımsal yardımcı malzeme hırsızlığı, mala zarar verme, hakkı olmayan yere tecavüz gibi tarımsal üretimi olumsuz etkileyen suçlar ile yasa dışı ekim gibi çiftçiler tarafından işlenen suçlar tarımsal suçlar arasında yer almaktadır (Barclay, 2001). Bir başka ve daha kısa ifadesiyle, çiftçilerin tarım ve hayvancılıkla ilişkili olarak mağduru ya da faili oldukları suçlar tarımsal suçlar olarak ifade edilmektedir.

Tarımsal suç mağduriyetine ilişkin şu ana kadar yapılan çalışmalar sonucunda; tarımsal suç mağduriyetinin oldukça yaygın ve tarihsel geçmişi olan bir olgu olduğu ancak son otuz yılda konuya ilgi gösterilmeye başlandığı, tarımsal suça maruz kalan çiftçilerin ciddi ekonomik kaybın yansıra, psikolojik ve işletimsel zarara da maruz kaldıkları, tarımsal suçların çoğunlukla mekânsal özellik gösterdiği, çiftçilerin suça maruz kalmadan önce neredeyse hiç emniyet tedbiri uygulamadıkları, suça maruz kalmalarının ve tedbirler konusunda bilgilendirilmelerinin de çiftçilerin bu davranışlarında önemli bir değişikliğe neden olmadığı tespit edilmiştir.

Bu önemli bulguların yanında; tarımın yapıldığı her yerde tarımsal suçun da bulunmasına rağmen çalışmaların genellikle ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık'ta yoğunlaşması, araştırmacıların çoğunlukla nicel yöntemleri tercih etmeleri ve kent merkezli suç teorilerini

esas almaları, pek çok konu ele alınmasına rağmen şu ana kadar tarımsal suç mağduriyeti sürecini bütünüyle anlatan bir modelin geliştirilmemesi ve özellikle tüm çalışmaların ortak bulgusu olmasına rağmen, çiftçilerin suça maruz kalmadan önce neredeyse hiç emniyet tedbiri uygulamamalarının kent merkezli bakış açısıyla açıklanamaması önemli eksiklikler olarak göze çarpmaktadır.

Bu nedenlerden dolayı; tarihsel ve güncel kırsal suç gerçekliği bulunan ancak şu ana kadar kır kriminolojisine yeterli katkının yapılmadığı Türkiye’de, yapılandırmacı nitel araştırma yöntemi ve kırsal özgü bakış açısı kullanılarak, tarımsal suç mağduriyetine ilişkin bütünsel bir modelin ortaya koyulmaya ve çiftçilerin suça maruz kalmadan önce emniyet tedbiri uygulamadıklarına dair genel bulgunun gerekçesinin anlaşılmasına çalışıldığı bu çalışmanın literatüre ve kırsal günlük yaşamın anlaşılmasına katkı sağlaması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Tarımsal suç mağduriyeti, araştırmacıların son yıllarda ilgi gösterdikleri bir konudur. Araştırmacılar konuyla ilgili birçok bilgiyi üretmiş ancak mağdurların tarımsal suç mağduriyeti sürecini nasıl tecrübe ettiklerine dair sosyolojik bir model ya da teori oluşturmamışlardır. Araştırmanın amacı daha önce modeli oluşturulmamış bu sürecin modelini üretebilmektir. Bu doğrultuda Creswell (2018: 83)’in, “araştırmacının bir süreç, eylem ya da etkileşime ilişkin çok sayıda katılımcının görüşleri çerçevesinde genel bir açıklama ortaya koyduğu bir nitel araştırma deseni” olarak ifade ettiği kuram oluşturma araştırma için en uygun nitel araştırma yöntemi olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın sınırları belirlenmiş bir bölgede ve bir tarih aralığında tarımsal suç mağduru olmuş kişilerle yapılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda bölge olarak Denizli’nin Bozkurt ilçesi, zaman aralığı olarak ise 2017, 2018 ve 2019 yılları tercih edilmiştir. Tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet sürecindeki tecrübelerini anlayabilmek için belirlenmiş yıllarda Bozkurt ilçesinin kasaba ve köylerinde tarımsal suç mağduru olduğu tespit edilenler arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 21 tarımsal suç mağduru ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Örneklem, nicel olarak bir kuram oluşturma çalışması için dillendirilen sayıyı (Creswell, 2018: 157) da karşılamakla birlikte çalışmada daha ziyade verinin doyuma ulaşma noktası (Charmaz, 2015: 161-166) esas alınmıştır.

Görüşme notları, Kathy Charmaz (2015)'a ait gömülü teori yapılandırması yöntemiyle analiz dılmıştır.

Kasım 2018-Şubat 2020 tarihleri arasındaki yaklaşık on beş aylık süreyi kapsayan saha araştırması esnasında her biri bir hafta ila on günlük süreler arasında değişen toplam altı saha ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretlerden ilk ikisinde sahaya giriş gerçekleştirilmiş ve 2017, 2018 ve 2019 yıllarında tarımsal suç mağduru olmuş kişiler tespit edilmiştir. Diğer dört ziyarette ise sürekli ve iç içe geçmiş geri dönüşlerle başlangıç örnekleme seçilmiş, veri toplanmış, analiz edilmiş ve teorik örneklem belirlenmiştir. Saha ziyaretlerinin tamamında fotoğraflar çekilmiş ve sahadaki gözlemlere ilişkin notlar alınmıştır. Ayrıca köy muhtarları ve Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı'nda görevli personel ile görüşmeler yapılarak araştırma sahasının genel nitelikleri ve emniyet asayiş durumu hakkında bilgi alınmış, bu sayede veri zenginleştirilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde neden araştırma sahası olarak Bozkurt'un seçildiği açıklanacak ve Bozkurt'un sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri genel olarak ortaya konulacaktır. Arkasından nitel araştırma yöntemlerinden kuram oluşturma'nın bir türü olan Yapılandırmacı Gömülü Teori'nin esaslarının araştırmada nasıl kullanıldığı detaylı şekilde anlatılacaktır.

1.2.1. Araştırma Sahası: Bozkurt

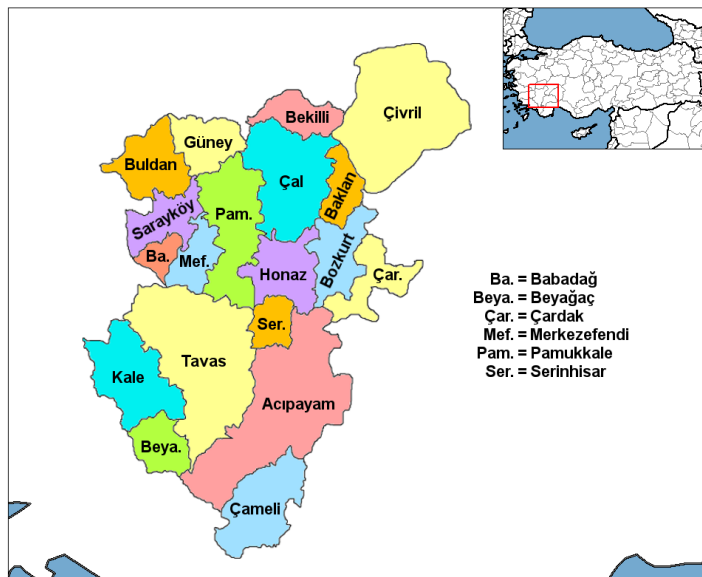
Mağduriyet süreçleri ortaya koyulmaya çalışılan tarımsal suç mağdurlarının kaç kişi olduklarını belirlemek ve bu kişilerin hepsiyle görüşmek mümkün değildir. Dolayısıyla araştırmanın yapılabilmesi için kabul edilmiş tarımsal suç mağduru tanımına uyan ve süreci anlamaya katkı sağlayabilecek belirli sayıda kişi belirlenmiştir. Katılımcılar aynı bölgeden seçilmiş, böylelikle tek bir bölgeye odaklanarak ve görüşmeler mağdurların hayatlarını sürdürdükleri ve mağduriyeti yaşadıkları yerlerde yapılarak süreci etkileyen sosyo-kültürel faktörleri daha iyi anlamaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda, araştırmanın sahası olarak tarımsal suç mağduriyeti sürecini ortaya koyacak veriyi sağlayabilecek ve kırsal yaşamın önemli oranda sürdürüldüğü bir yer araştırılmıştır.

Çalışmada mağduriyet sürecinin incelenmesi amaçlandığı için tarımsal suçların meydana gelme sıklığı araştırma sahasının belirlenmesinde öncelikle dikkat edilen hususlar arasında

yer almamıştır. Tarımsal suç mağduriyeti sürecinin anlaşılabilmesini sağlayacak kadar örneğin bulunduğu bir yer yeterli görülmüştür. Buna karşın araştırma sahasının seçiminde, bir yabancı olarak kırsal topluluğa girişte ve orada yaşayanlardan nitelikli bilgi almada karşılaşılabilecek engeller (Neuman, 2014: 552-562) hesaba katılmıştır. Bu engelleri aşabilmek için Kültür Değişmeleri’nde Turhan (2015)’ın benzerini kullandığı, Heley (2011)’in “*arka bahçe etnografisi*” olarak isimlendirdiği yöntemin bazı unsurları kullanılmıştır.

Bu kapsamda sahadaki muhtemel engellerin aşılmasına katkı sağlayacak “aracı kişi” (Creswell, 2018: 154) lerin bulunduğu ve yeni katılımcılara rahatlıkla ulaşılabilmesine imkân sağlayacak bir yer araştırma sahası olarak düşünülmüştür. Bu faktörler ve kısıtlar göz önünde bulundurularak, kırsal yaşam alışkanlıklarının sürdürüldüğü ve tarımsal suç mağduru olmuş kişilerin yaşadığı, aynı zamanda ulaşım, erişim, kabul görme, güven duyulma, zaman ve ekonomik maliyet konularında kolaylıklar sağlayan Denizli’nin Bozkurt ilçesi araştırma sahası olarak belirlenmiştir. Araştırma, emniyet ve asayişinden jandarmanın sorumlu olduğu on dört mahallede gerçekleştirilmiştir.

Bozkurt, Denizli’ye bağlı bir ilçedir. Denizli’nin doğusunda bulunmaktadır ve il merkezine uzaklığı yaklaşık 52 km.’dir. Yaklaşık 400 km² yüzölçümü olan Bozkurt’un kuzeyinde Baklan, kuzey doğusunda Dazkırı, doğusunda Çardak, güneyinde Acıpayam, batısında Honaz ve kuzey batısında Çal ilçeleri bulunmaktadır (Harita 1.1).

Harita 1.1. Denizli’nin ilçeleri (Kaynak: tr.wikipedia.org)

İlçenin şu anki yapısına ulaşmasını sağlayan ilk yerleşim 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında ve sonrasında Balkanlardan göç etmek zorunda kalan Türkler tarafından gerçekleştirilmiştir. II. Abdülhamit tarafından Hambat Ovası'na yerleştirilen Türkler, burada Hamidiye ismiyle ilk yerleşim yerini kurmuşlardır. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra bu yerleşim yeri ve etrafı Bozkurt olarak anılmaya başlamıştır. Sözlü kaynaklara göre bu ismin, gerçekleştirdiği gezi esnasında Hanbat Ovası'ndaki tren istasyonunda mola veren Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından verildiği belirtilmektedir. 1944'e kadar Afyonkarahisar'ın Dinar ilçesine, 1955'e kadar ise Denizli merkez ilçesinin Honaz nahiyesine bağlı köy statüsünde bulunan Bozkurt, 1955 yılında bucak, 1956 yılında ise belediye olmuş, 1990 yılında ise ilçe statüsüne kavuşmuştur. İlçe olduktan sonra, Çardak'a bağlı İnceler kasabası ile Armutalan, Avdan, Alikurt, Başçeşme, Cumalı, Hayrettin, Baklankuyucak, Mecidiye, Sazköy, İnceler Tekkesi, Tutluca ve Yeni Bağlar köyleri Bozkurt'a bağlanmıştır (Kodal, 2013).

Çizelge 1.3. Bozkurt'un mahallerinin emniyet asayiş sorumluluğu ve nüfusu

Emniyet Asayiş Sorumluluğu	Mahalle Adı	Nüfusu	Emniyet Asayiş Sorumluluğu	Mahalle Adı	Nüfusu
Jandarma	İnceler	2.130	Polis	Mehmetçik	2921
	Cumalı	705		Hamidiye	795
	Tutluca	649		Barbaros	789
	Alikurt	593		Mimar Sinan	720
	Avdan	390		Fatih	707
	Sazköy	349		Mahmudiye	590
	Çambaşı	285		Toplam	6522
	Yeni bağlar	278			
	Baklankuyucak	219			
	Başçeşme	179			
	İncelertekkesi	145			
	Hayrettinköy	87			
	Mecidiye	77			
	Armutalanı	63			
	Toplam	6149			

2019 verilerine göre Bozkurt'un nüfusu 12.671'dir. Toplam 20 mahalleden oluşan Bozkurt'ta, mahallelerin altısının emniyet ve asayişinden polis, on dördünün emniyet ve asayişinden jandarma sorumludur (Çizelge 1.3).

Jandarma bölgesinde bulunan yerler 2012 yılında kabul edilen 6360 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'ndan sonra mahalle statüsünü almıştır. Daha önceki nüfus verilerinde kır olarak nitelendirilen bu yerler mahalle statüsünü almalarından sonra kent olarak değerlendirilmeye başlamıştır. Dolayısıyla şu anda kâğıt üzerinde bakıldığında Bozkurt'ta kır nüfusu bulunmamaktadır. Ancak her ne kadar ismi mahalle olarak değiştirilse de jandarma sorumluluk bölgesinde bulunan yerler sosyolojik açıdan kasaba ve köy olma özelliklerini devam ettirmektedir (Fotoğraf 1.1.a, b).

Fotoğraf 1.1. a. Baklankuyucak Köyü

Fotoğraf 1.2. b. Baklankuyucak Mahallesi

Bozkurt'ta bulunan köyler genellikle, Balkanlardan göç eden ve Muhacir olarak isimlendirilen Türkler ile Yörükler tarafından oluşturulmuştur. En eski köy yerleşimleri, yaklaşık bin yıllık geçmişleri olduğu söylenen Baklankuyucak, Tutluca ve Yenibağlar ile yaklaşık sekiz yüz yıllık geçmişi olduğu tahmin edilen İnceler'dir. Civar köylerden gelen göçlerle birlikte nüfusu artan İnceler zamanla bölgenin merkezi konumuna gelmiş ve 1955 yılında kasaba statüsünde belediye olmuştur. İnceler Tekkesi de İnceler'den gelen aileler tarafından kurulmuştur. Alikurt ve Avdan 17. Yüzyıl sonunda, Çambaşı 19. Yüzyıl başında, Cumalı 1845'te kurulmuş Yörük köyleridir. Muhacir köyleri ise 93 Harbi olarak bilinen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşından sonra bölgeye göç eden Türkler tarafından kurulmuştur. Armutalanı, Hayrettin, Mecidiye, Sazköy Romanya'nın Silistire ile Bulgaristan'ın Şumnu ve Rozgrat yörelerinden gelen aileler tarafından, Başçeşme ise Gürcistan'ın Batum şehri dolaylarından gelen aileler tarafından kurulmuştur. Göçle gelen ailelerin bölgeye uyum sağlaması ve bölgenin zamanla gelişmesi, Bulgaristan'dan Türkiye'ye devam eden ve 1950'de zirveye çıkan göç hareketinde göçmen aileler tarafından Bozkurt'un tercih edilmesine neden olmuştur.

Harita 1.2. Bozkurt'un yerleşim yerleri (Kaynak: denizli.ktb.gov.tr)

İlçede yaşayanların temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı işletme sayısı 1500 civarındadır (Akın, 2015). Kuru tarımın hâkim olduğu ancak sulu tarıma geçiş çabalarının bulunduğu ilçede bağcılık, ceviz, badem, kiraz, vişne, hububat, kimyon, anason, nohut ve yem bitkileri üretimi yapılan başlıca tarımsal ürünlerdir. Genellikle büyükbaş ve koyun türünde hayvancılığın yapıldığı ilçede az da olsa keçi türünde küçükbaş hayvancılık da yapılmaktadır (Yorulmaz, 2014: 47-50). Bu özellikleriyle Bozkurt tarımsal suç mağduriyeti araştırması yapılması için uygun bir yerdir.

1.2.2. Araştırma Sahasına Giriş ve Tarımsal Suç Mağdurlarının Tespiti

İlk saha ziyareti 2018 yılı Kasım ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretle, muhtemel araştırma sahası olarak değerlendirilen Bozkurt'un kasaba ve köylerinin araştırmaya uygunluğunun yerinde görülmesi ve değerlendirilmesi ile sahadaki kişilerin araştırmadan haberdar edilmesi ve onlarla ilk temasın sağlanması amaçlanmıştır.

Sahaya ilk adımı atmak ve kabul görmek oldukça zordur (Charmaz, 2015: 71-79). Kırsal topluluklarda yapılan araştırmalarda bu zorluk bir kat daha artmaktadır. Ancak eğer amaç kırsal topluluklardaki suç olgusunun toplumsal yönlerini açığa çıkarabilmek ise mutlaka o topluluğun işleyişini gözlemleyebilme imkânına sahip olunması gerekir. Bunun için de ya o topluluğun bir üyesi olunması ya da topluluğa girişi mümkün kılacak bir anahtara, yani topluluğun diğer üyeleri ile iletişimin kurulmasını sağlayacak üyeler ile irtibatlara sahip olunması gerekir (Smith ve McElwee, 2013). Bu doğrultuda, sahaya giriş yapılan andan itibaren sahanın farklı noktalarına erişilmesinde kolaylık sağlayacak ve sahada temas kurulacak kişilerin araştırmacıya güven duyabilmesi için referans olabilecek kişilerle irtibat kurulmasına gayret edilmiştir.

Bu doğrultuda öncelikle Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı ziyaret edilmiştir. Jandarma, kırdaki yaşayan insanlar için bilginin güvenilirliğini teyit edebilecekleri birincil kaynaktır. Dolayısıyla, kırdaki bir sahaya adım atmadan önce sahanın emniyet ve asayişinden sorumlu jandarma personeli ile tanışmak ve onların sahadaki kişilere sağlayacağı olumlu referansla sahaya girmek araştırmacıya olumlu katkı sağlar. Bu ziyaretle Jandarma personelinden bölgenin suç niteliği, emniyet ve asayiş durumu ile coğrafi, ekonomik, demografik ve kültürel özellikleri hakkında bilgi alınmıştır. Bu bilgiler sayesinde o ana

kadar muhtemel araştırma sahası olan Bozkurt uygun araştırma sahası olarak belirlenmiştir.

İlk ziyarette ayrıca kırdaki araştırma sahasına girişte bir diğer önemli bağlantı noktası olan köy muhtarlarıyla tanışılmıştır. İlk aşamada muhtarlarla doğrudan temas kurulmamıştır. Çünkü doğrudan temas halinde köy muhtarlarının güven endişesi yaşayabileceği ve bunun iletişimi olumsuz etkileyebileceği, hatta daha başlamadan iletişimi kesebileceği düşünülmüştür. Bu endişenin ortadan kaldırılabilmesi adına Karakol Komutanı muhtarları aramış ve araştırmadan haberdar olduklarını kendilerine bildirmiştir. Ayrıca daha sonra aranmak üzere telefon numaralarını araştırmacıya verdiğini de muhtarlara iletmiştir. Müsait olan Tutluca, Başçeşme, Sazköy ve Çambaşı muhtarlarını İlçe Jandarma Komutanlığı'na davet etmiş ve araştırmacının kendileriyle tanışmasını sağlamıştır. Köylerinde bulunduklarını ve müsait olduklarını söyleyen Hayrettin, Yenibağlar, İnceler ve Cumalı muhtarları ile köylerinde, diğer muhtarlarla telefonla görüşülmüştür. Muhtarların tamamı araştırmayla ilgili gerekli yardımda bulunacaklarını ancak 31 Mart 2018 tarihinde yapılacak yerel seçimlerden sonra muhtarlığa devam edip etmeyeceklerinin belli olmadığını ifade etmişlerdir. Bunun üzerine bir sonraki saha ziyaretinin seçim sonrasına planlanmasına karar verilmiştir.

Mart ayında yapılan yerel seçimlerin sonuçlarının açıklanmasına müteakip, ikinci saha ziyareti 2019 yılı Nisan ayı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Bu ziyarette yeni seçilen muhtarlarla da tanışılmış ve tarımsal suç mağduru olmuş kişiler tespit edilmiştir. Ayrıca taslak mülakat sorularına son şeklini vermeden önce pilot görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerdeki cevaplar ve tepkiler değerlendirilmiş, görüşme formuna son hali verilmiştir (EK-1).

Bozkurt Kaymakamlığı'ndan alınan araştırma izni çerçevesinde Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan 2017, 2018 ve 2019 yıllarında bölgelerinde meydana gelen ve resmi kayıtlarına giren mala karşı işlenmiş suçlara ilişkin tarih, yer, suç türü ve mağdur kimlik bilgileri talep edilmiştir. Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan, mağdurların kimlik bilgileri haricindeki diğer bilgiler alınmıştır.

Çizelge 1.4. 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Bozkurt İlçe J.K.lığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen tarımsal suçlar

S.Nu.	Yılı	Olayın Türü	Olayın İçeriği	Köyü
1	2017	Evden hırsızlık	17 çuval haşhaş çalınması	İnceler
2		Evden hırsızlık	2 adet motorlu testere çalınması	İnceler
3		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisine hafriyat dökülmesi	Hayrettin
4		Kişilere ait mala zarar verme	25 adet servi ağacının kesilmesi	Çambaşı
5		Kişilere ait mala zarar verme	Tarlasındaki ekili ürüne zarar verilmesi	Cumalı
6		Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	Tarlasından 7 adet sulama borusunun çalınması	İnceler Tekkesi
7		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisinde izinsiz hayvan otlatılması	Baklankuyucak
8		Büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı	8 koyunun çalınması	İnceler
9	2018	Kişilere ait mala zarar verme	Bahçe duvarına ve ağaçlarına zarar verilmesi	Alikurt
10		Evden hırsızlık	Bağ evinden tarımda kullanılan araç ve gereci çalınması	Armutalanı
11		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisine izinsiz tarım aleti konulması	Cumalı
12		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	İnceler
13		Güveni kötüye kullanma	Aynı tarlanın bir kişiye kiralınması başka bir kişiye satılması	Çambaşı
14		Güveni kötüye kullanma	Parasını ödenmiş samanının verilmemesi	İnceler
15		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisine izinsiz duvar yapılması ve ağaç dikilmesi	Alikurt
16		Büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı	11 koyunun çalınması	İnceler
17		Kişilere ait mala zarar verme	Köpeğinin av tüfeği ile yaralanması	Sazköy
18		Kişilere ait mala zarar verme	6 çoban köpeğinin öldürülmesi	Baklankuyucak
19		Kişilere ait mala zarar verme	Başıboş hayvanın bahçedeki ekili ürüne zarar vermesi	Cumalı
20		Kişilere ait mala zarar verme	Başıboş hayvanın tarladaki ekili ürüne zarar vermesi	İnceler
21		Kişilere ait mala zarar verme	Bahçedeki ağacına zarar verilmesi	Tutluca
22		Büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı	1 dananın çalınması	Cumalı
23		Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	3 adet armut ağacının çalınması	İnceler Tekkesi
24		Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	Bahçeyi çeviren tellerdeki 30 demir borunun çalınması	Alikurt
25	2019	Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	3 adet armut ağacının çalınması	Alikurt
26		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	Tutluca
27		Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	Bağ evinden tarımda kullanılan araç ve gereci çalınması	İnceler
28		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	Çambaşı
29		Büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı	2 buzağının çalınması	Yeniabağlar
30		Güveni kötüye kullanma	Satın alınan 10 kuzunun parasının verilmemesi	İnceler
31		Kişilere ait mala zarar verme	Başıboş hayvanın tarladaki ekili ürüne zarar vermesi	Alikurt
32		Kişilere ait mala zarar verme	Hayvanına zarar verilmesi	Çambaşı
33		Kişilere ait mala zarar verme	Çoban köpeğinin öldürülmesi	Baklankuyucak
34		Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	Baklankuyucak
35		Kişilere ait mala zarar verme	Tarlasındaki ekili ürüne zarar verilmesi	İnceler Tekkesi
36		Kişilere ait mala zarar verme	74 adet arı kovanına zarar verilmesi	Hayrettinköy

Jandarma Olaylar Bilgi Sistemi (JOBS) kayıtlarına göre Bozkurt İlçe Jandarma Komutanlığı sorumluluk sahasında 2017 yılında 35, 2018 yılında 47, 2019 yılında ise 42 mala karşı işlenen suçun meydana geldiği tespit edilmiştir. Bunlardan hangilerinin tarımsal suç olduğunu tespit edebilmek için başta köy muhtarları olmak üzere, olayın meydana

geldiği köyde yaşayan kişilerle görüşülerek her bir olayın mağduruna ve içeriğine ilişkin bilgi alınmıştır. Olayların mağdurlarının çiftçilik işiyle uğraşması ve maruz kaldıkları olayların tarım ve hayvancılık ile ilişkili olması bir olayın tarımsal suç olarak nitelendirilmesindeki iki temel ölçütü oluşturmuştur. Sonuçta 2017 yılında 8, 2018 yılında 16 ve 2019 yılında 12 olmak üzere toplam 36 tarımsal suç olayı tespit edilmiş, katılımcılar bu olayların mağdurları arasından seçilmiştir (Çizelge 1.4).

1.2.3. Örneklemenin Seçilmesi, Verinin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Veri, 2019 Mayıs ve Temmuz ile 2020 Ocak ve Şubat aylarında gerçekleştirilen dört saha ziyaretinde toplanmıştır. İlk ziyarette 36 tarımsal suç olayı arasından belirlenen dört olayın mağdurları olan beş kişiyle görüşülmüştür. Görüşmeden en az bir gün öncesi mağdurlarla telefon iletişime geçilmiş, araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Resmi makamlardan izin alındığı, gönüllü olarak araştırmaya katılmaları durumunda kendi istekleri haricindeki hiçbir kişisel bilgilerinin kullanmayacağı katılımcılara iletilmiştir. Bu beyan sonrasında katılımcılarda güven duygusunun oluştuğu gözlemlenmiştir. Ancak buna rağmen katılımcıların mutlaka İlçe Jandarma Komutanlığı'nı ya da muhtarı, az da olsa bir kaçının ise her ikisini de arayarak veya yüz yüze görüşerek teyit aldıkları gözlemlenmiştir.

Görüşmenin yapılacağı yerin seçimi katılımcılara bırakılmıştır. Ancak kabul etmeleri halinde görüşmenin olayın meydana geldiği yerde yapılmasının daha tercih edilir olduğu katılımcılara iletilmiştir. On iki olayın mağduruyla olayın meydana geldiği yerde, dört olayın mağduruyla kendi evlerinde ve iki olayın mağduruyla da kendi istedikleri farklı yerlerde görüşülmüştür. Her bir görüşme 60-90 dakika arasında sürmüştür. Görüşme öncesinde katılımcılara tekrar bilgilendirme yapılmış, iki suret “Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu” imzalatılmış ve formun bir suretini kendilerine verilmiştir. Katılımcılar fotoğraf çekilmesine izin vermiş ancak hiçbir katılımcı görüşmenin ses kaydına alınmasına rıza göstermemiştir. Bu durumdan kaynaklı olumsuzlukların önüne geçebilmek için benzer duruma karşın Chong (2008)'un uyguladığı teknikler kullanılmıştır.

Görüşmeler esnasında olabildiğince hızlı ve fazla not tutulmaya gayret gösterilmiştir. Görüşmeler sonlandırılmadan önce, ihtiyaç halinde tekrar irtibat kurulabileceğine dair katılımcılardan onay alınmıştır. Veri kaybını en aza indirebilmek amacıyla her bir

görüşmenin hemen ardından görüşme diyaloga çevrilmiştir. Diyalogların mümkün olduğunca katılımcıların konuşma dilini yansıtacak şekilde oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Verinin geçerliliğini ve güvenilirliğini arttırmak için diyaloglar katılımcılara kontrol ettirilmiş ve onayları alınmıştır. Her bir görüşmeden hemen sonra o görüşmenin analizi MAXQDA 12 nitel veri analiz programı kullanarak, Kathy Charmaz (2015)’a ait gömülü teori yapılandırmasının esasları çerçevesinde yapılmıştır.

Charmaz (2015: 181), olayların aynı sıralama içinde karşılaştırılmasının bu olayların analitik incelenmesi konusunda araştırmacıyı teşvik edeceğini belirtmektedir. Bu öneriyle uyumlu şekilde öncelikle her bir olaya dair veri kronolojik sırayla düzenlenmiştir.

Suç, pek çok farklı faktörün bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkan bir olgudur. Ancak bu faktörler arasında bazıları vardır ki, bunlar suçun meydana gelebilmesi için olmazsa olmazlardır. Suçun asgari bileşenleri olarak ifade edilen bu faktörler; *fail, mağdur ile hedef, ehil koruyucunun eksikliği, yer ve zamandır* (Felson, 2008). Bu faktörlerden fail, mağdur ile hedef ve ehil koruyucunun eksikliği bir araya gelmesi gereken, yer ve zaman ise bunları bir araya getiren faktörlerdir. Dolayısıyla bir suç olayını analiz edebilmek için o olaya ilişkin fail, mağdur ile hedef ve ehil koruyucunun eksikliği faktörlerinin mekânsal ve zamansal ilişkilerine bakılması gerekmektedir.

Bu çalışmada tarımsal suç olayının mağdur olma tarafı, yine mağdurların bakış açısından aktarılan deneyimler vasıtasıyla incelenmiş ve tarımsal suç mağduriyeti sürecine mağdurların gözlükleriyle bakmaya çalışılmıştır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için veri, öncelikle mağduriyet öncesini, sonrasında da mağduriyet sonrasını anlatacak şekilde kronolojik sıraya sokulmuştur. Böylelikle tarımsal suç mağduru olma sürecinde sırasıyla oluşan yeni durumlara karşın mağdurların davranışlarını yorumlamaya ve bunların gerekçelerini anlamaya, sonuç olarak Wagner (2018: 15)’in benzer yöntemsel bakış açısını paylaşan sözlerinden alıntı yaparak ifade etmek gerekirse; “*ideal-tipik*” bir tarımsal suç mağduru deneyimlediği tarımsal suç mağduriyeti sürecinin “*ideal veya mutlak bir tipinin*” ya da bir başka deyişle modelinin ortaya konulmasına çalışılmıştır

Charmaz (2015: 187), başlangıç kodlaması uygulamalarından satır satır kodlamayı kodlamanın ilk adımı olarak ifade etmiş ve dağınıklık yaratıyor gibi gözükken bu yöntemin oldukça faydalı bir araç olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında konu ve tema

kodlamasından ziyade ulaçlarla kodlama yapılmasının verinin akıcılığının korunmasına ve sürecin elde tutulmasına fayda sağlayacağını belirtmiştir (Charmaz, 2015: 182). Bu çalışmada da kronolojik olarak düzenlenen verinin her bir satırı tek tek isimlendirilerek başlangıç kodlaması yapılmıştır ve mümkün olduğunca ulaçlarla kodlama yapmaya dikkat edilmiştir. Bu sayede farklı durumlar arasındaki geçişte süreklilik sağlanmasına ve tarımsal suç mağduriyeti deneyiminin bir süreç olarak yapılandırılmasına gayret gösterilmiştir. Başlangıç kodlaması esnasında araştırmacının zihninde ilk açıklamaların oluşmaya başlamasıyla birlikte, bu açıklamalar ilgili koduyla birlikte notlandırılmıştır. İlk dört görüşmenin hepsinin sonunda bu süreç takip edilmiştir. Görüşmeler tek tek analiz edildikten sonra olaylar ve başlangıç kodları, olay içerisinde ve olaylar arasında karşılaştırılmış ve ilk hatırlatıcı not (memo) yazılmıştır.

Hatırlatıcı notlar yazılırken, görüşmelerin başlangıç kodlarının yanı sıra ilk saha ziyaretine ilişkin gözlem notlarından, çekilen fotoğraflardan ve görüşmeler öncesinde sahada görevli jandarma personeli, muhtarlar ve köy sakinleri ile yapılan görüşmelerde elde edilen verilerden de yararlanılmıştır. İlk hatırlatıcı nota sürekli geri dönerek verinin eksik ya da yetersiz olduğu noktaların tespit edilmesine çalışılmıştır. İncelenen dört olaya ait süreçlerin birbirine benzer bir model oluşturduğu ancak her sürecin bu modelle uyuşmayabileceğine dair düşünce bu geri dönüşler sonucunda ortaya çıkmıştır.

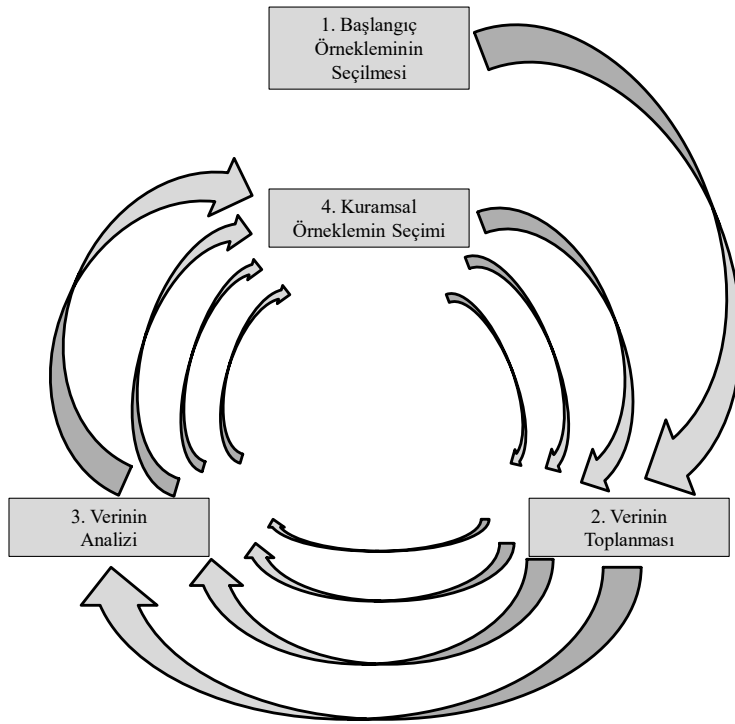
Bir sonraki aşamada bu düşünce ve veride tespit edilen eksiklikler doğrultusunda ortaya çıkan yeni soruların cevaplanabilmesine katkı sağlayabilecek yeni olaylar belirlenmiştir. Bu aşama kuramsal örneklemin ilk adımını oluşturmuştur. Charmaz (2015: 273) kuramsal örnekleme mantığının kuram oluşturma çalışmalarını diğer nitel araştırmalardan ayıran temel unsur olduğunu ifade etmiştir. Kuramsal örnekleme, büyük bir sosyolojik kuramın oluşturulması için seçilmiş örneklem olarak görmek kuram oluşturma çalışmasının doğasını bilmeyenlerin en fazla düştüğü hataların başında gelmektedir. Kuramsal örnekleme, araştırmacının anlamak ve açıklamak istediği süreci en iyi şekilde yapılandırabilmesi için süreci deneyimleyenlerden ulaşması mümkün olan tüm farklı özellikteki kişilerin oluşturduğu örneklemdir (Charmaz, 2015: 273-315, Creswell, 2018: 86). Dolayısıyla kuram oluşturma yöntemini tercih eden araştırmacı, açıklamak istediği süreci farklı şekillerde deneyimleyen örnekleri bulamamaya başlayana kadar amacı doğrultusunda örneklemini belirlemeye ve genişletmeye devam eder. Yeni kategorilerin oluşmasına neden olacak yeni özelliklerin tespit edilemediği an verinin doyuma ulaştığı ve

aynı zamanda kuramsal örneklemenin de tamamlandığı andır. Bu çalışmada da ilk görüşme yapıldıktan sonraki her aşamada ihtiyaç duyulan kuramsal veriyi sağlayabilecek ve karşılaştırma yapmayı mümkün kılacak olaylar belirlenerek kategoriler oluşturulmuş, verinin doyuma ulaştığına kanaat getirildiği anda on sekiz olay ve yirmi bir mağdurdan oluşan kuramsal örneklem (Çizelge 1.5) elde edilmiştir. Olayların anlatımında bahsi geçen kişilerin gerçek isimleri yerine alfabetik sırayı takip ederek belirlenmiş kod isimlerini kullanılmıştır.

Çizelge 1.5. Çalışmanın kuramsal örnekleme

Nu.	Olayın Türü	Olayın İçeriği	Mağdur Adı
1	Küçükbaş hayvan hırsızlığı	8 koyunun çalınması	Ahmet
2	Küçükbaş hayvan hırsızlığı	11 koyunun çalınması	Bekir Burcu
3	Evden hırsızlık	Tarımda kullanılan araç-gerecin çalınması	Cemal
4	Güveni kötüye kullanma	Parası ödenmiş samanın verilmemesi	Davut
5	Büyükbaş hayvan hırsızlığı	2 buzağının çalınması	Ender
6	Kişilere ait mala zarar verme	Çoban köpeğinin öldürülmesi	Fatih
7	Kişilere ait mala zarar verme	Başıboş hayvanın tarladaki ekili ürüne zarar vermesi	Galip
8	Büyükbaş hayvan hırsızlığı	1 adet büyükbaş hayvan hırsızlığı	Hasan Hacer
9	Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	Tarladan 7 adet sulama borusunun çalınması	Akın
10	Kişilere ait mala zarar verme	Bahçedeki 25 adet servi ağacının kesilmesi	Bayram
11	Hakkı olmayan yere tecavüz	İzin almadan başkasının arazisine tarım aleti koymak	Canan
12	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	Durmuş
13	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	Emre
14	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisini başkasının izinsiz ekmesi	Faruk
15	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisinde izinsiz hayvan otlatılması	Gökhan
16	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisine izinsiz duvar yapılması ve ağaç dikilmesi	Hüsnü
17	Kişilere ait mala zarar verme	Başıboş hayvanın bahçedeki ekili ürüne zarar vermesi	İlhan İpek
18	Evden hırsızlık	Hayvanların zincirinin çalınması	Kamil

Kuramsal örneklemin seçilmesi, verinin toplanması ve verinin analiz edilmesi aşamalarını kapsayan bu süreci diğer üç saha ziyaretinde de tekrar edilmiştir. Bu tekrarlar ve geri dönüşler iç içe geçmiş bir döngü oluşturmuştur (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. Veri toplama ve analiz döngüsü

Bu aşamalar birbirinin ardı sıra gelmekle birlikte her aşamada mutlaka önceki verilere, hatırlatma notlarına ve kodlara geri dönmeye ihtiyaç duyulmuştur. Sürekli karşılaştırmalar yaparak veri yapılandırılmıştır. Bu süreçte başta sembolik etkileşimcilik ve fenomenoloji ile etnometodoloji ve öyküsel analiz gibi farklı sosyal yapılandırmacı bakış açılarından yararlanılmıştır. Süreç ilerledikçe önce başlangıç kodlarından odaklı kodlar sonrasında ise kategoriler oluşturulmuştur. Verinin sunumunda ise katılımcının doğrudan ifadesinin açıklayıcılığının yeterli görüldüğü yerlerde sadece katılımcının sözleri, katılımcının sözlerinin görüşmecinin sorusuyla birlikte anlam kazandığı yerlerde karşılıklı diyalog kullanılmıştır.

Yapılandırmacı nitel araştırmacılar bu tür bir kullanımın verinin sunumunda ikiliğe neden olduğu ve diyalogların röportajı anımsattığı eleştirisi ile sıkça karşılaşmaktadırlar. Bununla birlikte süreci anlama amacını yöntemlerinin merkezine yerleştiren araştırmacıların ilk ve alanda öncü olan akademisyenlerinden itibaren bu yöntemi kullanmış ve kullanmaya devam etmektedirler. Yapılandırmacı gömülü teorinin temellerini oluşturan sembolik etkileşimciliğin öncülerinden Robert Ezra Park (1864-1944) belli bir dönem gazetecilik yapmasının ve muhabirlik tecrübesinin onun kullandığı sosyolojik yöntemlere birçok katkı sağladığını ifade etmesi, Yapılandırmacı Gömülü Teori yönteminin sahibi Kathy Charmaz

(1939-2020)'ın katılımcılar ile yapılan görüşmeleri röportaj olarak ifade etmesi, sembolik etkileşimciliğin yaşayan en önemli şahsiyetlerinden Howerd S. Becker (2015)'in kitaplarında ve yayınlarda katılımcının doğrudan anlatımı ile birlikte karşılıklı diyaloga da yer vermesi yapılandırmacı nitel araştırmayı kullanan araştırmacıların bu eleştirilerin bir kısmını almaya devam etseler bile şeklen röportaj görüntüsünün yöntemlerinin bir parçası olmaya devam edeceğinin işaretidir. Dolayısıyla benzer yöntemsel bakış açısının tercih edildiği bu çalışmada da her iki veri sunum yönteminin kullanılması yöntemsel dayanağa sahiptir.

Sonuç olarak yapılandırmacı gömülü teori yönteminin esasları takip edilerek *ani ve anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyeti süreci* olmak üzere iki tarımsal suç mağduriyeti modeli elde edilmiştir.

1.3. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Çalışma, yukarıda belirtilen konu kapsamında ve amaç doğrultusunda gerçekleştirilen bir araştırmayı içermekle birlikte araştırma, birçok faktörün neden olduğu kısıtlılıklara da sahiptir. Bulguların genellenebilirliğine dair gelebilecek eleştiriler bu kısıtlılıkların ilk sırasında yer almaktadır.

Araştırmanın temel veri kaynağını teşkil eden katılımcıların sayısı ile araştırmanın yapıldığı yerin sınırları sonuçlarının genellenebilirliğini konusunda soru işaretlerini ortaya çıkartmaktadır. Esasen nicel araştırma yöntemlerine nazaran çok daha az sayıda katılımcı ile yapılan nitel desenli araştırmalarda araştırmacılar genellenebilirliği bilimsel bir gereklilik olarak görmemektedirler. Özellikle bu çalışmada da tercih edilen yapılandırmacı bakış açısı, verinin toplandığı kaynağın nicel büyüklüğünden ziyade veriyi aktaranın araştırılan sürece dair bilgi ve anlam içeren tecrübesine önem vermektedirler. Dolayısıyla katılımcının sunduğu verinin bilgi ve anlam yoğunluğu anlaşılma çalışılan süreci ifade edebilecek doygunluğu sağladığı müddetçe katılımcıların nicel büyüklüğü önem arz etmemektedir ve bu çalışmada da örneklemin büyüklüğünü belirleyen nicel hedeften ziyade bilgisel ve anlamsal doygunluk olmuştur.

Kuram oluşturma çalışmalarında araştırmacılar, anlamaya çalıştıkları süreci deneyimleyen kişileri sınırlandırılmış bir bölgeden seçme gibi bir önceliği gözetmezler. Bu öncelik daha

ziyade etnografik çalışma yürüten araştırmacıların dikkat ettikleri bir husustur. Kuram oluşturmacılar ise süreci tecrübe eden kişilerin farklı özelliklerinin olmasını sürece dair ortaya koydukları modelin kişisel farklılıklara rağmen ortak olduğu fikrinin dayanak noktalarından birini oluşturduğunu düşünürler (Creswell, 2018: 150). Bununla birlikte etnografi de bir nitel araştırma yöntemidir ve farklı nitel araştırma yöntemlerinin birbirlerinin yöntemlerinden yararlanmaları sıkça karşılaşılan bir durumdur. Araştırmaya farklı nitelikler katan hibrit kullanım aynı zamanda bulguya da farklı zenginlikler katabilmektedir. Bu çalışmada da araştırma sahası Denizli'nin Bozkurt ilçesi ile sınırlandırılmış ve bir taraftan genellenebilirlik hususunda kısıtlılıkla karşılaşılrken diğer taraftan seçilen bölgenin toplumsal yapısının ve kültürünün tarımsal suç mağduriyeti sürecine etkisinin anlaşılması fırsatı elde edilmiştir.

Araştırmada kısıtlılık yaratan bir diğer faktör tarımsal suç mağdurunun tanımlanması ve mağduriyete neden olan olaylardan hangilerinin inceleneceğinin belli bir zaman dilimiyle sınırlandırılmasıdır. Tarımsal suç tasnifi, ne TCK'da ne de J.Gn.K.lığı suç tasniflerinde yer alan bir kavramdır. Dolayısıyla henüz daha resmi tanımı yapılmamış, Türkiye'de hakkında akademik çalışma bulunmayan yeni bir kavramdır. Dolayısıyla çalışmada nasıl tanımlanacağı başlı başına bir problem sahasıdır. Ayrıca tarımsal suç mağduriyetinin tanımlanabilmesi için kavramla ilişkili olan tarımsal suç, kırsal suç ve kır kavramlarının da tanımlanması gerekir ki, çatı kavramı oluşturan kırın sosyolojik ve idari tanımlamasında halen daha hemfikir olunamaması diğer tüm kavramları da bulanık hale getirmektedir. Bulanıklık içerisinde en işlevsel olduğuna kanaat getirilen tanımlamaları bulmanın ve kullanmanın araştırmanın bütünselliği açısından oldukça önemli olduğunun farkında olarak J.Gn.K.lığı'nın uygulamaları nirengi noktası olarak kabul edilmiştir. Çalışmanın bir kırsal suç sosyolojisi çalışması olması ve J.Gn.K.lığı'nın Türkiye'de genellikle kır olarak nitelendirilebilecek yerlerin emniyet ve asayişinden sorumlu kolluk teşkilatı olması bu kabulde dayanak noktasını teşkil etmiştir. Bununla birlikte sosyolojik ölçütlerle uyumlu idari bir kır tanımının bir an önce yapılmasının ve benzer araştırmalarda kullanıma sunulmasının bu kısıtlılığı azaltabilecek tek çare olduğu unutulmamalıdır.

Kabul edilen tanımla 2017, 2018 ve 2019 yıllarında tarımsal suç mağduru olmuş kişiler arasından örneklem seçimi yapılması, daha önceki tarihlerde tarımsal suça maruz kalmış olanların deneyimlerinin çalışmaya yansıtılamamasına neden olmuştur. Tarihsel kısıtlamaya gitmek, tek bir çalışmada ele alınamayacak kadar çok deneyimleyeni bulunan

tarımsal suç mağduriyetine ilişki en güncel deneyimlerden oluşturulan modeli ortaya koyabilmeyi sağlamaktadır. Bununla birlikte tarihsel süreç içerisinde tarımsal suç mağduriyetinin değişim gösterip göstermediğini ve muhtemelen değişmiş olduğunun tespit edilmesi ihtimalinin daha yüksek olduğu bu sürece dair sosyolojik faktörlerin etkisini ortaya koyabilmek bu çalışmanın önemli bir kısıtlılığını gideren değerli bir çalışma olacaktır.

Sonuç olarak çalışma, tarımsal suç mağduriyetine dair önemli bulguları tespit eden ve sunan bir yapıya sahip olmakla birlikte, farklı araştırma yöntemleri ile giderilebilecek pek çok kısıtlılığa da sahiptir. Bu durum tarımsal suç mağduriyeti konusunun tek bir çalışmayla tamamıyla anlaşılamayacak geniş bir konu olduğunu ve yeni araştırmacılar ile yani araştırmaları hak ettiğini göstermektedir.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kırın ve buna bağlı olarak da kırsal ve tarımsal suçun her yerde geçerli olabilecek bir tanımı bulunmamaktadır (Harkness, 2017). Bu nedenle çalışmayı anlaşılabilir kılmak için öncelikle kavramların nasıl tanımlandığını ve neden bu tanımların tercih edildiğinin açıklanması gerekmektedir. Bu bölümde, birbirleriyle bağlantılı olan ve çalışmada kullanılan kavramların neden bu halleriyle kullanıldığı gerekçeleriyle birlikte detaylı şekilde açıklanacaktır.

2.1. Kır-Kent Karşıtlığı Çerçevesinde Kır ve Kırsal Topluluk

Bir bütünün iki parçasını ifade eden bazı kavramalar vardır. Gerçekten de öyle olup olmadığına ya da nasıl olması gerektiğine dair tartışma bir tarafa bırakılacak olursa, bu kavramlar birey ile toplumun ortaklığı sonucunda ve birbirlerini tamamlayan karşıtlıklar olarak inşa edilir, sonrasında da sosyal bir gerçekliğe dönüştürülür. Bu karşıtlıklar toplumsal yaşamın anlamlandırılmasında anahtar rolünü üstlenen birer ideal tip halini alır. Bu kavramlardan birinin ne ifade ettiğinin anlaşılabilmesi ve anlatılabilmesi, o kavramın diğeri olmadığının anlaşılabilmesi ve anlatılabilmesi ile mümkün olabilir (Jenks, 2012: XVII-XXII). İkisinin toplamı bir bütünü oluşturmakla birlikte, bütün içerisinde kavramlara atfedilen iktidar alanı eşit değildir. Tam tersine hâkim kavramı benimseyen ve üstünlüğünü savunan ideoloji, hâkim olanın diğeri üzerinde daha fazla tahakküm kurmasını, kendisini karşıtının kötülüğü, değersizliği, önemsizliği, geçersizliği ve gereksizliği üzerine inşa etmesini sağlar (Bauman, 2018: 52-71). Sosyolojik düşüncenin ortaya çıkışından bu yana kır ve kent kavramları da zamanla kentin tahakkümünü arttırdığı bu türden bir karşıtlık ilişkisine sahiptir. Aslında kent, tarihsel süreçte hep var olmuştur. Ancak ilerlemeci modernleşme düşüncesi ile birlikte toplumların ulaşacağı öngörülen gelişmiş ve mecburi yaşam mekânı sıfatını almıştır (Koyuncu, 2011). İnşa edilen bu yeni toplumsal mekân gerçekliği sonucunda da kentin kır üzerindeki hegemonyası başlamıştır.

Aydınlanma'nın etkisiyle, 17. ve 18. Yüzyıllarda düşünce alanında yeniliklerin ortaya çıktığı Avrupa, 18. Yüzyıl'ın sonundan itibaren Sanayi Devrimi'nin ürettiği yeni toplumsal sınıflar arasındaki çatışmalar ve Fransız İhtilali'nin devrimci karmaşası ile karşı karşıya

kalmıştır. Bu karmaşık ortamda düzeni tekrardan tesis edebilmenin formülünü arayan dönemin Avrupalı düşünürleri eskiye dönmeyi artık mümkün olmadığına kanaat getirmişlerdir. Sosyoloji bu yeni düzen arayışının sonucunda ortaya çıkmıştır (Ritzer ve Stephisky, 2014: 5-20).

Toplumun her parçasında gelenekselden moderne geri döndürülemez bir değişim sürecinin başladığını ifade eden ilk sosyologlar, mekânsal dönüşümü kırsal topluluklardan kent toplumlarına geçiş olarak nitelendirmişlerdir (Koyuncu, 2011). Geleneksel topluluk yapısını modern toplum yapısından daha ideal görmesine rağmen, artık geriye dönüşün mümkün olmadığını belirten (Gezgin, 1988) Tönnies (2001: 22-91)'in topluluk/toplum ikili karşılaştırması ile de kentin modern toplumsal yaşamı anlamada tek mekân, kırsal ise dönüşen gelenekseli temsil eden bir kıyaslama aracı olduğu kabulüne giden kavramsallaştırma süreci başlamıştır (Hillyard, 2007: 6-7). Mekânın toplumsal bir belirleyen olarak ele alınması ise ABD sosyolojisindeki gelişmeler ile gerçekleşmiştir.

19. Yüzyıl'ın sonu ve 20. Yüzyıl'ın başlarında sanayileşmenin etkisiyle kırdan kente yoğun göçün yaşandığı ancak halen daha kırsal nüfusu fazla olan Avrupa'da ilerlemeci tezlere dayanan teorik sosyoloji hâkimken, kırsal yaşam yoğunluğu ile kentlere göçün etkilerini aynı anda yaşayan ABD'de günlük yaşam ilişkilerini ve sorunlarını uygulamalı yöntemlerle ele alan araştırmacılar, mekâna dayalı iki yeni sosyoloji alanını, Kır Sosyolojisi (Hofstee, 1963) ve Kent Sosyolojisi (Savage ve Warde, 1993)'ni ortaya çıkartmışlardır. ABD'de sistemleşen bu yeni alanlar zamanla farklı ülkelere de yayılmıştır. Bununla birlikte kırsal ve kentin sosyolojik düşünce üzerindeki etkileri aynı kalmamıştır. Süreç içerisinde toplumsal yaşama dair üretilen fikirlerde kentsel normlar giderek daha baskın hale gelmiş (Fulkerson ve Thomas, 2019), kırsal dair fikir üretenler dahi kırsal, büyük kent toplumunun bir parçası olarak ele almaya başlamışlardır (Fulkerson ve Thomas, 2014). Sonuç olarak kent, sosyolojik araştırmanın esas mekânına dönüşmüş, kırsal ise belirli konuların ele alındığı sınırlı bir araştırma alanı olarak kalmıştır.

Küresel etkiyi derinden hisseden (Öztürk, 2014) Türk kırsalının Türk sosyolojik düşüncesindeki seyri, Avrupa'dakinden ve ABD'dekinden farklı olsa da ulaştığı nokta benzerdir. Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren köy olgusuyla Türk düşün hayatında yer almaya başlayan kırsal dair bir çok paradigma değişikliği yaşanmıştır (Nerse, 2014). Türkiye'de değişen dönemsel iç politik ortam, kırsal dair üretilen düşüncede her daim etkin

rol oynamıştır (Özensel, 2015). 1980’li yıllarla birlikte kıra ilgi azalmaya başlamış (Arslan, 2019: 174-181), 2000’lerden günümüze kadar geçen sürede ise küreselleşmenin kır üzerindeki etkisi giderek artmıştır (Öztürk, 2014). Sonuç olarak kır çalışmaları çeşitlenmiş ancak kırın kent açısından işlevselliği çalışmaların odak noktasına yerleşmiştir. Konuların çeşitlenmesi, beraberinde kıra dair ilgide ve çalışmalarda artışı getirmemiş, kır, zamanla ana akım sosyolojik düşünce üretiminin dışında kalmıştır.

Düşünsel sürecin kırı tam da yok olma aşamasına getirdiği bu anda ortaya bir çelişki çıkmıştır. Kenti merkezine yerleştiren bakış açısını sürekli kılmak isteyenler, kentin bir taraftan üstünlüğünü, diğer taraftan patalojikliğini ve nihayetinde mecburiliğini karşısına inşa edebilecekleri bir kır imgesine her daim ihtiyaç duymuşlardır ve bu ihtiyaç devam etmektedir (Woods, 2011). Bunun sonucunda Tönnies’in topluluk/toplum karşılaştırmasından itibaren kır-kent ikiliğini inşa eden temel farklılıkların üretimi de sürmektedir. Bunların genel kabul görenlerinin kısa bir özeti Çizelge 2.1’de yer almaktadır:

Çizelge 2.1. Kır ve kent ikiliği

Kır/Kırın/Kırda	Kent/Kentin/Kentte
Nüfus büyüklüğü azdır	Nüfus büyüklüğü fazladır
Nüfusu seyrek	Nüfusu yoğundur
Göç verir	Göç alır
Birincil/yüz yüze ilişkiler daha yoğundur	İkincil/resmi ilişkiler daha yoğundur
Kolektif bilinç yüksektir	Bireysellik yüksektir
Kültürel benzerlikler hâkimdir	Kültürel farklılıklar hâkimdir
Gelenek ve görenekler etkilidir	Resmi ve hukuki kurallar etkilidir
Sosyal kontrol baskındır	Resmi kontrol geçerlidir
Suç oranları düşüktür	Suç oranları yüksektir
Mesleki farklılaşma ve işbölümü azdır	Mesleki farklılaşma ve işbölümü yaygındır
Ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayalıdır	Ekonomik çeşitlilik vardır
Yoksulluk oranı daha yüksektir	Yoksulluk oranı daha düşüktür
Toplumsal hareketlilik azdır	Toplumsal hareketlilik fazladır
Toplumsal sınıf ve tabakalaşma azdır	Toplumsal sınıf ve tabakalaşma fazladır
Coğrafi olarak uzak ve ayrıktır	İmkânların merkezindedir
Teknolojik imkânlar kısıtlıdır	Teknolojik imkânlar boldur
Ulaşım imkânı kısıtlıdır	Ulaşım imkânı fazladır
Doğal ve stresten uzak bir yaşam sürdürülür	Yapay ve stres dolu bir yaşam sürdürülür

Bir yerin kır mı yoksa kent mi olduğunu söylemek ise bu farklılıkları ifade etmek kadar kolay değildir (Halfacree, 1993). Şu ana kadar dünyanın farklı yerlerinde farklı konularda kullanılmak üzere birçok kır ve kent tanımı yapılmıştır. Genellikle yerleşim yerinin nüfus miktarına ya da yoğunluğuna, bazen de taşıdığı niteliklere göre yapılan tanımlamalarda halen daha her yerde geçerli bir ölçüt tespit edilememiştir. Devletler ve küresel kuruluşlar

da dâhil olmak üzere, politika üreticilerin kıyı ve kenti ayırtılabilecek ölçütü bulma çabaları devam etmektedir (Aydınlı ve Çiftçi, 2015; Nerse ve Türk, 2017).

Bununla birlikte, üzerinde mutabakata varılmış bir kıyı tanımı bulunmaması karşın kıyı dair bir şeyler söylemek isteyen her kişi ya da resmi veya özel kuruluş sınırları belirlenmiş bir kıyı tanımına mutlaka ihtiyaç duymaktadır (Schaeffer, Kahsai ve Jackson, 2013). Bu nedenle araştırmacılar ve politika yapıcılar, kendi konularını ele alırken farklı kıyı tanımları içerisinde en işlevsel olabileceğini değerlendirdiklerini seçip kullanmakta hatta bazen kendileri için işlevsel olan tanımı bizzat kendileri yapmaktadırlar (Yoloğlu ve Zorlu, 2020). Kırsal topluluklardaki suç olgusunu incelendiği bu çalışmada da benzer bir yöntem tercih edilmiştir.

Türkiye’de kullanılan resmi kıyı tanımları arasından ikisi ön plana çıkmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından üretilen bu tanımlardan ilki, nüfusuna bakılmaksızın il ve ilçe belediyesi sınırları içerisinde bulunan yerleri şehir, dışında kalan yerleri ise köy olarak nitelendiren köy-şehir tanımıdır. Diğeri ise nüfusu 20.000’in altında olan yerleri kıyı, üstünde olan yerleri kent olarak nitelendiren kıyı-kent tanımıdır (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının, 2015: 14-15). Birbirleriyle ciddi uyuşmazlık gösteren bu iki tanımın da kıyının ve kentin sosyolojik özelliklerini tam ve doğru yansıtabilmede önemli eksiklikleri bulunmaktadır. TÜİK hem uyuşmayı sağlayabilmek hem de bu eksiklikleri giderebilmek maksadıyla kıyı/kent tanımını tekrardan düzenleme çalışmalarına devam etmektedir (TÜİK [web], 2021a). Dolayısıyla şu anda ülkemizde kıyı ve kenti doğru ve yeterli sosyolojik nitelikler çerçevesinde ifade eden resmi bir tanım bulunmamaktadır. Bununla birlikte bir yerin kıyı veya kent olarak nitelendirilmesini sağlayacak değişmez sosyolojik ölçütlerin tespit edilmesi de pek mümkün değildir. Kıyı veya kent olmak bir tanımdan ziyade, mekânı değerlendirenin zihninde oluşan ve zamanla farklılaşan toplumsal gerçekliğin sonucudur (Ashwood, 2010). Bir yer ne tam anlamıyla kıyı ne de tam anlamıyla kent değildir. Bunun yerine, değerlendirenin zihninde yapılaşan ve sürekli yenilenen kıyı ve kent olguları çerçevesinde ve başka bir yere göre biraz daha ya da çok daha fazla kıyı veya biraz daha ya da çok daha fazla kendir (Duenckmann, 2010; Liepins, 2000). Tanımlar ise sadece işlevselliği sağlayan birer ideal tiptir.

Elde bulunan ideal tipleri değerlendirilecek olursa, Türkiye’de kullanılan bu tanımlardan idari statüyü esas alan köy-şehir tanımı, kıyı ve kent ayrımı gözetilerek yapılacak suç

araştırmaları için farklı bir öneme sahiptir. Bunun nedeni, Türkiye’de genellikle kır olarak nitelendirebileceğimiz yerlerin emniyet ve asayişinden sorumlu J.Gn.K.lığı ve genellikle kent olarak nitelendirebileceğimiz yerlerin emniyet ve asayişinden sorumlu EGM olmak üzere iki farklı genel kolluk teşkilatının bulunması ve teşkilatların sorumluluk sahalarının belirlenmesinde yakın zamana kadar köy-şehir tanımının esas alınmasıdır.

Köy-şehir tanımı 2012 yılına kadar hem idari mülki statüleri hem de iki genel kolluk teşkilatının sorumluluk bölgelerini belirlemiştir. Köy-şehir tanımına göre 2012’de Türkiye nüfusunun % 77,3’ü kentte, % 22,7’si ise kırdaki yaşamaktaydı (TÜİK [web], 2021b). 2012’de yürürlüğe giren ve Büyükşehir Belediye Yasası olarak isimlendirilen düzenleme sonrasında kasaba statüsünde bulunan 1.584 ve köy statüsünde bulunan 16.082 kırsal yerleşim yerinin statüleri değiştirilmiştir. Bu yerlerin pek çoğunun statüleri mahalleye dönüştürülerek il ve ilçe belediye sınırları içerisine dâhil edilmiş ve bu yerleşim yerlerinde yaşayan kırsal nüfus bir günde kentli nüfusa eklenmiştir (Aydınlı ve Çiftçi, 2015). Bu düzenleme sonucunda 2013 yılında bir anda Türkiye nüfusunun % 91,3’ünün kentte, % 8,7’sinin kırdaki, 2020 yılı sonu itibarıyla ise % 93’ünün kentte, % 7’sinin kırdaki yaşadığı bir tablo ortaya çıkmıştır (TÜİK [web], 2021b). Önceden de sosyolojik özellikleri yansıtmada hususunda önemli eksiklikleri bulunan kır ve kent idari mekânsal ayrımı bu haliyle gözle görülür bir tezada dönüşmüştür. Merkezinde dahi kırsala daha yakın yaşam tarzının sürdürüldüğü pek çok ilçenin kilometrelerce uzaklıktaki, tarım ve hayvancılıktan başka uğraşı olmayan köyleri mahalleye dönüştürülmüştür. Bunlar arasından ilçe merkezine yakın konumda bulunanlardan bazıları J.Gn.K.lığı sorumluluğundan EGM sorumluluğuna kaydırılmıştır. Pek çoğu ise artık belediye sınırları içerisinde bulunan birer mahalle olmasına rağmen J.Gn.K.lığı sorumluluğunda kalmaya devam etmiştir. Dolayısıyla şu anda resmen kullanılan köy-şehir tanımı sosyolojik geçerlik ve uyumluluk bakımından kolluk teşkilatlarının mevcut sorumluluk alanlarını esas alarak yapacağımız kır-kent ayırımından çok daha geridedir.

Kolluk teşkilatlarının mevcut sorumluluk alanlarını esas alarak bir değerlendirme yapıldığında da J.Gn.K.lığı sorumluluk sahasında yer alan ancak daha çok kent özelliklerini barındıran, yine benzer şekilde EGM sorumluluk alanında bulunan ancak daha çok kır özelliklerini gösteren yerler bulunmaktadır. Bununla birlikte; istatistiki verilerin anlamlı bir bütün oluşturması, kolluk uygulamalarında ve kültüründe bütünselliğin sağlanması ve en önemlisi kırın sosyolojik niteliklerini mevcut resmi kır

tanımlarından daha fazla yansıtması gibi faydalarından dolayı Türkiye’de kırsal suçlar özelinde yapılacak bir araştırmada J.Gn.K.lığı sorumluluk sahasını kır olarak nitelendirmenin en işlevsel yöntem olduğu görülmektedir. Bu nedenle çalışmada kır J.Gn.K.lığı sorumluluğundaki bölge, kırsal topluluk ise J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde bulunan kasabalar, köyler ve mahalleler olarak tanımlanmıştır. Buna göre J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesi Türkiye yüz ölçümünün % 93’ünü kapsamaktadır. Bu bölgede 386 kasaba ve 18.292 köy ile çoğunluğu EGM sorumluluk sahasında yer alan 32.169 mahallenin bir kısmı bulunmakta ve Türkiye nüfusunun yaklaşık % 21’i bu kırsal topluluklarda yaşamaktadır (J.Gn.K.lığı [web]).

2.2. Kırsal Suç

Hukuken suç olarak tanımlanan eylemlerin kır-kent ikili karşıtlığına dayalı mekânsal sınıflandırmaya tabi tutulması gerekli midir? Bu, kırsal suç kavramı ele alınmadan önce cevaplanması gereken temel sorudur. Cevap ise toplumsal bilgi stokunda suç kavramına ilişkin oluşturulan imgede ve imgenin gündelik yaşam gerçekliğine yansımada saklıdır (Berger ve Luckmann, 2018: 63-67).

Kendi yaptığımız tarihi yazılı hale getirme kabiliyetine eriştikten sonra ürettiğimiz kayıtların ilk örneklerinden itibaren suç ve cezanın toplum yaşantısının ayrılmaz bir parçası olduğunu görürüz (Siegel, 2012: 15). Ancak suçlu eylemin bilinçli bir insan eylemi olduğu düşüncesi ve bunun sonucunda önceden belirlenmiş, kararlaştırılmış ve ilan edilmiş ceza hukuku normları ile uygulamalarının ortaya çıkışı henüz oldukça yeni olarak nitelendirilebilecek bir geçmişe sahiptir (Carrabine, Cox, Lee, Plummer ve South, 2009: 52; Walklate, 2007: 2-4).

Modern ceza hukuku uygulamalarının kaynağını teşkil eden Avrupa’da, skolâstik düşüncenin ve feodal toplum yapısının hâkim olduğu Orta Çağ’da geçerli olan suçlama ve cezalandırma uygulamaları dönemin karanlığını yansıtır. Bu dönemde binlerce kişi yaptıkları zararlı addedilen eylemleri nedeniyle cadılık gibi akıl dışı sıfatlarla suçlanmış, topluluğun önünde işkence edilerek, yakılarak ya da boğularak öldürülmüştür (Siegel, 2012: 102-103). Aynı tarihlerde adalet üzerine kurduğu devlet yönetimi anlayışıyla dönemine yön veren Osmanlı Devleti ise bir sonraki çağa hâkim olacak akılcı düşüncüyü yakalayarak sistematik ve rasyonel bir ceza hukuku uygulamasına dönüştürememiştir

(Yazıcı, 2019). Devleti bu dönüşüme zorlayacak gereksinimlere ihtiyaç duyan toplum yapısının oluşmaması bundaki en önemli etken olmuştur.

Toplumsal yapısında meydana gelen değişimle etkileşim halinde Aydınlanma döneminin düşünce alanında yarattığı dönüşümü bir arada yaşayan Avrupa’da ise her alanda olduğu gibi ceza hukuku alanında da rasyonel eylemi mümkün kılan öngörülebilir bir yapıya ihtiyaç duyulmuştur. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sunduğu yeni imkânlar sayesinde kitlesel üretimi keşfeden, üretim için sermayeye ve hammaddeye, üretimi tekrardan ve daha fazla üretime dönüştürülebilmesi için pazara ihtiyacı olduğunu öğrenen Avrupalılar, bir taraftan kural ve değer tanımaz şekilde uzak coğrafyaların toplumlarını sömürgeleri haline getirmiş diğer taraftan kendi toplumlarında yatırımı, üretimi ve ticareti güvenli kılacak bir yapı oluşturmuşlardır (Weber, 2012). Toplumsal sınıfların yapılarının, yaşam tarzlarının ve konumlarının değişmesinden devletlerin yönetim şeklinin değişmesine kadar her şey oluşturulan bu yapının ürünü ve tekrar üreticisi olmuş ve modernleşme olarak isimlendirilmiştir (Eisenstadt, 2014: 11-34). Dolayısıyla her ne kadar suç kavramının kökeninin tarihin başlangıcına kadar götürülmesi mümkün olsa da şu anda *suç* dendiğinde akıllarda modernleşmenin ürettiği suç imgesi oluşmaktadır.

Modernleşmenin ürünü olan suç imgesinin yapılaşmasında alt yapıyı Aydınlanma döneminin filozofları oluşturmuştur (Carrabine ve diğerleri, 2009: 53-54). Bu düşünürlerin amaçları yeni toplum yapısında düzenin nasıl sağlanabileceğinin yöntemini bulmak olmuştur. Bu doğrultuda, toplumu oluşturan bireylerin düzeni sağlayabilmek için kendi içlerinden belirledikleri bir yapıya yeterli yetkiyi ve otoriteyi verdiği, yapının ise toplumda başka hiç kimsenin sahip olmadığı bu yetkiyi ve otoriteyi, onu veren bireylerin istediği toplumsal düzeni teşkil etmek ve devam ettirmek için kullandıkları karşılıklı anlaşmaya dayanan *toplum sözleşmesi* fikrini ortaya koymuşlardır (Siegel, 2012: 103).

Modern devlet-birey ilişkisini tanımlayan toplum sözleşmesi düşüncesinin temelinde kısıtlı kaynaklara sahip olmak için rekabet eden bireyler arasındaki toplumsal ilişkinin kurallarının belirli bir düzene yerleştirilmesi yatar. Bu düşüncüyü savunan ilk düşünür Thomas Hobbes (1588-1679), meşhur “*insan insanın kurdudur*” deyişiyle insanı doğuştan bencil ve kaynağı elde etmede birbirine rakip görmüştür. İnsan zihninin doğuştan boş olduğunu belirten John Locke (1632-1704), rekabetin olağan ve düzenlenmesi gereken bir olgu olduğunu ifade etmiştir. Toplum sözleşmesi fikrini zirvesine taşıyan Jean-Jacques

Rousseau (1712-1778) ise insanı doğuştan masum ilan etmiştir. Rousseau'ya göre birey, toplum yaşantısının kendisine öğrettiği ve dayattığı gereklilikleri sağlamak için diğerleriyle mücadeleye başlar ve bu mücadele kurallara bağlanmazsa toplumda kargaşa ortaya çıkar (Fabre, 2013).

Aydınlanma düşünürlerinin birey, toplum, devlet üçgeninde ve soyut kavramlarla ürettikleri bu düşünceleri yine Aydınlanma Dönemi'nin filozofları olan Cesare Beccaria (1738-1794) ve Jeremy Bentham (1748-1832) ceza hukuku ile buluşturmuşlardır. Beccaria ve Bentham fikirlerini, bireyin muhakeme yapabilme yeteneğine ve kendi faydası doğrultusunda karar vermeyi tercih eden akılcı bir yapıya sahip olduğu düşüncesi üzerine inşa etmişlerdir. Bu düşünceye göre toplumsal düzene zarar vereceği kararlaştırılan eylemler suç olarak belirlenip yasaklanmalı, önceden ilan edilmeli, bu eylemlerin cezaları belli olmalı, cezalar eylemin verdiği zararlarla orantılı olmalı, cezanın amacı yasak eylemin yapılmasını engellemek, engellenemeyen eyleme karşın hızla uygulanan ceza ile caydırıcılık yaratmak olmalıdır (Carrabine ve diğerleri, 2009: 54-58; Siegel, 2012: 103-104). Modern ceza hukukunun temellerini oluşturan bu düşünsel süreç suç sosyologları için oldukça önemlidir. Çünkü bugün suç olarak ifade edilen kavram bu düşünsel sürecin inşa ettiği modernleşmenin ürünüdür ve bu ilkelerin ortaya çıkışını gerekli kılan toplumsal değişim aynı zamanda modern sosyoloji biliminin de ilk inceleme konusunu oluşturmuştur.

Toplumların gelenekselden moderne dönüşümünün sancılı olduğunda hem fikir olan (Ritzer ve Stephisky, 2014: 8) ilk sosyologlar arasında suç olgusunu doğrudan ele alan tek isim Durkheim'dır. Yeni toplum yapısında suçun normal ve işlevsel bir olgu olduğunu belirten (Carrabine ve diğerleri, 2009: 69-70) Durkheim, toplumsal normlar ile birey normlarının geleneksel toplumdaki gibi örtüşmediği modern toplumda ortaya çıkan durumu *anomi* olarak tanımlamış ve sapmış davranışı *anomi* ile açıklamıştır (Siegel, 2012: 187-188). Modern kent toplumlarına özgü bir durum olarak kabul edilen *anomi*, Robert Merton vasıtasıyla yapısalıcı, Chicago Okulu vasıtasıyla da etkileşimci ve ekolojik suç teorilerini derinden etkilemiştir (Carrabine ve diğerleri, 2009; Siegel, 2012). Ne var ki; teorik bakış açıları değişse de suçun kente ait bir olgu olduğu kabulü değişmemiştir.

Suç modernleşmenin ve onun hâkim yaşam biçimi olan kentleşmenin ürünü olarak görenler, kırı suçun olmadığı romantik bir düş mekânı (Özensel, 2015), "*kırsal bir cennet (rural idyl)*" olarak nitelendirmişlerdir (Jones J. ,2012; Somerville, Smith ve McElwee,

2015; Woods, 2011: 21-22; Yarwood, 2005) . Böylelikle kırdaki suç olgusunun üzeri örtülmüştür ve kır; *suçun olmadığı yer* olarak toplumsal bilgi stokumuza kodlanmıştır. Bunun sonucunda Suç Sosyolojisi'nin tarihsel geçmişi; gelenekselden moderne, tarım toplumundan sanayi toplumuna, mekân özelinde ise kırsal topluluklardan kent toplumuna dönüşüm esnasında ortaya çıkan suç olgusunun incelenmesi üzerine inşa edilmiştir (Donnermeyer, 2007: 2) ve kır, Suç Sosyolojisi çalışmalarının dışında bırakılmıştır (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 2; Jones J. , 2010).

Buna karşın 1980 sonrasında, başta ABD, Avustralya, Kanada ve Birleşik Krallık'da olmak üzere çalışmalarını yoğunlaştıran araştırmacılar, 2000'li yılların başında kırdaki da ciddi şekilde ele alınması gereken bir suç olgusunun varlığını ortaya koymuşlardır (Jobes ve diğerleri, 2000; Weisheit ve Donnermeyer, 2000) ve konusu tamamıyla kırdaki suç olgusunu incelemek olan kır kriminolojisini ortaya çıkartmışlardır (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014).

Kır kriminolojisi, kırdaki meydana gelen ve araştırmacıların "*kırsal suç*" olarak kavramsallaştırdıkları suçları akademik olarak inceledikleri kriminoloji alt dalıdır. Kırdaki suç olgusunun akademik olarak incelenmeye değer görülmesi ve alanda kendine yer edinebilmesi, kır kriminolojisinin ortaya çıktığı ABD de dâhil olmak üzere, doğal bir sürecin sonucunda gerçekleşmemiştir. Kır kriminolojisi, araştırmacıların suç araştırmalarında egemen konumda bulunan kent merkezli bakış açısına karşı verdikleri uzun mücadele sonucunda kendine yer edinebilmiştir (Donnermeyer, 2016: 1).

Kır kriminolojisinin ABD'de geri planda kalmasında iki temel faktör rol oynamıştır. Bunlardan ilki, teorik altyapısını kır topluluklarından kent toplumlarına hızlı dönüşüm üzerine kuran Chicago Okulu'nun kent ve suç ilişkisi üzerine yapmış olduğu önemli ve etkili çalışmalarda kırdaki suçun rolüdür. Bu çalışmalarda araştırmacılar, endüstrileşmenin ve göçün ortaya çıkardığı kentleri düzensizliğin ve suçun yaratıcısı olarak nitelendirirken, kırsal toplulukları normların ve düzenin hâkim olduğu, suçun olmadığı yerler olarak idealleştirmişlerdir. Bu nitelendirme sonucunda kent ve suç ilişkisine dair araştırmalar önemli gelişim göstermiş, kır ise suç araştırmalarının kapsamının dışında bırakılmıştır. İkinci faktör ise kriminolojinin gelişiminde en önemli katkıyı veren bilim dalı olan sosyolojinin kır kriminolojisine aynı katkıyı vermemesidir. ABD'de ortaya çıkan kır sosyolojisi, henüz daha 1930'ların başında sosyolojinin ana akım akademik çevresinden

ayrılmıştır. Bu ayrılıktan sonra ana akım sosyoloji kriminoloji için temel bilgi üreticisi konumunu teşkil ederken, kır sosyolojisi ağırlığını kırsal üretim ve kalkınma gibi konulara vermiş, kırsal topluluklardaki suç olgusunu ise çalışma alanının içerisine dâhil etmemiştir (Donnermeyer, 2016: 2-3). Bu durum, kurumsallaşmasını ABD kır sosyolojisi üzerinden gerçekleştiren Türk kır sosyolojisi içerisinde de benzer sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Öncesinde de köye dair sosyolojik çalışmalar bulunmasına rağmen, Türkiye’de sistematik kır sosyolojisi çalışmalarının temeli ABD’de yürütülen kır sosyolojisi çalışmalarından etkilenecek, İkinci Dünya Savaşı sonrasında atılmıştır (Planck, 1976). ABD’de kır sosyolojisinin kurucularından sayılan Carle Zimmerman’ın bir dönem Türkiye’de çalışmasının bu duruma önemli etkisi olmuştur (Türkdoğan, 2016: 377-427). Bununla birlikte, ABD’de gelişen kır sosyolojisinin kırsaldaki suç olgusunu kendi çalışma alanının dışında tutması (Donnermeyer, 2016) ve Türk kır sosyologlarının bu anlayışı takip etmesi, Türkiye gibi kırsaldaki suçların soruşturulması maksadıyla ayrı kolluk teşkilatı bulunan ve kırsal suç gerçekliğine sahip olan bir ülkede de kırsal ilişkin suç çalışmalarının yapılmamasına yol açmıştır. Zimmerman’ın öğrencisi olarak Türkiye’deki ilk kır sosyolojisi kitaplarından birini yazan Amiran Kurtkan-Bilgiseven’in kimlerin kır sosyolojisi ile ilgilenmesi gerektiğini belirtirken, iktisat fakültelerinin ve gazetecilik okullarının öğrencileri ile ziraat mühendisi adaylarından bahsetmesi (Kurtkan-Bilgiseven, 1988: 10), sosyolojik bir olgu olan kırdaki suçla mücadele eden jandarma personelinden hiç bahsetmemesi ve kitabında kırsal suçta hiç yer vermemesi bu durumun bir yansımasıdır. Bu kapsamda, Türkiye gibi kırsal sosyal gerçekliğe sahip olan bir ülkede, kırsal topluluklardaki suç olgusunun bilimsel yöntemlerle incelenmesi bir zorunluluk, bu amaç doğrultusunda kullanılabilecek en uygun araç ise kır kriminolojisi bakış açısının Türkiye gerçeklerine uygun halidir.

Tıpkı kriminolojinin genelinde olduğu gibi kır kriminolojisinin de ilişki içerisinde olduğu birçok farklı bilim (sosyoloji, psikoloji, hukuk, coğrafya, ekonomi vb.) bulunmaktadır. Bunlar arasında tesiri en fazla olanı ise sosyolojidir (Donnermeyer, 2016). Dolayısıyla kır kriminolojisini, kırsal suç sosyolojisi olarak isimlendirmek ve kır sosyolojisinin suç olgusunu inceleyen hali olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır.

Kır kriminolojisi kapsamında şu ana kadar yapılan çalışmalarla elde edilen bilgiler ise alanın konuya ilişkin genel yaklaşımının sınırlarını belirlemiştir. Bu sınırları şu şekilde ifade etmek mümkündür (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 1-52):

- Kırdaki göz ardı edilemeyecek nicelikte suç meydana gelmektedir:

Kır deyince zihinlerde yaşamın yavaş aktığı, aynı kültürü paylaşan insanların bir arada, huzur ve uyum içinde yaşadığı, suçun neredeyse hiç olmadığı yer imgesi canlanır (McIntyre ve diğerleri, 2017). Yapılan araştırmalar kıra dair inşa edilen bu imgenin tamamıyla doğru olmadığını, kırdaki kentten daha fazla meydana gelen suç türlerinin ve kent olarak nitelendirilen yerlere göre daha yoğun suç oranına sahip kırsal yerlerin bulunduğunu (Jobes ve diğerleri, 2000: 59-80; Weisheit ve Donnermeyer, 2000: 312-327), zihinlere hâkim olan doğru olmayan kır imgesi nedeniyle bu olguya yeterince önem verilmediğini göstermektedir (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 8-10). Bununla birlikte kırsal topluluklarda meydana gelen tüm suçların kentlerde meydana gelen tüm suçlardan az olduğu nicel bir gerçekliktir. Ancak kırdaki araştırmaya değecek miktarda suçun meydana gelmediğini söylemek toplumsal bir yanlış algının sonucudur. Bu algı kırdaki suç olgusunun araştırılmasını engellemiş, olgu araştırılmadıkça da varlığı hissedilmemiştir (Anderson ve McCall, 2005: 1).

- Kırdaki meydana gelen suçlar, hem kır-kent hem de kır-kır toplumsal yapılarındaki farklılıklar nedeniyle tür ve nitelik olarak birbirlerinden ayrılmaktadır:

Suçun kente ait bir olgu olarak görülmesi kırdaki meydana gelen suçları önemsizleştirmiştir (Smith ve McElwee, 2013). Oysa kırdaki suç olgusunu araştıranlar, zannedilenin aksine kırdaki ciddi ve farklı nitelikte suçların bulunduğunu tespit etmişlerdir (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014; Jobes, Barclay, Weinand ve Donnermeyer, 2004). Hırsızların özellikle yalnız kadınların ellerindeki çantaları çekip zorla almaları sonucu oluşan ve kentlerde görülen yağma suçu “*kapkaççı terörü*” ismi ile uzun süre medyada yer alırken, yıllardır devam eden ve çiftçilere ciddi maddi zarar veren hayvan hırsızlıklarına ana akım medyada hiç yer verilmemesi çoğaltılabilecek örneklerden birisidir. Kentte sıkça meydana gelen kapkaç suçunun kırdaki, kırdaki sıkça meydana gelen büyükbaş/küçükbaş hayvan hırsızlığının kentte meydana gelme ihtimalleri çok düşüktür. Her iki yaşam mekânında görülen, örneğin evden hırsızlıkların kırdaki ve kentte meydana gelen türleri birbirlerinden birçok farklılıklar

taşıır. Kentteki cinayetlerde katilin, tanımadığı bir başka kişiyi öldürmesi olağanken, kırdaki cinayetlerde iki tarafın ve hatta ailelerinin birbirlerini tanımadıkları örnek bulmak oldukça zordur. Olayla ve taraflarla hiç ilişkisi bulunmayan kişiler kentte meydana gelen bir suçun görgü tanıkları olabilirken, kırdaki meydana gelen bir suçun görgü tanıkları, faili ya da mağduru, bazen her ikisini de tanıyan hatta her ikisinin de akrabası olan kişilerdir. Olayın aktörlerinin toplumsal eylemlerini etkileyen bu farklılıkları arttırmak ve çeşitlendirmek mümkündür.

- Bu farklılıklar şu ana kadar kent suçları incelenerek elde edilen suç teorileri ile kırsal suçların da açıklanıp açıklanamayacağı sorusunu doğurmaktadır:

Araştırmacılar kırdaki suç olgusunu eskiye nazaran daha fazla incelese de halen daha kır kriminolojisinin bağımsız gelişimini engelleyen iki görüş hâkimiyetini devam ettirmektedir. Bu görüşlerden daha yaygın olanı kır suçunun olmadığı, kenti ise suç üreten yer olarak nitelendirmeye devam edenlerinkidir (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 8-10). Diğer görüş ise önceden *suçun olmadığı yer* olan kırın, modernleşmenin ve onun dayattığı yaşam biçimi olan kentleşmenin etkisiyle bu yüzyılda artık suçun olmadığı yer vasfını yitirdiği fikrini savunanlarındır (Anderson ve McCall, 2005: 31). Eskiden kırın suçun olmadığı yer olduğu görüşünde hemfikir olan bu iki görüşten şu anda kırdaki suçun incelenmesi gereken bir suç olgusu bulunduğunu savunanlar, kentleşmenin kıra etkisiyle ortaya çıktığını iddia ettikleri bu durumun yine kente ait suç teorileri ile araştırılmasının uygun olacağını belirtirler (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 11-14). Buna karşın kırsal topluluklarda meydana gelen suçların farklı bir kategoride ele alınması bu suçların oluşumunda etkili olan toplumsal olguların ve süreçlerin açığa çıkarılmasına katkı sağlamış (Smith ve McElwee, 2013) ve kent merkezli suç teorilerinin kırsal suçlar özelindeki geçerliliği sorgulanır hale gelmiştir.

- Kır kriminolojisi çalışmalarının temel maksadı, şu ana kadar kent suçları özelinde yapılan çalışmalar sonucunda elde edilen suç teorilerinin farklı kırsal topluluklar ve farklı kırsal suçlar özelinde geçerliliğini test etmek, geçerli olmayan teorilerin yerine kırsal suçlara özgü suç teorilerini oluşturmaktır:

Tezlerini, kırsal topluluklardaki suçun yokluğuna karşın kentte var olan suç olgusu üzerine inşa eden Sosyal Düzensizlik Teorisi, kentleşmenin kırdaki suç üreten ortama çıkardığını

savunan kırsal suç araştırmacılarının başvurdukları ilk teoridir (Jobes ve diğerleri, 2000; Jobes ve diğerleri, 2004). Başlarda olumlu sonuçlar veren teorinin uygulamaları farklı ölçeklerdeki kırsal topluluklarda ve farklı suç türlerinde uygulandıkça kırdaki suç olgusunu açıklamakta yetersiz kalmıştır. Araştırmacılar, teorinin bakış açısına göre çok daha düzenli topluluk yaşantısının devam ettiği bazı kırsal topluluklarda bazı suç türlerinin, düzensiz olarak nitelendirilen bazı kentsel yerleşimlere göre daha yoğun görüldüğünü tespit etmişlerdir. Hatta araştırmacılar bazı çok düzenli kırsal topluluklarda ortak normların ve yoğun tanışıklığın bazı suçların meşrulaştırılmasına ve resmi makamlara bildirilmesinin engellenmesine neden olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuçları yorumlayan Donnermeyer ve DeKeseredy (2014:8-10), kırdaki suçu önleyen bir toplumsal düzen ile suçu üreten bir toplumsal düzensizlikten bahsetmenin mümkün olmadığını, bunun yerine farklı durumlara göre bazı suçları önleyen bazılarını ise meşrulaştıran bir toplumsal düzenin bulunduğunu belirtmiştir. Benzer bakış açısını savunan DeKeseredy ve Schwartz (2009) ise kırsal toplumsal düzenin erkekleri kadına karşı şiddete yönlendirdiğini tespit ettikleri çalışmaları sonucunda kırdaki özgü ilk suç teorisi olan Akran Erkek Desteği Teorisi'ni üretmişlerdir.

Araştırmacılar bir taraftan kırdaki özgü yeni suç teorilerini üretmeye çalışırken diğer taraftan mevcut kent merkezli suç teorilerinden uygun olduğunu değerlendirdiklerini de yoğun bir şekilde kırsal suçlara uygulamaya devam etmektedirler. Suç Fırsatı Teorisi'nin tarımsal suçlara uygulanması bu durumun en revaçtaki örneğidir. Suç Fırsatı Teorisi'ni pek çok defa tarımsal suçlara uygulayan araştırmacılar, uyumlu teorik sonuçlara ulaşmalarına rağmen, teorinin nihai amacı olan suçun önlenmesi için sunduğu önerilerin kentteki kadar verimli sonuçlar doğurmadığını tespit etmişlerdir (Madenüs, 2016; Mears ve diğerleri, 2007). Bu bulgular kırdaki suçun açıklanabilmesi için daha fazla kırdaki özgü teoriye ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Peki, sonuç olarak kır kriminolojisinin araştırma konusunu oluşturan kırsal suç kavramı neyi ifade etmektedir? Esasen bu soruya net bir cevap vermek, şu ana kadar ihmal edilen kırsal suçun etraflıca incelenmesi ve araştırılması gereken bir olgu olduğunu ifade etmek kadar kolay değildir. Çünkü kırın farklı nirengi noktalarına göre birçok farklı tanımının bulunması kırsal suç kavramının da net ve her yerde geçerli bir tanımının yapılmasını engellemektedir (Carcach, 2000: 2; McIntyre ve diğerleri, 2017; Nurse, 2013).

Kırsal suçlar, kır olarak nitelendirilen yerlerde meydana gelen suçlardır. Bu suçların pek çoğu kentlerde meydana gelenlerle benzer isimler ve nitelikler barındırmakla birlikte kırın kendine has özellikleri bu suçları kentte meydana gelen benzerlerinden farklılaştırmaktadır (McIntyre ve diğerleri, 2017; Weisheit ve Donnermeyer, 2000:309). Dolayısıyla yer ve nitelik kırsal suç tanımlarında başlangıç noktasını oluşturan iki faktör olarak ön plana çıkmaktadır (Marshall ve Johnson, 2005).

Yeri esas alan tanımlamalar kır olarak tanımladıkları yerlerdeki tüm suçları kırsal suç olarak ifade ederler. Niteliği esas alan tanımlar ise kır yaşam tarzıyla ilişkilendirilebilecek suçları kırsal suçlar olarak tanımlarlar. Bu tanımlardan ilki, içerisinde kırsal suç niteliği taşımayan suçları da bulunduran çok daha geniş ancak sınırları net bir şekilde belirlenebilen bir suç havuzu oluşturur. İkincisi ise kırsal suç olarak nitelendirilebilecek suçları içeren ancak kapsamı nitelendirmeyi yapanın göreceli yorumuna bağlı olan bir havuzu oluşturur. Tanımın kapsamını belirleyen bu faktörlerden hangisinin daha kullanışlı olduğu araştırmacının tercihinine bağlıdır. Bu çalışmada geniş kırsal suç tanımı, daha önce kır olarak tanımlandığı ifade edilen J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen suçlar olarak yapılmıştır. Ancak incelenen suç türü, nitelik açısından tartışmasız kırsal suç olan tarımsal suçlar ile sınırlandırılmıştır. Bu sayede hem yer hem de nitelik bakımından kırsal topluluk yapısına ve toplulukta sürdürülen sosyal süreçlere özgü bir suç olgusuna maruz kalanların deneyimlerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

2.3. Tarımsal Suç

Araştırmacıların zaman zaman *çiftlik suçları* olarak da ifade ettikleri tarımsal suçlar, kırsal suçlar içerisinde ayrı bir gruptur ve çiftçilerin tarım ve hayvancılık ile bağlantılı olarak maruz kaldıkları, genellikle mala karşı işlenen suçları kapsar (Anderson ve McCall, 2005). Tarım ve hayvancılıkla ilgili olması ve genellikle mala karşı işlenen suçlardan oluşması tarımsal suçları kırsal suçlardan ayıran temel özelliktir (Dunkelberger ve diğerleri, 1992). Tüm suçlar arasından kırsal suçları, kırsal suçlar arasından ise tarımsal suçları ayrı bir kategoride ele almak bir kaç nedenden ötürü olağan ve gereklidir (Mears ve diğerleri, 2007a). Bu çalışmada etkili olan faktör ise kır topluluk yaşantısının anlaşılmasında tarımsal suçların sunduğu zengin ortamdır.

Toprakten ve hayvandan elde edilen ürünü gelire dönüştürebilme uğraşı olan çiftçilik, kentteki uğraşlardan farklı olarak, bir ekonomik faaliyetten ziyade kırdaki yaşam tarzının kendisidir. Bir kırsal topluluktaki gündelik yaşam uygulamaları ile o topluluktaki çiftçilik uygulamaları iç içe geçmiş vaziyettedir. Dolayısıyla çiftçilik kır toplumsal yapısının ve gündelik hayat ilişkilerinin şekillenmesinde önemli rol oynayan bir olgudur (Donnermeyer ve Barclay, 2005) ve tarımsal suçlar bu yapının ve ilişkilerin analiz edilmesine yardımcı olacak örnekleri sunar.

Araştırmacılar farklı ülkelerde yaptıkları çalışmaları sonucunda tarımsal suç mağduriyetinin oldukça yaygın olduğunu ve mağduriyet sonucunda çiftçilerin ekonomik ve psikolojik zarara uğradığını tespit etmişlerdir. Yaygınlığına ve neden olduğu zarara rağmen, tüm kırsal suçlar gibi tarımsal suçlar da uzun zaman kriminoloji ve suç sosyolojisi çalışanların ilgi alanına girmemiştir ve halen daha oldukça az sayıda çalışmaya konu edilmektedir (Jones ve Phipps, 2012; McIntyre ve diğerleri, 2017; Mears ve diğerleri, 2007; Swanson, Chamelin ve Territo, 2012: 489; Swanson ve Territo, 1980).

Hakkında yapılmış az sayıdaki çalışmanın tarihsel geçmişi çok eskiye dayanmamasına karşın (Barclay ve Donnermeyer, 2001) tarımsal suç olgusu her daim var olmuştur (Donnermeyer, 2017). Kırsal toplumsal yaşama dair pek çok kültürel özelliği de yansıtan hayvan hırsızlığı akla ilk gelen örneklerdendir (Manu ve diğerleri, 2014; Sidebottom, 2013). Bununla birlikte, eskiden genellikle aynı topluluk içerisinde ya da yakın komşu topluluklar arasında meydana gelen tarımsal suçlara, küreselleşmenin ve tarımda endüstriyelleşmenin etkisi sonucunda boyut değiştirerek ortaya çıkan yeni tür tarımsal suçlar da eklenmiştir (Donnermeyer, 2017).

Kırsal toplulukların halen uzak ve yalıtılmış konumda bulunması, buna karşın açılan yeni yollar ve modern ulaşım araçlarının kullanımı sayesinde eskiden ulaşılması güç olan bu yerlere rahatlıkla ulaşılabilmesi, halen maddi değerini koruyan çiftlik hayvanlarının varlığının yanına, maddi değeri yüksek tarımsal ürünlerin, tarımda kullanılan modern araç ve gereçler ile tarım ilaçları, gübre ve çeşitli portatif donanımlar gibi hem maddi değeri olan hem de kolayca taşınabilen malların eklenmesi tarımsal suçları suçlular için cazip hale getirmiştir (Barclay, 2001). Meydana gelme oranlarındaki artışa, neden olduğu ciddi olumsuzluklara ve kırsal yaşama özgü niteliklerine rağmen hiçbir ülkede ayrı suç tasnifi altında yer almayan tarımsal suçları, bu suçların ayrıca incelenmesi gerektiğini düşünen

araştırmacılar kavramlaştırmış ve tanımlamışlardır (Barclay, 2001). Bu çalışmada da benzer bir yöntem tercih edilmiştir.

J.Gn.K.lığı, sorumluluk bölgesinde meydana gelen ve tarımsal suç kavramı içerisinde değerlendirilebilecek suçları çoğunlukla TCK'daki maddeleri esas alarak oluşturduğu sistemine kaydetmektedir. Sistemde Asayiş Suçları başlığı altında (1) kişilere karşı suçlar, (2) malvarlığına karşı suçlar, (3) topluma karşı suçlar ve (4) millete ve devlete karşı suçlar alt başlıkları bulunmaktadır. Tarımsal suç ismiyle ayrılmış bir başlık bulunmamakla birlikte, tarımsal suçların bulunabileceği malvarlığına karşı suçlar alt başlığında yer alan toplam otuz sekiz ayrı suç türü arasında tarımsal suç olarak nitelendirebileceğimiz sadece üç tür bulunmaktadır. Bunlardan büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı ile bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık türlerinde yer alanlar tamamıyla tarımsal suç iken, iş makinesi ve tarım aracı hırsızlığı türünde yer alanların bir kısmı tarımsal suçtur. Sadece başlıklara bakarak diğer mala karşı işlenen suç türlerinin arasında tarımsal suç bulunup bulunmadığını söylemek mümkün değildir. Madenüs (2016)'ün tarımsal sulama trafolarından hırsızlıklar konusunda yaptığı çalışmasının sonuçları ise farklı türler arasında da tarımsal suç olarak nitelendirilebilecek suçların bulunduğunu göstermektedir.

Hırsızlar tarımsal sulama trafolarında bulunan bakır kabloları ve yağı sıkça hedef almaktadırlar. Tarımsal suç tanımına giren bu olaylar J.Gn.K.lığı suç kayıt sisteminde genellikle haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlığı türünde kayıt altına alınmaktadır. Haberleşme ve enerji nakil kablosu hırsızlığı J.Gn.K.lığı sorumluluk bölgesinde en fazla meydana gelen suçlardandır. Ancak genel elektrik dağıtımını yapan trafolardan ve inşaatlardan yapılanlar başta olmak üzere, tüm kablo hırsızlıkları da aynı suç türü içerisinde kayıt altına alınmaktadır. Madenüs (2016), tarımsal suç olmayan diğer kablo hırsızlıkları ile tarımsal sulama trafolarından yapılan hırsızlıklar arasında bir çok farklılığın bulunduğunu tespit etmiştir. Bu bulgu tarımsal suçların diğer kırsal suçlardan da farklı olduğunu bir kez daha kanıtlarken, ayrı bir başlıkta yer almayan ve mevcut suç tasnifleri içerisinde gömülü bulunan tarımsal suçların olayın içeriğini incelemeyi belirlemesinin mümkün olmadığını da göstermektedir. Bu nedenle çalışmada J.Gn.K.lığı suç tasniflerinde malvarlığına karşı işlenen suçlar arasında yer alan ve yapılan inceleme sonucunda tarım ve hayvancılıkla ilgili olduğu tespit edilen olaylar tarımsal suç olarak tanımlanmıştır.

2.4. Tarımsal Suç Mağduru

Tarımsal suç kavramı bünyesinde birçok farklı araştırma konusunu barındırır. Araştırmacının seçtiği konu, çalışmasının sınırlarını belirleyecek kavramları tanımlamasını gerektirir. Bu çalışmada tarımsal suç mağdurlarının deneyimlerinin onların bakış açılarıyla incelenmesi tercih edilmiştir. Bu nedenle araştırmacı için ayırt edici özellik kişinin kendisini tarımsal suç mağduru olarak görmesi olmuştur. Ancak bu kişiler bir yerde belli ve hazır şekilde bulmak mümkün değildir. Bu durumda kimlerin bu kategoride yer alan kişiler olarak nitelendirileceğinin belirlenmesi gerekmiştir.

Pozitivist bir bakış açısıyla yaklaşıldığında kolaylıkla yapılabilecek bu tanımlamanın, çalışmada tercih edilen yapılandırmacı ve yorumlayıcı yaklaşımla karşılığını bulmak oldukça zor olmuştur. Çünkü odak noktasının kendisini tarımsal suç mağduru olarak görenlerden oluşması amaçlanmıştır. Bu nedenle araştırmacının zihninde oluşturduğu açıklamayı karşılayabilecek, aynı zamanda sınırları belirginleştirip araştırmacıya bir doğruyu belirleyecek tanımlamanın bulunması yoğun düşünsel bir sürecin sonunda gerçekleşmiştir. Bu süreçte, mağdur olmaya aday kişinin ve bu kişiye göre anlamlı öteki konumunda bulunanların değerlendirmesine göre dört farklı mağduriyet durumunu tanımlayan Strobl (2010: 6)¹'un yapılandırmacı yaklaşımı anahtar rolünü görmüştür.

Öncelikle kendi kendilerini mağdur olarak görmeyen “mağdur olmayan” ve “belirlenmiş mağdur” tanımları araştırmacının odak noktamızın dışında olduğu için değerlendirme dışında bırakılmıştır. Hemen ardından ise suç mağduru deyince çoğunluğun aklında oluşan pozitivist hukuki tanımlama ele alınarak fikir yürütülmüştür.

¹ Bir kişinin mağduriyet durumunun resmi tanımlar ve öznel deneyimlerden ziyade gayri resmi toplumsal süreçler sonucunda belirlendiğini ifade eden Strobl (2010: 6) dört farklı muhtemel mağduriyet durumu tanımlamıştır:

1. Hakiki mağdur: Hem kendi kendisini mağdur olarak gören hem de anlamlı ötekiler tarafından mağdur olarak görülen kişi.
2. Mağdur olmayan: Kendi kendisini mağdur olarak görmeyen, bunun yanında anlamlı ötekiler tarafından da mağdur olarak görülmeyen kişi.
3. Kabul görmeyen mağdur: Kendi kendisini mağdur olarak gören ancak anlamlı ötekiler tarafından mağdur olarak görülmeyen kişi.
4. Belirlenmiş mağdur: Kendi kendisini mağdur olarak görmeyen ancak anlamlı ötekiler tarafından mağdur olarak görülen kişi.

Pozitivist hukuki tanımlamaya göre, tarımsal suç olarak tanımlanan bir eylemden dolayı zarar gördüğüne adli süreç sonucunda resmen karar verilen kişi tarımsal suç mağdurudur. Bu kişiler maruz kaldıkları suçtan dolayı şikâyetçi olmuş, adli sisteme mağdur sıfatıyla resmi girişleri yapılmış ve adli süreç sonucunda mağduriyetleri resmen onaylanmış kişilerdir. Dolayısıyla “hakiki mağdur” tanıma daha uygundurlar. Bununla birlikte resmi adli kurumlar tarafından mağdur ilan edilmelerinin bu kişilerin beraber yaşadıkları topluluk üyeleri tarafından da mağdur kabul edilmelerinin ihtimalini artırmasına rağmen, herkesin bu durumu kabul ettiğini söylemek mümkün değildir. Sonuç olarak bu tanımın kapsamına girenler araştırmacının yaklaşımına göre de tarımsal suç mağdurudurlar ve adli yargılama verilerinden kolayca tespit edilebilirler. Ancak araştırmacının zihnindeki tarımsal suç mağdurlarının tamamını karşılayamazlar. Çünkü kendisini tarımsal suç mağduru olarak nitelendirmesine rağmen adli süreç sonucunda resmen mağdur ilan edilmeyen ya da adli sürecin içerisine hiç dâhil olamayan kişiler de bulunmaktadır. Bunlar “kabul görmeyen mağdur” tanımında yer alırlar. Araştırmacının odak noktası içerisinde yer alan bu kişilerden bir kısmını resmi kayıtlardan tespit etmek mümkün iken sayısı bilinmeyen önemli bir kısmı tespit etmek ise çok zordur.

Kendisini tarımsal suç mağduru olarak nitelendiren bazı kişiler şikâyetçi olurlar, kolluk ve savcılık makamlarınca müşteki, yani hukuken mağdur olabilme ihtimali olan kişi olarak kabul edilirler ve sisteme kaydedilerek adli sürece dâhil edilirler. Adli sürecin bulunduğu aşamaya göre, o anda karar vermeye yetkili olan savcılık ya da mahkeme makamı bu kişilerin mağdur olmadıklarına dair karar verir ve adli süreç sonlanır. Bu nedenle adli kayıtlarda mağdur olarak görülmeyen bu kişiler kolluğun adli süreç başlangıcında düzenlediği olay raporu vasıtasıyla kolluk suç kayıt sistemine mağdur olarak girmiş olur. Dolayısıyla olay raporlarına dayanan JOBS’da hem mağduriyeti adli süreç sonucunda onaylanan hem de onaylanmayan ancak kendisinin tarımsal suç mağduru olduğunu değerlendiren kişilerin kayıtları bulunur. Dolayısıyla bu kişilerin sayısını ve kimlik bilgilerini tespit etmek mümkündür. Ancak kendisini tarımsal suç mağduru olarak gören herkes bu sisteme kaydedilmez.

Meydana gelen suçların pek çoğunun resmi suç kayıtlarına yansımadağı kriminolojinin bilinen en eski bulgularındandır (Biderman ve Reiss, 1967). Hukuken suç sayılan bir eyleme maruz kaldığının farkına varmayan ya da farkına varsa bile eylemi meşrulaştıran ve kendisini suç mağduru olarak görmeyenlerin maruz kaldıkları suçlar resmi kayıtlara

yansımaz. Kendilerini suç mağduru olarak görmeyen bu kişiler de araştırmacının odak noktasının dışındadırlar. Ancak bunların yanında kendisini tarımsal suç mağduru olarak gören ancak yaşadığı topluluğun kültürel normları nedeniyle mağduriyetini resmi makamlara bildiremeyenler ile kolluğa bildirimde bulunan ancak başvurusu kolluk tarafından resmi kayda alınmayanlar bulunmaktadır. Bu kişilerin tam sayısını ve kim olduklarını belirlemek oldukça zordur. Başlı başına ayrı bir çalışmanın konusu olabilecek bu kişiler bizim odak noktamız içerisinde yer almakla birlikte, tespit edilmelerinin zorluğu nedeniyle örnekleme dahi edilmemişlerdir. Bu husus çalışmamın kısıtlılıklarından birini teşkil etmiştir ve J.Gn.Klığı Olaylar Bilgi Sistemi'ne kaydedilmiş ve tarımsal suç olarak belirlenen olayların mağdurları tarımsal suç mağduru olarak tanımlanmıştır.

3. BÖLÜM

TARIMSAL SUÇ MAĞDURİYETİ ile İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Bu çalışma, tarımsal suç mağduriyeti konusunda yapılmış ilk çalışma olmamakla birlikte konuya dair problem sahasındaki bir eksikliği giderme iddiasını taşımaktadır. Bu iddiamın geçerliliğini kanıtlayabilmek için de şu ana kadar tarımsal suç mağduriyetine ilişkin yapılmış çalışmaların bir analizinin yapılması ve cevapsız kalan sorular ile bu soruları cevaplayabilmenin yönteminin sunulması gerekmektedir. Bu bölümde, sayılan amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

1970'lerin sonlarında başlayan ve 2000'lere kadar devam eden dönemde ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık'ta yapılan çalışmalar tarımsal suç mağduriyetine dair ilk akademik katkılardır (Donnermeyer ve Barclay, 2005; Mears ve diğerleri, 2007a). Bu çalışmaların üzerine inşa edilen 2000'ler sonrası ikinci dönemde hem çalışmaların yapıldığı ülkeler çeşitlenmeye hem de çalışmalarda kent temelli kriminoloji teorileri kullanılmaya başlamıştır (Barclay ve Donnermeyer, 2011). Bu süre zarfında Türkiye'de tarımsal suç mağduriyetine ilişkin ilk ve tek çalışmanın 2016 yılında yapıldığı görülmektedir (Madenüs, 2016a).

Bu kısımda, tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarının tarihsel gelişim süreci dikkate alınarak 2000 yılı öncesinde yapılmış çalışmaların genel özellikleri ile bulgularına kısaca değinilecek ve alana dair ilk çalışmaların örneklerine göz atmak isteyen ilgililer için internet üzerinden ulaşılabilecek bazı çalışmaların künyesi kaynakçada sunulacaktır. Odak noktasında ise 2000'li yıllarla birlikte başlayan ikinci dönem çalışmaları yer alacaktır. 2000'li yıllarla birlikte yapılan tüm tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarına tek bir çalışmada değinmek ne mümkündür ne de bunu iddia etmek gerçekçi bir yaklaşımdır. Bununla birlikte çalışmada mümkün olan en fazla miktarda çalışmanın incelenmesi ve şu ana kadar yapılan çalışmalar sonucunda doldurulmamış problem sahasının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmaların sonuçlarının araştırma sonucunda elde edilen bulgularla karşılaştırılması ise tarımsal suç mağduriyetine ilişkin modelin tartışılacağı bölümde yapılacaktır.

3.1. İlk Dönem Çalışmaları

Tarımsal suç mağduriyetine ilişkin yapılmış ilk dönem çalışmaları (Bean ve Lawrence, 1978; Cleland, 1990; Deeds ve diğerleri, 1992; Donnermeyer, 1985; Dunkelberger ve diğerleri, 1992; Laird ve diğerleri, 1999; Saltiel ve diğerleri, 1992; Sugden, 1998, 1999) tarımsal suçların yaygınlığını, genel özelliklerini ve çiftçilerin uyguladıkları fiziksel emniyet tedbirlerini tespit etmeye yönelik çalışmalardır. Araştırmacılar, genellikle belirli bir coğrafi bölgede yaşayan çiftçiler arasından seçtikleri örnekleme tarama anketi uyguladıkları ve sonuçları yüzdeler şeklinde ifade ettikleri bu çalışmalarda, araştırma soruları üretip bunlara cevap aramaktan ziyade tarımsal suç mağduriyetine ilişkin mevcut durumu görünür hale getirmeyi amaçlamış ve birbirlerine benzer sonuçlar elde etmişlerdir.

Tarımsal suçların pek çok farklı coğrafyada görülen ve farklı türleri bulunan, çiftçilerin yüksek oranda maruz kaldıkları ve bunun sonucunda ciddi maddi zararlara uğradıkları yaygın suçlar olduğu, çiftçilerin müteakip dönemde tarımsal suça maruz kalma risklerini genelde yüksek gördükleri, bu durumun çiftçilerde belli oranda suç korkusuna neden olduğu ancak çiftçilerin tarımsal suçlara karşı emniyet tedbiri uygulama oranının oldukça düşük olduğu, çiftçilerin tarımsal suçlarla mücadelede kolluğu yetersiz gördükleri, adli makamları faillere karşı gereğinden fazla hoşgörülü olarak nitelendirdikleri, suçların önlenmesi için ise cezaların arttırılması ve faillere daha sert tepki verilmesi gerektiğini düşündükleri ilk dönem tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarının ortak sonuçlarıdır. Bean ve Lawrence (1978)'in çalışması ilk tarımsal suç mağduriyeti araştırması (Donnermeyer, 2017), Laird ve diğerleri (1999)'nin çalışması ise tarımsal suç mağduriyetine ilişkin ulusal ölçekte yapılan ilk mağduriyet anketi (Anderson ve McCall, 2005) olması nedeniyle diğerlerinden ayrılmaktadır.

1978 yılında ABD'nin West Virginia eyaletinde 99 çiftçiye kapsayan çalışma, tarımsal suç mağduriyeti ile ilgili yapılmış ilk çalışma olarak kabul edilmektedir (Donnermeyer, 2017). Araştırmacılar bir yıl içerisinde çiftçilerin yaklaşık % 12'sinin tarımsal suça maruz kaldıklarını ve bu oranın oldukça yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmaya katılan çiftçiler, bir kişinin taşınmazına izinsiz giriş olarak nitelendirebileceğimiz ve ABD ceza yasasında “*trespassing*” olarak ifade edilen suçun en sık karşılaştıkları tarımsal suç türü olduğunu ifade etmişlerdir (Bean, 1978'den aktaran Donnermeyer, 2017). Bu öncü çalışmadan sonra 1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca ABD'nin çeşitli eyaletlerinde ve

Birleşik Krallık'ta tarımsal suç mağduriyetine yönelik araştırmalar yapılmış ve benzer sonuçlar elde edilmiştir (Donnermeyer, 2017).

Laird ve diğerleri (1999), İskoç hükümeti adına yürüttükleri araştırmalarında 1022 çiftçiye anket uygulamış ve 1993-1998 yılları arasındaki tarımsal suç mağduriyeti durumunu ortaya koymuşlardır. Araştırma sonucunda beş yıllık periyotta çiftçilerin % 32'sinin en az bir defa tarımsal suça maruz kaldıklarını, yerleşim yerine ve ana yola yakın konumdaki çiftliklerin daha fazla suça maruz kalma riskine sahip olduklarını, çiftçilerin maruz kaldıkları suçların yarısından fazlasını resmi makamlara bildirmediğini, çiftçilerin dörtte üçünün beş yıl öncesine göre daha fazla emniyet tedbiri uyguladıklarını ve tedbirlerin genellikle geleneksel komşuluk ilişkilerine dayalı tedbirler olduğunu, tarımsal suçların genellikle yüksek maddi zarara yol açmadığını ancak hayvan hırsızlığı ve evden hırsızlık gibi suçlar sonucunda ciddi maddi zarara uğrayan çiftçilerin de bulunduğunu tespit etmişlerdir. Bize göre çalışmanın en önemli ve sonrasında üzerinde fazla durulmayan sonucu ise araştırmacıların çiftçilerin pragmatik davranışlarına dair yorumlarıdır. Araştırmacılar çiftçilerin tabi ki de tarımsal suç mağduru olmak istemediklerini ancak bu suçlarla mücadeleyi de öncelikleri arasında görmediklerini ifade etmişlerdir. Tarımsal suçları yaptıkları işin kaçınılmaz bir parçası olarak gören çiftçiler, genellikle çok ciddi zararlara neden olmadığını belirttikleri bu suçlara karşı makul ve uygulanabilir tedbirleri almayı yeterli görmüşlerdir.

Tarımsal suçların daha önce incelenmemiş bir alan olması 2000 yılı öncesi ilk dönem çalışmalarını yapan araştırmacıların konuyu keşfetmeye yönelik çalışmaların dışına çıkamamasına neden olmuştur. Buna karşın onların elde ettiği sonuçlar yeni araştırma sorularının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Çiftçilerin tarımsal suç mağduru olmaları hakkındaki düşünceleri, tarımsal suç mağduru olma ihtimalleri ve suçların önlenmesi için nelere ihtiyaç duydukları bu sorular arasında yer almaktadır. Bu çalışmada Laird ve diğerleri (1999)'nin yorumundan, kırdan emniyet tedbiri uygulamanın yüksek maliyeti nedeniyle çiftçilerin bazı tarımsal suçlara belli oranda maruz kalmayı tercih ettikleri sonucunu çıkarılmış ve bu çıkarımın doğru olup olmadığını anlama çabası çalışmanın temel araştırma sorularından birisini oluşturmuştur. Sonuç olarak bu çalışmalar ve elde edilen bulgular, 2000'li yıllarla birlikte yoğunlaşan, dünyanın farklı coğrafyalarına yayılan, araştırmacıların farklılaşan ve çeşitlenen yöntemler ile teoriler kullanarak yeni araştırma

sorularına cevap aramaya başladığı tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarının temellerini oluşturmuştur.

3.2. 2000 Yılı Sonrasında Yapılan Çalışmalar

2000 yılı sonrasına tekabül eden ikinci dönemde çalışmaların yapıldığı yerler, araştırmacıların kullandığı teoriler ile yöntemler ve inceledikleri konular çeşitlenmiştir. Çeşitlenme beraberinde gelişmeyi ve bilgi birikimini de getirmiş, bunun yanında cevaplanması gereken yeni soruları da ortaya çıkartmıştır. Bu kısımda dört başlık altında hem ikinci dönem araştırmalarının katkılarının sunulması hem de araştırmacıların henüz daha tam dolduramadığı problem sahalarının keşfedilmesi amaçlanmıştır.

3.2.1. Çalışmaların yapıldığı yerler

Dünyada tarımın olduğu her yerde tarımsal suç da vardır (Daley [web], 2013; Eisenbud [web], 2017; FRANCE 24 [web], 2014; JAPANTODAY [web], 2020; Jones A. [web], 2002; Jun ve Yimeng [web], 2019; La Stampa [web], 2017; THE PORTUGAL News [web], 2020; Woody [web], 2017). Ancak tarımsal suç mağduriyetine dair akademik çalışmaların yapıldığı ülkeler oldukça kısıtlıdır. Son yıllarda katkı sağlayan yeni ülkeler eklenmesine (Donnermeyer, 2019) rağmen Avustralya, ABD ve Birleşik Krallık başından beri tarımsal suç mağduriyetiyle ilgili akademik çalışmaların merkezini oluşturmaya devam etmektedir (Sidebottom, 2013).

Kırda yaşayan nüfusu azalmasına rağmen ekonomisinde tarım ve hayvancılığın önemli pay sahibi olduğu Avustralya, kırdaki suç olgusunu ve onun en önemli parçalarından biri olan tarımsal suçu akademik alana taşıyan öncü ülkelerdendir (Anderson ve McCall, 2005; Barclay, 2003; Barclay ve Donnermeyer, 2002, 2011; Barclay E. ve diğerleri, 2001; Barclay ve diğerleri, 2004; Carcach, 2002; Donnermeyer ve Barclay, 2005; Harkness, 2017; Jobes ve diğerleri, 2000; McCall, 2003). Bu araştırmalar arasında, Avustralya Kriminoloji Enstitüsü tarafından 2000-2003 yılları arasında her yıl birer defa olmak üzere toplam üç defa uygulanmış olan ulusal ölçekli çiftlik suçları mağduriyeti anketi türünün ilk ve en önemli örneklerindendir (Anderson ve McCall, 2005).

Özellikle Anglo-Sakson ülkelerde suç mağduriyeti anketlerinin yapılması yaygındır. Buna rağmen Avustralya ile birlikte sadece İskoçya'da tarımsal suç mağduriyeti anketi yapılmıştır. Bunlar arasında daha sistematik olan Avustralya'dakidir (Anderson ve McCall, 2005: 2). Araştırmacılar Avustralya genelinde bir yıl içerisinde çiftçilerin tarımsal suça maruz kalma oranını, çiftçilerin uyguladıkları suç önleme yöntemlerini ve bu yöntemlerin geliştirilebilmesinin ve yaygınlaştırılması yollarını tespit edebilmeyi amaçlamışlardır.

Son iki yüz yılda ekonomik yapısı ciddi değişim geçiren ABD'de tarım ve hayvancılık halen daha önemli bir yere sahiptir. Kır sosyolojisi alanının doğuşunda ve gelişiminde de oldukça etkili olan ABD, baştan itibaren tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarının yapıldığı az sayıdaki ülkelerdendir (Barrick ve diğerleri, 2014; McIntyre ve diğerleri, 2017; Mears ve diğerleri, 2007a, 2007b). Bu çalışmalar arasında ACTION (Agricultural Crime, Technology, Information, and Operations Network-Tarımsal Suç, Teknoloji, Bilgi ve Uygulamalar Ağı) programı projelendirilmiş yapısıyla dikkat çekmektedir.

ACTION ismi verilen program 2000'li yıllarla birlikte Anglo-Sakson ülkelerde tarımsal suça yönelen ilginin bir ürünü olarak ABD'nin Kaliforniya eyaletinde uygulanmıştır. Program kapsamında araştırmacılar bölgede meydana gelen tarımsal suçlara dair veri toplamış ve analiz etmiş, çiftçileri tarımsal suçlarla mücadele teknikleri konusunda bilgilendirmiş ve eğitmiş, tarımsal suçlarla mücadelede kolluğun daha etkin olabilmesi ve kolluk birimleri arasında etkin iletişimin sağlanabilmesi konularında çalışmalar yürütmüşlerdir. Tarımsal suçları fırsata dayalı suçlar kategorisinde ele alan araştırmacılar, kentlerde meydana gelen fırsata dayalı suçlara çokça uygulanan Durumsal Suç Önleme tekniklerinin çiftçiler arasında yaygınlaştırılmasının tarımsal suçla mücadelede olumlu sonuçlar vereceği varsayımıyla hareket etmişlerdir. Hayata geçirilen uygulamalar tarımsal suç mağduriyeti oranlarının azalmasına ve tarımsal suç faillerinin yakalanmasına katkı sağlamıştır. Ancak uygulamaların programın desteklenme süresi ve desteklenme yeri ile kısıtlı kalması uzun vadede ve farklı yerlerde ne gibi sonuçlarla karşılaşılabilirdi sorusunu cevapsız bırakmıştır (Mears ve diğerleri, 2007a).

Ulusal ölçekli ilk tarımsal suç mağduriyeti anketinin yapıldığı İskoçya'yı da içerisinde barındıran Birleşik Krallık ülkeleri güncel tarımsal suç mağduriyeti araştırmalarına da yön veren ülkeler arasında yer almaktadırlar (Holmes ve Jones, 2017; Smith ve Byrne, 2017; Smith ve McElwee, 2013).

ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık’da önemli çalışmalar yapılmasına rağmen, tarımsal suç mağduriyeti araştırmalarının öncüleri tarımsal suç olgusunun anlaşılabilmesi için farklı ülkelerde araştırmalar yapılmasının gerekliliği konusunda hemfikirdirler (Barclay ve Donnermeyer, 2002). Bu kapsamda; Malawi (Sidebottom, 2013), Güney Afrika (Clack W. J., 2013, 2015a, 2015b), Kenya (Bunei ve Barasa, 2017; Bunei ve diğerleri, 2013, 2014), Kamerun (Manu ve diğerleri, 2014), Etiyopya (Chiwona-Karlton ve diğerleri, 2017) gibi Afrika ülkelerinde yapılan araştırmalar dikkat çekicidir. Ceccato (2016)’nın İsveç’te yaptığı araştırması da farklı coğrafyadan bir başka katkıdır. Önemli bir tarım ülkesi olmasının yanında sorumluluk bölgesinin büyük çoğunluğu kırsal yerleşimlerden oluşan ayrı bir kolluk teşkilatına sahip olma ayrıcalığı da bulunan Türkiye’de ise tarımsal suç mağduriyetini konu edinen ilk ve tek çalışma 2016 yılında Madenüs (2016) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalar son on yılda ülkelerin çeşitlendiğinin ancak halen daha dünya genelinde yeterli ilginin oluşmadığının işaretidir.

Sonuç olarak 2000 sonrasını işaret eden ikinci dönemde de ABD’de ve Birleşik Krallık’da yapılan çalışmalar ağırlığını korumuş, Avustralya tarımsal suç mağduriyeti araştırmalarında en önemli ülkeler arasına girmiştir. Öncü ülkelerin etkisiyle son on yılda Afrika’da yapılan araştırmalar ile İsveç’teki durumu ortaya koyan çalışma ülkelerin çeşitlenmesini sağlamış ancak tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarının dünya geneline yayılması mümkün olmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın hem Türkiye’de başlangıcı yapılan tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarının devamının sağlanması hem de farklı coğrafyalardaki tarımsal suç mağduriyeti olgusuna ve süreçlerine ihtiyaç duyan uluslararası literatürünün geliştirilmesi adına önemli olduğu değerlendirilmektedir.

3.2.2. Çalışmalarda kullanılan teoriler

Kırdaki suç olgusunu çalışan ilk araştırmacılar öncelikle kırdaki da kenttekine benzer bir suç olgusunun var olduğunu kanıtlamayı amaçlamış ve bu amaçları doğrultusunda kentsel mekân temelli suç teorilerini kırsal suçlara uygulamışlardır (Sidebottom, 2013). 2000’li yıllarla birlikte ise araştırmacılar kentsel mekan temelli suç teorilerinin kırsal suça uygunluğunu vurgulamaya başlamış ve bu teorilerin kırsal suçlara daha fazla uygulanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir (Barclay ve Donnermeyer, 2002).

Mekân ve suç ilişkisi modernleşme süreciyle kırdan kente dönüşen yaşam mekânı algısı sonrasında ortaya çıkmış bir araştırma alanıdır. Alanın temsilcileri, eskiye nazaran bir sorun oluşturmaya başladığını düşündükleri suç olgusunun kent yaşamı tarafından üretildiğini ileri sürmüşlerdir (Carrabine ve diğerleri, 2009: 73-77). Kendi varlığını kırdaki suçun olmadığı iddiası üzerinden inşa eden bu düşüncenin ürettiği teoriler zamanla kırdaki suç olgusunu araştıranların da başvurdukları ilk teoriler olmuştur (Barclay ve Donnermeyer, 2011). Bu husus başlangıçta önemli bir tezatmış gibi görünmekle birlikte, yok sayılan bir olgunun varlığını bizzat onu yok sayan teorilerle yapılmış araştırmalar sonucunda ortaya koymak en güçlü karşı iddiayı oluşturmuştur.

Suç, toplumsal açıdan düzensiz nitelendirdiği kentin, suçtan arınmışlığı ise toplumsal açıdan düzenli nitelendirdiği kırdan doğal bir parçası olarak göstererek doğruluğunu kanıtlamaya çalışan Toplumsal Düzensizlik Teorisi, kırdaki suç araştıranların başvurduğu ilk teoridir. Araştırmacılar kendi içerisinde çelişen bu yöntemle, kırdaki suç olgusunu kırsal topluluğun kendisinde değil, kente benzemeye başladığını düşündükleri kısımlarında aramışlardır. Kentle temasını arttıran ve kent normlarıyla daha fazla haşır neşir olmaya başlayan kırsal toplulukların toplumsal düzenlerinde de bozulma başladığını ve suçun buralardan türediğini ileri sürmüşlerdir (Jobes ve diğerleri, 2000). Ancak teorinin kırdaki test edildiği çalışmaların sonuçları bu öngörüye tam anlamıyla doğrulamamıştır. Araştırmacılar bazı suç türlerinin çok daha uzaktaki, az, seyrek, homojen ve sabit nüfuslu, yani toplumsal düzenli yerlerde daha fazla meydana geldiğini tespit etmişlerdir. Bununla da kalmayıp Toplumsal Düzensizlik Teorisi'nin savunucularının da içinde bulunduğu büyük bir kitlenin yıllardır suç önlediğini iddia ettikleri topluluk yapısının bu suçların meydana gelmesinin ve bazılarının resmi makamlara bildirilmemesinin temel nedenini teşkil ettiği sonucuna ulaşmışlardır (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014). Bununla birlikte ilk kırsal suç araştırmacılarının suç kent merkezli mekânsal bakış açısıyla ele almaları kendilerinden sonra gelenleri ciddi şekilde etkilemiştir. Bunun sonucunda da bir diğer kentsel mekân temelli suç teorisi olan Suç Fırsatı Teorisi tarımsal suç mağduriyetine ilişkin yapılan çalışmalarda araştırmacıların en fazla başvurdukları teori haline gelmiştir (Anderson ve McCall, 2005: 2-3; Barclay ve Donnermeyer, 2002; Bunei ve Barasa, 2017; Bunei ve diğerleri, 2013; Mears ve diğerleri, 2007a, 2007b; Madenüs, 2016; Sidebottom, 2013).

Suç Fırsatı Teorisi tarımsal suç mağduriyeti araştırmalarının teorik çerçevesini oluşturan Çevresel Kriminoloji teorileri (Smith ve Byrne, 2017) arasında yer alır. Teori, birbirleriyle

benzer bakış açısına sahip üç farklı teorinin-Rutin Aktivite Teorisi, Suç Örüntüsü Teorisi ve Rasyonel Tercih Teorisi- bir araya getirilmesiyle oluşmuştur (Felson ve Clarke, 1998: 4-7). Ayrıca teorinin bakış açısıyla geliştirilen ve Durumsal Suç Önleme olarak isimlendirilen suç önleme uygulamaları da bulunmaktadır (Clarke, 2008).

Rutin Aktivite Teorisi'ne göre bir suçun meydana gelebilmesi için motive olmuş bir failin, uygun bir hedefin ve failin hedefe karşı eylemini engelleyebilecek nitelikteki koruyucunun eksikliğinin aynı yer ve zamanda bir araya gelmesi gerekir. Teoriye göre modernleşmeyle birlikte ortaya çıkan ve sürekli değişen kent yaşantısı nitelikli koruyucudan yoksun uygun hedeflerin yani bir başka deyişle suç fırsatlarının sayısını arttırmakta ve bu nedenle motive olmuş fail sayısı sabit kalsa bile suçlar da artmaya devam etmektedir (Felson, 2008). Suç Örüntüsü Teorisi'ne göre failler sadece kendi yaşamsal faaliyet alanlarındaki fırsatlardan haberdar olabilmekte dolayısıyla suçu da yine bu alan içerisinde işleyebilmektedir (Brantingham ve Brantingham, 2008). Rasyonel Tercih Teorisi'ne göre ise failler, suçlu eylemleri sonucunda elde edebilecekleri muhtemel fayda ile katlanmak zorunda kalabilecekleri muhtemel zararı kıyaslamakta ve faydanın zarardan fazla olduğuna kanaat getirirlerse durumu bir fırsat olarak nitelendirip suçu işlemektedirler (Cornish ve Clarke, 2008). Fırsatların suçu yarattığını savunan bu bakış açısına göre fırsatlar azaldıkça suç da azalır. Fırsatları oluşturan durumları ortadan kaldırabilmenin yönteminin mekanların fiziki yapılarını düzenlemek olduğunu belirten Suç Fırsatı Teorisi'nin savunucuları bunun için beş başlık altında topladıkları toplam yirmi beş uygulamadan oluşan Durumsal Suç Önleme'yi kullanırlar (Clarke, 2008).

Kırsal suç araştırmacıları, Suç Fırsatı Teorisi içerisinde ilk önce ve en fazla Rutin Aktivite Teorisi'nin önermelerinden yararlanmışlardır. Rutin Aktivite Teorisi'ni kullanan araştırmacılar değişen günlük yaşam pratikleri ile suçu ilişkilendirmişlerdir. Kırsal toplulukların sosyal, kültürel ve ekonomik alanda geçirdiği değişimlerin daha fazla sayıda potansiyel suçlunun, koruyucusu bulunmayan daha fazla sayıdaki uygun hedefle buluşabilmesi için fırsat yarattığını iddia ederek Rutin Aktivite Teorisini tarımsal suçlara uygulamışlardır (Bunei ve diğerleri, 2013; Madenüs, 2016a). Her ne kadar kent kaynaklı bir oluşum sürecine sahip olsa da teorinin mekânsal farklılıklardan ziyade suçun meydana geldiği mekânın ve zamanın özelliklerine odaklanması kırsal da kullanılabilir olmasını beraberinde getirmiştir (Barclay ve Donnermeyer, 2002).

Zamanla Suç Fırsatı Teorisinin ve Durumsal Suç Önlemenin çiftliklere uyarlanması ile tarımsal suçların önlenebileceği fikri araştırmacılar genelinde yaygınlık kazanmıştır. Bu bakış açısına dayanarak Avustralya’da pek çok suç önleme programı oluşturulmuş ve çiftçilerin programa uygun değişiklikleri yapmalarını sağlayabilmek için çalışmalar yürütülmüştür. Ancak ilk sonuçlara göre çiftlik suçlarında kayda değer bir azalma görülmemiş, aksine artış gözlemlenmiştir. Burada iki faktör ön plana çıkmıştır. Birincisi, durumsal suç önleme uygulamaları kırdaki kentteki kadar olumlu sonuç doğurmamıştır. Geniş kırsal alanın her yerinde ve dağınık vaziyette bulunan fırsatlar kentin toplu fırsatlarının ortadan kaldırıldığı yöntemlerle yok edilememiştir. İkinci olarak ise kırdaki yaşayanların önemli bir kısmı kentlerdeki en olağan davranışları bile kır yaşantısının bir parçası haline getirmemişlerdir. Kentte evden çıkarken kapıyı kilitlemek bir güvenlik tedbiri olarak bile görülmezken, kırdaki yaşayanlar anahtarlarını kapının üstünde bırakmayı tercih etmişlerdir (McCall ve Homel, 2003). Bu durum, araştırmacılarının başta Suç Fırsatı Teorisi ve Durumsal Suç Önleme olmak üzere kent merkezli suç teorilerini tarımsal suçlara daha fazla uyguladıkları ve tedbirleri çiftçilere uygulatabilmenin yöntemini aradıkları uzun dönemin başlangıcı olmuştur. Bu kapsamda araştırmacılar öncelikle mükerrer tarımsal suç mağduriyetine maruz kalan çiftlikleri ele almışlardır.

Araştırmacılar mükerrer mağduriyetin tarımsal suçlarının önemli bir kısmını oluşturduğunu ve çiftliklerinin fiziki koşulları ile emniyet tedbiri uygulamamaları nedeniyle çiftçilerin tekrar suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Bunun sonucunda etkili suç önleme uygulamalarının eksikliği nedeniyle mükerrer mağduriyetin meydana geldiğine kanaat getiren araştırmacılar çözümü Çevresel Kriminoloji’de bulacaklarına inanmışlardır (McCall, 2003). ABD’nin Kaliforniya eyaletinde il düzeyinde dokuz farklı yerleşim yerini kapsayan ve 823 çiftçiye uygulanan ACTION Programı (Mears ve diğerleri, 2007a, 2007b) bu düşüncenin en kapsamlı uygulamalarındandır.

ACTION Programını uygulayan araştırmacılar da Avustralya’dakilere benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Program kapsamında araştırmacılar tarımsal suçlara karşı alabilecekleri tedbirler konusunda çiftçileri bilgilendirmiş, özellikle araç ve gereçlerin işaretlenmesi, gerek teknolojik imkânlarla gerekse de komşular arası dayanışma ile gözetlemenin artırılması, kolluk-çiftçi ve kolluk-kolluk işbirliğinin sağlanması ve kuvvetlendirilmesi programın temel amacını oluşturmuştur. Program sonucunda araştırmacılar; tarımsal suç oranlarının yüksek olduğu yerlerde programı uygulama düzeyinin daha yüksek olduğunu,

programın bu yerlerde faillerin yakalanmasına ve tarımsal suç oranlarında kayda değer azalma meydana gelmesine olumlu etki yaptığını tespit etmişlerdir. Tarımsal suçların nispeten az oranda gözüktüğü yerlerde ise çiftçilerin programı daha gevşek uyguladıklarını tespit etmişlerdir (Mears ve diğerleri, 2007a). Bu bulgular, Suç Fırsatı Teorisi'nin teorik olarak tarımsal suçların açıklanmasına katkı sağladığını ancak tarımsal suç mağduriyetini önemli bir sorun olarak yaşayıp algılamadan çiftçilerin Durumsal Suç Önleme uygulamalarına başvurmadığını göstermiştir. Müteakip süreçte Avustralya'da ve ABD'de yapılan bu çalışmalar kadar geniş kapsamlı tarımsal suç mağduriyeti araştırmaları yapılmamıştır. Ancak Suç Fırsatı Teorisi farklı ülkelerde ve tarımsal suç mağduriyetinin farklı konularında çalışmalar yapmaya başlayan yeni araştırmacıların mutlaka başvurdukları teori haline gelmiştir.

Sidebottom (2013) Malawi'de yaptığı çalışmasında hırsızların çalmak istedikleri hayvanları hangi özellikleri nedeniyle tercih ettiklerini araştırmıştır. Bu maksatla Suç Fırsatı Teorisi'nin uygun hedefin özelliklerini açıklamak için ürettiği CRAVED (Concealable: Gizlenebilir, Removable: Hareket ettirilebilir, Available: Elde edilebilir, Valuable: Değerli, Enjoyable: Keyif verici, Disposable: Elden çıkarılabilir)'i kullanmıştır. Bunei ve diğerleri (2014) Kenya'da yürüttükleri çalışmalarında Suç Fırsatı Teorisi ile onun suç önleme yöntemi olan Durumsal Suç Önleme'yi kullanmayı tercih etmişlerdir. Bir başka çalışmada suç anına odaklanan araştırmacılar Kenya'daki tarımsal suçları Rutin Aktivite Teorisi'nin üç suç bileşeni çerçevesinde incelemişlerdir. Araştırmacılar, faillerin tarımsal suç işleme motivasyonlarının kaynağını ele almış, hedefleri failler tarafından seçilir kılan özellikleri ortaya çıkartmaya çalışmış ve çiftliklerin korunmasız hallerinin nedenleri ile çiftçiliğin ve kırsal yaşamın değişen günlük pratiklerinden suçluların nasıl yararlandıklarını incelemişlerdir (Bunei ve Barasa, 2017). Türkiye'deki en fazla üyeye sahip tarımsal sulama kooperatifleri bölge birliğinin bulunduğu Konya'da meydana gelen tarımsal sulama trafolarından tel ve yağ hırsızlıklarını inceleyen Madenüs (2016) de Suç Fırsatı Teorisi'ni kullandığı araştırmasının sonucunda teoriyi destekleyen ancak kırdı uygulamaya geçirilmesi kentteki kadar mümkün olmayan sonuçlar elde etmiştir.

Kent temelli teoriler arasında tarımsal suçlara en fazla uygulanan ve nispeten en olumlu sonuçlar alınan teori Suç Fırsatı Teorisi'dir. Öyle ki; araştırmacılar kavramı, yapıyı ve süreci derinlemesine inceledikleri nitel suç araştırma desenlerinde dahi Suç Fırsatı Teorisi'ni tercih etmişlerdir (Smith ve McElwee, 2013) ve teori uygulandığı tarımsal suç

mağduriyeti çalışmalarının tamamına yakınında teorik anlamda olumlu sonuç vermiştir. Bununla birlikte tarımsal suçların kentten farklı ve kıra özgü bir yapıya ve işleyişe sahip olması teoriyi uygulamaya çalışan araştırmacıları en çok zorlayan husus olmuştur (Clack W. J., 2015). Araştırmacılar tarımsal suçların mekân bağlantılı olduğuna dair artık bir şüphe kalmadığını iddia ettikleri anda dahi mekânsal suç önlemenin kır şartlarında kentteki gibi fayda sağlayıp sağlamayacağının tartışmalı olduğunu belirtmişlerdir (Barclay ve Donnermeyer, 2011). Sonuçta teorinin suç önleme yöntemi olarak geliştirilen Durumsal Suç Önleme uygulamaları kırdaki kentteki kadar verimli olmamıştır ve teorinin nihai hedefi olan suçun önlenmesi istenen seviyeye ulaşmamıştır.

Şu husus göz ardı edilmemelidir ki, mekân temelli suç teorileri ve suç önleme, suça fırsat yaratan yer ve zamanı çok daha küçük bir toprak parçası üzerinde yaşayan yoğun nüfus, yani kent için önemli oranda tespit edebilmekte ve bu noktaların fırsat yaratma niteliklerini ortadan kaldıran müdahaleler yapabilmektedir. Bu yöntemin çok daha geniş alanda yaşayan az sayıda insana, yani kıra uyarlanabilmesi mümkün müdür? Kent ve kır arasındaki mekânsal fiziksel farklılığın yanı sıra toplumsal, kültürel ve ekonomik farklılıklar da bulunmaktadır. Kentlerde yaşayan insanların mekânsal suç önlemeye gönüllü ya da farkında olmadan alışlagelmiş ve kabullenilmiş katkısının bir benzerini kır topluluk yapısında bulmak mümkün müdür? Kırdaki yaşayan insanların ekonomik durumları mekânsal emniyet tedbirlerini kendi imkânlarıyla karşılayabilmek için yeterli midir? Kırdaki yaşayanlar mekânsal emniyet tedbirlerine maddi kaynak ayırmaya sosyo-kültürel olarak ne kadar meyillidir? Ayrıca kente aktarılan güvenlik maksatlı devlet kaynağının aynı oranda kıra da aktarılması mevcut mudur ya da istense aktarılması mümkün müdür? Bu soruların cevabını bulmadan tamamıyla kentsel bakış açısının ürünü olan suç teorilerini tarımsal suçlara uygulayarak şu ana kadar elde edilmiş kıra uygun olmayan sonuçlardan daha fazlasının elde edilemeyeceği aşikârdır. Bununla birlikte özellikle Suç Fırsatı Teorisi'nin tarımsal suçun meydana gelebilmesi için gerekli bileşenleri ve bunların suç anında nasıl bir araya geldiklerini açıklayabilmekteki faydası da göz ardı edilmemelidir. Sonuç olarak gerekli ve uygun görülen yerlerde kentsel suç teorilerinden yararlanarak ancak başından sonuna kadar kırsal toplumsal yapının gerçeklikleri içerisinde fikir üretme hedefinden asla taviz vermeyerek kıra özgü tarımsal suç mağduriyeti açıklamaları ve teorileri üretmeye çabalanması gerekmektedir.

3.2.3. Çalışmalarda kullanılan yöntemler

Kırdaki suç olgusunu kent merkezli teorik bakış açısıyla ele almaları ilk andan itibaren araştırmacıların kullandıkları yöntemleri de etkilemiştir. Araştırmacılar, Toplumsal Düzensizlik Teorisi ile Suç Fırsatı Teorisi'nin nicel araştırma yöntemlerine uygun yapısı nedeniyle nicel yöntemleri sıkça tercih etmişlerdir.

Jobs ve diğerleri (2000)'nin çalışması Toplumsal Düzensizlik Teorisi ile nicel yöntemin kırsal suç araştırmalarında bulunduğu ilk çalışmalardandır. Bu çalışmada araştırmacılar, demografik yapısına ve coğrafi durumuna göre altı farklı grupta topladıkları, nüfusu 50.000'in altında toplam 123 yerleşim yerinin 1991-1998 yılları arasındaki suç istatistikleri ile aynı dönemde bu yerlerin toplumsal yapısında meydana gelen değişim arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmacılar hükümete ve yerel yönetimlere ait resmi verileri kullandıkları çalışmalarında nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan küme analizinden faydalanmışlardır (Jobs ve diğerleri, 2000).

Barclay ve Donnermeyer (2002) New Sout Walley'de 393 çiftçiden anket aracılığıyla topladıkları veriyi nicel yöntemlerle analiz ederek çiftçilerin tarımsal suç mağduriyetlerinin Rutin Attivite Teorisi'ne uyumunu kanıtlamaya çalışmışlardır.

Araştırmacılar, Suç Fırsatı Teorisi kullanılarak yapılmış en kapsamlı araştırmalardan olan ACTION Programı'nda da nicel yöntemi tercih etmişlerdir. Kaliforniya tarım müdürlüğüne kayıtlı çiftlik sahiplerine gönderdikleri ankete dönüş yapan 823 çiftçinin cevapları araştırmacıların temel veri setini oluşturmuştur. Araştırmacılar çiftçilere son 12 aylık süreçte maruz kaldıkları tarımsal suçlar ile çiftliklerinin karakteristik özellikleri ve uyguladıkları tedbirlerle ilgili sorular yöneltmişlerdir (Mears ve diğerleri, 2007).

Araştırmasında Suç Fırsatı Teorisi'nin uygun hedefe dair sunduğu özellikleri, çalınan hayvanların özelliklerini ortaya çıkartan bir anahtar gibi kullanan Sidebottom (2013) da daha önce başka bir maksatla toplanmış 11.280 haneyi kapsayan geniş ve resmi anket verisini değerlendirmiştir.

Ayrıca araştırmacılar herhangi bir teoriye dayanmaksızın tarımsal suç mağduriyetine ilişkin durumu ortaya koymak maksadıyla da tarama türünde pek çok nicel araştırma

yapmışlardır (Carcach, 2002; Clack W. , 2013; Manu ve diğerleri, 2014; McIntyre ve diğerleri, 2017; Smith ve Byrne, 2017). Avustralya’da yapılan ulusal ölçekli çiftlik suçu araştırmasının ilki tarama türünün en önemli örneklerindendir. Çiftlik suçu mağduriyetine dair genel resmi ortaya koymayı amaçlayan araştırmacılar ülke genelinde faaliyet gösteren 86.752 tarım işletmesi arasından seçtikleri 1.508 çiftliğin sahibi ya da yöneticisi konumunda bulunan kişilere yüz yüze anket uygulamışlardır. Katılımcılara sadece ilgili bir yıllık süreçteki tarımsal suç mağduriyetlerine ilişkin sorular yöneltilmiştir (Carcach, 2002). Bu tür araştırmalar özellikle resmi istatistiklere yansımayan ciddi oranda tarımsal suçun var olduğu ve çiftçilerin neredeyse hiç emniyet tedbiri uygulamadıkları tespitleriyle sonraki tarımsal suç araştırmalarının konularında belirleyici olmuştur.

Kentsel bakış açısıyla belirledikleri olguların tarımsal suç mağduriyetine etkisini kullandıkları nicel yöntemlerle kanıtlamaya çalışan araştırmacılar, kentli bakış açısının öngörülerinin ve teorilerinin tarımsal suç mağduriyetini açıklamakta yetersiz kaldığını görmüşlerdir. Ayrıca yaptıkları tarama türü araştırmalar sonucunda kırdaki hiç de zannedildiği kadar az suç olmadığını, sıkça tarımsal suça maruz kalan çiftçilerin önemli bir kısmının mağduriyetlerini resmi makamlara bildirmediğini ve emniyet tedbiri uygulamadıklarını tespit etmişlerdir. Bunun üzerine araştırmacılar kentsel suç teorilerinden ürettikleri olgusal modellerin birbirlerine etkisini tespit etmekten vazgeçerek daha önce karşılaşmadıkları olgular arası ilişkileri ortaya çıkarmaya yönelmişlerdir.

Barclay ve diğerleri (2004)’nin Avustralya’da 406 çiftçiyle yaptıkları çalışma bunların ilk örneklerindendir. Araştırmacılar yine nicel araştırma yöntemini tercih ettikleri bu çalışmalarında çiftçilere, her birinde mağdurun ve failin topluluk içerisindeki konumları ile özellikleri farklı olan üç hayvan hırsızlığı hikayesi vermişlerdir. Çiftçilerin cevaplarını analiz eden araştırmacılar, üç hikayede de hayvan hırsızlığı mağduru olmuş bir çiftçi bulunmasına rağmen araştırmaya katılan çiftçilerin mağduriyeti eşit düzeyde görmediklerini ve mağdurlara farklı tepkiler verdiklerini tespit etmişlerdir.

Smith ve Byrne (2017) ise kartopu metoduyla ulaştıkları 126 çiftçiye anket uygulayarak İngiltere ve Galler’deki kırsal topluluk kültürünün tarımsal suç önleme yöntemlerinin uygulanmasına engel teşkil edip etmediğini araştırmışlardır. Bunun yanında, ana omurgasını nicel yöntemin oluşturduğu çalışmalarını nitel bulgularla desteklemek (Anderson ve McCall, 2005; Barclay, 2003; Barclay ve Donnermeyer, 2011; Bunei ve

diğerleri, 2013, 2014; Chiwona-Karlton ve diğerleri, 2017; Donnermeyer ve Barclay, 2005; Holmes ve Jones, 2017; Harkness, 2017; Madenüs, 2016b) tarımsal suç mağduriyetinin keşfedilmesi gereken tarafları olduğunu gören araştırmacıların başvurduğu bir diğer yöntemdir.

Barclay (2003) tarımsal suç mağduriyetine ilişkin nicel araştırma yöntemlerinin anlamlı sonuç vermediğinin anlaşılmasına başlandığı çalışmalardan ilkinde imza atmıştır. 2002 yılında New South Walley’de 393 çiftçiye uyguladığı anketin verilerini kullanarak çiftçilerin maruz kaldıkları tarımsal suçları resmi makamlara bildirme davranışlarında etkili olan faktörleri tespit etmeye çalışan Barclay, sonuçlarını anlamlı hale getirebilmek için ayrıca 40 çiftçiyle de telefonla mülakat yapmıştır. Aynı verileri kullanarak iki farklı çalışma daha yapan araştırmacılar bunların ilkinde 36 kolluk görevlisiyle yaptıkları derinlemesine görüşmeleri de verilerine dahil etmiştir (Donnermeyer ve Barclay, 2005). İkincisinde ise suç ve mekan bağlantısını gösterebilmek için bir örnek olay incelemesini kullanmışlardır (Barclay ve Donnermeyer, 2011).

Bu çalışmada araştırmacılar, çiftliklerin mekânsal özellikleri ile meydana gelen tarımsal suçlar arasında bir ilişki bulunup bulunmadığını araştırmışlardır. Bu kapsamda her bir çiftliğin konuşlandığı arazi yapısı, arazinin bitki örtüsü, hırsızların hedef alabileceği şeylerin bulunduğu yerlerin evden görülebilme durumu, hedeflerin ana yola ve ilçe merkezine mesafesi gibi özellikleri ile en çok meydana gelen dokuz tarımsal suç türü arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmacılar, çiftçilerden çiftliklerinin konumlu bulunduğu araziye düz, engebeli ve dağlık seçeneklerinden birini seçerek nitelendirmelerini istemişlerdir. Analiz sonucunda sadece hayvan hırsızlıkları ile dağlık arazi, hakkı olmayan yere tecavüz ile de engebeli arazi arasında anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Araştırmacılar, çiftçilerden çiftliklerinin bulundukları arazinin bitki örtüsü yoğunluğunu düşük, orta ve yoğun olarak nitelendirmelerini istemişlerdir. Analiz sonucunda çiftliklerin yoğun bitki örtüsüne sahip olması ile hakkı olmayan yere tecavüz ve yasa dışı avlanma suçlarına maruz kalmaları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ayrıca bu tür çiftliklerin hayvan hırsızlıklarına daha fazla maruz kaldığını tespit etmişlerdir. Hayvan hırsızlığı ile mala zarar verme suçları haricindeki tüm tarımsal suçların evden görülme ile azaldığı tespit edilmiştir. Yerleşim yerinden uzaklık arttıkça hayvan hırsızlığı, hakkı olmayan yere tecavüz ve yasa dışı avlanmanın arttığı, yerleşim yerine yakınlaştıkça ise evden hırsızlık ile atık dökme suçlarının arttığı tespit edilmiştir. Ana yola yakınlaştıkça ise mala zarar verme, hakkı

olmayan yere tecavüz ve yasa dışı avlanmanın arttığı tespit edilmiştir. Tüm faktörlerin bir arada değerlendirildiği regresyon analizi sonucunda ise sadece çiftlik büyüklüğü ile tarımsal suç mağduriyeti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Barclay & Donnermeyer, 2011). Çelişen ve suç türüne göre farklılaşan sonuçlar araştırmayı değersiz kılmamaktadır ancak tarımsal suçların meydana geldiği kırsal topluluk yapısının hem zannedildiği kadar çözümlemesi kolay ilişkilerden oluşmadığını kanıtlamakta hem de tarımsal suçları kent temelli bakış açısıyla açıklamanın ne kadar zor olduğunu göstermektedir.

Araştırmacılar az sayıda olsa da sadece nitel yöntemleri de tercih etmişlerdir. Smith ve McElwee (2013)'nin örnek olay incelemesi sadece nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı ilk çalışmalardan olması nedeniyle önemlidir. Araştırmacılar doğal gözlem, yüz yüze ve telefonla görüşmeler yapmış, "*arka bahçe etnografisi (backyard ethnography)*" olarak isimlendirilen yöntemle veriyi toplanmışlardır. Bu yöntemde araştırma sahası, konusu ve görüşülen kişilerle doğal irtibatı bulunan araştırmacılar araştırmaya katılanların kimliklerini gizli tutacak tedbirleri alırlar ve standart bir akademik araştırmada elde etmeleri oldukça zor bilgileri alırlar. Bu yöntem özellikle suç araştırmalarında tercih edilen bir yöntemdir.

Mevcut çalışmada araştırmacılardan biri daha önce kırdaki polis şefi olarak görev yapmıştır. Önceki mesleğinden ötürü kırdaki işlenen suçlarla ilgili konuya, sahaya ve ilişkili kişilere aşinadır. Bu sayede başka araştırmacıların erişemeyeceği özellikteki kişilerden bilgi alabilme, aldığı bilgiyi konuya dair tecrübesiyle yorumlayabilme ve tekrardan inşa edebilme özelliğine sahiptir. Nicel araştırmalarla karşılanması güç olan bu özellikleri nedeniyle arka bahçe etnografisi, hakkında ayrıntılı bilgi bulunmayan ve bilgiye ulaşılması güç olan kavramların, olguların, yapıların ve süreçlerin oluşumunu sağlayan toplumsal aktörleri ve aktörler arasındaki işleyişi açığa çıkarabilmek için en uygun yöntemlerdendir. Araştırmacılar kırdaki meydana gelen bir çiftlik suçuyla ilişkili kişilerden kimlikleri gizli kalmak şartıyla rıza gösterenlerle görüşmüş, bazılarını sahada doğal olarak gözlemlemiş ve sonuçta gerçekliğe dayanan kurgusal bir örnek olay metni oluşturmuşlardır. Örnek olayda yer alan şahıslar arasındaki ilişkileri sosyal ağ analizi yöntemiyle ortaya koymuş ve örnek çiftlik suçunun altında yatan açığa çıkarılması güç toplumsal bileşenleri tespit etmeye çalışmışlardır (Smith ve McElwee, 2013).

Clack W. J. (2015)'ın Güney Afrika'da eski ve kıra özgü bir suç türü olan hayvan hırsızlıkları ile yer ve zaman ilişkisini, mağdurların deneyimlerini paylaşmak için kullandıkları iki ayrı Facebook forumundaki on farklı hayvan hırsızlığı örnek olayını kullanarak incelemesi ve Bunei ve Barasa (2017)'nın Kenya'da meydana gelen tarımsal suçlar ile ilgili önemli bilgi sunabilecek kişilerle görüşmeleri, gazete haberlerini, olay raporlarını ve mahkeme tutanaklarını incelemeleri sonucunda elde ettikleri verilere dayanarak yaptıkları çalışmaları sadece nitel yöntemlerin kullanıldığı diğer çalışmalardır.

Sonuç olarak tarımsal suç mağduriyetine dair çalışmalar yapılmaya başladığı andan itibaren araştırmacılar nicel yöntemleri daha çok tercih etmişler ancak olgular arası ilişkiyi ortaya koyan bu yöntemlerle tarımsal suç mağduriyetini tam olarak açıklayamamışlardır. Bunun üzerine araştırmacılar açıklamakta zorluk çektikleri hususları daha anlaşılır kılabilmek için nicel yöntemleri nitel verilerle desteklemişlerdir. Bu yöntem fayda getirirse de tarımsal suç mağduriyeti sürecini bütünüyle açıklamaya yetmemiştir. Araştırmacılar sadece nitel yöntemleri kullandıkları çalışmalarında ise yorumlayıcı ve yapılandırmacı yaklaşım yerine daha çok tematik analiz yöntemini tercih etmişlerdir. Bu nedenle şu ana kadar çiftçilerin yaşadıkları tarımsal suç mağduriyeti sürecinin bütünüyle anlaşılmasını sağlayacak yönlemsel bakış açısı eksik kalmıştır. Mağdurlarla yapılan derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilerin kırsal toplumsal yapının gerçekleri içerisinde tekrardan yapılandırıp yorumlanması sonucunda oluşturulacak kıra özgü tarımsal suç mağduriyeti süreci modelleri sayesinde bu eksiklik giderilebilir. Bunu gerçekleştirmek için çalışmada Kathy Charmaz'a ait Gömülü Teori Yapılandırması yöntemini kullanılmıştır.

3.2.4. Çalışmalarda ele alınan konular ve elde edilen bulgular

Araştırmacılar tarımsal suç mağduriyetine dair yaptıkları çalışmalarında pek çok farklı konuyu ele almışlardır. Bu kısımda belirlenmiş alt konu başlıkları çerçevesinde çalışmalara ve bulgularına karşılaştırmalı olarak değinilecektir.

Tarımsal suçların yaygınlığı, mükerrerliği ve türleri

Kırda çalışılmaya değecek nicelikte ve nitelikte suçun meydana gelmediği algısı araştırmacıların kırsal suçlara ilgi duymamasının en başta gelen sebebidir. Bu algının yanlışlığını kanıtlamak isteyen araştırmacılar tarımsal suç mağduriyetinin yaygınlığını ve

suçların çeşitliliğini ortaya koymayı daima önemsemişlerdir. Araştırmacılar farklı zaman dilimlerini kapsayan ve farklı tarımsal suç tanımlarını esas alan çalışmaları sonucunda farklı mağduriyet oranları ve suç türleri tespit etmişlerdir. Sonuçlar çiftçilerin zannedilenin çok üstünde bir oranda ve farklı türlerde tarımsal suçlara maruz kaldıklarını göstermiştir.

Barclay ve Donnermeyer (2002) Avustralya’da yaptıkları araştırmaları sonucunda iki yıllık periyotta çiftçilerin % 87’sinin en az bir tarımsal suç mağduriyeti yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Oranın yüksekliği dikkat çekicidir. Çiftçiler en fazla; hayvan, tarım araç gereci ve akar yakıt hırsızlığı ile mala zarar verme, evden hırsızlık, hakkı olmayan yere tecavüz ve yasadışı avlanma suçlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Avustralya’da üç yıl üst üste yapılan ulusal çiftlik suçları mağduriyeti araştırmasının ilkinde araştırmacılar bir yıllık periyotta çiftçilerin % 27’sinin en az bir tarımsal suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Suçlar arasında yasadışı avlanma, hakkı olmayan yere tecavüz ve hayvan hırsızlığı en çok meydana gelenlerdir (Carcach, 2002). Araştırmacılar bir sonraki yıl yaptıkları ikinci tarama sonucunda da mağduriyetin yaygın, çeşitli ve mükerrer olduğunu tespit etmişlerdir (McCall, 2003). Son tarama sonucunda ise çiftçilerin %17’sinin tarımsal suça maruz kaldıklarını, suça maruz kalan çiftçilerin yarısının daha önceden de en az bir defa daha suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005). Araştırmacılar üç ayrı tarımsal suç mağduriyeti anketinde sordukları suç türlerini değiştirdikleri için suç mağduriyeti oranları da farklılık göstermiştir. Ancak en fazla meydana gelen altı tarımsal suç türündeki mağduriyet oranlarını esas aldıklarında, 2000-2001 ve 2001-2002 yıllarında çiftçilerin % 11’inin, 2002-2003 yılında ise %12’sinin tarımsal suç mağduru olduğunu tespit etmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005: 10). Son taramada kullandıkları on dört tarımsal suç türünde çiftçilerin yıllık en az bir tarımsal suça maruz kalma oranını % 17 olarak tespit eden araştırmacılar, bu oranın 2002 yılında Avustralya genelinde kır kent ayrımı yapılmaksızın uygulanan suç mağduriyeti anketinde mala karşı işlenen suç mağduru olmada tespit edilen %9'luk oranın neredeyse iki katı olduğunu vurgulamışlardır (Anderson ve McCall, 2005: 10). Bu veri tarımsal suç mağduriyetinin ne denli yaygın olduğunun bir göstergesidir.

ACTION Programı kapsamında ise araştırmacılar, çalışmaya katılan çiftçilerin %60’ından fazlasının son 12 aylık süreçte en az bir defa tarımsal suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Bunlar arasında mala zarar verme %49, küçük araç-gereç hırsızlığı ise %30’la

ilk iki sıradadır. Daha ciddi suçlar olarak nitelendirebileceğimiz büyük tarım aracı, gübre, tarım ilacı, hayvan ve ürün, akaryakıt hırsızlıkları ile evden hırsızlıklar da %11 ila %14 arasında değişen göz ardı edilemeyecek oranlarda meydana gelmiştir. Ayrıca araştırmacılar suça maruz kalan çiftçilerin %51'inin bir, %26'sının iki, %15'inin üç, %7'sinin ise dört farklı türden tarımsal suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir (Mears ve diğerleri, 2007).

Madenüs (2016a) ise tek bir tarımsal suç türü özelinde yaptığı araştırmasında, Konyalı 100 çiftçiden 57'sinin bir yıllık süre içerisinde en az bir defa sulama trafosundan tel ve yağ hırsızlığına maruz kaldıklarını tespit etmiştir. Bu bulgu genel tarımsal suçlar ele alındığında Türkiye'deki tarımsal suç mağduriyeti oranının oldukça yüksek çıkacağını işaretidir.

Smith ve Byrne (2017) İngiltere ve Galler'de yürüttükleri araştırmalarında çiftçilerin %63'ünün on iki aylık süre içerisinde en az bir defa tarımsal suça maruz kaldıklarını, bunların yarısından fazlasının ise birden çok defa tarımsal suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir.

Görüldüğü gibi çiftçilerin mükerrer mağduriyet yaşaması sıkça rastlanan bir durumdur (McCall ve Homel, 2003: 1). Holmes ve Jones (2017)'un Avustralya'da yaptıkları araştırmanın sonuçları ise farklıdır. Biri hariç araştırmaya katılan çiftçilerin tamamı kendilerinin ya da çevrelerindeki maruz kaldıkları sadece birer suç olduğunu ifade etmişlerdir.

Afrika'da yapılan tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarında da mağduriyet oranının yüksek ve çeşitli olduğu tespit edilmiştir. Ladikos (2006) on üç farklı Afrika ülkesini ve beş yıllık süreyi kapsayan araştırması sonucunda, en düşük orana sahip Namibiya'da sadece hayvan hırsızlığına maruz kalma oranının %31 en yüksek orana sahip Zambia'da ise %43,6 olduğunu tespit etmiştir.

Malawi'deki hayvan hırsızlıklarını araştıran Sidebottom (2013), bir yılda 320.239 hayvandan 6331'inin çalındığını, oranın %2 olduğunu, oransal olarak en fazla çalınan türün tavuk ve diğer kümes hayvanları en az çalınan türün ise koyun ve öküz olduğunu tespit etmiştir.

Clack W. (2013) ise resmi suç kayıtları üzerinden yaptığı çalışmasında 1994'ten 2012'ye kadar Güney Afrika'da yıllık 30.000 ila 45.000 arasında hayvan hırsızlığı olayının resmi kayıtlara girdiğini, bu olaylarda yıllık 150.000 ila 200.000 arasında hayvanın çalındığını ve hayvan hırsızlığının 2009-2012 yılları arasında Güney Afrika'da resmi kayıtlara giren tüm ciddi suçların %1,5'ini oluşturduğunu tespit etmiştir.

Kenya'daki çiftlik suçlarını inceleyen Bunei ve diğerleri (2013) de son beş yıl içerisinde çiftçilerin %99'unun en az bir defa tarımsal suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Bunlar arasında küçük tarım aleti hırsızlığı %85'lik oranla ilk, ürün hırsızlığı %81 ile ikinci sıradadır. Çiftçilerin en az maruz kaldıkları suç türü %15 ile tarım araç ve gereci hırsızlığı, onu takip eden ise %23 ile akaryakıt hırsızlığıdır.

Kentleşmenin ve değişen topluluk yapısının etkisi

Modernleşmeyle birlikte artan kentleşmenin ve değişen toplum yapısının kırdaki suç etkisi ilk dönemden itibaren kırsal suç araştırmacılarının ele aldıkları konulardandır. Jobes ve diğerleri (2000) ilk dönemden sonraki ilk ve en kapsamlı araştırmalardan olan çalışmalarında, kırsalda artan suçlar ile modernleşmenin etkisiyle giderek daha fazla kent normlarının hakim olmaya başladığını düşündükleri kırsal toplulukların yapıları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Suçun daha ziyade kente dair bir olgu olduğundan hareket eden araştırmacılar, kır toplumlarına dair özellikler olarak nitelendirdikleri toplumsal bağlılığın ve bütünleşmenin seviyesindeki azalmanın kırsal topluluklardaki suçu arttırdığı hipotezi üzerinden çalışmalarını kurgulamışlardır. Araştırmacılar suçu; nüfus yoğunluğunun ve hareketliliğinin artması, göçle birlikte nüfusun heterojen bir hal alması ve geleneksel aile yapısının bozulması gibi kente dair özelliklerin görülmeye başladığı kırsal topluluklarda aramışlardır. Araştırma sonucunda, kenttekine benzer türdeki suçların kente benzemeye başlayan kırsal topluluklarda daha fazla bulunduğunu tespit eden araştırmacılar, kırsal topluluklara özgü olan hayvan hırsızlıklarının ise çoğunlukla en düzenli olarak nitelendirdikleri küçük kırsal topluluklarda meydana geldiğini tespit etmişlerdir.

Barclay ve Donnermeyer (2002) de kentleşmenin artık kıyı da etkilediğini ve kırdaki suçun bu nedenle ortaya çıktığını kanıtlamaya çalışmışlardır. Anderson ve McCall (2005) ise kır topluluklarının geçirdiği sosyo-ekonomik ve demografik değişim ile artan kentleşmenin suç oranlarını belli oranda etkilediğini tespit etmişler ancak beklentilerini tam anlamıyla

karşılayan anlamlılık düzeyinde sonuçlar elde edememişlerdir. Bunun üzerine yaptıkları nitel görüşmeler sonucunda homojenliği daha fazla olan topluluklardaki bazı çiftçilerin mağduru oldukları suçları topluluk baskısı nedeniyle kolluğa bildirmediklerini tespit etmişlerdir.

Bunei ve diğerleri (2013) de kırsal toplulukların geçirdiği dönüşümü çiftlik suçlarını etkileyen faktörler arasında saymışlardır. Kır topluluksal yapısı değişim geçiren ülkelerde eski sıkı aile ve akraba bağlarının ortadan kalktığını belirten araştırmacılar, bu durumun bir taraftan nitelikli koruyucu sayısını azalttığını diğer taraftan çiftçilerin çok yakınlarındaki kişilerin işledikleri tarımsal suçların mağduru olma ihtimalini de doğurduğunu ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak modernleşmeyle birlikte kırsal yaşamın değiştiği ve bunun kırdaki suç olgusunu etkilediği bir gerçekliktir (Smith ve McElwee, 2013). Ancak kırdaki suç olgusunu, kırım kente benzemeye başlamasının ya da kırım kentten etkilenmesinin sonucu olarak nitelendirmek doğru değildir. Böyle bir yaklaşım, suçun kıra özgü yapısını ortadan kaldırıp yine kentten beslenen bir kırsal suç yapısını ortaya koymamıza sebebiyet verir. Bunun yerine her zaman var olmuş ancak günümüzde kırım kentle daha önce hiç olmadığı kadar fazla etkileşimi nedeniyle dönüşen bir kırsal suç olgusunun varlığını düşünmek daha doğrudur.

Fail ve fail motivasyonu

Tarımsal suçları kimlerin hangi gerekçeyle işledikleri araştırmacıların üzerinde durdukları bir başka konudur. Bu konuda araştırmacıların bavuorduğu ilk kaynak çiftçilerin ve kolluk görevlilerinin görüşleri ile resmi suç kayıtlarıdır. Genellikle suçun tam olarak ne zaman meydana geldiğini bilmemeleri çiftçilerin fail hakkında beyanda bulunmaktan kaçınmalarına ya da sadece tahminlerini belirtmelerine neden olmaktadır (Anderson ve McCall, 2005: 16). Bununla birlikte araştırmacılar çiftçilerin tarımsal suçlardan sorumlu tuttıkları iki ana grup tespit etmişlerdir. Bunlar geçici işçiler ve topluluk dışından gelenlerden oluşan yabancılar ile yaramaz komşular ve akrabalarıdır (Anderson ve McCall, 2005; Barclay ve Donnermeyer, 2002).

Araştırmacılar, çiftçilere benzer şekilde kolluk görevlilerinin de geçici işçilerin potansiyel şüpheli oldukları fikrini desteklediklerini tespit etmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005: 35). Eskiden tüm işlerini ailesiyle birlikte yapan çiftçilerin artık dışarıdan gelen işçilere mecbur olduğunu dile getiren kolluk görevlileri, çiftliğin günlük işleyişi ve değerli şeylerin nerede muhafaza edildiği konusunda bilgi sahibi olan mevsimlik, geçici ya da yardımcı işçiler arasında suça meyilli kişilerin bulunabildiğini ifade etmişlerdir (Harkness, 2017).

Resmi suç kayıtlarında geçici işçilerin faili oldukları tarımsal suçların bulunduğunu ifade eden araştırmacılar, ekonomik durumları ve yaşam koşulları kötü olan bazı mevsimlik tarım işçilerinin kendi çalıştıkları yerlerden ya da civarından hırsızlık yaptıklarını ya da para karşılığında hırsızlara uygun yer ve zaman konusunda bilgi verdiklerini belirtmişlerdir (Bunei ve Barasa, 2017). Bununla birlikte mevsimlik tarım işçilerinin faili oldukları tarımsal suç oranlarının sorumlu tutuldukları kadar yüksek olduğunu söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla mevsimlik tarım işçileri arasında tarımsal suç failleri bulunmaktadır ancak tarımsal suçlardan yüksek oranda mevsimlik işçilerin sorumlu olduğu toplumsal olarak inşa edilmiş bir algıdır.

Araştırmacılar çiftçilerin dışarıdan gelenleri de potansiyel tehlike olarak gördüklerini tespit etmişlerdir. Özellikle seyyar satıcıları ve hurdacıları suçların birincil şüphelisi olarak nitelendiren köylülerin, bu kişilerin köylerine girişine izin vermediklerini, köyde dolaştıklarını tespit ettiklerinde ise herhangi bir suç unsuru bulunmasa bile onları dışarı çıkarttıklarını belirtmişlerdir (Holmes ve Jones, 2017). Bazı ufak tefek araç gereç hırsızlıkları ile akaryakıt hırsızlıklarının meydana geldiği yerlerde aynı zamanda kaçak avlanma ve hakkı olmayan yere tecavüz suçlarının da yoğunlaştığını tespit eden araştırmacılar, bu bulgularını çiftçilerin avcıları ve dışarıdan gelen yabancıları hırsızlıklardan sorumlu tutması ile örtüştürmüşlerdir (Barclay ve Donnermeyer, 2011).

Bunun dışında araştırmacılar, hırsızlıklardan diğer toplulukların sorumlu tutulması nedeniyle topluluklar arası çatışmaların yaşandığını da tespit etmişlerdir (Chiwona-Karlton ve diğerleri, 2017). Araştırmacılar ayrıca kırdaki yeni yolların yapılmasının, hızlı ve kolay ulaşım sağlayan uygun fiyatlı ulaşım araçlarının yaygınlaşmasının topluluk dışından kişilerin fark edilmeden değerli şeylere ulaşımını kolaylaştırdığını da belirtmişlerdir (Bunei ve Barasa, 2017). Bunun sonucunda kır, sadece anlık fırsatları değerlendiren faillerin değil organize suç örgütlerinin de faaliyet gösterdikleri bir alana dönüşmüştür.

Bunei ve Barasa (2017), Kenya'daki araştırmalarında kırdan çalınan tarımsal ürünlerin kent pazarlarında uygun fiyatlarından alıcı bulunduğunu, işletme giderlerini düşürmek isteyen pek çok işletmenin kaynağını sorgulamaksızın ucuz tarımsal ürünü satın almayı tercih ettiğini hatta bazı işletmelerin alıntı olduğunu bilmelerine rağmen ucuz fiyattan ürün siparişi verdiklerini ve organize suç çetelerinin siparişi üzerine belirlenmiş ürünleri aldıklarını tespit etmişlerdir. Clack W. J. (2015) ise Kamerun'da organize bir suç örgütünün işlediğı on suçu incelemiş ve sonucunda çetenin hedeflerini kesişim noktasından 250 km uzaklıktaki ve ana ulaşım yollarına yakın çiftliklerden belirlediklerini tespit etmiştir.

Araştırmacılar çiftçilerin yabancılar tarafından dolandırıldıklarını da tespit etmişlerdir. Teknolojik gelişmeler tarımda ve hayvancılıkta kullanılan araç ve gereçler ile yöntemleri de değışirmiştir. retimini arttırmak ve kolaylaştırmak, kazancını yükseltmek isteyen çiftçiler bunları edinmek zorundadırlar. Ancak yüksek fiyatlar nedeniyle pek çok ifti ucuza yönelmekte, sistemlerin ve kullanılan yöntemlerin kalitesini ölçebilecek bilgi seviyesine sahip olmamaları ise onları dolandırıcılığa açık hale getirmektedir. Bunei ve Barasa (2017) bazı işletmelerin alıntı mallardan ürettikleri düşük kaliteli sistemleri, yüksek verim vaat eden gübre ve tarım ilaçlarını çiftçilere sattıklarını, aralarında ğretim görevlilerinin de bulunduğı bazı kişilerin yüksek verimlilik vaat eden ancak sonuç vermeyen yeni üretim tekniklerini çiftçilere pazarladıklarını tespit etmişlerdir.

Yaramaz komşular ve akrabalar çiftçilerin tarımsal suçlardan sorumlu tuttuğı diğerk gruptur. Harkness (2017), çiftçilerin maruz kaldıkları hayvan hırsızlıklarında genellikle etraftan birilerinin parmağı olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Aynı çalışmaya katılan kolluk görevlileri de zlen tarımsal suçların faillerinin genellikle tarım sektörüne dair bilgisi olan, bazen bizzat hırsızlığın yapıldığı çiftlikle iş yapmış kişiler olduğunu ifade etmişlerdir.

Bunei ve Barasa (2017) pek çok tarımsal suçta faillerin suç yerine yakın yerlerde yaşayan ya da daha önceden suç yeri ve mağdurla ilişkisi olan kişiler olduğunu tespit etmişlerdir. Bunei ve diğerkleri (2013) de çiftçilerin genellikle köyde yaşayan düşük eğitim seviyesine sahip geç kekler ile dini inanç sahibi olmayan kişileri tarımsal suçlardan sorumlu tuttıklarını, bunun yanı sıra aile bağları zayıflamış aile üyelerinin kendi ailelerinden alabildiklerini düşündüklerini tespit etmişlerdir.

Holmes ve Jones (2017)'un çalışmasına katılan çiftçiler ise köydeki herkesin birbirinin güvenilirlik derecesinin farkında olduğunu, köyde çok az sayıda hırsızlığın meydana geldiğini ve bunların da kim tarafından yapıldığının bilindiğini ifade etmişlerdir. Bu genel kanıya karşı araştırmaların sonuçları, bizzat kırdaki yaşayanların ve hatta çiftçilerin faili oldukları tarımsal suçların zannedilenden çok daha fazla olduğunu göstermektedir.

Kriminolojik araştırmalarda aynı kişinin bir suç türünün hem mağduru hem de faili olduğu durumlarla çok sık karşılaşılmamaktadır. Tarımsal suçlar ise bu türden suçlar arasında yer alır ve çiftçiler tarımsal suçların hem mağduru hem de faili olabilirler (Anderson ve McCall, 2005: 46). Bunla birlikte, köydeki suça dair inşa edilen olumlu toplumsal algı doğal olarak bu topluluklarda yaşayanları da kapsar ve bu nedenle çiftçiler; ekmeğini taştan çıkaran, aza kanaat eden, belki eğitimsiz ama gururlu ve dürüst insanlar olarak nitelendirilir (Özensel, 2015: 11-12). Genelleştirici bir toplumsal bakışı yansıtan bu niteliklerin çiftçilerin tamamı için geçerli olduğunun ifade edilmesi ise mümkün değildir. Genelleştirmenin dışında yer alan örnekler suç sosyologlarının ve kriminologların ilgi alanına girmektedir. Smith ve McElwee (2013)'nin çalışması önemli bir örnektir. Kendileri hakkındaki genel olumlu algıyı kullanarak çiftçilik sektörüyle bağlantılı ya da bağlantısız birçok alanda illegal eylemleri sayesinde maddi gelir elde eden çiftçiler çalışmanın konusunu oluşturmuştur.

Araştırmacılar örnek olay kapsamında inceledikleri dört çiftçinin de suça meyilli olduklarını ve fırsatını bulduklarında suç işlemekten kaçınmadıklarını tespit etmişlerdir. Çiftçilerden ikisinin ellerine daha fazla maddi kazanç elde edebilecekleri fırsatlar geçmesine rağmen tamamıyla suçlu olarak nitelendirilmelerine neden olabilecek eylemlerden kaçındıklarını tespit etmişlerdir. Bunun birbirleriyle bağlantılı iki nedeni bulunmaktadır. İlki her iki çiftçinin de çevrelerinde edindikleri belli bir yerin, statünün bulunması ve azılı suçlu damgası yiyerek bu statüyü kaybetmek istememeleri. İkincisi ise suç fırsatlarını elde ettikleri çiftçilik sosyal ortamından uzaklaştırılmaları sonucunda maddi kazanç elde ettikleri suç fırsatlarından bihaber hale gelmek istememeleridir. Bu nedenlerden ötürü her iki çiftçi de çiftçilikten kaynaklı toplumsal sermayelerini ve sosyal ağlarını kullanarak kendilerine yeterli maddi geliri sağlamayan ve geleceğe dair sağlama ümidi vermeyen yasal çiftçilik faaliyetlerinin yanında yasal olmayan eylemleri de yapmaktadırlar. Diğer iki çiftçi ise toplumsal statü olarak daha yerel konuma sahiptir. Bu çiftçilerin sosyal çevreleri ve toplumsal sermayeleri büyük çaplı suç fırsatlarından haberdar

olmalarını sağlayacak nitelikte değildir. Bu çiftçiler elde ettikleri küçük fırsatları nispeten küçük kazançlara çevirmenin peşinde koşmaktadırlar. Bulgular tarımsal suçların, meydana geldiği topluluk dışından, genellikle de kentten gelen suçlular tarafından işlendiğine dair genel algının geçerli olmadığını ve suç işlemeye meyilli çiftçilerin suç işleme kapasitelerinin sosyal ağlarının ve toplumsal sermayelerinin niteliğiyle doğru orantılı olduğunu göstermektedir (Smith ve McElwee, 2013). Kamerun’da meydana gelen hayvan hırsızlıklarının çoğundan hırsızlığın meydana geldiği sürünün çobanının sorumlu olduğunun tespit edilmesi bulguları destekleyen bir başka örnektir.

Afrika’nın en kalabalık etnik gruplarından olan ve geleneksel göçer hayat tarzını devam ettiren Fulaniler, Fulani olmayanlara göre daha az eğitim olanağına ve hayvancılık haricinde kısıtlı geçim kaynağına sahiptirler. Genellikle ailelerinden miras kalan hayvanlar ile geçimlerini sağlayan Fulanilerin, hayvanlarını kaybetmeleri durumunda başkalarının sürülerine çobanlık yapmaktan başka bir seçenekleri kalmamaktadır. Değişen yaşam standartlarının ve kişilerin artan ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli maddi gereksinim Fulanilerin çobanlıkla elde edemeyeceği seviyededir. Manu ve diğerleri (2014), bu ihtiyacı karşılamak isteyen ancak kendi sürüsü olmadığı için başkalarının sürüsüne çobanlık yapan Fulanilerin Kamerun’da meydana gelen hayvan hırsızlıklarının çoğunun faili olduklarını iddia etmişlerdir. Hayvan hırsızlığı meydana gelen sürülerin %76’sında sadece Fulanilerin, %4’ünde ise Fulani ve Fulani olmayanların beraber çobanlık yapmaları araştırmacıların bu yorumu yapmalarına neden olmuştur. Bunun sonucunda araştırmacılar sürülerini kaybeden ve çobanlık haricinde bir iş yapabilme niteliği bulunmadığı için başkalarının sürülerine çobanlık yapan Fulanilerin hayvan hırsızlığı yapmamaları için devlet tarafından eğitilmeleri ve iş sahibi yapılmaları gerektiği sonucuna varmışlardır. Araştırmacıların bulgusu ve yorumu, çiftçilerin tarımsal suçların nedenlerine dair görüşlerinin ağırlık merkezi ile de örtüşmektedir.

Tarımsal suç faillerinin genel motivasyon unsuru maddi çıkar elde etmektir. Fail maddi çıkarı daha iyi ya da lüks bir hayat yaşamak için de isteyebilir (Clack W. J., 2015). Bununla birlikte araştırmacılar, çiftçilerin büyük çoğunluğunun kırdaki artan yoksulluğu tarımsal suçların temel nedeni olarak gördüklerini tespit etmişlerdir.

Tarım ve hayvancılığın getirisinin her geçen gün düşmesi ve düzenli bir geliri garanti etmemesi çiftçilerin ek olarak farklı iş kollarına yönelmelerine neden olmaktadır.

Araştırmacılar, buna rağmen artan ihtiyaçları karşılamakta zorluk çeken çiftçilerin bir kısmının hem diğerlerinden çalmaya hem de yüksek üretim girdilerini azaltabilmek için çalıntı malları düşük fiyattan satın almaya yöneldiklerini tespit etmişlerdir (Bunei ve Barasa, 2017).

Bunei ve diğerleri (2013), başta tohum, gübre, mazot, tarım ilacı gibi üretim için zorunlu temel ihtiyaçlardaki fiyat artışının bunları hırsızlar için çekici hedefler haline getirdiğini, yasa dışı yollardan ve ucuz fiyattan piyasaya sürülen çalıntı ürünlerin de kolaylıkla alıcı bulunduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmacılar ayrıca, dışarıdan işçi çalıştıran çiftliklerde işçilere düşük ücret ödenmesinin, ücretlerin ödenmemesinin ya da geç ödenmesinin de işçilerin hırsızlığa yönelmesine yol açtığını tespit etmişlerdir.

Kapitalist piyasa koşullarında büyük sermayelere karşı mücadele etme gücü bulunmayan ülkelerde uygulanan liberal tarım politikaları, geleneksel küçük tarım üreticisinin giderek daha da yoksullaşmasının ve yasa dışı eylemlere yönelmesinin bir başka nedenidir. Etiyopya örneklerden sadece biridir. Dışarıdan gelen desteklerle üretim girdilerine rahat ulaşabildiği bazı tarımsal ürünlerin üretimine yönelen Etiyopyalı çiftçiler zamanla kendi geleneksel üretim yöntemlerini, tohumlarını ve ürünlerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Araştırmacılar artan yoksulluk ve kıtlıkla birlikte az bulunmaya başlayan yerli ürünlerin fiyatlarındaki artışın, başta fasulye olmak üzere geleneksel Etiyopya ürünlerini hırsızların hedefi haline getirdiğini tespit etmişlerdir (Chiwona-Karlton ve diğerleri, 2017).

Yine temelinde ekonomi bulunmakla birlikte, çiftçiler özellikle gençler arasındaki yüksek işsizliği, kır yaşamının gençleri sosyal açıdan tatmin edememesini ve gençler arasında hızla artan uyuşturucu kullanımı ile alkol bağımlılığını tarımsal suçların diğer nedenleri olarak sıralamaktadır (Barclay ve Donnermeyer, 2002; Bunei ve Barasa, 2017; Bunei ve diğerleri, 2013; Fleisher, 1998; Holmes ve Jones, 2017; Khoabane ve Black, 2009).

Afrikalı çiftçiler gençlerin karşılaştığı bu sorunların kaynağında okulun işlevini yitirmesinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Nitelikli eğitime erişim imkanı kısıtlı olan ve bunun sonucunda yeterli geliri elde edebilecekleri iş imkânlarına erişemeyen gençler kendi topluluklarındaki geleneksel tarım ve hayvancılık uğraşı ile kısıtlanmaktadır (Bunei ve diğerleri, 2013). Tarım ve hayvancılık ise getirisi her geçen gün azalan aynı zamanda

meşakkatli bir uğraştır. Kırdaki yaşayan gençler ne bir çiftçinin yanında çalışmayı ne de kendileri çiftçi olmayı istememektedirler. Aynı zamanda kendilerine bir yaşam tarzını dayatacak bu uğraşı hor görmekte ve aşağılamaktadırlar. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla gördükleri yaşıntılara özenmekte, gezmeyi, eğlenmeyi, arkadaşlarıyla hoş vakit geçirmeyi istemektedirler (Bunei ve Barasa, 2017). Bunun sonucunda çiftçilerin yaş ortalaması her geçen gün artarken, mutsuz gençler başta uyuşturucu madde kullanımı ve alkol bağımlılığı olmak üzere çeşitli zararlı davranışlara yönelmekte, özendikleri yaşam tarzını sürdürebilmek, uyuşturucu ve alkol temin edebilmek için çalmayı daha kolay bir yöntem olarak tercih edebilmektedirler (Bunei ve Barasa, 2017; Bunei ve diğerleri, 2013).

Çiftliklerin özellikleri ile mağduriyet ilişkisi

Tarımsal suç faillerinin hangi fiziksel özelliklere sahip yerlerde suçu işlemeyi tercih ettikleri ve neleri hedef seçtikleri araştırmacıların ilgi duyduğu bir başka konudur. Mekan ve suç ilişkisi ilk tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarından itibaren araştırmacıların üzerinde en fazla durduğu hususlardandır. Faillerin rasyonel düşünce ile hareket ettiği varsayımından yola çıkan araştırmacılar, tercih edilen tarımsal suç mekanının özelliklerini ortaya çıkartmayı hedeflemişlerdir.

Barclay ve Donnermeyer (2002), dağlık araziye konuşlanmış çiftliklerde daha fazla sayıda hayvan hırsızlığının meydana geldiğini, evde bulunduğu esnada ahırını, tarım araç ve gereçlerini görebilme imkanına sahip olan çiftçilerin daha az tarımsal suça maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca ana yola ve dere yatağına yakın, çiftlik evine ve ahıra uzak konumda bulunan otlaklardan daha fazla sayıda hayvanın çalındığını belirlemişlerdir.

Anderson ve McCall (2005) ise çiftliklerin kent yerleşimine göre konumlarını, ayrıklıklarını ve büyüklüklerini suça etki eden faktörler olarak tespit etmişlerdir. Araştırmacılar kente yakın ve ana ulaşım güzergâhları üzerinde yer alan kırsal yerleşim yerlerindeki çiftliklerin daha fazla tarımsal suça maruz kaldıklarını, çok ayırık konumda bulunan çiftliklerin ise en fazla suça maruz kalan çiftlikler olduğunu tespit etmişlerdir (s. 11-13). Bununla birlikte her bir tarımsal suç türüne ait verileri ayrı ayrı analiz ettiklerinde sonuçların farklılaştığını görmüşlerdir. Hayvan hırsızlığı, yasa dışı avlanma, malzeme hırsızlıkları ve yasa dışı atık dökme suç türlerinin en fazla ayırık konumdaki çiftliklerde, tarım makine ve ekipmanları hırsızlığı, tarım aracı hırsızlığı, mala zarar verme, küçük

tarım araç ve gereci hırsızlığı ve çiftlik/bağ evinden hırsızlığın ise en fazla yerleşime yakın ve kolaylıkla ulaşılabilir konumda bulunan çiftliklerden yapıldığı sonuçlarını elde etmişlerdir (s. 13-15). Bu bulgular, Rutin Aktivite Teorisi'nin suçun meydana gelmesinde etkisi olduğunu belirttiği iki faktörün-ulaşılabilirlik ve ehil koruyucunun eksikliği- kırsalda farklı bir etkileşim yaratarak farklı tarımsal suç türlerini farklı şekillerde etkilediğini göstermektedir. Çok ayrıık konumdaki çiftlikler failler için rahat ulaşım imkânı sağlamazken aynı zamanda ehil koruyucunun neredeyse hiç bulunmadığı suç fırsatlarını yaratabilmektedir. Köy veya kasaba merkezinde ya da yakınlarında bulunan çiftlikler ise ulaşımı kolay ancak komşular tarafından gözetlenme imkânı daha fazla olan hedefler konumunda bulunmaktadır. Ayrıca araştırmacılar, hırsızların hedefi olabilecek daha fazla ve çeşitli şeyi barındırmasının yanında çiftlik sahiplerinin her yere hâkim olmasını güçleştirmesi nedeniyle geniş arazisi bulunan çiftliklerde de daha fazla tarımsal suçun meydana geldiğini tespit etmişlerdir (s. 14).

Barclay ve Donnermeyer (2011) de inceledikleri tarımsal suç türlerini dört ayrı grupta toplamış ve her bir grubun belirli mekânsal durumlar ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmacılar akaryakıt, araç gereç ve kapalı yerden hırsızlıklardan oluşan ilk grubun evden görülme ile ters orantılı bir ilişkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Sonuçlar çiftçilerin mallarını evden görebilme imkânı arttıkça bu suçların meydana gelme oranlarının da azaldığını göstermiştir. Araştırmacılar, ikinci grubu oluşturan hayvan hırsızlıklarının ise yerleşim yerlerinden uzakta konuşlu, dağlık arazi yapısına ve yoğun bitki örtüsüne sahip bununla birlikte kesimhanelerin yoğun olduğu eyaletler arası sınırlara yakın çiftliklerde daha fazla meydana geldiğini tespit etmişlerdir. Bu özellikler hayvan hırsızlarının tespit edilmeleri güç ancak hayvanları piyasaya sürme olanaklarının yüksek olduğunu değerlendirdikleri yerleri daha çok tercih ettiklerini göstermektedir. Mala zarar verme, hakkı olmayan yere tecavüz ve yasa dışı avlanma üçüncü grubu oluşturmuştur. Araştırmacılar bu suçların daha ziyade yoğun bitki örtüsüne sahip ve ana yollara yakın konumda bulunan ayrıca evden görünme imkânlarının kısıtlı olduğu çiftliklerde meydana geldiğini tespit etmişlerdir. Yani bu suçları işleyenler evden görünmeden rahatlıkla ulaşabilecekleri yerleri hedef seçmektedirler. Araştırmacılar son grubu oluşturan izinsiz atık dökme suçunun ise evden görülme imkânının kısıtlı olduğu ve yerleşim yerine yakın yerlerde konuşlu çiftliklerde daha fazla meydana geldiği tespit etmişlerdir. Buna göre atığı uzağa götürme külfetine katlanmak istemeyenler, çiftlik sahibinin kendilerini

göremeyeceğini değerlendirdikleri yakındaki çiftliklere çöplerini bırakmaktan çekinmemektedirler.

Bunei ve diğerleri (2013), Kenya’da dört ayrı bölgeyi kapsayan çalışmaları sonucunda hayvan, akaryakıt, tarım araç ve gereci ile küçük tarım aleti hırsızlıklarının dört bölgeye göre farklı mekânsal dağılımlar gösterdiğini tespit etmişlerdir. Hayvan hırsızlıklarının kasabaya yakın ve nüfusun yoğun olduğu yerlerde daha çok meydana geldiğini tespit eden araştırmacılar, kesimhanelerin bulunduğu bu yerlerin hem ulaşılması kolay hem de çalıntı hayvanın piyasaya hızlıca sürülmesine imkân verdiği için hırsızlar tarafından tercih edildiği yorumunu yapmışlardır. Araştırmacılar, tarım araç ve gereci ile küçük tarım aleti hırsızlıklarının da kasaba yerleşim merkezine yakın yerlerde daha fazla meydana geldiğini, akaryakıt hırsızlıklarının ise ana yol güzergâhlarında yoğunlaştığını tespit etmişlerdir. Genel olarak çiftlikleri kasaba yerleşim yerine yakın konumda bulunan çiftçilerin diğerlerine göre daha fazla suça maruz kaldıklarını tespit eden araştırmacılar, hırsızlıkların genellikle gece meydana geldiği ve çiftliğin arazisi büyüdükçe suça maruz kalma oranının da arttığı sonuçlarına ulaşmışlardır.

Araştırmacılar geniş ve seyrek nüfuslu arazinin bazı durumlarda nitelikli korumayı arttırıcı etkisinin de bulunduğunu tespit etmiştir. Harkness (2017), herkesin birbirini tanıdığı kırsal topluluklarda yaşayanların yabancı bir şahsı ya da aracı kısa sürede fark ettiklerini ve çok geçmeden kolluğa bildirdiklerini ya da bazı durumlarda bizzat kendileri müdahale ettiklerini belirlemiştir.

ABD, Avustralya ve Kenya’da çalışmalar yapan araştırmacıların ana yola ve yerleşim merkezine yakın, geniş arazili çiftliklerin tarımsal suça daha fazla maruz kaldıklarını tespit etmelerine karşın, Smith ve Byrne (2017), İngiltere ve Galler’de yaptıkları çalışmalarında küçük araziye sahip çiftliklerin tarımsal suça daha fazla maruz kaldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Tarımsal üretim sistemi diğerlerinden farklı olan İngiltere ve Galler’de ortaya çıkan farklı sonuç genelleme yapmamızın doğru olmadığını ve araştırmaları arttırarak farklı ülkelere ve bölgelere özgü durumları ortaya koymamızın gerekliliğini göstermektedir. Bunun yanı sıra Smith ve Byrne (2017), yakınında komşusu bulunmayan ayırık konumdaki çiftliklerin tarımsal suça daha fazla maruz kaldıklarını tespit etmiş ve faillerin uzaktaki çiftliklere ulaşmanın maliyetini, etrafı kalabalık ancak yakındaki çiftlikte

yakalanmanın maliyetinden daha düşük gördükleri için ayrıık çiftliklerde mükerrer mağduriyetlerin yaşandığı yorumunu yapmışlardır.

Araştırmacıların gösterdikleri ilgi ve çalışmaların sonuçları çiftliklerin konumlarının faillerin kararını etkileyen önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte araştırmacıların tüm tarımsal suç türlerini kapsayan ve her yerde geçerli olan mekânsal faktörleri tespit edemedikleri de bir başka gerçekliktir. Bu durum tarımsal suçların mekânla ilişkisinin bulunduğunu ancak tarımsal suçların türlerine ve meydana geldikleri topluluğun tarımsal üretim yapısına ve kültürüne özgü koşullar çerçevesinde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Hedef

Araştırmacılar, tıpkı suç mekânının seçiminde olduğu gibi hedefin seçiminde de faillerin rasyonel düşünce ile hareket ettiklerini varsaymış ve faillerin az çabayla yüksek fayda elde edeceklerine kanaat getirdikleri hedeflerin özelliklerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmacılar faillerin hedefleri seçiminde üç faktörün öne çıktığını tespit etmişleridir. Bunlar kolaylıkla bulabilme ve elden çıkarabilme ile tabi ki de yüksek maddi getiridir.

Bunei ve diğerleri (2013), özellikle alkol ve uyuşturucu temin etmek için paraya ihtiyaç duyan gençlerin akaryakıt ve küçük tarım aleti gibi çabuk paraya çevirebilecekleri şeyleri hedef seçtiklerini tespit etmişlerdir. Holmes ve Jones (2017) da çiftçiler arasında kullanımı giderek daha da yaygınlaşan ATV (all terrain vehicle)'lerin, tarımsal araç ve gereç hırsızlıkları içerisinde en fazla hedeflenen araçlar olduğunu belirlemişlerdir. Swanson ve diğerleri (2012) ise hırsızların tarımsal suçlar sonucunda elde ettikleri malları düşük fiyatla satın alan çiftçilerin, mağduru oldukları suça kendileri pazar yarattıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmacılar tarımsal suçların en geleneksellerinden olan hayvan hırsızlıklarında da benzer faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sidebottom (2013) piyasada daha fazla sayıda bulunan ve alış verişi daha yoğun yapılan çiftlik hayvanlarının hırsızlar tarafından daha fazla tercih edildiğini tespit etmiştir. Bunei ve Barasa (2017) da çalınan tarımsal ürünler ile çiftlik hayvanlarının tüketicilerin tercihlerine göre ülkeler arasında farklılaştığını, ilgili ülkede hangi ürün ve et tüketiciler tarafından daha fazla tercih

ediliyorsa onların daha fazla çalındığını tespit etmişleridir. Clack W. J. (2015) ise hayvana bakmaya devam edip ondan tekrardan yeni hayvanlar elde etmeyi amaçlayan hırsızların verimli dişi hayvanları, hayvanları doğrudan ve kolayca paraya çevirmeyi hedefleyenlerin ise türüne bakmaksızın ağır hayvanları tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmacılar çiftçilerin özelliklerinin de faillerin karar vermesinde etkili rol oynadığını tespit etmişlerdir. Çiftçi profilinin tüm dünyada yaşlı erkek profiline dönüşmesi (Holmes ve Jones, 2017) çiftçileri giderek daha savunmasız hedefler haline getirmektedir. Bunei ve Barasa (2017) Kenya'da meydana gelen hayvan hırsızlıklarında faillerin fiziksel ve psikolojik açıdan zayıf erkek çiftçilerin ve kadın çiftçilerin sahip oldukları çiftlikleri daha fazla hedef seçtiklerini tespit etmişlerdir. McIntyre ve diğerleri (2017) ise büyük çiftlik sahipleri ile daha uzun yıllardır çiftçilik yapanların tarımsal suça daha fazla maruz kaldıklarını tespit etmişlerdir. Araştırmacılar büyük çiftliklerde ve uzun yıllardır çiftçilik yapanlarda daha değerli tarımsal aletlerin bulunduğu ve temel amacı maddi çıkar elde etmek olan tarımsal suç faillerinin bu özelliklerdeki çiftlikleri tercih ettikleri yorumunu yapmışlardır.

Suç önleme tedbirleri

Çiftçilerin tarımsal suça maruz kalmamak için hangi emniyet tedbirlerini uyguladıkları, uygulamaların çiftçiler arasındaki yaygınlığı ve sonuçları tarımsal suç araştırmacılarının üzerinde dikkatle durdukları konulardır.

Barclay ve Donnermeyer (2002) çiftçilerin uyguladıkları emniyet tedbirleri ile suça maruz kalmaları arasında beklediklerinin aksi yönünde bir ilişki tespit etmiştir. Sadece kırsal yaşamda gelenekselleşmiş bir uygulama olan bekçi köpeği bulundurmak ile suça maruz kalma arasında olumlu bir ilişki olduğunu tespit eden araştırmacılar, çiftçilerin normal koşullarda hemen hemen hiç emniyet tedbiri uygulamadıklarını, uyguladıkları az sayıdaki tedbiri ise suça maruz kaldıktan sonra uyguladıklarını görmüşlerdir.

McCall ve Homel (2003) çiftçilerin uygulanması kolay ve etkili sonuç veren emniyet tedbirlerini tercih ettiklerini, uygulanmasında zorluk çektikleri ya da sonucundan şüphe duydukları tedbirleri ise uygulamadıklarını tespit etmişlerdir. Barclay E. ve diğerleri (2001), çiftçilerin üçte ikisi çiftlik evlerini kilitlerken eklentileri aynı oranda

kilitlememelerinin ya da alarm, kamera sistemi ile aydınlatma ışıklarını çok nadir kullanmalarının, resmi suç önleme uygulamalarına oldukça az oranda katılmalarının bu durumun bir göstergesi olduğunu belirtmişlerdir.

Anderson ve McCall (2005: 24-29) çalışmalarına katılan Avustralyalı çiftçilerin %6'sının alarm, %1'inden azının kamera sistemi kullandıkları, yarısından azının hayvanlarını kulak küpesi takip sistemine kayıt ettirdikleri, %33'ünün çiftlik evlerinin, %59'unun ahırlarının kapısını kilitlemedikleri, %39'unun bekçi köpeği bulundurdıkları, çiftçilerin yarısının bunlara benzer emniyet tedbirlerinin uygulanabilirliği ile ilgili şüphe duydukları ve tarımsal suçların önlenebileceğine ihtimal vermedikleri sonuçlarına ulaşmışlardır. Araştırmacılar çiftçilerin emniyet tedbiri kullanmalarında en fazla etkisi olan iki faktörün çiftçinin yaşadığı yerde suçun arttığı algısına kapılması ki bu kendisinin ya da yakın çevresindekilerin suça maruz kalması ile oluşuyor ve uygulayabileceği suç önleme yöntemlerinden haberdar olması olduğunu tespit etmişlerdir (s. 30).

Bunei ve diğerleri (2014), Kenyalı çiftçilerin uyguladıkları emniyet tedbirlerini; korumayı arttırmak için kullandıkları ve hedefi zorlaştırmak için kullandıkları olmak üzere iki gruba ayırarak incelemişlerdir. Araştırmacılar ayrıca çiftçilerin korumayı arttırmak maksadıyla uyguladıkları tedbirleri de faillerin tespitini arttırıcı uygulamalar ve çiftliğin yönetimini geliştirici uygulamalar olmam üzere iki grupta ele almışlardır. Faillerin tespitini arttırıcı uygulamalar kapsamında, çalışmaya katılan çiftçilerin %86'sı köpeğinin bulunduğunu, %56'sının sürekli tetikte olduğunu ve işçileri gözetlediğini, %32'si tarım araçları uzakta çalışırken mutlaka kendisinin başında bulunduğunu, %32'si bekçi tuttuğunu, %30'u işçilerini akrabaları arasından seçtiğini belirtmiştir. Çiftliğin yönetimini geliştirici uygulamalar kapsamında ise çalışmaya katılan çiftçilerin %77'si güvenilir işçiler bulmaya gayret ettiklerini, %74'ü işçilerle tarımsal suçların olumsuz etkileri hakkında konuştuklarını, %51'i işçilerini soruşturduklarını ve sürekli denetlediklerini, %31'i sorunlu olduğunu tespit ettikleri işçilerin işine hemen son verdiklerini belirtmişlerdir. Hedefi zorlaştırmak maksadıyla uyguladıkları tedbirler kapsamında da çalışmaya katılan çiftçilerin %65'i tarım ilaçlarını kilit altında tuttuklarını, %64'ü arazisini fens teliyle çevirdiğini, %44'ü tarım araçlarını ve makinelerini garaja koyduklarını, %43'ü ahırının yerini zaman zaman değiştirdiğini, %43'ü aletlerini işaretlediklerini, %27'si yakıt tanklarını kilit altında tuttuklarını ve %30'u tahıl çuvallarına işaret koyduklarını ifade etmişlerdir.

Çiftçilerin uyguladıkları tedbirler ile önceki mağduriyetleri arasındaki ilişkiyi analiz eden araştırmacılar bu sayede çiftçilerin faydalı olduğunu düşündükleri uygulamaları tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda korumayı arttırmaya yönelik tedbirlerin sadece üç tanesinin, hedefi zorlaştırmaya yönelik tedbirlerin ise sadece bir tanesinin önceki mağduriyetle ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Korumayı arttırmaya yönelik tedbirlerden; daha önce hayvan hırsızlığına maruz kalma ile şu anda köpek besleme arasında, daha önce tarım ilacı hırsızlığına maruz kalma ile bekçi tutma ve düzenli kontrol arasında, daha önce küçük alet hırsızlığına maruz kalma ile güvenilir kişileri işi alma ve yeni işçileri soruşturma arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Hedefi zorlaştırmaya yönelik tedbirlerden ise sadece daha önce hayvan hırsızlığına maruz kalma ile hayvan barınağının yerini değiştirme arasında anlamlı ilişkili bulunmuştur. Sonuçlar çiftçilerin oldukça kısıtlı türdeki tedbiri etkili tarımsal suç önleme yöntemleri olarak nitelendirildiğini göstermiştir. (Bunei ve diğerleri, 2014).

Harkness (2017) Avustralya’da yaptığı çalışmasında çiftçilerin tarımsal suçlardan endişe duyduğunu ancak endişe seviyelerinin genellikle ciddi suç önleme uygulamalarına başvurmalarına neden olacak seviyede olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca geniş kırsal coğrafyanın getirmiş olduğu zorlukların da çiftçilerin emniyet tedbiri uygulamalarını etkilediğini belirtmiştir. Kentte bir emniyet tedbiri olarak bile algılanmayan evi ya da depoyu kilitlemek gibi bazı eylemlerin kırdan uygulanmadığını gören Harkness, çiftçilerin geniş kırsal arazide işleyişi serileştirmek ve zaman kaybını önlemek için tercih ettikleri bu davranışın zamanla bir alışkanlığa dönüştüğünü tespit etmiştir.

Harkness (2017), çiftçilerin en fazla güvendikleri ve uyguladıkları korumayı artırıcı yöntemin insan varlığı ve gözetimi olduğunu tespit etmiştir. Çalışmaya katılan çiftçiler değerli şeylerini sık sık ve düzensiz aralıklarda kontrol etmeye çabaladıklarını, çiftlikte bulunmadıkları zamanın fark edilmemesini sağlayacak şekilde hareket etmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında kırsal toplulukların geleneksel özellikleri arasında yer alan sıkı komşuluk ilişkilerini de birbirlerinin mallarına karşılıklı olarak gözetmek için kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte ulaşım imkânlarının gelişmesi, çiftçilere yaşadıkları yer ile tarım yaptıkları yerin farklı ve birbirine uzak yerler olabilmesi imkânını sağlamaktadır. Bu yaşam tarzını tercih eden çiftçilerin değerli şeylerini kontrol edebilme sıklıkları azalmakta, daha az görüştükleri komşuları ile ilişkileri

zayıflamakta ve sonuçta nitelikli koruma zafiyete uğramaktadır. Buna karşın Harkness, bu çiftçilerin de genellikle geleneksel tedbirsizliklerini devam ettirdiklerini tespit etmiştir.

Getireceği maddi külfet ile kurulumunun ve işletilmesinin zor oluşu kentte uygulanan fiziki emniyet tedbirlerinin kırdaki uygulanma oranını oldukça azaltmaktadır. Harkness (2017)'in çalışmasına katılan çiftçilerin pek çoğu güvenlik kamerası sistemlerinin gerekli ve uygulanabilir olduğunu ifade etmiştir. Maliyetlerin nispeten azalması ile birlikte bazı çiftçiler kendi imkânları ile güvenlik kamera sistemleri ile harekete duyarlı ışıklar taktırmıştır. Bununla birlikte halen daha çiftçilerin geneli bu sistemlerin pahalı olduğunu ve bu nedenle kurduramayacaklarını ifade etmiştir. Kolluk görevlileri ise özellikle doğru yerlere kurulacak kameraların meydana gelen suçların aydınlatılmasında etkili olacağını ifade etmişlerdir.

Holmes ve Jones (2017)'un Galler'de yaptıkları çalışmaya katılan çiftçiler, yüksek maddi değeri olan pek çok mallarının korumasız ve tehlikeye açık olduğunu farkında olduklarını ancak kendilerinin bunları koruması kadar hırsızların çalmalarının da zor ve maliyetli olduğunu ve bu nedenle ciddi zarara neden olacak suçlara maruz kalma ihtimallerinin düşük olduğunu değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu düşünceleri nedeniyle çiftçiler tedbir almak yerine belli oranda suça maruz kalma riskini göze almaktadırlar.

Çalışmaya katılan çiftçiler duruma göre uygun olduğunu değerlendirdikleri bazı tedbirler aldıklarını belirtmişlerdir. Bu tedbirler önceden beri alışlagelmiş ya da o anda çiftçinin kendisinin karar verdiği, kaybettiği değerli bir malzemeyi gözünün önünden ayırmamak benzeri, herhangi bir profesyonel desteğe ya da bilgiye dayanmayan türden tedbirlerdir. Araştırmacılar köpekler ile harekete duyarlı lambaların en yaygın önleyici tedbirler olduğunu, aletlerini, hayvanlarını, araçlarını ve akaryakıtlarını korumak için ise çiftçilerin genellikle ahırları, depoları ve garajları kullandıklarını, değerli mallarını mümkün olduğunca evlerinin yakınında sürekli görebilecekleri yerlere koymayı tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Bunların yanı sıra az da olsa kamera sistemlerini de kullanmaya başlamalarına rağmen çiftçilerin hangi tedbiri alırlarsa alsınlar hırsızın her zaman bir yol bulabileceğini düşündüklerini ve tedbir almanın faydasına şüpheyi baktıklarını ifade etmişlerdir (Holmes ve Jones, 2017).

Araştırmacılar, fiziki emniyet tedbirlerine çok güvenmeyen ve çok başvurmayan çiftçilerin birlikte çalıştıkları ve ticaret yaptıkları kişileri güvenilir gördükleri kişilerden seçmeye dikkat ettiklerini tespit etmişlerdir. Çiftçiler işçiye ihtiyaç duyduklarında öncelikle kendi ailelerinden ve akrabalarından olanları, olmazsa en kötü ihtimalle aynı köyden olanları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çiftçiler bu sayede hem verdikleri işi yapabilecek hem de güvenebilecekleri kişileri seçtiklerini ifade etmişlerdir. Çiftçiler ticaret yaparken ise mümkün olduğunca kendi yakın çevrelerinden ya da daha önce kendilerinin ya da tanıdıklarının alış veriş yapıp sıkıntı yaşamadıkları kişileri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Suça maruz kalma ihtimalinin her daim bulunduğunu belirten çiftçiler bu uygulamalar sayesinde riski azalttıklarını belirtmişlerdir (Holmes ve Jones, 2017).

Smith ve Byrne (2017), çiftçilerin suç önleme uygulamalarına karşı tutumlarının gerekçelerini kırsal toplulukların kendilerine özgü davranış kalıplarını, inançlarını ve kültürlerini anlayarak açıklamayı hedeflemiştir. Araştırmacılar anlama yolu kullanılmadan konuya dair yapılan açıklamaların başarısızlıkla sonuçlandığını ifade etmişlerdir.

İngiltere ve Galler'deki çiftçilerin tarımsal suçlara karşı genellikle önleyici tedbir uygulamadıklarını ifade eden Smith ve Byrne (2017), pek çok farklı seçenek olmasına rağmen çiftçilerin asma kilit kullanmaktan ve komşular arasında birbirlerinin malına göz kulak olmaktan başka tedbirleri tercih etmediklerini tespit etmişlerdir. Bu tedbirlerin etkisini yorumlayan araştırmacılar kilitlerin rahatlıkla kırılabilir olduğunu, komşular arasında kurulan ağın etkisinin ise bu çalışmayla ölçülemeyeceğini belirtmişlerdir. Bir kaç genel tedbirin her yerde ve her suça karşı etkili olamayacağını belirten araştırmacılar, çiftçilerin alışkanlığa dönüşen, ilk akla gelen ve en ucuz ancak etkili olmayan tedbirler yerine kendi durumlarına uygun tedbirleri alabilmeleri için çaba sarf edilmesi gerektiği sonucuna varmışlardır.

Araştırmacılar çiftçilerin tedbir uygulamalarına neden olan en etkili faktör olarak kendilerinin ya da komşularının tarımsal suça maruz kalmalarını ya da yaşadıkları yerde meydana gelen tarımsal suçtan haberdar olmalarını tespit etmişlerdir. Yani çiftçiler meydana gelen suçun etkisine maruz kaldıktan sonra tedbir uygulamaktadırlar. Bunun dışında çiftçilerin tedbir uygulamasında etkili olan tek faktör olarak çiftliğin kolaylıkla erişilebilir ve girilebilir olmasını tespit etmişlerdir. Araştırmacılar çiftlikte bulunma sıklığı ile tarımsal suça maruz kalma arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığını da tespit

etmişlerdir. Bunun sonucunda pek çok değerli hedefin geniş arazinin farklı yerlerine dağılmış bulunduğu kırdaki tek başına nitelikli korumanın daha az etkili olduğu ve mutlaka başka tedbirle desteklenmesi gerektiği yorumunu yapmışlardır (Smith ve Byrne, 2017).

Tarımsal suçların önlenmesinde sosyal medyanın etkisi değişen kırsal yaşamın bir göstergesidir. Clack W. J., (2015) Kamerun'da meydana gelen hayvan hırsızlıklarını aydınlatmak ve yenilerinin meydana gelmesini önleyebilmek için kurulan, biri resmi makamlar tarafından işletilen diğeri konunun paydaşları tarafından bilgi paylaşımı yapılan iki Facebook forumunu incelemiştir. Clack W. J. (2015) resmi olanın işleyişinde takip edilen bürokratik adımların verimli sonuç almayı engellediğini, gayri resmi olanın ise çok daha doğal bilgi akışı ile sonuca daha çok olumlu katkı yaptığını tespit etmiştir. Gerek hayvan hırsızlığı ile ilgili olumsuz etki gören farklı ticari sektör paydaşlarının, gerek kolluğun gerekse de failerin bu forumlardan paylaşılan bilgilerden etkilenebilmeleri için sosyal medya kullanmaları ve forumdan haberdar olmaları gerektiğini belirten Clack W. J. (2015), forumların bu kesimleri kapsama oranı arttıkça sosyal medyanın suçun önlenmesi ve aydınlatılması için de etkili bir bilgi paylaşım alanına dönüşebileceğini ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırmacılar tarımsal suç mağduriyetine ilişkin ilk çalışmalarından itibaren tarımsal suçların varsayılandan çok daha fazla meydana geldiğini ancak çiftçilerin emniyet tedbirleri konusunda kayıtsız olduklarını tespit ve ifade etmişlerdir (Donnermeyer ve Barclay, 2005). Aslında bu ifade, kentli bakış açısına göre, mağduriyet öncesinde belli bir seviyede, mağduriyet sonrasında ise kaydadeğer ölçüde mağdurun almasını bekledikleri tedbiri almadığını tespit ettiklerinde araştırmacıların verdikleri tepkidir. Araştırmacılar, olağan ya da normal nitelendirdikleri davranış kentli mağdurun davranışı olduğu için tarımsal suç mağdurunun farklı davranışını yadırgamışlardır. Bu noktada bizim aklımıza yer eden soru neden tarımsal suç mağdurunun bu şekilde davrandığıdır. Anlamak istediğimiz de budur. Çiftçinin kır topluluk yapısı içerisinde dışa vuran toplumsal eyleminin kent toplumunda yaşayan bireyin toplumsal eylemi ile aynı olmasını beklememiz bizce hatadır.

Çiftçilerin uğradığı zararlar

Tarımsal suç mağduriyetinin çiftçilere verdiği zarar araştırılan bir diğer konudur. Suç türüne göre değişmekle birlikte her bir suçta çiftçilerin uğradığı maddi zararların toplamı

çiftçilerin ekonomilerine önemli bir külfet getirmektedir. Anderson ve McCall (2005: 18) çalışmalarına katılan çiftçilerin bir yılda uğradıkları maddi zararın çiftlik başına ortalama 5701 Dolar olduğunu tespit etmişlerdir. Mears ve diğerleri (2007) ise çiftçilerin tarımsal suçlar nedeniyle maruz kaldıkları yıllık ortalama maddi kaybını 3.020 dolar, en fazla maddi kayba uğrayan çiftliğin kaybını ise 305.000 dolar olarak tespit etmişlerdir. Madenüs (2016a) ise incelediği yüz tarımsal sulama kooperatifinden iki yıl içerisinde en az bir defa trafodan hırsızlığa maruz kalan elli yedisinin toplam 1.284.000 TL zarara uğradıklarını tespit etmiştir.

Tarımsal suçlar çiftçilere sadece maddi zarar vermekle kalmayıp fiziksel ve psikolojik hasara da neden olmaktadır (Smith ve Byrne, 2017). Bazı çiftçiler tarımsal suç mağduriyetinin maddi ve psikolojik olumsuz etkileri nedeniyle çiftçiliği bırakmaktadırlar (Anderson ve McCall, 2005: IX). Booth, Briscoe ve Powell (2000) İngiltere ve Galler'de çiftçiliğin en yüksek intihar oranının görüldüğü meslek grupları arasında yer aldığını tespit etmişlerdir ve tarımsal suç mağduriyetinin bu duruma etkisi olduğunu ifade etmişlerdir (Smith ve Byrne, 2017).

Chiwona-Karlton ve diğerleri (2017) ise tarımsal suçların neden olduğu olumsuz toplumsal sonuçlara değinmişlerdir. Artan girdi maliyeti nedeniyle desteklenen ürünlere yönelen Etiyopyalı çiftçiler geleneksel fasulye ekimini neredeyse sonlandırmışlardır. Etiyopya sofrası kültüründe ve beslenme alışkanlığında oldukça önemli yer tutan fasulyenin ekilmemesi fiyatının yükselmesine neden olmuştur. Artan fiyatı nedeniyle geleneksel Etiyopya fasulyesi hırsızların hedefi haline gelmiştir. Araştırmacılar Etiyopyalı farklı yerel toplulukların hırsızlıklardan birbirlerini sorumlu tutmaları sonucunda topluluklar arasında çatışmalar yaşandığını tespit etmişlerdir. Ayrıca hırsızlığa maruz kalan çiftçilerin de ekimden vazgeçmesi nedeniyle fasulye miktarı iyice azalmış ve fiyatlar daha da artmıştır. Araştırmacılar geleneksel fasulye temin edemedikleri için geleneksel yemeklerde eski tadı yakalayamayan kadınlar ile eşleri arasında sorunlar yaşandığını, protein değeri yüksek fasulyeden yoksun kalanlarda yeterli ve sağlıklı beslenme sorunlarının baş gösterdiğini tespit etmişlerdir.

Çiftçilerin mağduriyeti algılamaları

Çiftçilerin maruz kaldıkları tarımsal suçları nasıl anlamlandırdıkları ilginç ve belki de tarımsal suç mağduriyeti sürecinde çiftçilerin davranışlarının açıklanabilmesindeki anahtar soruları sorduran konudur.

Anderson ve McCall (2005, s. 22) çiftçilerin yaşadıkları toplulukta meydana gelen tarımsal suçlardan ve bu suçların neden olduğu sonuçlardan rahatsızlık duyduklarını ifade etmelerine rağmen, başta suça en fazla maruz kalan yerlerde yaşayanlar olmak üzere tarımsal suçların genellikle artış göstermediğini ya da bu konuda bir fikre sahip olmadıklarını belirttiklerini tespit etmişlerdir.

Harkness (2017) çiftçilerin tarımsal suçları genellikle çok da ciddi olmayan suçlar olarak nitelendirdiklerini ve tedbirin neredeyse hiç olmadığı günlük yaşam alışkanlıklarını devam ettirdikleri tespit etmiştir. Holmes ve Jones (2017) çiftçilerin maruz kaldıkları suçlarla ilgili pek fazla endişe duymadıklarını ve bu olayları yaptıkları işin bir gereği olarak gördüklerini tespit etmiştir. Sigortaları bulunan ve kaybettikleri mallarının peşine düşmek ya da suçluların kim olduğunu bilmek gibi bir amaçları bulunmayan çiftçilerin ellerindeki tarımsal aletlerin yüksek maddi değerinin ve maruz kalabilecekleri suç sonucunda uğrayabilecekleri zararın farkında olmalarına rağmen gösterdikleri bu kayıtsızlık araştırmacıyı şaşırtmıştır.

Maruz kaldıkları bazı suçlar ise çiftçiler tarafından yaptıkları işin bir parçası olarak algılanmakta ve çiftçilik yaşam tarzı içerisinde kültürel bir normale dönüştürülmektedir. Barclay (2003) Avustralyalı çiftçilerin her yıl hayvanlarının bir kısmını çeşitli nedenlerle kaybetmelerini doğal saydıklarını tespit etmiştir. Hayvanlar doğal yollardan ölebilir, yırtıcı hayvanlar tarafından parçalanabilir, komşular arasında birkaç hayvan el değiştirebilir ya da hayvan hırsızlığı ile özdeşleşen ailelerin üyeleri hayvanları kaçırabilir. Çiftçiler bu olayları hayvancılıkla uğraşanların ekonomik hesaplamalarına katmaları ve başetmeleri gereken kayıplar, bunları suç olarak nitelendirip komşularını suçlayan ancak kanıtı olmayanları ise topluluğun düzenini bozan kişiler olarak nitelendirmişlerdir.

Harkness (2017), hayvan sahiplerinin otlaması için yaylaya bıraktıkları ve uzun süreler kontrol etmedikleri hayvanlardan bir kısmının belli bir süre sonra kayba uğramasını normal

karşıladıklarını ve bu durumu genellikle hırsızlık olarak resmi makamlara bildirmediğini tespit etmiştir. Harkness çiftçiler arasında bu hayvanların yırtıcı hayvanlar tarafından parçalandığı genel kanısının hâkim olduğunu, esasen hırsızlık da olabileceğini bilmelerine rağmen çiftçilerin durumu normalleştirdiğini belirtmiştir.

Holmes ve Jones (2017) ise yıl içerisinde hayvanlarının kaybolması, hasta olup bir yerde kalması, yırtıcı hayvanlar tarafından öldürülmesi gibi kayıplarla karşılaşabilen çiftçilerin bazı olayların gerçekten kayıp mı yoksa hırsızlık mı olduğunun ayırdına varamadıklarını ve kayıp sandıkları hayvanlarının bazen başkalarının ahırından çıktığını tespit etmiştir. Bununla birlikte Harkness (2017), komşuları başka şeylerini çaldığında onların ceza almasından memnun olan Avustralyalı çiftçilerin ilginç bir şekilde hayvanlarını komşularının ahırında bulduklarında sadece hayvanlarını geri aldıklarını ve komşularının ceza almasını istemediklerini tespit etmiştir.

Sonuç olarak çiftçilerin çoğunluğu tarımsal suçları önemsiz adletmektedir ve tarımsal suç mağduriyetine yaşantılarının merkezinde yer vermemektedirler (Carcach, 2002). Peki ama neden sorusu ise sorulmamıştır. Benzer durum kentte suç korkusu yaratırken neden çiftçilerde aynı sonuç ortaya çıkmamaktadır? Bunlar çalışmada cevabı aranan sorular arasında yer almaktadır.

Mağduriyeti resmi makama bildirme

Çiftçilerin maruz kaldıkları tarımsal suçları kolluğa bildirme oranı oldukça düşüktür. Avustralya'daki çiftlik suçlarını inceleyen Carcach (2002), kentlerde meydana gelen hırsızlıkların resmi makamlara bildirilmesi oranının tarımsal suçlar kapsamındaki hırsızlıklara nazaran daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Anderson ve McCall (2005: 18-19) Avustralya'daki tarımsal suçların kolluğa bildirilme oranının %40-50 arasında olduğunu ifade etmiştir. Bu oran kır-kent ayrımı gözetmeksizin yapılan araştırmalardaki bildirim oranından düşük olmakla birlikte, araştırmacılar benzer suç türlerinin kırdaki ve kentte kolluğa bildirilme oranları kıyaslandığında da yine kırdaki bildirme oranlarının daha düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmacılar Afrika'da da tarımsal suç mağduriyetini bildirme oranının düşük ve çeşitli olduğunu tespit etmişlerdir. On üç farklı Afrika ülkesini ve beş yıllık süreyi kapsayan çalışmada en düşük resmi bildirimin %19,1 ile Zambia'da, en yüksek resmi bildirimin ise %51,8 ile Nambia'de olduğu tespit edilmiştir (Prinsloo, 2006). Güney Afrika'da ise hayvan hırsızlıklarının 2011 yılında % 36,3'ünün, 2012 yılında ise %40,1'inin resmi makamlara bildirilmediği görülmüştür (Clack W. , 2013). Araştırmacılar yaptıkları çalışmalar sonucunda bu davranışa neden olan çeşitli ve birbirine benzer gerekçeler tespit etmişlerdir.

Mağdurların resmi makamlara en fazla bildirdikleri suç türlerinin tarım aracı ve hayvan hırsızlıkları, en az bildirdiklerinin ise küçük tarım araç ve gereç hırsızlıkları olduğunu belirleyen Carcach (2002), ellerinde şüpheliyi suçlu kılacak herhangi bir delilin bulunmamasının, hırsızlığın genellikle ne zaman yapıldığını bilmemelerinin ve çalınan malzemenin maddi değerine kıyasla geri elde edebilecekleri faydanın kısıtlı olduğunu, çoğu zaman mümkün olmadığını düşünmelerinin çiftçilerin bu suçları az bildirmelerinin nedenleri arasında yer aldığını ifade etmiştir. Buna karşın Carcach (2002) bildirimini sağlayan dört faktör tespit etmiştir:

- Suçun mağdur açısından ciddiyeti,
- Mağdurun suçun tekrar meydana gelmesini engelleme isteği,
- Mağdurun falin yakalanmasını istemesi,
- Sigortadan faydalanmak.

Barclay (2003), çiftçilerin maruz kaldıkları suçları ilk anda başka şeylere yorarak şikayette bulunmayabildiklerini ve çiftçi suçu sonradan bildirse bile aradan geçen zamanın suçun delille ilişkilendirilmesine engel olabildiğini tespit etmiştir. Araştırmaya katılan çiftçiler, herkesin birbirini tanıdığı kırsal topluluklarda kesin bir delil olmadıktan sonra suçu işlediğini bildikleri ya da şüphelendikleri kişilerin isimlerini kolluğa bildirmeleri durumunda topluluk içerisinde sıkıntı yaşama ihtimallerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan kolluk görevlileri ise suçu haber verseler bile çiftçilerin çoğu zaman şüphelinin kim olduğunu belirtmekten kaçındıklarını ifade etmişlerdir.

Donnermeyer ve Barclay (2005), suça dair herhangi bir kanıtın bulunmaması, mağduriyetin gerçekten bir suç sonucunda mı yoksa doğal nedenlerle mi gerçekleştiğini tespit edememeleri, mağduriyetin ne zaman meydana geldiğinin tam olarak bilmemeleri ve üzerinden çok fazla zaman geçmesi, kolluğun kayda değer bir sonuca ulaşabileceğine ihtimal vermemeleri nedeniyle suçu bildirmenin sadece zaman kaybı olacağına inanmaları, yasal işlemlerin külfetine katlanmak istememeleri, herkesin birbirini tanıdığı kırsal topluluklarda şüphelendikleri kişi ile kötü olmak istemeleri gibi pek çok hususun mağdurların tarımsal suçları bildirmemelerinin nedenleri arasında yer aldığını tespit etmişlerdir.

Anderson ve McCall (2005)'un çalışmasına katılan çiftçiler, suçun kim tarafından ve tam olarak ne zaman işlendiğini bilmemeleri ile ellerinde yeterli delilin bulunmamasını kolluğa başvurmamalarının en önemli nedeni olarak ifade etmişlerdir. İkinci sırada ise mağduriyeti çok da ciddi görmemelerini belirtmişlerdir. İlginç bir şekilde çiftçilerin % 8'i faili tanıdıkları için suçu bildirmediklerini ifade etmişlerdir. Bu kişilerin %26'sı sabotaj türünden eylemlerin mağdurlarıdır. Failin intikam alacağından çekindikleri için bazı çiftçilerin mağduriyetlerini resmi makamlara bildirmediğini tespit eden Harkness (2017)'in bulgusu bu durumu açıklamaktadır.

Güney Afrika'daki düşük tarımsal suç mağduriyeti bildirimlerinde ise çiftçilerin suçun aydınlatılması hususunda kolluğa güvenmemeleri en geçerli neden olarak öne çıkmıştır. Güney Afrikalı çiftçilerin kolluğa bildirdikleri olayların sadece %4'ünde fail yakalanmış ya da çalınan hayvanlar bulunmuştur. Mağdurların %30,2'si yaşadıkları mağduriyeti çok da ciddi nitelendirmedikleri için resmi başvuru yapmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu davranış genellikle kümes hayvanları çalınan mağdurlarda görülmektedir. Mağdurların %11,8'i olayı sadece komşularına ve yakın çevrelerindekiyle bildirerek çözüm aradıklarını beyan etmişlerdir. Bu, özellikle geleneksel topluluk yapısının hâkim olduğu yerlerde görülen bir davranıştır. Mağdurların %8,8'i ise kolluğa ulaşamadığı için resmi bildirimde bulunamadığını beyan etmiştir. Ticari maksatlı faaliyet gösteren büyük çiftlik sahipleri ise genellikle hayvanların sigortalı ve sisteme kayıtlı olmamasından ötürü ilave cezaya maruz kalmamak için hırsızlığı bildirmediklerini ifade etmişlerdir (Clack, 2013).

Smith ve Byrne (2017) ise İngiltere ve Galler'de yaptıkları çalışmalarında ana yola yakın konumda bulunan çiftlik sahiplerinin maruz kaldıkları tarımsal suçları kolluğa daha fazla

bildirdiklerini tespit etmişlerdir. Suça maruz kalma ve mükerrer mağduriyet ile anlamlı bir ilişkisi bulunmayan yola yakınlığın bu etkisini, yola yakın konumda bulunanların kendilerini suça daha açık hissetmelerinin ve kolluğun bu yerlerdeki ihbarlara müdahale oranının daha yüksek olmasının sonucu olarak yorumlamışlardır. Yola yakın konumdaki çiftliklerin sahiplerinin polisin çalışmalarından daha memnun olmaları da bu bulguyu desteklemiştir. Araştırmacılar resmi suç bildirim oranlarının arttırılabilmesi için kolluğun uzaktaki ve ayırık konumdaki çiftliklere karşı tutumlarını geliştirmek ve bu çiftliklerin sahiplerinin güvenini kazanmak için çaba sarf etmesi gerektiği sonucunu çıkartmışlardır.

Çiftçiler ile ceza adaleti sistemi aktörleri arasındaki ilişki

Maruz kaldıkları tarımsal suçların pek çoğunu kolluğa bildirmeyen çiftçilerin adli makamlar ile yaşadıkları tecrübelerin bunda önemli etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla çiftçilerin kolluğa ve adli sürece dair düşünceleri önemli bir araştırma konusudur.

Kırdaki karakolların kapatılması ve kent merkezli bir kolluk yönetim anlayışının benimsenmesi birçok ülkede kırdaki yaşayanların kolluktan memnuniyetlerini azaltmıştır (Mawby, 2004). Avustralya bir örnektir. Anderson ve McCall (2005: 32)'un Avustralya'daki çalışmasına katılan çiftçilerden sadece mağduriyet yaşayanlar kolluğa dair görüş bildirmişlerdir. Bunun nedeni Avustralya'da kırdaki görev yapan kolluk görevlilerinin olaya müdahale temelli tepkisel kolluk anlayışını benimsemeleri ve kırdaki yaşayanlarla olay dışında neredeyse hiç iletişim kurmamalarıdır. Benzer bir durum Galler'de de mevcuttur. Kolluğun görevli olduğu yerdeki insanlarla iletişiminin az olması Holmes ve Jones (2017)'un Galler'deki çalışmasına katılan çiftçilerin kolluğa dair belirttiği iki olumsuz husustan biridir. Çiftçilerin bir kısmı bu hususu ciddi şekilde eleştirirken diğer kısmı ise bu durumu geniş kırsal coğrafyada yaşamamanın doğal bir sonucu olarak nitelendirmişlerdir.

Kırdaki görev yapan kolluk görevlilerinin özveriyle çalışmalarına rağmen personel, araç-gereç ve eğitim eksikliği nedeniyle geniş kırsal bölgede etkin olamadıkları çiftçiler tarafından belirtilen hususlardandır (Anderson ve McCall, 2005: 33). Ayrıca kırsal coğrafyanın dezavantajları nedeniyle kolluğun suça dair yapabileceklerinin kısıtlı olması da çiftçiler tarafından ifade edilen bir diğer husustur (Holmes ve Jones, 2017). Olumsuzlukları kırım dezavantajlarına bağlayan bu görüşler haricinde çiftçilerin kolluğa ve adli sürece dair görüşleri genellikle olumsuzdur.

Barclay (2003), kolluğa başvuran hayvan hırsızlığı mağdurlarının genellikle kendi emniyet tedbirlerindeki eksiklik nedeniyle mağdur olduklarına dair üstü kapalı bir suçlamayla karşılaştıklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde Anderson ve McCall (2005: 33)'un çalışmasına katılan çiftçilerin bir kısmı da suçu kolluğa bildirmeleri üzerine kolluk tarafından tedbirsizlik ve beceriksizlikle suçlandıklarını hatta kendilerinin de başkasının hayvanı çaldıkları yönünde itham edildiklerini belirtmişlerdir.

Aynı çalışmaya katılan çiftçiler suçu kolluğa bildirmelerine ve sonrasında kolluğa yeni bilgiler sunmalarına rağmen kolluğun olayla ilgilenmediğini, kolluğun tarım ve hayvancılıkla ilgili bilgi eksikliğinin suçların soruşturulmasını olumsuz etkilediğini, aynı zamanda yaşadığı yerden temin edilen kolluk personeli arasından da suçluların çıkabildiğini belirtmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005: 33-34).

Holmes ve Jones (2017), çalışmalarına katılan çiftçilerin neredeyse tamamının mallarını sigortalattığını, tarımsal suça maruz kalmamak için değil sigortadan para almalarını engelleyebilecek duruma düşmemek için çaba sarf ettiklerini ve kolluğu sadece sigortadan paralarını alabilmek için gerekli resmi evrakı veren mekanizma olarak gördüklerini tespit etmişlerdir.

Harkness (2017)'in çalışmasına katılan çiftçiler de çeşitli nedenlerle kolluktan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Tarımsal suçların kolluğun odak noktasının dışında yer aldığına kanaat getiren çiftçiler, kolluğun topluluk içerisinde tanıdığı ve iyi ilişkileri bulunan kişileri kayırdığını ve tarımsal suçları çözebilecek teknik bilgiye sahip olmadığını, bu nedenlerden dolayı da suçu bildirmeyi boş bir çaba olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Mahkemeye taşınan olaylardan da bekledikleri sonuçları alamadıklarını ifade eden çiftçiler, mahkemelerin faillere karşı çok hoşgörülü olduğundan, cezaların caydırıcı olmadığından ve failler yakalansa bile hemen serbest kaldıklarından yakınmışlardır. Şikayet ettikleri bir failin mahkeme tarafından suçlu bulunması ve ceza verilmesi için sağlanması gereken şartların çok fazla olduğunu belirten çiftçiler, adli süreçte mağduriyetlerini kanıtlamak zorunda kaldıklarını ve genellikle failin lehine sonuçlanan bu süreçte kendilerinin ve ailelerini psikolojik olumsuzluklara maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Sürecin sonunda genellikle olumlu sonuç alamadıklarını belirten çiftçiler, suçu

bildirdikten sonra yaşadıkları adli sürecin kendilerine ayrıca zaman ve maddiyat açısından külfet getirdiğini ve bu nedenle suçu resmen bildirmekten çekindiklerini ifade etmişlerdir (Harkness, 2017).

Çiftçilerin adli sürece dair düşünceleri gibi ceza adaleti sistemi aktörlerinin çiftçiler hakkındaki düşünceleri de tarımsal suç mağduriyeti sürecini etkileyen önemli faktörlerdendir. Bu hususta adli sürecin başından itibaren çiftçilerle irtibat halinde olan kolluk personelinin tutumu araştırmacıların keşfetmeye çalıştıkları konulardandır.

Tarımsal suçların meydana geldiği toplulukların fiziki ve sosyo-kültürel yapısı kırdaki görev yapan kolluk görevlilerinin tutumlarını kentte görev yapanlarınkilerden farklılaştırır. Kırdaki görev yapan kolluk görevlileri daha fazla inisiyatif kullanmak zorundadırlar (Weisheit, Falcone ve Wells, 2006). Ayrıca kırsal topluluklarda görev yapan ve aynı zamanda aynı topluluğun içerisinde yaşayan kolluk görevlileri zamanla topluluk üyeleri ile olumlu ve olumsuz kişisel ilişkiler geliştirirler. Bu ilişkiler onların adaleti sağlama görevini yerine getirirken iyi ilişkiler kurdukları dostlarına karşı hukukun gerektirdiği yaptırımları uygulamaları gerektiği anlar yaratabilir. Kolluk görevlileri bu anlarda ikileme düşebilir ve görevini ihmal edebilir ya da kötüye kullanabilir. Ayrıca görev yaptığı kırsal toplulukta yaşayanlardan suçla ilgili bilgi edinmek isteyen kolluk görevlileri onlarla görevi dışında olumlu ilişki kurmak zorundadır. Tüm bu kırsala özgü koşullar kırdaki görev yapan kolluk görevlilerinin hareket tarzlarını kentte görev yapan meslektaşlarındakilerden farklılaştırır. Kırdaki görev yapan kolluk görevlisi öncelikle yaşadığı topluluğun bir üyesi ve bunun yanında aynı toplulukta gerektiğinde zor kullanarak adaleti tesis edecek memurudur. Kentli suç mağduru ve kentli fail, kendileri ile ilgili işlem yapan kolluk görevlisini tanımaz ve muhtemelen bir daha göremez. Kırdaki ise hem mağdur hem de fail, kendileri hakkında işlem yapan kolluk görevlisi ile aynı yerde yaşamaya devam eder (Donnermeyer ve Barclay, 2005). Bu durumun sonuçları tarımsal suçlarla ilgili yapılan araştırmalarda merak edilen konular arasında yer almıştır ve Donnermeyer ve Barclay (2005)'in çalışması konunun araştırıldığı ilk örneklerdendir.

Donnermeyer ve Barclay (2005)'in çalışmasına katılan kolluk görevlileri tarımsal suçlarla ilgili karşılaştıkları en temel problemin çiftçiler tarafından çalınan malların ya da hayvanların kendilerine ait olduğunu kanıtlayacak uygulamaların yapılmaması olduğunu belirtmişlerdir. Çiftçilerin; işaret, kayıt, damga, kulak küpesi gibi birçok basit uygulamayı

dahi yapmadıklarını, en azından kapının kilitlenmesi gibi en temel emniyet tedbirlerini bile çoğunlukla uygulamadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca çiftçilerin kaybolan ya da yırtıcı hayvanlar tarafından parçalanmış hayvanlarını bazen çalınmış olarak bildirdiklerini ifade eden kolluk görevlileri, sürekli aynı toplulukta görev yapmaları nedeniyle belli bir süre geçtikten sonra bu tarz durumları ayırt edebildiklerini ve işlem yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı durumlarda kolluk görevlileri, gerçekten de hayvanı çalınmış çiftçileri de yalan söylemekle suçlayabilmektedir. Haksız ithama uğrayan çiftçiler kendilerine haksızlık yapıldığını ve küçük düşürüldüklerini düşünerek psikolojik olumsuz etkilere maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Donnermeyer ve Barclay, 2005).

Anderson ve McCall (2005: 32)'un çalışmasına katılan kolluk görevlileri ise özellikle hayvan hırsızlıkların önemli bir kısmının faillerinin mağdurların komşuları olduğunu ve misillemeden çekinen çiftçilerin komşularını ihbar etmekten geri durduklarını, hayvanlarını kontrol etmeyen çiftçilerin kaybolan hayvanlarını çalınmış olarak bildirdiklerini ifade etmişlerdir. Kolluk görevlileri ayrıca cezaların caydırıcı olmaması ve yargılama sürecinde mahkemelerin genellikle çok hoşgörülü davranmaları sonucunda hırsızların gerekli cezayı almadıklarını ve bu nedenle çiftçilerin suçu bildirme konusunda çok istekli olmadıklarını da belirtmişlerdir.

Çevrenin tepkisi

Tarımsal suç mağduriyeti sonrasında çiftçinin çevresinden gördüğü tepki araştırmacıların üzerinde durduğu bir başka konudur. Kırsal topluluk üyelerinin birbirleriyle yakın ilişkilerinin bulunması birinin maruz kaldığı tarımsal suçtan diğer topluluk üyelerinin de haberdar olmasını sağlar. Bu sayede bizzat kendisi tarımsal suç mağduru olmayan çiftçiler de tarımsal suçun varlığını hisseder ve bu duruma tepki verir (Holmes ve Jones, 2017).

Barclay (2003), hayvan hırsızlığına maruz kalan bazı çiftçilerin komşuları tarafından beceriksiz çiftçiler olarak yaftalandıklarını ve mağduriyetten sorumlu tutulduklarını tespit etmiştir. Bu bulgu üzerine çalışmalarını yoğunlaştıran araştırmacılar, aynı toplulukta beraber yaşayanların hayvan hırsızlığına maruz kalmış farklı kişileri nasıl algılandıklarını tespit etmeye çalışmışlardır.

Aynı toplulukta hayvan hırsızlığına maruz kalmış üç farklı çiftçiye dair topluluk üyelerinin tutumlarını inceleyen Barclay ve diğerleri (2004), topluluk üyelerinin, sadece makul seviyede emniyet tedbirlerini uygulamasına rağmen topluluk dışından gelen profesyonel hırsızların organize eyleminden dolayı hayvan hırsızlığına maruz kalan çiftçinin mağduriyetini ciddi bir suç olarak nitelendirdiklerini ve bu çiftçiye gerçek mağdur kabul ettiklerini tespit etmişlerdir. Aynı topluluk üyeleri, birkaç hayvanı çalınan kişilerin durumunu genellikle olağan görmüş, bu tarz kayıpların hayvancılığın doğasında yer aldığını ve bu işi yapan kişi tarafından hesaba katılması gerektiğini belirtmişlerdir. Başka bir mesleğin yanında hayvancılıkla uğraşan ve hayvanlarının komşusu tarafından çalındığını iddia eden çiftçinin ise çiftçiliğin hakkını vermediğini ve hayvanlarının çalınmasına kendi beceriksizliğinin yol açtığını belirtmiş, ayrıca bu çiftçiye elinde delili olmamasına rağmen komşusunu suçlayarak topluluk içinde huzursuzluğa neden olmakla suçlamışlardır. Mağdurun topluluk dışından, komşunun ise topluluk içerisinde saygın bir kişi olması bunda etkili olmuş, kolluk da bu olaya müdahale ederken mağduru suçlayıcı bir tavır takınmıştır. Çalışma sonucunda araştırmacılar, topluluk yapısının farklı statüdeki çiftçilerin tarımsal suç mağduriyeti süreçleri üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Bu bulgu aynı zamanda tarımsal suç mağduriyetinin anlaşılması ve yorumlanması gereken toplumsal bir süreç olduğunu gösteren ilk bulgulardandır.

Sonuç olarak incelenen tarımsal suç mağduriyeti çalışmalarında araştırmacıların elde ettikleri tüm bulgular bir arada değerlendirilecek olursa; 2000'den sonraya tekabül eden ikinci dönemde farklı ülkelerde araştırmalar yapılmaya başlamış ancak halen daha dünya geneline yeterli yayılma gerçekleşmemiştir. Öncelikle kırdaki kenttekinen benzer bir suç olgusunun varlığını kanıtlamaya çalışan araştırmacılar, özellikle ilk on yıllık dönemde kent merkezli suç teorilerini ve nicel araştırma yöntemlerini tercih etmişlerdir. Bu araştırmalarda bekledikleri sonuçları elde edemeyen araştırmacıların bir kısmı kentteki suçtan farklı olduğuna kanaat getirdikleri tarımsal suçu anlayabilmek için nitel araştırma yöntemlerine yönelmiş ancak bu yönelim kent merkezli teoriler ile nicel yöntemlerin ağırlığını kırarak düzeye ulaşamamıştır. Konu çeşitliliği artmış ancak tarımsal suç mağduriyetini bir bütün olarak açıklamaya ve anlamaya yönelik çabalar eksik kalmıştır. Bu eksiklikler göz önünde bulundurulduğunda; kırsal coğrafya, kırsal topluluk ve kırsal suç gerçeği bulunan ancak kırsal suça dair araştırma yapılmayan Türkiye'deki tarımsal suç mağdurlarının deneyim sürecini anlamaya yönelik sosyolojik bir kuram oluşturma çalışması yapılmasının ve şu ana kadar kent merkezli bakış açısıyla açıklanamayan

tedbirsiz çiftçi davranışının gerekçelerinin bu modelde aranmasının hem kır kriminolojisi literatürüne hem de kırsal günlük yaşamın anlaşılmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

4. BÖLÜM

BOZKURT’UN KASABA VE KÖYLERİNDE TARIMSAL SUÇ MAĞDURU OLMAK

Bu bölümde Bozkurtlu çiftçilerin tarımsal suç mağduru olma süreçlerine dair model sunulacaktır ve tartışılacaktır. Yapılan analiz sonucunda dokuz farklı aşamadan oluşan *Ani Tarımsal Suç Mağduriyeti* (ATSM) ile on farklı aşamadan oluşan *Anlaşmazlığa Dayalı Tarımsal Suç Mağduriyeti* (ADTSM) olmak üzere iki tarımsal suç mağduriyeti modeli oluşturulmuştur. Mağdurların deneyimleri yorumlanarak ve yeniden yapılandırılarak elde edilen modellerin her bir aşaması ayrı bir başlık altında ele alınacaktır.

4.1. Ani ve Anlaşmazlığa Dayalı Tarımsal Suç Mağduriyeti Süreçleri

Tarımsal suçlar genel başlığı, kırsal topluluklarda meydana gelen ve tarımsal faaliyetlerle ilişkilendirilen pek çok farklı türden suçu kapsamaktadır. Bu suçları farklı faktörleri esas alarak gruplandırmak ve tarımsal suçlara ilişkin farklı alt suç tasnifleri yapmak mümkündür. Bu gruplandırmalar, gruplandırmayı yapanın ve onu kullananların akıllarındaki sorulara cevap bulabilmelerini sağlayan birer ideal tiptir. Üretilen ideal tipler tarımsal suçlara dair elde edilen görgül verinin karşılaştırmasının yapılabileceği referans noktalarını oluşturur. Bu araştırmanın başlangıcında da belirlenen araştırma sorularının cevaplarının bulunmasına katkı sağlayacağı değerlendirilen bir tarımsal suç gruplandırmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise farklı bir faktör referans alınarak yeni bir gruplandırma oluşturulmuştur.

Tarımsal suçları meydana gelme sıklığı ve yarattığı etki açısından ele alan Donnermyer (2014), tarımsal suçları genel olarak “*sıra dışı (extraordinary)*” ve “*sıradan (ordinary)*” olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır. İsminin yarattığı algı nedeniyle sıra dışı tarımsal suçlar nispeten daha fazla merak uyandırmaktadır. Bu suçlar daha az meydana gelen ancak oldukça büyük etki yaratma potansiyeline sahip olan tarımsal suçlardır. Organize suçlar kapsamında değerlendirilen kaçak kenevir ekimi ve uyuşturucu madde imali ile devletlerin tarımsal üretim sistemlerini hedef alan bioterörizm bu suçlar arasındadır. Diğer grubu oluşturan sıradan tarımsal suçlar ise kırsal topluluklarda sürdürülen gündelik yaşam içerisinde karşılaşılabilecek daha mümkün olan hayvan hırsızlığı, ürün hırsızlığı, tarım araç ve

gereci hırsızlığı, hakkı olmayan yere tecavüz gibi suçlardır. Tek bir olay olarak ele alındığında sıra dışı tarımsal suçlara nazaran daha az etki yaratma potansiyeli olan ancak çok daha sık meydana gelen sıradan tarımsal suçlar aynı zamanda kırsal topluluklarda sürdürülen gündelik yaşamın sosyolojisinin anlaşılabilmesi açısından da önemli bir inceleme konusudur. Bu özelliği, araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için sıradan tarımsal suçların daha uygun olduğuna işaret etmektedir ve bu araştırmaya konu olan tarımsal suç olaylarının tamamı Donnermyer (2014)'in sıradan tarımsal suçlar olarak isimlendirdiği gruptandır. Bu suçlar incelenirken esas alınan mağdurun bakış açısı ve süreci anlamlandırması faktörleri ise *ani* ve *anlaşmazlığa dayalı* olarak isimlendirilen iki farklı tarımsal suç mağduriyeti modelini ortaya çıkarmıştır.

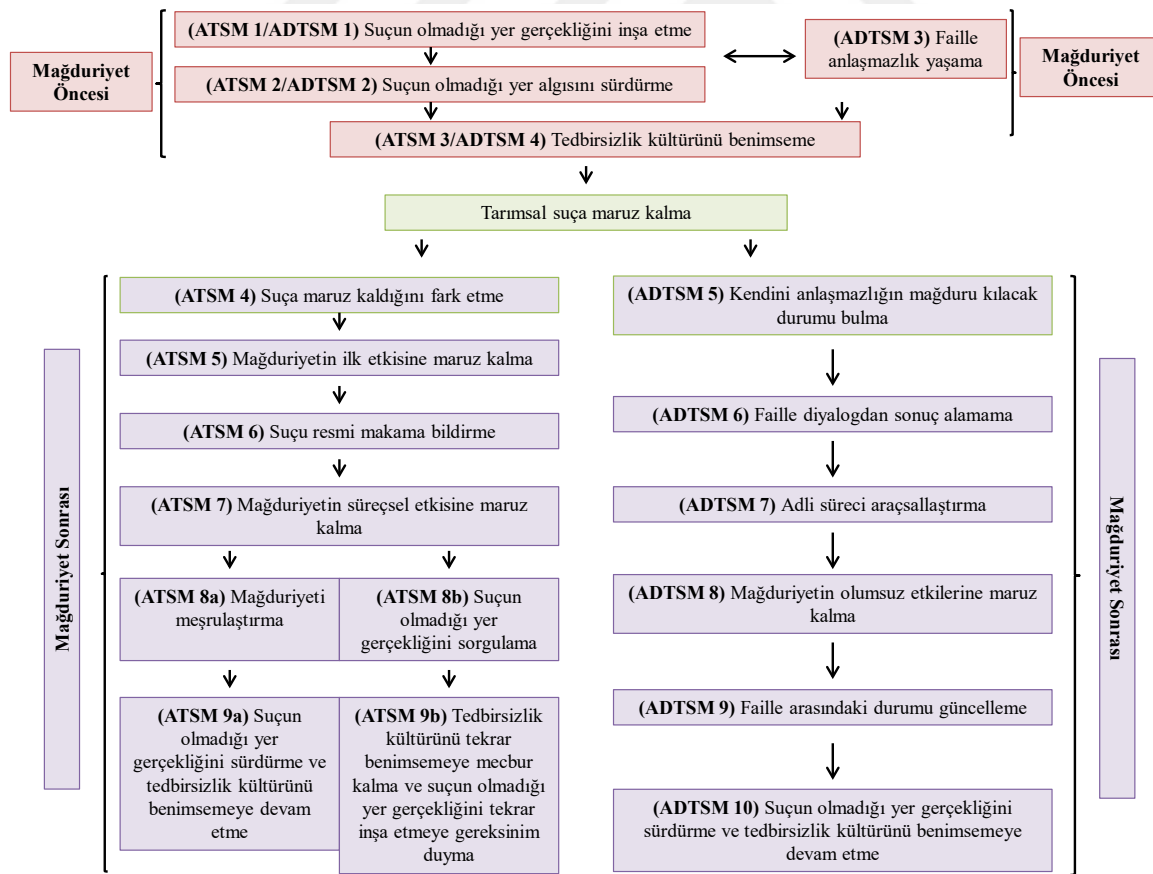
Bu çalışmada oluşturulmaya çalışılan modelle, tarımsal suç mağduriyeti sürecine mağdurların gözlüklerini takarak bakmak hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda; sürecin her bir aşamasında mağdurların mevcut durumu nasıl anlamlandırdıklarının, yeni sosyal gerçeklikleri nasıl inşa ettiklerinin ve bunun onların sosyal eylemlerini nasıl etkilediğinin analiz edilmesi, yorumlanması ve anlaşılması gerekmiştir. Bunun sonucunda, katılımcıların mağduriyet süreçlerindeki tecrübelerini etkileyen ve sürecin iki modelle açıklanmasını gerektiren *mağduriyet öncesi anlaşmazlık* faktörü tespit edilmiştir.

Mağdurlarıyla görüşülen tarımsal suç olaylarının bazılarında mağdurların suça maruz kalmadan önce faille bir anlaşmazlık yaşadıkları ve anlaşmazlığın halen devam ettiği, bazılarında ise mağdur faili tanıyor olsa bile mağdur ile fail arasında o suçun işlenmesine gerekçe oluşturabilecek bir anlaşmazlığın bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu iki farklı durum; mağdurların algılarında, davranışlarında ve sonuç olarak ortaya çıkan mağduriyet sürecinde farklılıklara neden olmaktadır. Bu nedenle tarımsal suç mağduriyeti sürecinin iki farklı modelle açıklanmasına karar verilmiştir. Modellerin isimleri ise yakınlarını kaybeden kişilerin vefat sonrasındaki durumla başa çıkabilme tecrübelerini benzer yöntemsel bakış açısıyla araştıran Hogan, Morse ve Tasón (1996)'nın çalışmasından esinlenerek belirlenmiştir.

Hogan ve diğerleri (1996), hastalığı olduğunu önceden bildikleri yakınlarını kaybeden kişilerin tecrübelerinin, yakınlarını beklenmedik şekilde kaybeden kişilerin tecrübelerinden farklılaştığını tespit etmişlerdir. Hastalığından haberdar olduğu yakını kaybeden kişiler, kendilerini önceden bu duruma hazırlarlar ve vefat haberini beklerler. Yakını

beklenmedik şekilde kaybeden kişiler ise vefat öncesinde benzer bir hazırlık süreci yaşamazlar. İlk durumda, yakınıni kaybeden kişinin tecrübesi hastalıktan haberdar olması ile başlar. İkinci durumda ise tecrübe kişinin ani ölüm haberini alınması ile başlar. Bu çalışmada incelenen tarımsal suç mağduriyeti süreçlerinden anlaşmazlığa dayalı olarak nitelendirilenlerin ismi vefatından önce yakınının hastalık sürecinden haberdar olanların, ani olarak nitelendirilenlerin ismi ise yakınlarının ani vefat haberini alanların durumundan esinlenerek verilmiştir.

Her iki modelde de süreç mağduriyet öncesi ve sonrası kronolojik sırasıyla incelenmiştir. Bu iki temel aşama birer durum, aralarındaki geçiş ise eski durumdan yeni bir duruma geçiş olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca temel aşamaların içerisinde farklı alt durumlar tanımlanmış ve bu durumlar arası geçişler de yorumlanmıştır. Sürecin tamamının mağdurların bakış açısıyla yansıtılması amaçlanmıştır. İki temel aşamalı süreçte; ATSM dokuz, ADTSM ise on alt durumdan oluşan modellerle açıklanmıştır (Şekil 4.1.)

Şekil 4.1. Ani ve anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyeti modelleri

Tarımsal suç mağdurları mağduriyet öncesinde, yaşadıkları yere dair bir *(ATSM 1/ADTSM 1) suçun olmadığı yer gerçekliği inşa eder, (ATSM 2/ADTSM 2) bu gerçekliği sürdürür ve (ATSM 3/ADTSM 4) günlük yaşantılarında tedbirsizlik kültürünü benimserler*. Bu durum, kırdan ya da kentte yaşasın, tarımsal suç mağduru olsun ya da olmasın hemen hemen herkesin zihninde inşa ettiği bir toplumsal gerçekliktir. ADTSM çiftçiler mağduriyet öncesinde ayrıca bir de *(ADTSM 3) faille anlaşmazlık yaşarlar*. Anlaşmazlık, mağduriyet öncesi süreçte bağımsız bir durumdur ancak anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurlarının sonraki tecrübelerini etkiler ve farklılaştırır.

Mağduriyet sonrasında ATSM çiftçiler hiç beklemedikleri bir *(ATSM 4) suça maruz kaldıklarını farkederler ve (ATSM 5) mağduriyetin ilk etkisine maruz kalırlar*. İlk etkiden sonra *(ATSM 6) suçu resmi makama bildirirler ve zamanla (ATSM 7) mağduriyetin süreçsel etkisine maruz kalırlar*. Bundan sonra iki farklı süreç yaşayabilirler. Bazı ATSM çiftçiler doğrudan *(ATSM 8a) mağduriyeti meşrulaştırıp yaşadıkları yere dair (ATSM 9a) suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürmeye ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler*. Bazıları ise yaşadıkları yere dair *(ATSM 8b) suçun olmadığı yer gerçekliğini sorgularlar*. Sorgulamayı yapanlar da bir süre sonra yaşadıkları yere dair *(ATSM 9b) suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa eder ve tedbirsizlik kültürünü tekrardan benimserler*.

ADTSM çiftçiler ise bizzat kendileri *(ADTSM 5) kendilerini anlaşmazlığın mağduru kılacakları bir durumu bulurlar*. Bunun üzerine karşı tarafla diyalog kurarlar ya da anlaşmazlık bu diyalogun kurulmasına dahi müsaade etmez. Ancak diyalog kursalar bile *(ADTSM 6) faille diyalogtan kendi istedikleri sonucu alamazlar*. Bunun üzerine *(ADTSM 7) adli süreci araçsallaştırılarak anlaşmazlıkta üstünlük elde etmeye çalışırlar*. Bu esnada yaşadıkları *(ADTSM 8) mağduriyetin birtakım olumsuz etkilerine maruz kalırlar ve karşı tarafla olumlu ya da olumsuz sonuç verecek şekilde iletişimlerini devam ettirerek (ADTSM 9) faille aralarındaki durumu güncellerler*. Güncellenen durum sonucunda anlaşmazlık devam etse de etmese de yaşadıkları yere dair *(ADTSM 10) suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürmeye ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler*.

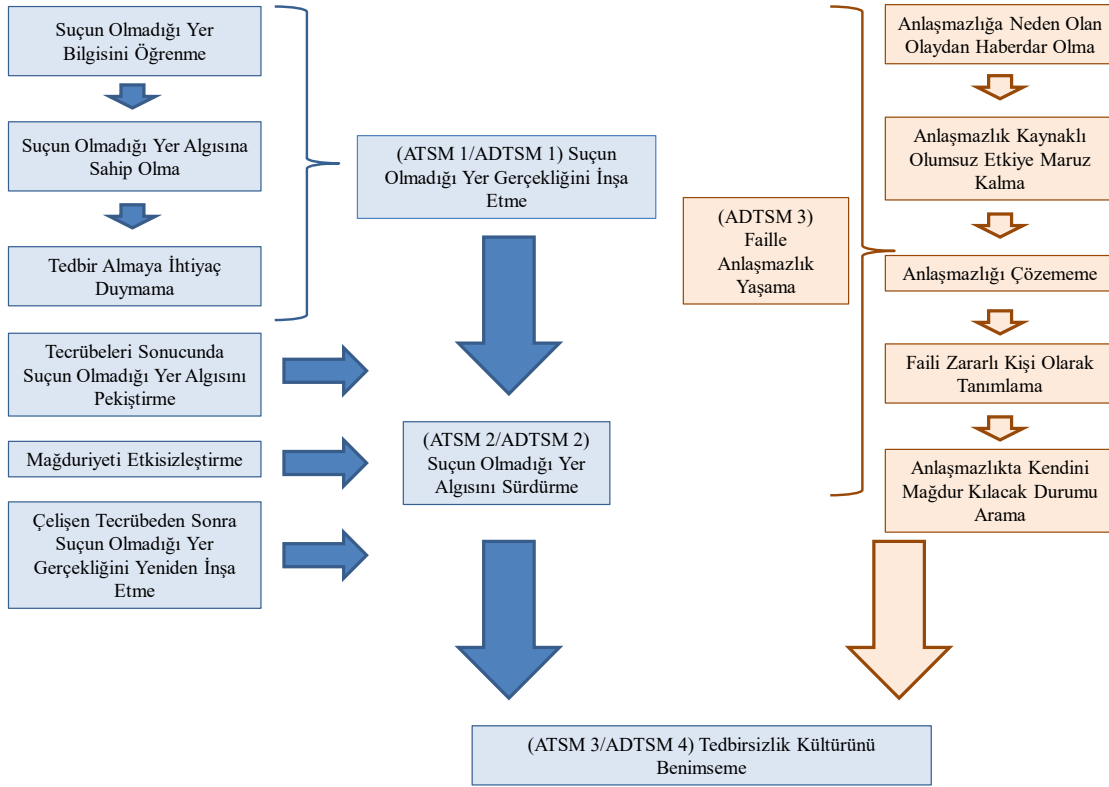
Şimdi mağdurların deneyimleri yorumlanarak ve yeniden yapılandırılarak elde edilen bu modellerin her bir aşaması ayrı bir başlık altında ele alınacaktır ve ortaya çıkan her bir yeni durum sonrasındaki çiftçi davranışının nedenleri anlaşılmalı ve açıklanmaya çalışılacaktır.

4.1.1. Mağduriyet Öncesi

Tarımsal suç mağdurları; suça maruz kalmadan önce o suça maruz kalma ihtimalleri hakkında ne düşünürler? Bu düşünceye nasıl sahip olurlar ve bu düşünceyi nasıl sürdürürler? Bu düşünceleri, onların tarımsal suça karşı tedbir almalarını ya da almamalarını nasıl etkiler? Bu ilginç soruların cevapları, tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet öncesindeki deneyimlerini ifade eder.

Araştırmacılar şu ana kadar yaptıkları çalışmalarda tarımsal suç mağdurlarının suça maruz kalmadan önce genellikle hiç tedbir uygulamadıklarını, tedbir uygulayanların ise kırdaki günlük yaşantının doğal bir parçası olan köpek bulundurma ya da komşusunu tembihleme gibi uygulamaları tercih ettiklerini tespit etmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005; Barclay ve Donnermeyer, 2002; Bunei ve diğerleri, 2014; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017; McCall ve Homel, 2003; Smith ve Byrne, 2017). Araştırmacılar bu bulgularını sunmakla yetinmiş ve mağdurların neden böyle davrandıklarını açıklamamışlardır. Bu eksiklik tarımsal suç mağduriyeti sürecinin bir bütün olarak anlaşılabilmesini engellemiştir. Bu eksikliğin giderilebilmesi için mağdurların yaşadıkları yerin emniyeti ve asayişine ilgili zihinlerindeki durumu nasıl inşa ettiklerinin anlaşılması gerekmektedir.

Bu kısımda, ATSM ve ADTSM çiftçilerin mağduriyet öncesindeki deneyim süreçlerini (Şekil 4.2.) birbirleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Katılımcıların doğdukları andan itibaren yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine ilişkin gerçeklik durumunu nasıl inşa ettikleri, kendi yaşadıkları tecrübeleri sayesinde ve tecrübelerine rağmen bu gerçeklik durumunu nasıl sürdürdükleri ve buna dayanarak tedbirsizlik kültürünü nasıl benimsedikleri anlaşılmalı çalışılmıştır. Tüm mağdurlar için ortak olan bu süreçten sonra sadece ADTSM çiftçilerin mağduriyet öncesi deneyimlerine özgü olan faille anlaşmazlık yaşama süreci açıklanmıştır.

Şekil 4.2. Tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet öncesi deneyim süreçleri

Çiftçiler doğdukları andan itibaren toplumsal olarak üretilen ve gerçekliğe dönüştürülen kıra dair suçun olmadığı yer bilgisini öğrenirler. Öğrendikleri bilgi sayesinde yaşadıkları yeri suçun olmadığı yer olarak tanımlarlar ve suçun olmadığı yer algısına sahip olurlar. Bu nedenle günlük yaşantılarında tedbir almaya ihtiyaç duymazlar. Sonrasında mağdurlar farklı tecrübeler yaşarlar. Deneyimleri sonucunda mevcut algılarını pekiştirebilirler, kendilerinin ya da yakın çevrelerindeki maruz kaldıkları bir takım suçları meşrulaştırabilirler, eğer meşrulaştırma sınırlarının dışında ve suçun olmadığı yer gerçekliği ile çelişen bir olayı tecrübe ederlerse çeşitli faktörlere dayanarak bir süre sonra suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa edebilirler. Sonuç olarak tecrübeleri sayesinde ve tecrübelerine rağmen algılarını sürdürürler ve buna dayanarak mağduriyet öncesinde tedbirsiz davranırlar. Bu süreç esnasında ve bu süreçten bağımsız olarak ADTSM çiftçiler mağduru oldukları suçların failleri ile anlaşmazlık yaşarlar. ADTSM çiftçiler öncelikle anlaşmazlığa neden olan olayı yaşarlar ya da öğrenirler ve anlaşmazlık kaynaklı olumsuz etkilere maruz kalmaya başlarlar. Anlaşmazlığa çözüm bulamayan mağdurlar belli bir süreden sonra faili kendileri için zararlı kişi olarak tanımlarlar ve kendilerini mağdur

gösterecek bir durumu aramaya başlarlar. Ancak faille aralarındaki anlaşmazlık mağduriyet öncesindeki tedbirsiz davranışlarını sürdürmelerine engel olmaz.

4.1.1.1. Suçun olmadığı yer gerçekliğini inşa etme

Tarımsal suç mağdurları, suça maruz kalmadan önce emniyet tedbiri uygulamazlar. Çünkü suç mağduru olabileceklerine hiç ihtimal vermezler. Bu algıya, öncelikle köylerinde suçla ilgili kaygılanmalarını gerektirecek hiçbir şeyin olmadığını öğrenerek (Hewitt ve Shulman, 2019: 111-116) ve bu bilgiyi bir durum tanımına (Hewitt ve Shulman, 2019: 201-210) dönüştürerek sahip olurlar. Çalışmada bu süreç *suçun olmadığı yer gerçekliğini inşa etme* olarak isimlendirilmiştir. Suçun olmadığı yer bilgisini inşa süreci; suçun olmadığı yer bilgisini öğrenme, suçun olmadığı yer algısına sahip olma ve tedbir almaya ihtiyaç duymama aşamalarından oluşmaktadır.

Suçun olmadığı yer bilgisini öğrenme

Tedbirsizlik kırsal günlük yaşamın kültürel özelliklerindendir (Donnermeyer ve Barclay, 2005). Görüşülen yirmi bir mağdur çiftçiden sadece ikisi (Cemal ve Kamil) kentte doğup büyümüştür. Onlar da dâhil olmak üzere katılımcıların tamamı suça maruz kalmadan önce neredeyse hiçbir emniyet tedbiri uygulamadıklarını çünkü suça maruz kalabileceklerinin hiç akıllarına gelmediğini ifade etmişlerdir. Genele hâkim olan bu düşünce zihinlerde nasıl oluşmaktadır ve bir eylem olarak tedbirsizliğe nasıl dönüşmektedir?

Kırdaki günlük yaşama, biri içeriden diğeri dışarıdan olmak üzere iki farklı bakış vardır (Schütz, 2018: 99). İçeriden bakış, kırdaki yaşayanların inşa ettikleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için öyle olması gerektiğine kanaat getirdikleri bakıştır. Oldukça pragmatiktir (Duenckmann, 2010). Dışarıdan bakış ise kitle kültürünün ürettiği, kimi zaman küçümseyici, aşağı ve geri gören, kimi zaman olduğundan fazla romantikleştiren bakıştır (Özensel, 2017: 81-87). Bu bakışlar, “biz” in ve “biz” den olmayan “onlar” ın bakışlarıdır (Bauman, 2018: 57). Pek çok konuda çatışmalar ancak kırdaki suç olgusu söz konusu olduğunda genellikle aynı görüşte buluşurlar: *Kır, suçun olmadığı yerdir.*

Bu durum, insanların içinde doğup büyüdükleri verili sosyal gerçekliklerdendir (Berger ve Luckmann, 2018: 2). İnsanlar sosyalleşme süreçlerinde kıra dair suçun olmadığı yer

bilgisini öğrenirler. Kırdan doğup büyüyenler bu durumu öncelikle (1) ailelerinden ve yakın çevrelerinden öğrenirler. Sonrasında ise (2) kendilerini doğal bir parçası olarak gördükleri köyleri hakkındaki olumlu algılarını pekiştirirler. Kırdan doğup büyümeyenler ise (3) kitle kültürünün ürünü olarak inşa edilen kır imgesini gerçeklik olarak kabul ederler ve bu sayede kıra dair suçun olmadığı yer bilgisini öğrenirler. İletişim teknolojisinin geldiği aşama köylerde yaşayanların da kitle kültüründen etkilenmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla kitle kültürünün ürettiği kır imgesi bizzat köyde yaşayanların zihinlerindeki kır imgesini de etkilemektedir.

Ailesinden ve yakın çevresinden öğrenme

Kırsal topluluklarda yaşayanlar genellikle o toplulukta ya da civar topluluklarda doğup büyürler. Çalışmaya katılan tarımsal suç mağdurlarından ikisi haricindekiler ya suça maruz kaldıkları ya da onun komşusu kırsal topluluklarda doğup büyümüşlerdir. Bu kişiler doğdukları andan itibaren kendilerini topluluklarının kabul edilmiş ve kalıplaşmış toplumsal alışkanlıklarının, yani bir başka deyişle kültürünün içinde bulurlar. Toplulukları onlara alışkanlıklarını nesnel bir gerçeklik olarak sunar. Hatta sunmanın da ötesine geçer ve dayatır. Onlar da etraflarındaki kişilerin davranışlarını gözlemlerler ve belli durumlara karşın sergilenen davranışların aynı kişide süreklilik, farklı kişiler arasında benzerlik ve farklılık gösterdiğini fark ederler. Zamanla kendi davranışlarını en güvendiklerinin, kendileri için en anlamlı olanlarının davranışlarına benzetirler. Bunu öncelikle hayatlarındaki ilk anlamlı ötekiler olan aile üyelerinin davranışlarını gözlemleyerek yaparlar. Sosyal çevreleri genişledikçe gözlemledikleri ve karşılaştırdıkları durum ve kişi sayısı artar, öğrendikleri birikir ve sosyalleşme düzeyleri yükselir. Berger ve Luckmann (2018: 193-218)'ın *asli ve tali sosyalizasyon* olarak ifade ettikleri bu süreç aynı zamanda tarımsal suç mağdurlarının yaşadıkları yerin emniyet ve asayiş durumuna dair bilgiyi de öğrendikleri süreçtir.

Bu noktada cevabı bulunmak istenen esas soru tarımsal suç mağdurlarının gerçekten de suçun olmadığı bir yerde yaşayıp yaşamadıkları değildir. Eğer bu soruyla ilgileniyor olsaydı mağdurların bahsettikleri tarihlere ilişkin suç istatistiklerinin incelenmesi ve bu yerlerin, araştırmacı tarafından suçun olmadığı yerin istatistikî suç sınırı olarak belirlenen seviyenin neresinde bulunduğu kontrol edilmesi gerekirdi. Sınırlı sayıda suçun resmi istatistiklere yansıdığı bir ortamda bu yöntemle de ancak o yerin resmi suç istatistiklerine

göre durumu ortaya koyulabilirdi. Bu çalışmada ilgilenilen husus ise öncelikle mağdurların yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine dair zihinlerinde inşa ettikleri “*gündelik yaşam gerçekliği*” (Berger ve Luckmann, 2018: 29-42) nin ne olduğudur ki; bunun cevabı *suçun olmadığı yerdir*. Bir sonraki aşamada ise bunun nasıl oluştuğunun cevabı aranmıştır.

Çiftçiler, doğdukları andan itibaren aile üyelerinin ve yakın çevrelerindeki diğer kişilerin günlük yaşantılarında basit emniyet tedbirlerini dahi uygulamadıklarını gözlemlerler. Bu sayede yaşadıkları yerde suçun olmadığına dair ilk bilgileri öğrenirler. Tüm katılımcılar kendileri küçükken ailelerinin neredeyse hiçbir emniyet tedbiri almadan hayatlarını sürdürdüklerini hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda Emre’nin anlatımı oldukça açıklayıcı ve geneli temsil eder niteliktedir:

“Ben çocukluktan beri, yani kırk beş senedir, biz buradaki (Bozkurt ilçe merkezindeki) evimizi bile öyle doğru dürüst kilitlemeyiz yani. Kuyucak’ta da var evimiz, kapısı açık durur. Hani çocukluktan izlenimim, gördüğüm yani öyle... Annem babamdan hatırladığım da öyleydi. Babam rahmetli, annem olsun, onların hiç kapı kilitlediğini daha görmedim yani. Koyunlarımız vardı mesela eskiden seksen-yüz kadar, babam sağken. Bir tane çalındığını bilmem hiç burada.” (Emre)

Emre’nin çocukluk izlenimleri köyde doğup büyüyenlerin yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer bilgisini öğrenmelerinde ailelerinin etkisini ortaya koymaktadır. Ailelerinden ve yakın çevrelerinden öğrendikleri suçun olmadığı yer bilgisi, çiftçilerin zamanla edindikleri suçun olmadığı yer algısının oluşmasında ve bu algıya dayanarak herhangi bir tedbir almaya ihtiyaç duymadan günlük yaşantılarını devam ettirmelerinde en önemli rolü oynamaktadır.

Kendisini topluluğun doğal bir parçası olarak görme

Doğdukları andan itibaren çevrelerindeki kişilerin davranışlarını gözlemleyerek yaşadıkları yerde suçun olmadığını öğrenmeye başlayan çiftçiler aynı süreçte kendilerini topluluklarının doğal bir üyesi olarak kabul etmeye de başlarlar. Aidiyet duygusu üzerinden kendi toplumsal kimliğini inşa etme yolunda önemli bir adım atan mağdurlar, ait oldukları kırsal topluluğun imajını korumanın aynı zamanda kendi imajlarını korumak için de gerekli olduğunu düşünürler. Bu nedenle yaşadıkları yeri suçla bağdaştırmak istemezler. Bu durumda kırsal toplulukların grup özellikleri etkili olur.

Kırsal topluluklar toplumu oluşturan sosyal gruplardandır. Sosyal grup “*resmi ya da gayri resmi üyelik ölçütleriyle tanımlanan, görece istikrarlı bir karşılıklı ilişkiler modeliyle birlik olma duygusunu paylaşan ya da kendilerini birbirlerine bağlı hisseden çok sayıda kişinin oluşturduğu bir küme*” (Marshall G. , 1999: 285)’dir. İnsanlar, kendilerini ait hissettikleri iç grupları onlara göre dış grup konumunda bulunan diğer gruplardan üstün tutma eğilimi gösterirler (Kağıtçıbaşı, 2013: 280). “*İç grup yanlılığı*” olarak ifade edilen (Çoksan, 2019) bu durum küçük grupların üyelerinde daha yoğun bir şekilde ortaya çıkar. Grup küçüldükçe üyelerin kolektif bilinç paydaşıları artar ve grup içi normlar dış normlara üstün gelir (Türkdoğan, 2016: 77-83).

Kent toplum yapısına kıyasla kırsal topluluklar çok daha küçük sosyal gruplardır. Dolayısıyla kültürel bütünselliği yoğun olan kırsal topluluğun bir üyesi için kendisini topluluğuna ait hissetme ve onu koruyarak kendisini de koruma davranışı, kültürel çeşitliliği daha ön planda olan kent toplumunun bir üyesine nazaran daha olasıdır ve hatta zorunludur. Kentte yaşayan insan için yaşadığı yer çoğu zaman diğerlerinin arasında kendisinin bulunduğu yeri ifade ederken, kırdaki yaşayan insan için yaşadığı yer bizim içindeki yine bizdir (Türkdoğan, 2016: 82). Bu nedenle kentte yaşayan insan aidiyet duygusu hissetmeden çevresini değerlendirebilir ve öyle düşünüyorsa çevresini eleştirebilir. Kırdaki yaşayan insan ise kendisinden ayrı tutamadığı çevresini korumak mecburiyetinde hisseder kendisini. Kötülemek istese de yapamaz (Barlocco, 2016; Ghanbari, 2018; Steitz, 2016). Tarımsal suç mağdurları da yaşadıkları yere dair düşüncelerini bu hissiyatla inşa ederler. Yaşadıkları yer onların dillerinde hep kendilerini de içeren sahiplenme sözcükleriyle ifade bulur: “*bizim ...*”.

“Olmaz olmaz. Hiçbir şey olmaz bizim buralarda.” (Bayram)

“Bizim yerimiz temizdir.” (Hasan)

Çiftçiler açısından yaşadıkları yerin ne olduğu bellidir ve belli olan şey iyidir, güzeldir... En azından kötü değildir. Çünkü kendileri de yaşadıkları topluluğun bir parçasıdır. Topluluk iyi oldukça iyi olabilirler onlar da. Ender’in sözlerin bu durumu yansıtır. Ender’e göre kendi köylerinde hiç hırsızlık olmaz. Hatta hırsızlık olabileceği akıllarına bile gelmez. Çünkü Ender’i, ailesini, akrabalarını, arkadaşlarını yani bir bakıma Ender’i Ender yapan

herkesi içeren ve onların kimliğini yaratan köyleridir. Dolayısıyla köy onlar için bellidir ve iyidir. Suçun olmadığı yerdir.

Görüşmeci: Hiç böyle bir şeyin (maruz kaldığı hayvan hırsızlığının) olabileceğini düşünür müydün?

Ender: Düşünmezdik komutanım.

Görüşmeci: Neden hiç düşünmezdin?

Ender: Burada olmazdı yani.

Görüşmeci: Neden yani olmazdı sence?

Ender: Daha önce olmadı yani böyle bir şey. Bir de hani bizim buraların şeyi belli. O yüzden.

Etrafı tanımaları, etraflarındakileri tanımaları onlara güven verir. Bildiklerinin, bilindikleri için suç işlemeye cesaret edemeyeceklerini düşünürler. Sonra bu düşünceden de rahatsız olurlar. Çünkü ya bilinemeyecekleri bir fırsat bulursa bilinenler sorusu gelir akıllarına. İşte o anda tekrardan topluluklarını, aslında kendilerini koruma hissiyatları yönlendirir düşüncelerini ve bu yönlendirmeye söylerler sözcüklerini:

“Millet de birbirini tanır, bilir. Kimse cesaret edemez başkasının malını almaya. Almaz da zaten. Etraf hep eş dost.” (Canan)

Hırsızlığın olabilmesi için hırsızın olması gerekmektedir. Eşlerinin, dostlarının, yakınlarının hırsızlık yapabileceğini akıllarına bile getirmek istemezler. Başka köylerde hırsız vardır belki ama kendi köylerinde olmasına ihtimal vermezler:

Görüşmeci: Daha önce hiç hayvan hırsızlığı falan geldi mi başınıza?

Faruk: Bizim burada olmuyor ya.

Görüşmeci: Hiç duyduğunuz falan?

Faruk: Hayır. Bizim burada olmaz.

Görüşmeci: Neden?

Faruk: Ya hırsız köyde olursa öyle olur bu. (Gülerek) Köyde hırsız yok ki. Ya bir iki civar köylerde oldu daha önceden de, bizim burada olmaz.

Eğer hırsızlık olmuşsa da hırsızın köyden olmadığını, dışarıdan gelen yabancı olduğunu düşünürler. Köy iyidir, öyle olmalıdır onların zihinlerinde:

“Burada emniyet asayiş iyi... Bizim köyün kültür seviyesi yüksektir. Yani bir de bizim buralarda pek böyle şey olaylar olmaz. Yani yüz kızartıcı, ne bileyim böyle hırsızlık falan. Zaten burada hırsızlık olsa bile dışarıdan gelen yapıyordur. Yani öyle memnunuz yani öyle.” (Hüsnü)

Olmasına ihtimal vermedikleri bir olaydan haberdar olduklarında, topluluğun sınırlarını değiştirebilirler. Böylelikle korurlar yaşadıkları yeri. Çünkü kendilerini de içinde barındıran topluluklarının iyi olması gerektiğini düşünürler. Bekir ile Burcu'nun sözleri, yaşadıkları yeri suçla ilişkilendirmek istemeyen, bu sayede kendilerini de içeren topluluklarının iyilik sıfatını muhafaza etmek isteyen çiftçilerin topluluk sınırlarını nasıl bu duruma uydurduklarının bir göstergesidir:

Bekir: Yani hiç olmadı ki. Hiç aklımıza gelmezdi böyle bir şey olması.

Görüşmeci: İnceler'de ilk defa mı oldu? (İnceler, hem resmi kayıtlara hem de görüşülen kişilerin ifadelerine göre en fazla ve çeşitli sayıda olayın meydana geldiği yerdir.)

Bekir: Yo yo, yani bizim bu tarafta hiç olmamıştı. (Mağdurun bizim bura diye bahsettiği yer kendi evinin bulunduğu sokak ile bu sokağın iki yanında bulunan sokaklardır.)

Burcu: Bizim bura hep eş, dost, akraba. İşte kalır bir de.

Sonuç olarak suça maruz kaldıkları yerde doğup büyümüş ya da hayatları boyunca bu yerle ilişkisini sıkı şekilde devam ettirmiş çiftçiler kendilerini topluluklarının doğal bir parçası olarak kabul ederler. Yaşadıkları toplulukları iyi ve güvenli olarak nitelendirirler. Az sayıda meydana geldiğini düşündükleri suçlardan yabancıları sorumlu tutarlar. Bu sayede öğrendikleri suçun olmadığı yer bilgisini bilinçli bir şekilde pekiştirirler ve Berger ve Luckmann (2018: 193-218)'dan yararlanarak ifade etmek gerekirse, bu bilgiyi kendi gündelik yaşam gerçeklikleri olarak içselleştirirler

Kitle kültüründen etkilenme

Kırda yaşayan insanın kendisini ait hissettiği köyünü iyi niteliklerle eşleştirmesi, kendisi de o topluluğun üyesi olduğu için bir ihtiyaçtır. İlginç olan ise kırdan yaşayan insandan daha da fazla, kentte yaşayan insanın buna ihtiyaç duymasıdır. Kentli birey, Bauman (2001: 7)'in deyişiyle “*güvenlikli olmayan bir dünyada güvenlik arayışı*”ndan kaynaklanan bu ihtiyacını kötü toplum imgesine karşın inşa ettiği iyi topluluk imgesi vasıtasıyla karşılamaktadır.

Modern toplum içerisinde kendisini yalnız ve güvensiz hisseden modern bireyler çıkış yolunu “*kolayca ulaşamayacağımız ama içerisinde yaşamayı çok arzu ettiğimiz*” toplulukta ararlar. Zihinlerinde inşa ettikleri topluluğa yaklaştıklarını düşündükleri anda ise hayal kırıklığı yaşarlar. Çünkü zihinlerinde inşa ettikleri topluluk ile karşılaştıkları topluluk

birbirine benzemez. Bu durumda hemen yeni bir topluluk imgesi inşa edip onun peşinden koşmaya başlayarak hayal kırıklıklarını etkisiz kılmaya çalışırlar. Bu döngü Raymon Williams'ın bahsettiği, “*daima mevcut olan*” topluluğun mevcudiyetinin kaynağıdır (Bauman, 2001: 7-12). Kentli bireyin zihnindeki kırsal topluluk imgesi de bu döngünün ürünüdür.

Günümüzde farklı yapılarla sahip modern topluluklar bulunmakla birlikte, kent ve kır modern anlamda tartışılmaya başlandığı andan itibaren topluluğun atası kırsal topluluklar, yani köyler ve kasabalar (Tönnies, 2001), geçerli kır imgesini inşa eden ise popüler kitle kültürüdür (Özensel, 2017; Woods, 2011: 16-49). Kitle kültürünün toplumların zihinlerinde oluşturduğu kır imgesi, kıra dair suçun olmadığı yer bilgisinin öğrenilmesine önemli katkı sağlamaktadır. Bu imge inşa edilirken modernleşmenin normal saydığı yaşam alanı olan kentin ve kentte yaşamının biçimi olan kentliliğin normları referans alınmaktadır (Fulkerson ve Thomas, 2019).

Kent ve kır ayrımı tartışılmaya başladığından beri kent ve kentlilik, bir taraftan ulaşılması hedeflenen diğer taraftan olumsuzluklar doğuran yaşam mekânı ve biçimi olarak nitelendirilmiştir (Nacak, 2018). Tönnies (2001), bu ayrımı ilk defa tartışanlardandır ve topluluk ve toplum bir başka deyişle kırsal topluluk ve kent toplumu arasındaki geçişte bir sembol haline gelmiştir. Onun topluluk ve toplum ayrımı halen daha kıra ve kente dair üretilen düşünceleri etkilemektedir.

Tönnies (2001), yüz yüze ilişkilerin yoğun olduğu, doğal bir düzenin hâkim olduğu, ortak alışkanlıklara, düşünceye ve duyguya yani bir başka deyişle ortak kültüre sahip olan yer olarak nitelendirdiği topluluğu, bireyciliğin, çıkara dayalı ilişkilerin, farklı kültürlerin ve sözleşmeye dayalı düzenin hâkim olduğunu değerlendirdiği toplumdan daha ideal görmüştür. Buna karşın geleceğin topluluklardan değil toplumlardan oluşacağını belirtmiştir.

Tönnies bu düşüncesinde yalnız kalmamıştır. Kurucularından itibaren sosyologların büyük çoğunluğu modernleşmenin ilerlemeci ve önüne geçilmez hareketini kabul etmiş, modernleşmeyi eleştirirken ise daima eski kırsal topluluklardaki yaşantıya atıfta bulunmuşlardır (Durkheim, 2014; Park ve diğerleri, 1992; Simmel, 2000; Tönnies, 2001; Weber, 2012; Wirth, 1938). Onların ürettikleri bu düşünce sistemi kentin bir

zorunluluk, kırım ise bir özlem olarak algılanmasına neden olmuştur. Sonuç olarak modernleşmenin zorladığı, bunla birlikte ürettiği modern insanın tercih ettiği yaşam alanı olarak kent ön plana çıkmıştır.

Modernleşmeyle başlayan yönelim kentin kır üzerindeki tahakkümünü doğurmuş ve kent merkezli bir mekân algısı üretmiştir. Bu algı nedeniyle mekâna dair iyi veya kötü olan da, normal veya patolojik olan da kente göre belirlenmekte ve insanoğlunun yaşantısı giderek daha fazla “*kent normlu (urbanormative)*” hale gelmektedir (Fulkerson ve Thomas, 2014; 2019). Bunun sonucunda ortaya çıkan kitle kültürü, nesnelerin ve sembollerin anlamlarını kent normlu bir bakış açısıyla inşa etmeye devam etmektedir. Kıra dair genel algıyı oluşturan kır imgesi de aynı kent normlu bakış açısının ürünü olan kentli bir kır halinde ortaya çıkmaktadır.

Televizyonlarda yayınlanan pek çok dizi, film, program, basılan romanlar ve hikâyeler, gazeteler ve günümüzün temel kitle iletişim aracı olan sosyal medya kır imgesinin inşa edilmesinde, yayılmasında ve tekrar üretilmesinde başrolü oynamaktadır (Bell, 2006; Woods, 2011: 34-38). Kenti anlatmak isteyenler, modern kentin sağladığı imkânları kıra dair ürettikleri imkânsızlıklar üzerinden; modern kentin neden olduğu olumsuzlukları ise kıra dair ürettikleri romantik bakış açısı üzerinden anlatmakta ve bu araçlar vasıtasıyla kitlelere aktarmaktadırlar. Bu aktarım esnasında kır imgesini, modern kentin doğuşuyla birlikte ortaya çıkmış gibi algıladıkları ve kentin normal olgularından saydıkları suçun olmadığı (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014:15), modern öncesi bir “*retrotopya*” (Bauman, 2017) olarak sunmaktadırlar (Bell, 2006). Bu nostaljik imge, kentte yaşayanların zihinlerinde kent yaşantısının olumsuzluklarından uzakta, güvenilir bir yaşamı kırdan bulabilecekleri algısını yaratmaktadır (Short, 2006). Bu algı, araştırmaya katılan ve kentte büyüyen iki mağdurda da bulunmaktadır.

Kamil, zihninde olumsuzluklarla birlikte inşa ettiği kentin kötülüğü nedeniyle alıştığını düşündüğü kötü alışkanlıklardan zihninde her şeyi ile olumlu olarak inşa ettiği köyün temizliği ve iyiliği sayesinde kurtulabileceğine inanmaktadır. Bu beklenti gerçekten gerçekleşir mi bilinmez ama Kamil’in kararında etkili olan faktörler kitle kültürünün kentli zihinlerde kır nasıl suçtan arındırılmış bir şekilde inşa ettiğinin göstergesidir:

“Abi işte ben oradayken (Denizli merkezdeyken) biraz arkadaş çevrem falan da kötüydü. Baya kötü alışkanlıklarım falan da vardı. İşte madde kullanıyordum abi

ben. İşte ondan da, o ortamdan yani anlıyor musun abi, uzaklaşmak için köye geleyim dedim. Hem hayvanların başında kendim dururum dedim. İşte hem de o yani abi, biraz kötüydüm.” (Kamil)

Araştırmanın bir diğer kentli çiftçisi Cemal ise *“başka şeyleri çok düşünmeden yaşamak isteğini”* köye ev yapmasının gerekçesi olarak ifade etmiştir. Bu ifade de kitle kültürü vasıtasıyla kırsal kentli zihinlerde kentin olumsuzluklarından, en önemlisi de içinde suç korkusunu ve emniyetli olma zorunluluğunu da barındıran, sürekli takip ve kontrol gerektiren stresli yaşam tarzından arındırılmış olarak inşa edildiğinin çarpıcı bir örneğidir:

“Zaten buralara ev yapmamın nedeni sessiz, sakin, güvenilir bir yer olmasıydı. Denizli de öyle çok büyük bir yer değil ama şehir hayatı boğucu oluyor artık. İnsan başka şeyleri çok düşünmeden yaşamak istiyor.” (Cemal)

Fotoğraf 4.1. Cemal’in bahçeli evi

Cemal’in köydeki bahçeli evi (Fotoğraf 4.1) pek çok kentlinin hayallerinin bir parçasıdır. İlginç olan ise kırsal suçun olmadığı yer algısını koruma hususunda kentli insanın çok daha baskın davranış gösterebilmesidir. Bağ evinin bulunduğu köyün adı zarar görmesin diye Cemal’in maruz kaldığı hırsızlığı jandarmaya bildirmemesi bir örnektir. Bu davranış, algısında kötü olan kentten kurtuluşu algısında iyi olan kırsal kaçmakta bulan Cemal’in hayal kırıklığı yaşamamak için hayalindeki kırsal koruma çabasıdır ve esasen kırsal hayal kırıklığı yaşamak istemeyen genel kentli bakış açısının kırsal koruma içgüdüsünü yansıtmaktadır:

“Muhtarı çağırıp gösterdim. Ayıp yahu dedim. Köyün adı çıkmasın diye şikâyetçi olmayacağım, alanları biliyorsanız söyleyin, malzemeleri geri getirsinler dedim. Yani açıkçası, köyden birileri almıştır sandım. Çıkmadı kimse. Ben de köyün adı kötü anılmasın diye jandarmaya haber vermedim. Köy yerinde olmaz böyle şeyler

diye biliriz zaten hep. Bu köyde zaten hep yaşlılar yaşıyor. Sayıları da az. Çoğu emekli. Muhtar da şaşırды olayı duyunca.” (Cemal)

Tarımsal suç mağdurlarının ifadelerinde *köy yeri* deyişiyle kavramlaşan kır imgesi, kitle iletişim araçlarının kırdaki da yoğun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte artık sadece kentli insanın değil, kırsal topluluklarda yaşayan insanların da kıra dair gerçeklik algılarını etkilemektedir. Gündelik toplumsal yaşamın en temel nesnelleştirme aracı olan *dil* (Berger ve Luckmann, 2018: 58) burada devreye girmiş ve *köy yeri* deyişi mağdurlar tarafından arkasından suçla ilişkili bir söylemin anılamayacağı korunaklı bir yapıya büründürülmüştür:

“Yani köy yeri burası... Sağımız solumuz hap eş, dost, akraba.” (Burcu)

“Köy yeri burası... Pek fazla olay olmaz. Rahat yaşarız. Kapı pencere kilitlemem, örtmem hiç. Aklımıza bile gelmez bir şey olacağı.” (Canan)

“Burası köy yeri... Sakin zaten. Köy hayatı o yönden iyi.” (Hüsnü)

Sonuç olarak çiftçiler yaşadıkları yere dair suçun olmadığı bilgisini çocukluklarından itibaren ailelerinden ve yakın çevrelerinden öğrenmekte, zamanla kendilerini doğal bir parçası olarak gördükleri toplulukları hakkında olumlu ve koruyucu düşünceler üretmektedirler. Kitle kültürü ise çiftçilerin mağduriyet öncesinde yaşadıkları yere dair öğrendikleri suçun olmadığı yer bilgisini pekiştirmelerine katkı sağlamaktadır. Bir sonraki aşamada ise köylerine dair suçun olmadığı yer bilgisini öğrenen çiftçiler bunu bir algıya ve algının neden olduğu tedbirsiz yaşam alışkanlıklarına dönüştürmektedirler.

Suçun olmadığı yer algısına sahip olma ve tedbire ihtiyaç duymama

Yaşadıkları yerde suçun olmadığı bilgisini öğrenen ve bunu pekiştiren tarımsal suç mağdurları, öğrendikleri bu bilgiyi bir durum tanımına² dönüştürürler ve yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algısına sahip olurlar. Olumsuz söylem bir yana, kasabasının emniyet ve asayışı ile ilgili fikir beyan etmekte dahi zorlanan Davut'un ifadesi çiftçilerin yaşadıkları yer ile suçu zihnen hiç yan yana getirmediğinin de bir göstergesidir:

² “Davranış boşlukta değil ancak bize aşına olduğumuz eylemler ve nesnelerin düzenlenişini sunan belirli, somut ve genellikle iyi bilinen durumlarda vuku bulur. Bu düzenlenişime durumun tanımı denmektedir.” (Hewitt ve Shulman, 2019: 92-93)

“Ya emniyet asayiş... İşte yakın zamanlarda işte bir iki kaza oldu. O şekilde jandarma geldi gitti, şey yaptı. Öteki türlü öyle hırsızlık falan olmaz.” (Davut)

Bu aşamadan itibaren o yerde gerçekten de suçun olup olmadığının çiftçiler açısından bir önemi kalmaz. Thomas (Thomas ve Thomas, 1928: 572)’ın ünlü deyişi³ ile ifade etmek gerekirse, suçun olmadığı yer durumu çiftçiler için sonuçları itibariyle bir gerçekliğe dönüşür ve çiftçiler günlük yaşantılarında emniyet tedbirine ihtiyaç duymadıklarına kanaat getirerek davranırlar.

Bayram ile Burcu’nun ifadeleri köyde doğup büyümüş, biri erkek diğeri kadın iki çiftçinin köylerinde suç mağduru olmayı akıllarına dahi getirmemeleri durumunun tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını nasıl normalleştirdiğini göstermektedir:

“Dedim ya, olmaz buralarda hiçbir şey. Aklımıza gelmez bile tedbir falan. Eskiden beri alışkanlık olmuştur bizim buralarda. Herkes rahattır. Kapı bile kilitlemeyiz çoğu zaman.” (Bayram)

“Olmazdı buralarda böyle şeyler. Hep rahat yaşarız, kapı-pencere çok kilitlemeyiz öyle.” (Burcu)

Daha önce hiçbir bağlantısı olmayan köye yeni ev yaparken kilometrelerce uzağa gitmesine rağmen hiçbir emniyet tedbiri almadan her şeyini gönül rahatlığıyla ardında bırakan Cemal’in ifadesi ise zihninde kıra dair suçun olmadığı yer durumunu inşa eden kent kökenli çiftçinin ortaya çıkan tedbirsiz davranış tarzını yansıtmaktadır:

“Bu evi yaparken mesela her gün Denizli’ye gittim geldim, her şeyi öylece ortada bırakıp gittim. Hiçbir şeyim kaybolmadı o zaman. Zaten aklıma da hiç gelmedi kaybolma, çalınma ihtimali.” (Cemal)

Fatih’in ifadeleri ise çiftçilerin neden tedbire ihtiyaç duymadıklarını ve nasıl bu fikre ulaştıklarını netleştirir niteliktedir. Köyde değerli aletler, malzemeler, hayvanlar vardır. Ancak bunların konumları ve kullanıma hazır halde bulunma durumları kentteki gibi güvenlik esaslı değil işi kolaylaştırma esaslı belirlenmiştir. Çiftçiler maddi değeri yüksek tarım araçlarını, tekrar kullanmak icap ettiğinde işe en kolay dâhil edebilecekleri yerde bulundurmaktadırlar. Çoğu zaman yaşadıkları yerle araçlarını bıraktıkları yer arasındaki

³ “Eğer kişiler durumları gerçek olarak tanımlarsa, durumlar sonuçları itibariyle gerçek olur” (Thomas ve Thomas, 1928: 572) ifadesi W.I. Thomas tarafından sembolik etkileşimci sosyoloji anlayışına kazandırılmış “öncül bir kavramdır” (Charmaz, 2015: 376). Sembolik etkileşimciliğin temel kavramlarından olan durumu konumlandıran ifade aynı zamanda “*Thomas Teoremi*” olarak anılmaktadır (Bakker, 2007).

mesafe araçlarını göremeyecekleri, olumsuz bir durum olsa müdahale edemeyecekleri, eğer araçlarına zarar verilmişse ya da araç çalınmışsa bu durumu günler sonra fark edebilecekleri uzaklıktadır. Toplu ve savunmasız vaziyette bulunan araçların üzerinde, çalınmaları halinde tespit edilmelerini sağlayacak resmi kayıt numaraları bulunmamaktadır. Hayvanların ahırına çalınmasın diye değil, çıkıp dağılmasınlar diye bir tahta kapı yapılmaktadır. Dolayısıyla yaşadığı yer çiftçinin zihninde suçun olmadığı yerdur ve yaşam alışkanlıkları tedbir almak üzerine değil zorlu kırsal yaşamı kolaylaştırabilmek üzerine belirlenmiştir:

“Bizim bu alışkanlık geriye dayanıyor. Hani geriye böyle gide gide gide oradan gelen bir şey var ya. Yani şimdi bizim köyde şöyle diyeyim misal şurada köyün bağ arası var. Bütün ekipmanlar orada. Koca köyün ekipmanı (Fotoğraf 4.2). Ondan sonra okul yeri var, eskiden ilkokul olduğu için. Orada da var misal ekipman. Yani misal bir hırsız gelse belki on tane saban yükleyebilecek bir saatin içinde. O derece. Şimdi alışkanlık ya, biz sabanı nereye çıkarırız? Şimdi köy yerleri dar... Oradaki meydana çıkılır misal. Hepsı aynı yerde, açık meydanda durur. Hatta misal bir arkadaş var şu anda. Yav bir römorku var, belki 15.000 lira değerinde. Ama yolun kenarında orada boş arazide duruyor misal. Onu şu an hani böyle takip götürsen çok basit bir şey. Ama alışkanlıktan, hakikaten alışkanlıktan... (Römorklarda) Plaka yok, ruhsat yok. Yani bizim hani misal traktörlere, Bozkurt'ta demirci vardır. Biz römorku demirciye yaptırırız. Eee onda da şase ıvır zıvır hiçbir şey yok. Hani koyunlara yazın arazide çeşme yok bizim. Ona tanker aldım, tankerle suluyorum koyunlarımı. Biz buraya geldik, tanker orada. Tekerı patladı. Getiremedik, yaptıramadık. Belki üç ay durdu. Hiç başına bir zarar gelmedi. Ama çalınır mı? Çalınır. Ama bir önlem almıyoruz yani. Bizim kapılar hep tahta kapı işte. Koyunların kapısı tahta... Bir şey olacağı oluşmuyor aklımızda. Küçükten beri biz hep böyle gördük. Hani bir şey de olmadı daha. Hayvanlara şükür olsun bir şeylik olmadı.” (Fatih)

Fotoğraf 4.2. Baklankuyucak'da açıkta bırakılan tarım araçları

Çiftçilerin uyguladıkları az sayıdaki tedbir ise kırsal günlük yaşamın doğal bir parçası haline gelmiş bazı alışkanlıklardır. Köpek beslemek, ülkeler ve kültürler değişse de kırdan en fazla uygulanan tedbirdir (Barclay E. ve diğerleri, 2001; Holmes ve Jones, 2017) (Fotoğraf 4.3).

“Mesela örneğin benim mesela iki tane köpek var. Yani köpeklen şey olduğunda, yani kontrol amaçlı şey ediyoruz yani öyle bir sesleri geldiğinde. En fazla zaten kullanılan şey herhalde köpek...” (Galip)

Fotoğraf 4.3. İlhan'ın ve Galip'in köpekleri

Suçun olmadığı yer algısı ve tedbirsizlik kültürü köylerde o kadar hâkimdir ki, köylüler ziyaretler esnasında araştırmacının bu algıya ve kültüre uymayan bazı hareketlerini yadırgamışlardır. Köylülerin kibar uyarıları nedeniyle bunlardan iki tanesinden haberdar olunmuştur. Her iki örnek de araç güvenliği ile ilgilidir. İlkinde, İnceler'de görüşülecek Bekir'le, kendisini Bozkurt merkezden araçla alıp kasabaya gitmek üzere sözleşilmiştir. Bekir'in beklediği kahvehanenin önüne gelindiğinde İnceler'e gitmek için minibüs bekleyen iki kişinin daha bulunduğu öğrenilmiş ve onlar da alınmıştır. Kasabaya varıldığında köylüler araştırmacıyı kahvehaneye davet etmiş ve çay ısmarlamak istemişlerdir. Araştırmacıdan önce araçtan inen köylüler kahvehaneye yönelmişlerdir. O sırada araştırmacı öncelikle aracının açık olan camlarını kapatmış, araçtan indikten sonra ise aracın kapılarını kilitlemiştir. İşte tam o sırada araştırmacı kahvehanedekilerin şaşkın bakışları karşısında kaldığını fark etmiştir. O esnada araçtan inen üç kişi de sanki ağız birliği yapmışçasına aynı şeyi söylemişlerdir: “*kilitleme kilitleme, hiç bir şey olmaz burada*”.

Diğer örnek ise Çambaşı köyünde yaşanmıştır. Mağduru olduğu suçun meydana geldiği tarlada görüşmek üzere Bayram’la sözleşilmiştir. Araştırmacıyı asfalt yolda tarlaya en yakın yerde karşılayan Bayram, araştırmacının aracını bırakacağı yerle ilgili tedirginliğini fark edince “*bırak bırak bir şey olmaz*” demiştir. Her yerin emniyetli olduğunu, kapıları bile kilitlemeye gerek olmadığını, araca hiç bir şey olmayacağını söylemiştir. Kendisi de aracını aynı yere, camları açık ve kilitlemeden bırakmıştır. Tarlaya varıldığında araçlar neredeyse görünmeyecek kadar uzakta kalmıştır.

Her iki olayda da araştırmacı yabancı bir yerde hareket eden kentli normlarıyla güvenlik kaygısı yaşarken, köylüler kendi köylerinin güvenli bir yer olduğundan emin bir şekilde hiçbir tedbire gerek duymadan hareket etmişlerdir. Bununla da kalmayıp, araştırmacının tedbir almaya yönelik davranışlarını hoş karşılamadıklarını hissettirecek tavırlar sergilemişler ve sözler söylemişlerdir. Karşılaşılan bu durumlar, köylülerde yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algısının ne kadar yaygın olduğunun ve kırsal günlük yaşamda tedbirsizlik kültürünün ne denli benimsenmiş olduklarının göstergesidir. Bir sonraki aşamada bu algının çiftçiler tarafından nasıl sürdürüldüğü açıklanacaktır.

4.1.1.2. Suçun olmadığı yer algısını sürdürme

Yaşadıkları yerde suçun olmadığı bilgisini öğrenen ve bunu gerçeklik olarak algılayan çiftçiler gündelik yaşamlarında bu gerçekliğe uygun şekilde hareket etmek isterler. Bunun için çiftçilerin deneyimlerinin gerçeklik algılarıyla uyumu gerekmektedir. Ancak bu her zaman mümkün olmaz. Bazı çiftçiler, köylerine dair suçun olmadığı yer gerçekliğini ilk defa inşa ettikleri andan mağduriyeti yaşadıkları ana kadar farklı mağduriyet tecrübeleri yaşarlar ve yakın çevrelerindeki kişilerin farklı tecrübelerinden haberdar olurlar. Böyle durumlarda çiftçiler, gerçeklik algılarıyla çelişen bu olayları gerçeklik algılarının sınırları içerisine çekerler. Berger ve Luckmann (2018: 37)’in deyişleriyle “*problemlili kısmı, halihazırda problemsiz olana entegre etmeye çalışır*”lar. Böylece tecrübeleri ne kadar farklı olursa olsun tüm çiftçiler mağduriyet anına kadar köylerine dair *suçun olmadığı yer algılarını sürdürürler*.

Mağduriyetleri öncesinde hiç suç mağduru olmayan ve etraflarında hiç suç mağduru olmuş kişilerden haberdar olmayan çiftçilerin deneyimleri mevcut gerçeklik algılarıyla örtüşür. Bu çiftçiler (1) *tecrübeleri sonucunda mevcut algılarını pekiştirirler*. Her ne kadar bazı

çiftçiler ilk söylemlerinde bu duruma benzer tecrübeye sahip olduklarını ifade etseler de görüşmelerin ilerleyen safhalarında çiftçilerin genellikle gerçeklik algılarıyla çelişen tecrübelerle sahip oldukları tespit edilmiştir. Böyle durumlarda çiftçiler öncelikle (2) *mağduriyetlerini etkisizleştirmeye* çalışırlar, mağduriyet meşrulaştırılamayacak nitelikte ise (3) *suçun olmadığı yer durumunu tekrar inşa ederler* ve bu sayede suçun olmadığı yer algılarını sürdürürler.

Tecrübeleri sonucunda mevcut algısını pekiştirme

Az sayıda çiftçi, mağduriyeti öncesinde hiç suça maruz kalmadığını, yakın çevresindekilerin de hiç suça maruz kaldıklarından haberdar olmadığını ifade etmiştir. Bu çiftçiler, mevcut olan suçun olmadığı yer algılarını pekiştirirler. Bayram bu çiftçiler arasında yer almaktadır:

“Duymadım bizim buralarda öyle olaylar. Bizim köyde pek olmaz da başka yerlerde arada oluyormuş, duyuyoruz. Burada herkes kendi halinde... Bırak git malını, on gün sonra koyduğun yerde bulursun. Yaşadığımız, başımıza gelen bir şey de olmadı hiç şu ana kadar. Eskiden beri duyduğum, bildiğim bir olay da yok.” (Bayram)

Yaşadığı yerde hiçbir suçun meydana gelmediğini ifade eden ve gelmeyeceğini ısrarla iddia eden Bayram, ağaçlarının kesildiğini ve araca yüklendiğini gördüğü anda bu durumu öncelikle bir hırsızlık sanmıştır. Bu durum mevcut gündelik yaşam gerçekliğine aykırı olduğu için Bayram şaşırmış ancak sonrasında edindiği bilgiler sayesinde olayı tekrardan geçerli gündelik yaşam gerçekliği sınırlarının içerisine dâhil etmiş ve bu sayede geçerli gerçeklik algısını muhafaza etmiştir:

“O gün şaşırdık. Ağaçları da göremeyince... Adamlar da kesilmiş ağaçları araca yüklüyor. Öyle, işte görünce hırsızlık gibi geldi. Sonradan da düşündüm gerçi. Gündüz vakti ne hırsızlığı olacak. Adamlar parasını verip almış. Yani olmaz bizim buralarda öyle şeyler.” (Bayram)

Daha önce hiç suç mağduru olmadığını ve etrafından da mağdur olmuş kimseden haberdar olmadığını ifade eden bir diğer çiftçi de yine aynı köyden Faruk'tur. Faruk'a göre köyde hırsızlık olmamıştır, olmasının imkânı ve nedeni de bulunmamaktadır. Faruk'a göre tarlada, bahçede çalınmaya değer bir şey yoktur. Belki saman olabilir ama Faruk'a göre onu da kimse çalmak için almaz. Olsa olsa tarlayı karıştıran çiftçi bir başkasınınkini alır. Onu da fark edince geri verir.

Faruk: Hiç bizim buraya öyle bir şey (hırsızlık) gelmedi. Bizim burada olmaz.

Görüşmeci: Hiç tarladan bahçeden olur mu hırsızlık falan?

Faruk: Yok yok. Adam bahçeden ne çalacak ki? Bizim köyde nasıl olur biliyor musun? Yanlışlıkla. Tarlayı bilmiyordur adam. Saman almıştır. Onun samanını alır. Onu da yanlışlık olduğu için ya yerine saman verir ya da git benim tarladan saman al der. Öyle olur yani. O da hırsızlık olmaz zaten. Adam bilinçli yapmıyor.

Faruk bu ifadeleri ile anlattığı tecrübeleri sayesinde yaşadığı yere dair suçun olmadığı yer algısını pekiştirmektedir.

Doğma büyüme İnceler'den olan Bekir ve eşi Burcu ile Denizli'de doğmuş, yıllarca Almanya'da çalışmış ve önceden hiçbir bağlantısı olmayan Armutalan köyüne ev yapmış olan Cemal'in mağduriyetleri öncesindeki tecrübeleri birbirine benzerdir:

Bekir: Yani hiç olmadı ki. Hiç aklımıza gelmezdi böyle bir şey olması.

Burcu: Senelerdir hiç böyle bir şey olmamıştı. Herkes dışarıda bırakır malzemesini, kapılar kilitlenmez.

Görüşmeci: Bu olay başınıza gelmeden önce hiç suç mağduru olmuş muydunuz?

Cemal: Yok vallaha jandarmanın yolunu bilmezdim bundan önce.

Bu tecrübeleri çiftçilerin yaşadıkları yara dair suçun olmadığı yer algılarını pekiştirmelerini sağlamaktadır.

Çiftçiler, yaşadıkları yerde bazı suçlar meydana gelmiş ve bunlardan haberdar olmuşlarsa bile meydana gelen suçla kendi durumlarını benzeştirmedikleri müddetçe bunu bir suç mağduriyeti deneyimi olarak kabul etmezler. Bu sayede yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını pekiştirirler. Büyükbaş hayvanları bulunan Galip, kendi kasabasında küçükbaş hayvan hırsızlığı, komşu köyde ise büyükbaş hayvan hırsızlığı meydana gelmesine rağmen bu olayları kendi durumuyla özdeşleştirmeyerek etrafta hiç suç meydana gelmemiş gibi algısını sürdürmektedir:

Galip: Bende mesela şimdi büyükbaş var. Büyükbaş zaten yani kolay kolay hırsızlık öyle yani burada yaşamıyor yani. Büyükbaş olmuyor.

Görüşmeci: Neden?

Galip: Ya şimdik büyükbaş nereye götürebilecek? Büyük vasıtası olması lazım... E o da yani şu ana kadar pek yaşanmadı yani İnceler'de. Olmadı yani. Ha çevreyi bilmiyorum da İnceler'de yaşanmadı.

Görüşmeci: Cumalı'da (İnceler'in komşu köyü) falan olmuş ama.

Galip: İşte İnceler'de yaşanmadı yalnız. İnceler'de hiç öyle büyükbaş çalma olayı olmadı. Bundan bir iki yıl önce bir küçükbaş şey etmişler. Onun da zanlılarını, şeylerini yakaladılar zaten yani.

Çiftçilerin ifadeleri, suç mağduriyeti tecrübesi yaşamayanların suçun olmadığı yer algılarını sürdürdüklerini göstermektedir. Ancak yine bu ifadelerden anlaşılıyor ki, mağdurların suçun olmadığı yer algılarını sürdürmelerinde daha önce gerçekten mağduriyet yaşamamaları ya da etraflarında yaşanmış mağduriyetlerden haberdar olmamalarından daha çok onların kendi tecrübelerini ve etraflarında olup bitenleri nasıl yorumladıkları etkili olmaktadır. Bununla birlikte hem kırsal topluluklarda meydana gelen ve resmi kayıtlara giren ya da girmeyen suçların tahmin edilenden çok daha fazla olması (Donnermeyer ve DeKeseredy, 2014: 11-14) hem de kırsal topluluk yapısının önemli bir özelliği olan herkesin birbirinden haberdar olabilmesi (Freudenburg, 1986) nedeniyle, kırdaki yaşayan insanlar algılarını sürdürebilmek için mağduriyeti etkisizleştirmeyi daha çok kullanmaktadırlar.

Mağduriyeti etkisizleştirme

Şu ana kadarki süreçte çiftçilerin mağduriyet öncesinde yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algısına sahip oldukları ve bunun etkisiyle oluşturdukları gündelik hayat gerçekliğine göre yaşamlarını devam ettirdikleri açıklanmıştır. Çiftçilerin algılarını sürdürülebilmesinde etkisi olan durumlardan birisi olarak da önceden hiç suç mağduru olmamaları ya da etraflarında suç mağduru olmuş hiç kimseden haberdar olmamaları üzerinde durulmuştur. Peki, bu süre içerisinde köylerde hiç mi suç meydana gelmemiştir? Araştırmaya katılan çiftçiler bizzat kendileri suça maruz kalmasalar bile, en azından yakın çevrelerinden bazı kişilerin suç mağduru olduklarını da mı duymamıştır? Aslında bu soruların cevapları basit birer “gelmiştir” ve “duymuştur” un çok daha ötesindedir. Bu süre zarfında mağdurlar pek çok suça maruz kalmış ve etraflarındaki kişilerin maruz kaldıkları pek çok suçtan da haberdar olmuşlardır. Ancak tıpkı faillerin işledikleri suçları etkisizleştirmeleri (Sykes ve Matza, 1957) gibi mağdurlar ya da suçtan haberdar olan diğer kişiler de maruz kaldıkları suçların bazılarını etkisizleştirmişlerdir. O zaman cevaplanması gereken soru bu etkisizleştirme mekanizmasının nasıl çalıştığıdır?

Bu noktada devreye Howard Becker (Becker, 2015: 23)’in “*grupların gerçekte işleyen kuralları*” olarak isimlendirdiği mekanizma girmektedir. “*Grupların gerçekte işleyen kuralları*”, resmi kuralların haricinde olan ve topluluk üyelerinin davranışlarının belirlenmesinde önemli etkiye sahip olan topluluk içi kurallardır. Bu kuralların bir kısmı resmi kurallarla uyum gösterebilir, bazıları resmi kuralların tamamen tersi olabilir ya da

resmi kurallar tarafından düzenlenmemiş bir hususa dair gerçekte işleyen bir kural bulunabilir. Suç, her ne kadar resmi sınırları içerisinde düzenlenmiş bir olgu olarak nitelendirilse de köylerdeki suç algısı o köyde gerçekte işleyen kurallar çerçevesinde oluşmaktadır. Köyde neyin suçlu davranış olarak nitelendirileceğini o köyde yaşayanlar toplumsal olarak inşa etmektedir (Smith ve McElwee, 2013).

İncelenen olayların mağdurları da üyesi oldukları topluluklar tarafından inşa edilmiş suç ve mağduriyet olgusunun sınırları içerisinde deneyimler yaşamışlardır. Topluluk üyeleri kendi köylerinde bir *meşruiyet sınırı* ve *meşruiyet tanımı* oluşturmuşlardır. Buna göre çiftçiler, meşruiyet sınırının içerisinde yer aldığını değerlendirdikleri eylemleri, bu eylemler hukuken suç olsa da ve her ne kadar bu eylemlerden dolayı zarar görseler de normale daha yakın ve kabul edilebilir görürler. Meşruiyet tanımının kullanımı ve sonuçları ise çok daha ilginçtir. Meşruiyet tanımı içerisinde değerlendirdikleri eylemler mağdurlara ciddi zararlar verebilmektedir. Çiftçiler; failinin kim olduğuna dair kesin kanıta sahip olmadıklarında ve eylemin husumetli oldukları kişi ya da kişilerce kendilerine mesaj vermek amacıyla yapıldığını düşündüklerinde maruz kaldıkları suçu meşruiyet tanımı içerisinde değerlendirirler. Meşruiyet sınırı içerisinde yer alan ya da meşruiyet tanımına giren bu eylemlere maruz kalanlar, genellikle şikâyetçi olmazlar. Çalışmada bu işleyiş, “*kültürel normal kabul etme*” ve “*failin kim olduğundan emin olamama ve husumette mesaj olarak algılama*” olarak ifade edilmiştir.

Kültürel normal kabul etme (Meşruiyet sınırı içinde görme)

Akın, kendisinin de mağduru olduğu tarladan sulama borusu hırsızlığını meşruiyet sınırları içerisindeki eylemlerden saymış ve köyde bu eylemin bir “*alışkanlık*” haline geldiğini ifade etmiştir:

“Yani burada bu (tarladan sulama borularının çalınması) alışkanlık olmuş. Geçen sene kamyonla gelmiş yüklemiş gitmişler. Bu sene de oldu. Çok oluyor. Genelde şikâyet edilmiyor. Millet on boru beş boru deyip geçiştiriyor. Millet seslenmeyince de almaya devam ediyorlar. (Boruları alanlar) Dışarıdan da değil. Buralardan işte. Biliyor aslında herkes kimin yaptığını. Bu borularda işaret var. Alan üstüne boya vuruyor, benim kardeşim deyip çıkıyor işin içinden. Başına bela almak istemiyor kimse (borusu çalınanlar). Boruyu alan zaten çamur... Şikâyet ederse, (boruları çalan) gece gündüz önüne geçer, kavga eder. İstemiyor kimse. Sonra yapan da kendi köyünden... Söylemek istemiyor kimse kötü olurum diye. Yani esas uğraşmak istemiyor çok maddi değerli bir şey de değilse... Bu (boruların çalınması), yapanın şahsiyetine kalmış. Aslında şikâyet olsa bir daha hiç olmaz. Adam mahkemeye verdi,

yine verir der yapmaz. Ama alışkanlığa dönüşmüş. Normal olmuş artık buralarda. Biz sigaraya nasıl alıştıysak, onlar (boruları çalanlar) da boruları almaya alışmış. Onlar (boruları çalınanlar) için de alışkanlık olmuş. Çoğu kişi sesini çıkartmaz borusu alınınca. Gider o da başkasınınkini alır. Kısır döngü derler ya onun gibi olmuş. Herkes kendi ihtiyacını başkasınınkinden tamamlar. Eskiden de olurdu. Sulama gelmezden önce mesela adam paket (saman/yonca balyası) bastırmıştır. Geçerken alır ondan yedi sekiz tane, atar gider. Yonca paketinin tanesi 20 lira, saman 7-8 lira. Günde on yonca götürse 200 lira. Çalışmayan için iyi para.” (Akın)

Fotoğraf 4.4. Tarlalardan çalınan sulama boruları

Akın'ın sözleri, mağdurların hukuken suç teşkil eden bir eylemi etkisizleştirirken bazı ölçütleri dikkate aldıklarını ve bazı nitelikleri aradıklarını göstermektedir. Bunlardan ilki ve en önemlisi mağduriyetin neden olduğu maddi zarardır. Bu örnekte etkisizleştirilen suçun hedefi olan sulama boruları maddi açıdan çok pahalı şeyler değildir. Akın'ın bahsettiği boruların (Fotoğraf 4.4) tanesi 35-50 TL'dir. Bu eylemlerin maddi açıdan etkisizleştirilme ölçütlerinin dışına çıkılabilmesi için mağdurun makul görebileceği maddi zararın üstüne çıkacak sayıda borusunun çalınması gerekmektedir. Herkesin meşrulaştırma sınırı aynı değildir ve kimin kaç boruya kadar eylemi meşru göreceğinin bilinmesi mümkün değildir. Bununla birlikte “*Millet on boru beş boru deyip geçiştiriyor*” ifadesi bu olayların genellikle herkes tarafından meşru sınırlar içerisinde kabul edilebilecek sayılarla yapıldığını göstermektedir.

Ne var ki sulama borusu hırsızlığı normalleştirildikçe meşru sayılan boru miktarı da buna istinaden artış göstermiştir. Bu artış mağdurları usandıracak seviyeye kadar çıkmıştır ve bazı mağdurlar çareyi boruların yanında yatmakta bulmuştur. Ancak artık kültürel bir

normale dönüşmüş olan bu suça karşın kır şartlarında mağdurların benzer tedbirleri sürdürebilmesi mümkün değildir:

“Yapmak isteyene her şey müsait... Gece on ikiden sonra ova boşalır. Gel, istediğini al götür. Kimsenin ruhu duymaz. Her şeyin peşinde, yanında olamazsın ki! Bazılarının çok borusu gitmiştir, usanmıştır. Getirir römorku, kor boruların başına. Burada uyur. Geçen sene geldiydik, gece paket basmağa. Adamın biri (boruları göstererek) bunların yanında yatıyor. ‘Anasını s... çocukları boru bırakmadı.’ dedi.” (Akın)

Bu noktada ikinci bir soru ile zihinlerin zorlanması gerekmektedir: Çok da olsa az da olsa, neden çiftçiler haksız yere maddi zarara uğramalarına sebep olan eylemi meşru görürler?

Bu sorunun cevabını da Akın’ın ifadelerinde bulmak mümkündür. Boruları alanlar, mağdur çiftçilerin “*bizim buralarda hırsızlık olmaz*” dedikleri kendi köylerinde yaşayanlardır. Aslında boruları kimin aldığını herkes bilir. Ama kimse başkasıyla kötü olmak istemez. Sonuçta aynı köyde yaşamaktadırlar. Klasik tabirle “*herkesin birbirini bildiği ve tanıdığı*” (Freudenburg, 1986) köyde... Dolayısıyla hep suçu önleyici tarafına vurgu yapılan “*birbirini tanımak*”, bu durumda mağdurların maruz kaldıkları bir suçu meşrulaştırmalarına neden olan olguya dönüşür.

Diğer taraftan çiftçiler, nasıl hareket edeceklerine olası bir şikâyetleri sonrasında nelerle karşılaşabileceklerini düşünerek karar verirler. “*İki kuruşluk boruyu almaya tenezzül eden bir kişi başka şeyler de yapabilir, boşu boşuna başımıza bela almayalım*” düşüncesi ortaya çıkar mağdurlarda. İşte buradaki “*boşu boşuna*” ifadesi, Akın’ın “*Yani esası uğraşmak istemiyor çok maddi değerli bir şey de değilse*” ifadesinin karşılığını oluşturmaktadır. Çiftçiler, şikâyetleri sonucunda katlanmak zorunda kalabileceklerini değerlendirdikleri olumsuzlukların maruz kaldıkları suçun maddi değerinden daha fazla olabileceğine kanaat getirdikleri durumlarda maruz kaldıkları suçu meşrulaştırırlar. Bu durum Carcach (2002)’ın Avustralya’daki bulguları ile örtüşmektedir.

Akın, boruları alanların davranışını “*alışkanlık*” olarak ifade ettiği gibi borusu alınanların şikâyetçi olmamalarını da yine “*alışkanlık*” olarak ifade etmiş ve arkasından meşrulaştırmanın bir diğer gerekçesini ortaya koymuştur: “*Gider o da başkasınınkini alır*”. Yani boruları alınan mağdurlar bunu yapanları şikâyet etmeleri sonucunda katlanmaları gereken olası olumsuzluklara katlanmaktansa, başkalarının borularını

almayı ve kendi işlerinin aksamasının önüne bu şekilde geçmeyi tercih etmektedirler. Akın'ın tabiri ile “*kısır döngü*” ye dönen bu suçlar zinciri köyde meşru görülen bir işleyişe dönüşmüştür. Dolayısıyla Barclay ve diğerleri (2004)'nin belirttiğine benzer şekilde, hep suçu önlediğine vurgu yapılan topluluk normları bazı suçları meşrulaştırmış, bu bulgu “*toplumsal düzensizlik*” vurgusuna karşı çıkıp, suçu önleyenin de üretenin de “*toplumsal düzen*” olduğunu savunan Donnermeyer (2012)'in görüşlerini desteklemiştir. Bu işleyişin köyde son yıllarda kullanılmaya başlanan sulama sistemlerinin bir parçası olan sulama borularıyla kısıtlı olmayıp, saman paketleri örneğinde de olduğu gibi, eskilere dayanan bir işleyiş olması, bunun köye ait kültürel bir özellik olduğunu da göstermektedir.

Akın'ın tabiriyle yapana “*iyi para*” getiren saman paketi hırsızlığı da çiftçiler tarafından meşru görülen eylemlerdendir. Çiftçiler paketleri evlerine uzak tarlalarda basarlar. Traktörlerinin arkasına bağladıkları balya makinesi ile sabahtan akşama sürdürdükleri bir uğraştır bu (Fotoğraf 4.5).

Fotoğraf 4.5. Balya makinesi ve römorka yüklenmeye hazır balyalar

Bazen akşam olur ancak çiftçinin işi bitmez. O anda her şeyi tarlada bırakıp gitmekten başka çaresi bulunmamaktadır çiftçinin.

Hasan: İşini tamamlayamazsın ki bazen. Ne yapacaksın! Orada bırakırsın her şeyi. Mesafeler uzak. Nasıl taşıyacaksın? Misal, paket basarsın akşama kadar, mecbur tarlada bırakacaksın.

Görüşmeci: Başkası gelip, sizden önce toplasa paketleri?

Hasan: Olabilir tabii ki. Yani oluyor da arada sırada. Ama ne yapacaksın, görmezden, duymazdan geliyoruz.

Bölge gezilirken, çiftçilerin uğraş verip bastıkları ve tarlalarda bıraktıkları yüzlerce paketin oluşturduğu desenler görülmüştür (Fotoğraf 4.6).

Fotoğraf 4.6. Basıldıktan sonra tarlalarda bırakılan paketler

Akın'ın bu olaylar özelinde yaptığı eski ve yeni kıyaslaması da oldukça ilginçtir:

“(Bahsedilen türde olaylar) Eskiye göre daha fazla oluyor artık. Hayat şartları zorlaştıkça insanların birbirlerine saygısı azaldı. İşte oluyor burada da örnekleri. Ben saman yüklüyorum, üç paket yandan da atıp geçiyorum. Hatır gönül devri bitti. Hatır gönül işi yapan binde bir... Her şey çıkar için yapılıyor artık. Fırsatını bulunca herkes kendi çıkarına yapıyor. Köyle şehir aynı oldu artık. Millet birbirine gelip gitmeyi bile bıraktı artık. Köyde misafirperverlik vardır. Git sen şimdi. Seni karşılarlar. Yedirir, içirir, yatırır. Ama ovaya indimi köydeki insan değişir. İner ovaya. On boru gitmiş. Sıcakta kan beynine çıkar. Hemen ne yapacak? Diğerinden kor kendine... Köyde bir çeşit, ovaya indi mi başka bir çeşit. Hele yazın. Farklı insan olur. Dışarıdan biri geldi, saman sordu mesela. Hemen tokatlamaya çalışır. Paket saman 10 lira ise 15 lira derler yabancıya. Dolandırmaya uğraşırlar. Hayat zor, geçim zor. Kötü insanın bana yaptığını ben de başkasına yapayım diyor. Ovada öyle. Her şey serbest burada (Fotoğraf 4.7.) (Gülerek).” (Akın)

Fotoğraf 4.7. “Her şeyin serbest olduğu” ova

“Ovada her şey serbest...” Nietzsche (1995: 268)’nin “Doğayla başbaşaiken kendimizi öylesine rahat ve keyifli duymamızın nedeni, doğanın bizim hakkımızda bir görüşü olmayışıdır” deyişini çağrıştırır. Ova; evlerin bulunduğu, günlük yaşantıda insanların birbirine yakın olduğu köy merkezi gibi değildir. Ovada yapılanlar çoğu kişi tarafından, hatta çoğu zaman kimse tarafından görülmez ve bilinmez. İşte bu nedenle köyde bir çeşit olan kişi ovada farklı bir çeşit olabilir. Köydeki misafirperver, eli açık köylü, ovada bir yabancıya denk geldiğinde onu dolandırabilir, komşusunun saman paketlerinden aşırabilir. Hele ki onun borularını da bir başkası almışsa, yaz sıcaklığında nevre döner, kendine hak görür o anda başkasınınkini de kendisinin almasını.

Suça maruz kaldığı İncelertekkesi Akın’ın eşinin köyüdür. Akın Cumalı’dandır ve Bozkurt ilçe merkezinde yaşamaktadır. Yakın zaman önce bir tarımsal suçun mağduru olmasının yanına bir de bu durum eklenince köyü, komşularını böylesine eleştirmiştir. Ancak hemen ardından bir kıyaslamayla aklamıştır tekrardan köyü. Çünkü her ne kadar kendi köyü olmasa da eşinin köyüdür İncelertekkesi. Sonra tarlaları oradadır. Her şeyini köyde bırakıp Bozkurt’a gitmesi gerekecektir. Bu nedenle korumak, iyi görmek ister köyü. Rousseauvari bir düşünceye dâhil olur. Ona göre köyün özü kötü değildir. Hayat şartlarının zorlaşması itmiştir insanları bu şekilde davranmaya. Oysa bu davranış, köyün değil kentin davranışıdır. Tarımsal suç mağduru olmuş bir çiftçinin gözünden köy için patolojik, kent için normal olandır. Ama her ne kadar kötü olsa da sadece ovada olduğu ve kimse tarafından görülmediği için serbesttir. Bir kültüre dönüşmüştür. Dolayısıyla o kırsal toplulukta meşrudur.

Bağ evlerinden yapılan ve çiftçiler tarafından “*ufak tefek*” ve “*ihtiyaçtan*” olarak nitelendirilen hırsızlıklar mağdurlarının meşruiyet sınırları içerisinde kabul ettikleri bir diğer olay türüdür. Türkiye’deki köylerin genelinde bağ evi kültürü bulunmaktadır. Eskiden beri süregelen toplu köy yerleşmesi (Kurtkan-Bilgiseven, 1988: 67-71) nedeniyle evleri köy merkezlerinde, arazileri ise köy merkezinin dışında ve uzakta bulunan köylüler arazilerine küçük kulübeler ya da barakalar yaparlar. Kişinin imkânına göre daha donanımlı da olabilen bu yapılar bağ evi olarak isimlendirilmektedir. Köylüler bağ evlerinde genellikle, uzaktaki tarlalarında çalışırken ihtiyaç duyabilecekleri araç-gereçler ile yiyecek maddeleri ve bazı basit mutfak malzemelerini bulundururlar. Bu malzemelerin başkaları tarafından alınması mağdurları tarafından genellikle meşru sınırlar içinde kabul edilir ve suç olarak nitelendirilmez. Emre de benzer şekilde bağ evinden yapılan

hırsızlıkları “*ufak tefek*” olarak nitelendirmiş ve bunları “*suçtan saymıyorum*” diyerek yaşadığı mağduriyeti meşrulaştırma sınırları içerisinde dâhil ederek etkisizleştirmiştir:

Emre: Haa benim oradaki evden (bağ evinden) birkaç şey eksiliyor bazen. Mesela orada babamdan kalan bir tüfek vardı. Gelmişler onun sıkısını çalmışlar. Tava mava vardı. Onları çalıp gitmişler. O zaman köpeğim yoktu. Beynelmileldir, çok sık sık avcılar geliyor oraya. E alıyorlar öyle. Vallaha makarnalar vardı dolapta, onları almışlar, yemişler. Ulan dedim adam aç kalmış götürmüş.

Görüşmeci: Bunlarla alakalı herhangi bir şikâyetiniz?

Emre: Hayır hayır... Onlar ufak tefek. Onları ben suçtan saymıyorum. Makarnayı adam niye çalar? Demek ki aç kalmış. Yiyecek onu. Ondan çalar. Karnını doyuracak. Ben ne deyim ona.

Köy yaşantısında mağdurların meşruiyet sınırları içerisinde gördükleri bir diğer olay başıboş bırakılan hayvanların arazilerine girerek ekili ürünlerine zarar vermesidir. Çalışmada incelenen olaylar arasında da buna benzer üç olay bulunmaktadır. Bu olaylarda çiftçiler, failin eyleminin meşruiyet sınırının dışına çıktığına kanaat getirdikleri ya da faille aralarında devam eden bir anlaşmazlık bulunduğu için kolluğa şikâyetle bulunmuşlardır. Bunun haricinde eğer bir kişiye ait hayvanlar, hayvan sahibinin bilinçli davranışı dışında başkasının tarlasına veya bahçesine girerse, ürünlere zarar verirse ve hayvanların sahibi belliyse iki taraf anlaşma yoluna gitmektedir. Eğer zarar çok fazla değilse ve tarafların arası iyiye hayvan sahibinin “*kusura bakma*” demesi ve arazi sahibinin bunu kabul etmesiyle anlaşmayı sağlamaktadır. Bununla birlikte çoğu zaman hayvan sahibi arazi sahibinin zararını karşılamakta ve anlaşma bu şekilde sağlanmaktadır. Hasan’ın yaşadığı yerde daha önce hiç suçun meydana gelmediğini anlatırken bu tür olayları ifade ediş tarzı, olayı meşruiyet sınırı içerisinde nitelendirdiğini ve bu sayede etkisizleştirdiğini göstermektedir:

“Haa ne olurdu, bakardık koyun dağılmış. En fazla başkasının, komşunun ekinine girmiştir. Yani o da olaysız bir şey. Hallederdik aramızda. Toplardık hayvanları.” (Hasan)

Şu ana kadar ifade edilenler genellikle maddi zararı belli bir seviyenin altında kalan suçlardır ve Harkness (2017)’in de ifade ettiği gibi çiftçiler bu suçları “*çok da ciddi olmayan*” sınıfına dahil etmektedirler. Kırsal toplulukların temel geçim kaynakları arasında yer alan ve maddi değeri yüksek olan hayvanların da belli koşullarda çalınmasının çiftçiler tarafından meşrulaştırma sınırı içerisinde dâhil edilip etkisizleştirilmesi ise oldukça ilginç

ancak sık ve birçok farklı ülkede karşılaşılan bir durumdur (Barclay, 2003; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017; Manu ve diğerleri, 2014).

Fotoğraf 4.8. Çiftçiler tarafından başıboş otlamaya bırakılmış kuzular

Çiftçilerin hayvanlarını başıboş bir şekilde otlamaya bırakmaları (Fotoğraf 4.8) ve bunlardan bir kısmının çeşitli nedenlerle kayba uğraması kırsal topluluklarda olağan karşılanan bir durumdur. Hayvancılıkla uğraşan Hasan ile Fatih belli sayıda küçükbaş hayvanın çalınmasını yaptıkları için bir parçası olarak görmektedirler. Bir büyükbaş hayvanı kendi evinin karşısındaki ahırından çalınan ve bu olayın olumsuz etkisini önemli ölçüde hisseden Hasan daha önce meydana gelen hayvan hırsızlıklarını kendi başına gelenden ayırıştırarak önceden olanları bir nevi meşruiyet sınırı içerisine dâhil ederek etkisizleştirmiştir:

Hasan: Önceden de olurdu ama can acıtmazdı.

Görüşmeci: ‘Can acıtmazdı’ derken?

Hasan: Yani evinin önünden çalma olmuyordu. Ovaya yayardın, bırakırdın hayvanı. Bir-iki küçükbaş giderdi. Şimdi evine kadar giriyor.

Hasan'ın sözlerindeki “*can acıtma*” ifadesi mağduriyetin etkisizleştirilmesinde oldukça önemli bir duruma işaret eder. Bu ifade, çiftçilerin hayvanlarını başıboş yayararak hayvanın başında bulunma maliyetinden kaçınmalarının karşılığında birkaç küçükbaş hayvanın çalınmasını makul ve hayvancılığın doğasının bir parçası olarak gördüklerini ancak hayvanın ahırdan çalınmasına tahammül edemediklerini göstermektedir.

Çobanlık yapan Fatih de köydeki gençlerin parasız kaldıkları için “*üç beş*” küçükbaş hayvanı çalmalarını nispeten kabul edilebilir görmektedir. Bir seferde bir-ikiden fazla hayvanın sadece araziden çalındığını belirten Fatih, bunları genellikle köy dışından organize grupların yaptığını ifade etmiştir:

“Komutanım köyde çalınan hani bir iki kurbanlık veya böyle hani üç beş hayvan olursa, hani bu tür konu komşu veya komşunun oğlu parasız kalıyor, bunlara dalalet oluyor da. Ama mesela hayvan eğer araziden çalınıyorsa o şebeke oluyor komutanım hani. Mesela öyle bir zaman çok çalındı. O şebeke işiydi” (Fatih)

Bu sayede Fatih de köy içerisinde yapılan hayvan hırsızlıklarına dair bir meşrulaştırma sınırı belirlemiştir. Hasan'ın ifadesini tekrar kullanmak gerekirse, bu sınırların dışına çıkılmadıkça çiftçinin “*canı acımaz*” ve esasen suç olan davranış etkisiz kılınabilir:

Sonuç olarak çiftçiler sadece “*ufak tefek*” olarak nitelendirdikleri olaylar için değil, maruz kaldıkları en ciddi suçlar için dahi meşrulaştırma sınırı belirlemişlerdir ve karşılaştıkları olayları bu sınır içerisinde dâhil edebildikleri müddetçe suçun olmadığı yer algılarını sürdürmektedirler.

Failin kim olduğundan emin olamama ve husumette mesaj olarak algılama

Çiftçiler önemli maddi zarara neden olan ve çok daha ciddi suçları da etkisizleştirme tanımları içerisinde dâhil ederek meşrulaştırırlar. Peki, bu mekanizma nasıl çalışır?

Bazı olaylarda fail belli değildir. İlginçtir ama fail belli değilse şikâyetçi olmamak kültürel bir alışkanlığa dönüşmüştür. Anderson ve McCall (2005) ile Carcach (2002) Avustralya’da da benzer bir durum tespit etmişlerdir. Peki, fail belli değilse çiftçiler hiç mi şikâyetçi olmazlar? Tabi ki istisnai örnekler vardır. Eğer mağdur, failin köy dışından yabancı birisi olduğunu düşünüyorsa şikâyetçi olur. Buna karşın eylemi köyden birinin yaptığını düşünüyorsa ancak elinde kanıt yoksa şüphelendiği kişiden şikâyetçi olmaz. Olayı resmi

makama bildirse bile ifadesinde resmen “*bu kişiden şüpheleniyorum*” demez, şüphelendiği kişiye “*sen mi yaptın?*”, “*neden yaptın?*” diye soramaz. Zamanında çoban köpeği çalınan Emre benzer bir süreci tecrübe etmiştir. Olayı jandarmaya bildiren Emre, köpeğini kimin çaldığını bildiğini beyan etmesine rağmen bu kişiyi jandarmaya bildirmemiştir. Elinde köpeği şüphelendiği kişinin çaldığına dair somut kanıt bulunmayan Emre, jandarmanın olayla ilgili araştırmasının sonucunu beklemiştir. Araştırma sonucunda somut delil çıkmaması üzerine de şüphelendiği kişiden hiç bahsetmemiştir. Aynı toplulukta yaşadığı bu kişiyle sıkıntı yaşamak ve kendisine iftira attığı suçlaması ile karşı karşıya kalmak istememesi Emre’nin bu davranışında etkili olmuştur:

Emre: Ya orada benim, jandarmaya başvurduğunda köpeklerim kaybolmuştu. Benim dağdaki yerden. O zaman köpeklerimi çalmışlardı, iki tane. Hatta o iki köpek için kameralara baktırdım. Çalanı da biliyorum da bulamadı jandarma o zaman yani. Üç tane köpeğim vardı.

Görüşmeci: Kim niye çalmış peki?

Emre: Yav köpek değerli. Şöyle güzel bir malaklı köpeğim vardı. Güzel, kabadayı, gösteriliydi. Adam istedi bir iki sefer vermedim. Onu da çaldı gitti. Bulamadık. Böyle gidip de niye aldın, çaldın diye de sonra söylemedim. Öyle kapandı gitti.

Görüşmeci: Neden sormadın?

Emre: Vallaha neden şey yapmadım. Yani deşelese kavga edeceksin adamla. Yani olan öyle yanına kar kaldı yapının.

Anderson ve McCall (2005), Barclay (2003), Carcach (2002), Donnermeyer ve Barclay (2005) de benzer bulgular elde etmişlerdir. Herkesin birbirini tanıdığı kırsal topluluklarda ellerinde somut bir delil olmadan başkasını suçlamanın kendilerini topluluk içerisinde zor duruma düşüreceğinden çekinmelerinin ve genellikle suçun ne zaman işlendiğini bile tam olarak kestiremedikleri için kolluğun pek de fayda sağlamayacağını düşünmelerinin çiftçilerin bu davranışlarında etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Sadece şüphelendikleri kişilerden değil, daha ziyade herkesin birbirini tanıdığı küçük toplulukta diğerlerinin olumsuz tavırlarından çekindikleri için de “*Kanıt yoksa kimin yaptığı nasıl belli olacak? Jandarma nasıl bulacak? Uğraşmaya değmez.*” diye düşünür mağdurlar ve çoğu zaman şikâyetçi olmazlar. Bir kanıt, o kişiyle bağlantı kurabilecekleri bir şeye ihtiyaç duyarlar mutlaka. Aksi takdirde haksız duruma düşeceklerinden, kanıt olmadan haksız yere başkasını suçladığı için köydekiler tarafından iftiracı olarak nitelendirilebileceklerinden çekinirler. Bayram’ın ifadeleri benzer bir durumu açıklar niteliktedir:

Bayram: Şu olayda, ben adamları ağaçları yüklerken görüp demeseydim de, adamlar gittikten sonra haberim olsaydı jandarmanın da yapacak bir şeyi yoktu ki. Delil isteyecek. Ben ne diyecektim? Ağaçlar kesilmiş. Kim kesmiş? Sarı çizmeli Mehmet Ağa.

Görüşmeci: Öyle bir durumda haber vermez miydiniz?

Bayram: Verirdim yine. Resmi işlem yaptırırdık da sonucu ne olacak? Çıkmazdı bir şey. Nereden bilinecek kimin yaptığı. Gören de olmaz burada. Köyün tee dışı burası. Kime denk gelecek de görecektir? Şu yaptı desen iftira olur.

Görüşmeci: Etraftan böyle durumlarla karşılaşanlar oluyor mu?

Bayram: Olur bazen böyle şeyler. Yapan bilinmiyorsa, delil yoksa zarar da çok değilse pek uğraşmak istemez insanlar.

Bu ifadeler, “*Duymadım bizim buralarda öyle olaylar. Bizim köyde pek olmaz da başka yerlerde arada oluyormuş, duyuyoruz*” sözcüklerinin sahibi Bayram’a ait. Evet, belki gerçekten de dediği gibi onun yaşadığı yerde olmuyordur “*öyle olaylar*”. Zaten olmayan, onun “*öyle olaylar*” diye nitelendirdiği davranışlardır. Oysa hukuken suç teşkil eden davranışlar olmaktadır. Bayram’ın başına gelen gibi ağaç kesme ya da ifade ettiği gibi mala zarar verme, başkasının arazisini sahiplenme... Aslında ciddi suçlardır bunlar ama Bayram’ın ifadesiyle “*midesi götüren*” azınlığa atfedilmekte ve Bayram ve Bayram gibi düşünen topluluk üyeleri tarafından bu davranışlar meşruiyet tanımlaması içerisine dâhil edilerek etkisizleştirilmektedirler:

“Buralarda olur böyle şeyler. Arazinin yüzde atmış-yetmiş dedenin, nenenin üzerinde... Hep olur böyle şeyler aile içerisinde. Bizim buranın kültüründe var bu. Ondaki kaynaklanıyor. Ciddi bir şey olmaz ama küslük oluşur. Böyle ağaç kesme olur. Mala mülke kendisinin gibi sahip çıkma, davranma olur. Domuzdan bir tüy koparsam kardır misali. Midesi götüren adam yapar.” (Bayram)

Fail ile mağdurun aynı köyden olduğu ancak failin kim olduğuna dair şüpheden öte bir delilin bulunmadığı olaylarda ise fail ile mağdur arasında genellikle bir husumet bulunmaktadır. Bu durumlarda taraflar özellikle mala zarar vermeyi birbirlerine bir mesaj verme yöntemi olarak kullanırlar. Gökhan böyle bir durumdan mustariptir. Eskiden muhtarlık da yapan Gökhan, kendisiyle husumeti olan kişiler tarafından bağının kurutulduğunu ifade etmiştir:

Gökhan: Benim şurada geldiğin yerde bağım vardır. Komutanım kuruttular bağı. Gece ilaç atmışlar. Tam da üzüm böyle kuru olduydu. Gece adam böyle birisi ilaç atmış. Onu da ışık oradan çıkınca aşağı başına kaçmış. O yanı görünmüyor. Orasına da atmış. Orta yerde 25-30 omca kaldı.

Görüşmeci: Olur mu böyle şeyler?

Gökhan: Tabi. Bana kızanlardan birisi. Öyle arada kızgınlık olunca yapıverirler. Zarar vereyim diye şey yapıyorlar. Ben diksem yine yetiştirirdim ama işte yapıyorlar yav!

Burada önemli olan ise bu durumun aralarında husumet olan kişilerin birbirlerine mesaj vermek için sıkça başvurdukları bir yönteme dönüşmesi ve topluluk üyelerinin bunu meşruiyet tanımlaması içerisine dâhil ederek etkisizleştirmesidir. Şu ana kadar yaptıkları çalışmalar sonucunda araştırmacılar da çiftçilerin tarımsal suçların mağdurları olabildikleri gibi failleri de olabildiklerini tespit etmişleridir (Anderson ve McCall, 2005; Smith ve McElwee, 2013). Dolayısıyla bu araştırmanın mağdurları da aslında gelecekteki muhtemel failler, failleri ise gelecekteki muhtemel mağdurlardır. Hüsnü'nün ifadeleri bu durumu doğrular ve tarımsal suçların husumette bir mesaj verme yöntemi olarak nasıl kullanıldığını gösterir:

“İşte bizim bu köy yerlerinde, yerleşim yerlerinde ikinci bir sıkıntı ağaç dikimi. Kardeşim adam getiriyor şu anın dibine ağaç dikiyor. Yani o da yanlış. Taciz ediyor dalı oluverdi mi. İşte benim demirin altında ceviz ağaçları diktim 25-30 tane hobi olarak. Ya adamın dalları yemin ediyorum traktörle sürerken yüzüme vuruyor böyle ya. O gün telefon ettim. Eniştesinin telefon numarası var. E o da bizim köylü. Dedim ki ver telefon numarasını, mesaj olarak at, bir arayım konuşayım dedim. Ben onun numarasını sana veremem diyor. Bir de ters konuşuyor. Yani böyle insanlar bunlar. İyi o zaman dedim, kesin dedim. Kesmezsen şimdi bir de şöyle olay var yani demokraside çare tükenmez. Şimdi sen insanoğlunu sıkıştırırsan ne olur? Adam gider kardeşim senin malına zalına her şeyine zarar verir. Vermez mi? Verir. Sen de olsan verirsin. Yani böyle bir ortama itekliyorlar yani. Kendi elinle adam kendi kuyusunu kazıyor. Ya ileri gelen insanlar bu köyde muziplik yaptıysa adam gidiyor ya bağını kesiyor, ya afyonunu çiziyor, ya ne bileyim bir şeyler ediyor. Bir şekilde adama zarar vermeye çalışıyor yani. Çünkü zaten dikkat edin bu köy yerlerinde yani yerleşim alanlarında çoğu yerler hep aynı olay. Eğer bir adamın malına zarar geliyorsa bil ki o adamın tevellüdü karışıktır. Muhakkak yani birilerinin bir şeyine bir şey yapmıştır. Yoksam hani ben köylü Ahmet Ağayım. Adam gelip de benim neyime zarar versin? Ben gece şuradan dağa bayıra çıkarım, yalnız başıma çıkar dolaşır gelirim. Hiç benim düşmanım yok. Rahatım yani. Yani bunları bilirsin. Mutlaka yapılanlar da oldu geçmişte yani.” (Hüsnü)

Tarımsal suç mağduru olmuş bir çiftçi olarak Hüsnü'nün ifadeleri her an tarımsal suç faili olabileceğinin kanıtı ve tarımsal suçların kırsal günlük yaşantıda husumetli kişiye zarar ve mesaj verme aracı olarak kullanıldığının kanıtıdır. Bir sonraki aşamada fail konumuna gelecek Hüsnü gibi çiftçilerin “*demokraside bir çare*” olarak gördüğü ve tarımsal suçla verdiği mesajı mağdur çiftçiler de bir mesaj olarak almakta ve ellerinde delil yoksa şikâyetçi olmamakta, bazen de olamamaktadırlar:

“Husumetli kişiler arasında olur. Zarar vermek için en çok hayvana zehir atarlar ya da ağacını keserler. İkisi de önemli, para buralarda. Ama bu olayların çoğu da jandarmaya bildirilmeden kalır. Yapanı bilirler az çok da, pek delil olmaz. Uğraşmak istemezler. Bazısı da çekinir.” (Ahmet)

Bu türden suçlara maruz kalmış ya da yakın çevresinde maruz kalanların varlığına tanık olmuş mağdurlar bu suçları meşrulaştırır. Bu suçlar vardır aslında ama mağdur açısından etkisi yoktur. Akın’ın ifadeleri, husumetli kişiler arasında mesaj olarak algılanan bu suçlara dair meşrulaştırma tanımlarının ve uygulamanın kırsal topluluklarda nasıl kurumsallaştığını yansıtmaktadır:

Akın: Kimin yaptığını bilemeyince kalıyor öyle. Muhtarın yüz tane borusunu bıçakla yardılar. Kimin yaptığını bilmiyor. Şikâyetçi olmadı.

Görüşmeci: Neden yapmışlar?

Akın: Kızmıştır muhtara. Kendine bir şey yapamaz, malına zarar verir. Eniştemin dört yıldır ekinini yakıyorlar aynı yerde.

Görüşmeci: Şikâyetçi olmadı mı?

Akın: Yok. Kimden olacak ki? Bilmiyor. Bir o değil ki! Bu sene amcam ceviz fidanı dikti. Belki 150-200 tane. Muhtarlık olayından, fidanları kökleyip götürdüler. O da şikâyetçi olmadı. Kimden olacak?

Görüşmeci: O zaman, aradaki husumetin sonucu mu bunlar?

Akın: Tabi tabi. İşte kendine bir şey yapamaz da, böyle zarar verir. Ağacını keser, ekinini yakar, borusunu yarar. Başka aklına ne gelirse... Ama kanıtlayamazsın, bilemezsin kimin yaptığını. Olaylarda kimin yaptığı bilinmezse de genelde şikâyetçi olunmaz. O şekilde kalır. Gözüyle görmeden bir şey diyemez kimse. Dese, iftira olur. Sen dersin, ben çıkarım. Ondan dolayı bizde gözle görülmeden şikâyet pek olmaz. Ben de dayı görmese nereden bilecektim? Bilsem de, şüphelensem de nasıl bu yapmıştır diyecektim? Ben de şikâyetçi olmazdım. Çünkü kanıtlayamazsan sıkıntı yaşarsın.

Akın’ın ifadelerinde saklı olan ve suçun meşruiyet tanımlaması içerisine dahil edilmesine neden olan temel faktör topluluk yapısıdır. Herkesin birbirini tanıdığı topluluğun hep suçu önleyen tarafına vurgu yapılırken, aynı topluluk yapısının suçun bildirilmesini de önleyebileceği hep gözlerden kaçmıştır. Akın’ın anlattıkları kırsal topluluklarda bazen failin tahmin edilmesinin suçu bildirmenin önünde engel teşkil ettiğini göstermektedir. Failin kim olduğunu bilmelerine rağmen suçu resmen bildirmeyen çiftçilerin önemli bir kısmının sabotaj veya misilleme türündeki bu suçlara maruz kalan çiftçiler olduğunu tespit eden Anderson ve McCall (2005) ile failin kendisinden intikam almasından çekindiği için bazı çiftçilerin suçu resmen bildirmediğini tespit eden Harkness (2017)’in bulguları ile araştırmanın bulguları örtüşmektedir.

Sonuç olarak çiftçiler, suç ve mağduriyet tanımlamaları ile yere ilişkin güvenlik algılarını hukuken ya da resmen belirlenmiş kurallardan daha çok toplulukta gerçekte işleyen kuralların etkisinde oluştururlar. Bu sayede çiftçiler hukuken suç olan pek çok davranışı meşrulaştırma sınırlarının ve meşrulaştırma tanımlarının içerisine dâhil ederek etkisizleştirirler ve yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını sürdürürler. Etkisizleştiremeyeceği bir suç mağduriyeti tecrübesi yaşayanların deneyimlediği sürç ise daha farklıdır ancak ulaşılan sonuç aynıdır.

Çelişen tecrübesinden sonra suçun olmadığı yer gerçekliğini yeniden inşa etme

Meşrulaştırma sınırlarının ve tanımlarının dışında nitelendirdikleri suçlara bizzat maruz kalan ya da yakın çevrelerinde bu suçların meydana geldiğinden haberdar olan çiftçiler, bu duruma belirli şekillerde tepki verirler ve sonrasında tekrardan tedbirsizliği meşrulaştırma yolunu tercih ederler. Bu süreçte çiftçiler sosyal bilgi stokları ve gündelik yaşam gerçeklikleri ile uyuşmayan bir tecrübe yaşarlar. Ancak çiftçinin gündelik yaşamını pragmatik amaçları doğrultusunda, bir başka deyişle sağlıklı bir şekilde idame ettirebilmesini sağlayacak tek asli gerçeklik *suçun olmadığı yer* durumudur. Bu nedenle çiftçi, sosyal bilgi stokunu bir an önce tekrardan suçun olmadığı yer gerçekliğini sağlayacak şekilde onarır ve çiftçinin bilinci “*kısa bir yolculuktan sonra olduğu gibi, asli gerçekliğe geri döner*” (Berger ve Luckmann, 2018: 38).

Çiftçiler öncelikle bir tedbir uygularlar ya da uygulamaları gerektiği düşüncesine kapılırlar. Ancak uyguladıkları tedbirler zamanla onlara külfet getirir ya da çiftçiler uygulamayı düşündükleri tedbirin kendilerine getireceğini tahmin ettikleri külfetten çekinirler. Külfet maddi olabildiği gibi, psikolojik ve işletimsel de olabilmektedir. Bu nedenle çiftçiler uyguladıkları ya da uygulamayı düşündükleri tedbirlerden vazgeçmek isterler ve tedbirsizliklerini meşrulaştırabilecekleri gerekçeler ararlar.

Bu olayların çok nadir görüldüğü ve belli özellikleri olan kişilerin başına geldiği, faillerin genellikle yabancı olduğu, aynı köyden veya yakın civardan olan faillerin ise topluluğun genelinden farklı özellikleri bulunan kişiler olduğu düşünceleri ile suçun sonucunda mağdurun herhangi bir zarar uğramamış olması ya da uğradığı zararın karşılanması ile olayın üzerinden belli bir zaman geçmesine rağmen mağdurun benzer yeni bir olaydan haberdar olmaması bu gerekçeler arasında yer almaktadır. Böylelikle çiftçiler, her ne kadar

suçun olmadığı yer algılarıyla çelişen bir tecrübe yaşamış olsalar da belli bir süre sonra eski durumu tekrardan inşa ederler. Bu sayede tedbirsiz davranışlarını gerekçelendirirler ve sonuç olarak mağduriyet öncesinde tedbir uygulamazlar.

Birbirine eklemlenmiş ve iç içe geçmiş bu süreçte çiftçilerin farklı durumlar karşısındaki anlık algı değişikliklerini ve bu değişikliklerin tavırlarına yansımaları anlamlandırabilmek için örnek tecrübeler bütünsel olarak ele alınmıştır. Öncelikle daha önce bizzat kendisi meşruiyet sınırları dışında yer alan, yani resmi makama bildirdiği bir suça maruz kalanlardan başlanmıştır. Bunlar arasında da ilk sırada daha önce de benzer suça maruz kalan Ahmet yer almaktadır. Sekiz koyunu çalındığı için görüştüğümüz Ahmet, bundan iki buçuk sene önce de üç koyunu çalınmasına rağmen tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını değiştirmemiştir:

Ahmet: Üç yıl önce de üç tane koyunumu çaldılar... Şüphelendiğim biri vardı. Daha önceden de hayvan hırsızlığına adı karışmıştı. Öyle tekin biri de değildir. Etraftan da araştırınca iyice şüphelendim. Muhtarla birlikte bunun evine gittik. Hayvanlardan haberi olup olmadığını sorduk. Kendi ağılını gösterdi, haberim yok dedi. Sonra tam çıkarken, ağılın yanında bir yer gördük. Oraya da bir bakalım dedik. Gizlice bir yer yapılmış. Benim üç koyunu orada gördük. Adam da, ‘tam burayı da gösterecektim size’ dedi. Sözde başkaları getirip koymuş oraya. Sonra da başıboş olarak kendilerinin gelip buraya girdiğini söyledi. Mahkeme süreci yaşandı. Hayvanları teslim ettiler bana. Adam da mahkemede ifadesini değiştirdi. Mahkeme ceza verdi de yaşı fazla olduğundan dolayı yatmadı.

Görüşmeci: Bu olaydan sonra, en son yaşadığınız olaya karşın hiç tedbir almış mıydınız?

Ahmet: İşte o zaman zaten hayvanları bulduk. Üçünü de geri aldım. Çok fazla da böyle şeyler olmaz zaten. Bu adam pisliktir zaten. Kimse de çatmaz buna, çekinir. Öyle kimsenin kendisine bir şey yapmaz da, pislik işte. Hayvanına zehir atar, ağacını keser. Kimse bulaşmak istemez o yüzden.

Ahmet, tedbir uygulaması gerektiği kanısına varmasını sağlayacak algı değişikliğini gerçekleştirebilecek kadar süre geçmeden hayvanlarını bulmuştur. Yani olay sonucunda herhangi bir maddi zarara uğramamıştır. Ayrıca yaşadığı yerde bu tarz olayların nadiren meydana geldiğini, olayın failinin ise topluluğun genelinden farklı ve az bulunan türden bir kişi olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla Ahmet hem olayı hem de faili yaşadığı yerde bir istisna olarak görmektedir. Bu nedenle Ahmet yaşadığı yere dair suçun olmadığı yer algısını ve tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını değiştirmeye gerek duymamıştır.

Bir diğ er  rnek Canan'ın bizzat kendi başına gelen hayvan hırsızlığıdır. Araştırmada kardeşiyle yaşadığı miras anlaşmazlığından kaynaklı mağıduriyeti incelenen Canan'ın bundan      r sene önce bir koyunu çalınmıştır:

Canan: Bir tane koyun alıp götürdüler.      r sene oluyor. Market vardı o zaman. Hayvanlar ağılda dururdu. Market içinden dolayı hayvanlara da pek bakamazdım...

Görüşmeci: Olay öncesinde herhangi bir emniyet tedbiri uyguluyor muydunuz?

Canan: Yok yavrum, alamayız ki! Burada ne tedbiri alacan? Dama koyuyoruz işte hayvanları. Orada duruyorlar. Çok da olmaz yavrum burada öyle olaylar. Herkesin hayvanı damda... Duyarız etraftan işte senede bir-iki defa. Filancanın hayvanını götürmüşler diye. Ne yapacaksın artık. Kismet. O sefer de bize denk gelmiş. Allah'tan bulundu. Yapanlar da beş genç oğlan... Buralardan. Askere gidecekmiş bunlar. Almışlar koyunu, götürmüşler Bozkurt'a. Bundan sonra da yine (hayvan hırsızlığı) olabilir tabi de, nasıl tedbir alacan? Ahır, damı zor yapıyoruz. Hayvanı zar zor alıyoruz. Anca besleyebiliyoruz. Az oluyor zaten. Artık  tesi de Allah'a emanet. Olacak olan da kader, kismet.  are yok ona ama çok da olmuyor.

Canan, koyunlarını tuttuğı yerdeki tedbirsizliğini kabul etmiş ancak maddi durumundan dolayı tedbir uygulamasının mümkün olmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte bu tarz olayların köyde çok az meydana geldiğini, olayın faillerinin köyden gençler olduğunu, koyununun bulunduğunu ve sonrasında da epey zaman geçmesine rağmen bir daha böyle bir olayla karşılaşmadığını, az da olsa bir daha böyle bir olayın meydana gelme ihtimalinin bulunduğunu ancak kime denk geleceğinin kismet işi olduğunu ve şu anda da tedbir almadığını, tedbir almasının çok da mümkün olmadığını, zaten tedbir almasına çok da gerek olmadığını belirtmiştir. Bu sayede Canan, suça maruz kalmadan önce sahip olduğı suçun olmadığı yer algısını suça maruz kaldıktan sonra tekrardan inşa etmiş ve devam ettirdiğı tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını meşrulaştırmıştır.

Ahmet ve Canan maruz kaldıkları hayvan hırsızlıklarının hemen sonrasında hayvanlarını bulmuşlardır. Bu nedenle suçun olmadığı yer algılarında bir değışiklik olmamış ve tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını değıştirmek ihtiyacı hissetmemişlerdir. Hasan ve eşi Hacer ise arka arkaya maruz kaldıkları suçların olumsuz etkisini Ahmet ve Canan kadar çabuk giderememişlerdir.

Hasan ve Hacer maruz kaldıkları suçları öncelikle hep başka şeylere yormuşlardır. Bu genel ve olağan  ift i davranışıdır. Araştırmacılar Avustralyalı çiftçilerin de benzer şekilde maruz kaldıkları suçları ilk seferinde başka şeylere yorduklarını ve genellikle şikayette dahi bulunmadıklarını tespit etmişlerdir (Barclay, 2003; Donnermeyer ve Barclay, 2005).

Ancak maruz kaldıkları olayların ardı arkası kesilmeyince tedbirsiz yaşam alışkanlıklarında değişiklik yaparak ahırlarına kamera sistemi kurdurtmuşlardır:

Hacer: Kameralarımız vardı bizim. Tedbirimiz vardı. Önceden evden izliyorduk malları.

Görüşmeci: Neden kamera yaptırma ihtiyacı duymuştunuz?

Hacer: Önceden yaşanan şeyler vardı.

Görüşmeci: Ne gibi şeylerdi?

Hacer: Yani, işte motor yandıydı bizim. Hayvanlarımız öldü ahırda. Ederli süt güğümlerimiz vardı. Onlar çalındı. İşte hani motor yandı, dedik ki elektrikli alet, olabilir. Hayvanlar öldü, olabilir. Yani bakamamışızdır dedik. Ama güğümler... Onlar bir de pahalı, bakır güğümler. Onlar da çalınca dedik bunda bir iş var.

Hasan ve Hacer sistemi kurdurabilmek için ciddi bir maliyete katlanmak zorunda kalmışlardır. Ancak konu hakkındaki bilgi yetersizlikleri verim almalarını engellemiştir. Sistem arızalanmış ve arızalanan sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak için tekrardan maddi külfetle karşı karşıya kalmışlardır. Bu külfete katlanmak istemedikleri için maruz kaldıkları suçlardan sonra epeyce süre geçmesine rağmen bir daha benzer bir durumla karşılaşmadıkları gerekçesine dayanarak suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa etmiş, tedbirsizliği meşrulaştırmış ve sonuç olarak kurulu sistemlerinin onarımını yaptırmamışlardır:

Hasan: Yani en azından olduktan sonra kimin yaptığını bilelim, kanıt olsun diyeydi. Yedi tane kamera vardı burada. Kabloları başkasının arazisinden geçiyordu.

Hacer: Git gel. Kabloları kopartmışlar.

Hasan: Yani işte tedbir diye yaptırdıydık da yapan adam da öylesine yapmış. Anlamayız ki biz. Ne yaptıysa tamam deriz. Bir iki gelip gitmede koptu gitti kablolar. Sonra uzunca bir süre de bir şey olmayınca yaptırmadık biz de tekrardan.

Hasan: O zaman (2014-2015) 9000 lira kredi çektim ben. 5000 lirasıyla bu kameraları taktırdık.

Hasan ile Hacer'in davranışlarını çiftçilerin suça karşı emniyet tedbiri almaları gerektiğine ne kadar zor kanaat getirmelerine karşın aldıkları tedbirlerden kolayca vazgeçtiklerini göstermektedir. Bu durum doğal çiftçi davranışının tedbir almamak olduğunun kanıtıdır.

Köylerde sıkça karşılaşılan ve mağdurların tedbirsiz davranışlarında değişikliğe neden olan bir diğer suç, çiftçilerin alışveriş esnasında maruz kaldıkları dolandırıcılıklardır. Çiftçiler gerek ürünlerinin satışında gerekse de ihtiyaç duydukları şeylerin alımında pek çok mağduriyet yaşarlar (Bunei ve Barasa, 2017). Çiftçiler alım satımlarını çoğunlukla tarlalarda, bahçelerde yaparlar. Ürünlerini satabilmek için çek veya senet kabul ederler,

hatta söze dahi güvenirler. Çiftçilerin bu durumları, onu suiistimal etmek isteyen kişiler için suç fırsatları yaratmaktadır:

“Alım satımda usulsüzlük oluyor bazen. Bir keresinde badem almaya gelmişler. Bir sefer almışlar, parasını ödemişler, gitmişler. İkinci sefer paramız şey ederse bir daha gelelim demişler. Bir daha gelmişler. Kantarı kendileri getirmişler. Kantar, tabi onların kantar şey çekiyormuş, hafif. Bizimkileri önceden çekmişlermiş. Bir çekiyorlar, 10-15 kilo eksik tartarmış. Hemen orada ağırdır şu bu derken kantarın üstüne biri mahsustan basmış, kırmış. Sonra başka kantarda çekelim deyince bunlar kabul etmemiş. Anlaşmazlık çıkınca demişler öteki götürdüklerinizi de getirin, çekelim demişler. O da olmamış. İşte böyle hani demek ki ötekileri de, götürdüklerini de az tartmışlar. Mesela bir lira fark veriyor, iki lira fark veriyor ama o farkı onlar fazlasıyla çıkartıyorlar. Ama bu sefer anlayıp kantarı kırmışlar. O zaman karakol falan gelmiş. Ben de Denizli'deydim. Baya uğraşmışlar bütün gün.” (Gökhan)

Bu mağduriyetler sonrasında çiftçiler alış veriş esnasında daha dikkatli davranmakta ve bazı tedbirler uygulamaktadırlar. Özellikle daha önceki alış verişlerde usulsüzlük yaptığını tespit ettikleri ya da şüphelendikleri kişilerle tekrar alış veriş yapmaktan kaçınmaktadırlar. Civar köyleri, “*güvenilmez*” olarak nitelendirdikleri bu kişilerden haberdar etmektedirler. Alış verişte nakit para kullanmayı tercih etmektedirler. Bunlar farklı ülkelerdeki çiftçilerin de benzerlerini uyguladıkları yöntemlerdir (Holmes ve Jones, 2017). Ancak çiftçiler bu tercihleri nedeniyle satış yapmakta zorlanmaktadırlar ve zamanla tekrardan çek, senet veya sözleşme alım satım yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bu sefer de alış veriş yapacakları kişilerin daha önceden köyde ya da civarda alış veriş yapmış ve sorun çıkartmamış referanslı kişilerden olmasına gayret göstermektedirler. Ne var ki bu özeni uzun süre devam ettirememekte, zamanla suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa etmekte ve eski tedbirsizliklerine dönmektedirler:

“Sıkıntı oluyor yani. Şimdi komutanım ben bu evin altında şey sattım, haşhaş sattım adamlara. Çektik (tarttık), içeride çektik. Köşedeydi şurada. Dışarı çıkarayım dedim. Yok, şurada hemen duvarın dibinde biz çıkarırız dediler. Tabi çektik, dışarı çıktık. Onlar tabi taşıyorlar. Şöyle bir anason çuvalı aldım geldiydim. Baya, 50 kilo kadar. 400 lira veriydim. Onu da atmışlar komutanım buradan, içeriden. Ertesi gün bizim hanım geldi baktı, yahu bizim anason çuvalı yok. Gittim, biz onları sattık dediler. Biz atmadık öyle bir şey dediler. Mesela işte o anason bir dünya paraydı. Kendim satın aldım geldim Belevi (Çal'ın köyü-19 km.)'nden. Onu da atmışlar. E nereden bileyim ki ben! Bunu yapanlar Dağal (Baklan'ın köyü 20 km.)'dan. Dışarıdan geliyor. Bir daha da yalnız onlara asla bir şey vermedim. Geldiler mi de buradan şey yaptım yani. Onlar aldı yani. Başkası almadı. Benim evin altından başka kim alacak? Alıp götürdüler. Ama oluyor yani. Ne yapacaksın? Başka türlü de satamıyorsun. Mecbur

belli bir süreden sonra yine eskiye dönüyoruz. Fırsatını bulunca da böyleler yapıyor.”
(Gökhan)

Genellikle herkesin birbirini tanınması (Freudenburg, 1986) ve bunun sonucunda bir kişinin başına gelen olaydan herkesin ayrıntısıyla haberdar olması (Holmes ve Jones, 2017) kırsal toplulukların en fazla vurgulanan özellikleri arasında yer almaktadır. Bu özellik sayesinde köyde yaşayan herkes diğerlerinin maruz kaldığı tarımsal suçtan haberdar olur. Yakın çevresindeki kişinin yaşadığı mağduriyetten haberdar olanlar kendi durumlarını mağdurunkiyle kıyaslar ve ona göre hareket eder. Aynı mağduriyetten haberdar olmalarına rağmen toplumsal geçmişlerindeki, tecrübelerindeki ve o anki mevcut durumlarındaki farklılıklar nedeniyle herkes bu durumu kendine göre algılar ve ona göre davranır. Hasan ile eşi Hacer’in başına gelen hayvan hırsızlığından haberdar olan ve kendileri de hayvancılık yapan Hacer’in kardeşi Akın, Hasan ve Hacer’in komşuları İlhan ile eşi İpek, Davut ve Kamil’in olaydan haberdar olduktan sonra yaşadıkları süreç bunun bir örneğidir.

Zor şartlar altında hayvancılık yapan Akın, eniştesinin büyükbaş hayvanının çalınmasından oldukça etkilenmiştir. Bu olaydan sonra sanki kendisinin de her an benzer bir olaya maruz kalabileceği düşüncesine kapılmış ve belli seviyede emniyet tedbiri uygulamaya başlamıştır:

Görüşmeci: Daha önce senin veya etrafındakilerin yaşadığı olay var mı?

Akın: Kendim hiç yaşamadım ama eniştem yaşadı. Malını almışlar. Ta Dinar’da çıktı. O olaydan sonra biz bir hafta, on gün uyku uyuyamadık. Köpeğin sesini duyduk mu tüfeği alıp çıktık. Ruhsatsız da olsa herkeste vardır buralarda. Dolu gezdik o ara. Yani onunki gibi bir şey bana olsa, görsem vururum. Benle birlikte suyunu mu vermiş? Yem mi vermiş? Ben onu (buzağıyı) üç dört aylık olana kadar biberonla besliyorum bebek gibi.

Ancak görüşme anında, köylerde hemen hemen her evde bulunan av tüfeğiyle aldığı bu tedbiri artık uygulamadığını, sadece köylerde gelenekselleşmiş bir diğer emniyet tedbiri olan köpeğin bulunduğunu ifade etmiştir:

Görüşmeci: Peki, şu anda uyguladığın herhangi bir tedbir var mı?

Akın: Yok. İşte sadece köpek var.

Aslında Akın, başta kamera olmak üzere bazı tedbirlerin alınabileceğinin ve bunların fayda sağlayabileceğinin farkındadır. Ancak bunları kurdurmanın ve kırdaki işletmenin getireceği maddi külfetten kaçınmaktadır. Akın, maddi külfet getirmeyen birkaç tedbiri hırsızlıktan

haberdar olduktan sonra uygulamıştır ve bunun aslında fayda getirmeyeceğini bilmektedir. Buna karşın, yaşadığı yerde bu tür olayların nadiren meydana geldiğini, onun da eniştesine denk geldiğini ifade ederek suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa etmiş ve devam ettirdiği tedbirsizliğini gerekçelendirmiştir:

Görüşmeci: Tedbir uygulanamaz mı?

Akın: Uygulanır tabi. Dört tane kameraya bakar aslında. Takarsın, sen olmayınca bile kaydını yapar. Ne olup ne bitiyor bilirsin. Sonra açarım bakarım, ne olmuş diye. Ama yapmıyoruz.

Görüşmeci: Neden?

Akın: (Biraz düşünerek) Neden? Biraz maddiyat, biraz da umursamazlık... Hani derler ya, Türk'ün aklına ya sığarken ya kaçarken... Bizimki de mal çalındıktan sonra gelir. Uzun zamandır da olmuyordu. Bir o işte.

Hacer'in kardeşi Akın olaydan bu şekilde etkilenmiş, farklı toplumsal geçmişe sahip üç komşu ise daha farklı süreçler yaşamıştır. Bunlardan ilki, Hasan ile Hacer'e komşu olan ahırında otuz kadar büyükbaş hayvanı bulunan Davut'tur.

Davut ailesiyle birlikte İnceler'de ikamet etmektedir. Cumalı'daki hayvanların başında ise eşinin babaannesi durmaktadır. Etraftaki bir takım söylentilere göre aslında hırsızlar Hasan ile Hacer'in değil, daha fazla sayıda hayvanı bulunan Davut'un ahırını hedeflemişler ancak Davut'un ahırını nispeten korunaklı görünce Hasan ile Hacer'in ahırına yönelmişlerdir. Bundan dolayı Davut kendi ahırının korunaklı olduğunu düşüncesini kuvvetlendirmiştir:

Davut: Tedbirimiz var tabi. Daha önce bir hırsızlık vakası olacak olmuştı orada. Bize olacaktı da karşı tarafa oldu. Benim her yer kilitli şeyli olunca karşı ki taraftan danasını almışlar adamın (Hasan'ın). Benim her yer kapalı, onun orası açık.

Görüşmeci: Yani fiziki tedbir, kamera, alarm gibi bir şey?

Davut: Yok kamera falan öyle bir şey yaptıramadık imkânlar doğrultusunda.

Görüşmeci: Peki kim var orada?

Davut: Hanımın nenesi var orada, babaannesi. O sürekli orada. Bekçi gibi bir şey yani... Kendi evi orada... Onun yanında hayvanlar.

Ancak bu olaydan sonra Davut her an kendi başına da benzer bir olayın gelebileceğine kanaat getirmiştir. Hayvanların başında yalnız duran babaannenin tedirginliği de buna eklenince Davut ilave tedbir uygulaması gerektiği kanısına varmış ve bir av tüfeği temin ederek ahıra koymuştur:

Görüşmeci: Onun (komşun Hasan'ın) yaşamış olduğu olay sizin oradaki durumunuzla alakalı bir tedirginlik yarattı mı? Bir değişikliğe gittiniz mi tedbir olarak?

Davut: Tabi başımıza gelebilir diye korktuk. İlk olarak silah getirdim ben oraya. Şey vardı, tüfek. Bulduk bir yerden, ruhsatlı. Onu oraya koyduk.

Davut aslında esas faydayı sağlayabileceğini düşündüğü alarm sistemini maddi durumunun elvermemesi nedeniyle kurduramazken, av tüfeği tedbiri ile birlikte Davut ve babaanne, hırsızların gerçekten de kendi ahırlarını hedeflediği ve her an gelebilecekleri hissini yaşamaya başlamışlardır. Bu hissiyat belli bir süreden sonra psikolojik külfete neden olmuştur ve Davut ile babaanne bundan kurtulmak istemiştir. Bu nedenle Davut, her ne kadar benzer bir olaya maruz kalma ihtimali mevcut olsa da ahırın mevcut durumunun gerekli korumayı sağlar nitelikte olduğuna kanaat getirmiş ve tüfeği geri vermiştir. Böylece suçun olmadığı yer gerçekliğini yeniden inşa etmiş ve mağduriyet öncesi tedbirsizliğe dönüşünü gerekçelendirmiştir:

Davut: Baktım gelen giden şey olmadı, sonra onu (av tüfeğini) geri teslim ettim ben de. Hayvancılıkla ilgili de alarm yapılabilir. Kameradan ziyade alarm olması gerekir. Yani en ufak bir kapıda bir hareket olduğunda benim haberim olduğunda, demir kapıyı adam ellerse ya da ahırın kapısını ellerse alarm çalsın. Ama ekonomik olarak şu an gücümüz yok. Öyle bir şeye para ayıramıyoruz.

Görüşmeci: Peki, Hasan'ın olayından sonra uyguladığınız tedbiri neden artık uygulamıyorsunuz?

Davut: Belli bir şeyden sonra demek ki olmayacak diye şey yapıyoruz. Başımıza gelmesini bekliyoruz. Ya da öyle bir şeyliğimiz var, açıkçası hatamız var bizim de bu konuyla ilgili.

Her ne kadar alarm sistemi kurdurabilecek kadar maddi imkânı olmasa da maddi durumu Hasan'a göre daha iyi olan Davut korunaklı bir ahır yaptırmıştır (Fotoğraf 4.9. ve Fotoğraf 4.10). Bu durumda Davut'un Cumalı köyünden olmamasının ve fazla sayıda hayvanının bulunmasının da etkisi vardır. İncelerli olan Davut, başka köyde bulunan ve fazla sayıda hayvanı barındıran ahırını Hasan'ınki kadar korunaksız tutmak istememiştir. Ancak bu korunaklılık seviyesi, otuzdan fazla büyükbaş hayvanın başında yaşlı bir kadını tek başına bırakabilecek seviyededir. Bu durum tarımsal suç mağdurlarının zihinlerindeki suçun olmadığı yer algısının bir göstergesidir ve tarımsal suç mağdurları yakın tehlikeden bir süre sonra bu algıyı tekrardan inşa etme ihtiyacını hissetmektedirler.

Fotoğraf 4.9. Hasan ile Hacer'e ait açık ahır

Fotoğraf 4.10. Davut'a ait kapalı ahır

Diğer iki komşunun evleri ve ahırları karşılıklıdır. Aynı zamanda iyi arkadaş olan bu kişilerden İlhan doğma büyüme Cumalı'dandır ve eşi İpek'le birlikte aynı köyde yaşamaktadır. Kamil'in ise ailesi Cumalı'dandır ancak Denizli'de ikamet etmektedirler. Kamil, Denizli'de doğup büyümüş ve yaklaşık iki yıl önce Cumalı'ya yerleşerek hayvanlarının başında durmaya başlamıştır. Kamil'in ekonomik durumu İlhan'inkinden daha iyidir. Aynı yerde ikamet eden iki arkadaş arasındaki bu farklılıklar, Hasan'ın başına gelen olaydan sonraki algılarının ve davranışlarının farklılaşmasına neden olmuştur.

Hasan'inkine benzer şekilde açık ahıra sahip olan İlhan ve eşi İpek, Cihat'ın başına gelen olayı “*büyük cesaret*” olarak nitelendirmişlerdir.

Görüşmeci: Buraların emniyeti nasıldır? Suç olur mu? Mesela hırsızlık?

İlhan: Olur olur. Koyun çalarlar, inek çalarlar...

İpek: Ne zamandı o Hasan'ın ineğinin çalındığı gün? Adamın ahırından götürmüşler ya! Büyük cesaret!

Bu nitelendirmelerinin nedeni, hırsızların hayvanı dışarıdayken değil de, ahırdan çıkartarak çalmaları ve çaldıkları hayvanın büyükbaş olmasıdır. Çünkü tıpkı Hasan gibi onlar da arazideki koyunlardan arada sırada birkaç tane çalınmasını çok da yadırganacak bir durum olarak görmemektedirler. İlhan ve eşi İpek bu olaydan çok etkilendiklerini ve olaydan sonra tedbir uyguladıklarını söylediler. Ancak olaydan önce de uyguladıkları bu tedbirler fiziksel emniyeti gözeten ve maddi yatırıma ihtiyaç duyulan tedbirler değildir. Tedbir olarak bahsettikleri uygulamalar kırsal topluluklarda en fazla ön plana çıkan komşunun malına göz kulak olma, gözetme ile av tüfeği ve köpek bulundurmadır (Fotoğraf 4.11).

Fotoğraf 4.11. İlhan ve eşi İpek'e ait açık ahır ve emniyet maksadıyla bulundurdıkları köpekleri

Görüşmeci: Peki uyguladığınız herhangi bir tedbir var mı hayvanların çalınmasına karşın?

İlhan: Tabi canım güzel şey ediyoruz. Bizim burada pek şey etmez. Karşı komşu var. Burada mal çalamazlar, yani bizim burada çalamazlar.

Görüşmeci: Neden?

İlhan: Buradan niye çalamazlar? Çünkü oralar tarlalar olduğundan yol dibi değil. Yol dibi olsa, yani Hasan'ın gibi olsa o zaman yaparlar. Işık yandımı zaten hırsız gelemmez. Şimdi ben buradan gece ışığı yaktımmı zaten dışarılara vuruyor. Aydınlık oluyor. Bir tıkırtı oldumu hemen buradan terastan bakıyorum ben.

İpek: Bizim köpekler gene havlarlar gece. Komşunun da çok av köpeği... Onlar havladımı bil ki ya tilki girmiştir ya sansar. Komşu hemen yakar lambayı. Çıkar dışarı bir araştırrır, gezer, bakar. Kim olduğunu bizden evvel hemen o bulur.

İlhan: Gecenin karşısında bir de tüfek atar.

İpek: (Gülerek) Bir de tüfek atar.

İlhan: Ne oldu? "Tilkiye attım".

İpek: Yani hırsız korkup gelemmez.

Komşuluk ilişkileri, kırdaki suçun olmadığını savunanların savlarını gerekçelendirirken en fazla atıf yaptıkları husustur (Türkdoğan, 2016: 82-83). Av tüfeği ve köpek ise kırdaki yaşayanlar için bir emniyet tedbirinden ziyade kültürlerinin bir parçasıdır. İlhan ve eşi İpek bu uygulamaların hırsızları bertaraf etmek için yeterli düzeyde olduğuna kanaat getirmişlerdir. Ayrıca kendi evlerinin ve ahırlarının bulunduğu konum itibarıyla korunaklı olduğunu, benzer olayların ise nadiren meydana geldiğini ve köy dışından kişiler tarafından yapıldığını düşünmektedirler. Bu sayede komşularının başına gelen olaya rağmen İlhan ve eşi İpek, tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını gerekçelendirmiş ve yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını sürdürebilmişlerdir:

Aynı olaydan haberdar olan Kamil ise ahırına kamera sistemi kurdurmuştur (Fotoğraf 4.12). Sadece güvenlik maksatlı olmayıp aynı zamanda buzağılayacak ineklerin takibi için de kullandığı sistem Kamil'e önemli kolaylıklar sağlamaktadır:

"Kamera, abi bir sene oluyor takalı. Hani daha önce aşağıda bir hırsızlık olduğu için, hani biz de hani hayvanlarımız arka tarafta olduğu için düşündük yani. O adamın (komşum Hasan'ın) büyük danasını çalmışlar. Yani herkes, konuşuldu burada yani. (Evin arka tarafını göstererek) Bizim de bu tarafta olduğu için, bizim de yani buzağıları falan hani çalarlar diye yani en azından kamerayla korkutma amaçlı, kamera var diye gelmez diye, yapmaz diye düşündük. Ya da yaparsa da hani kayıtlı ya kamera, oradan izleriz diye şey yaptık abi ya. Hem gelen gideni görüyoruz açtığımız zaman içeride yani. Bir de niçin yaptık? Hayvan misal, kış oluyor değil mi? Örneğin hayvan doğuracak mesela. O hayvanı on-on beş dakikada bir takip etmen gerekiyor. Ama hayvanı biz içeri kapattık, o kapağın orası var ya, orayı kapatıyoruz. Zincirlerini koyduğumuz her kapıyı da kapattık, kamera deliklerden hayvanı gösteriyor. Hani iki de bir oraya gitmemek için, daha kolay olması için. Hani onu da düşünerekten taktık.." (Kamil)

Fotoğraf 4.12. Kamil'in güvenlik kamera sistemli ahır

Kamil, komşusu Hasan'ın başına gelen olaydan dolayı kamera sistemi kurdurmuştur. Burada ilginç olan husus köyde herkes tarafından konuşulan bu olaydan sonra sadece Kamil'in bu seviyede bir tedbir alması ve tedbirini sürdürmesidir. Kamil yeterli maddi olanağa sahip olduğu ve iki yıl önce yerleştiği ancak sık sık ayrıldığı köye henüz yeterli aidiyet duygusu beslemediği için olaydan sonra böyle bir tedbir uygulamıştır. Buradan anlaşılmaktadır ki köyde yaşayanların tarımsal suçlara karşı emniyet tedbiri uygulamalarında ya da uygulamamalarında maddi olanakları ile birlikte kendilerini yaşadıkları köye ait hissetme seviyeleri de etkili olmaktadır.

Özellikle köyde çok nadiren meydana geldiği belirtilen hırsızlık türündeki suçların faillerin köy dışından yabancı kişiler olduğu düşüncesi, çiftçilerin yaşadıkları yere dair değişen suçun olmadığı yer algılarını tekrar inşa da dayanak noktası yaptıkları bir diğer husustur. Kırsal topluluklarda yaşayanların özellikle hırsızlıklardan yabancıları sorumlu tutması kültürler farklılaşsa da değişmeyen bir olgudur (Anderson ve McCall, 2005; Barclay ve Donnermeyer, 2002; Bunei ve Barasa, 2017; Chiwona-Karlton ve diğerleri, 2017; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017). Bu çalışmaya katılanlar da bu tür suçları

genellikle yabancıların işlediklerini ve bazı belli topluluklardan geldiklerini düşünmektedirler. Bozkurt’a komşu Honaz ilçesinin Kocabaş Mahallesi çiftçiler tarafından bu özelliği ile bilinmektedir. Büyükşehir Kanunu öncesinde kasaba statüsünde olan Kocabaş’ta 1970’li yıllarda Isparta ve Afyon dolaylarından gelen aileler yaşamaktadır. Çevrelerindeki topluluklar Kocabaşlıları “çingene” olarak isimlendirmekte ve hırsızlıkla özdeşleştirmektedirler (Kolukırık ve Yıldırım, 2009). Ender’in köylerinde meydana gelen hırsızlık olaylarını Kocabaşlılarla ilişkilendirmesi de bunun bir örneğidir:

Ender: Hani öyle kolay kolay buralarda hırsızlık falan hiçbir şey olmuyordu yani. Burada şey vardı, kahvehanenin altında, park yapıyordu oraya, demirler çalındı galiba orada bir tek sadece. Bir de o arpa hırsızlığı vardı. Başka duymadım öyle. Zaten hani onu (arpa hırsızlığını) yapan da bu köyden değil. Onlar da Kocabaşlıymış, sonra bulunmuş galiba. Bizim buraya hani hurdacı kılığında falan geliyorlar da, herkes şüphelenir yani onlardan. Kimse muhatap olmak istemiyor hani evine falan kimse sokmuyor zaten onları.

Görüşmeci: Ne yapıyorlar?

Ender: Hurdacı kılığında geliyor ama denk getirdimi yani hani mesela bizim şurada falan demirler vardı. Hani gece yol kenarında falan bir şey olsun, mutlaka kaldırırlar yani. Bir de cuma günleri köyde kimse olmuyor, herkes Bozkurt’a pazara gidiyor. Köy bomboş yani... Özellikle cuma günü... Saat on-on bir olsun mesela biz giderken hep görüyoruz onlar geliyor. Yani köyde kimse yok ama.

Bu yöntemle köylüler bir *öteki* inşa ederler ve köylerinde meydana gelen hırsızlıklardan onları sorumlu tutarlar. Hurdacı, seyyar satıcı veya dilenci... Topluluk dışından gelen bu yabancılar, topluluk üyeleri için potansiyel birer hırsızdır. Holmes ve Jones (2017)’un da tespit gibi bu kişilerin köylere girişi yasaktır ve köyde farkedildikleri anda derhal sınırların ötesine çıkartılmalıdırlar. Köylerin girişlerinde bulunan tabelalar da bunun göstergesidir (Fotoğraf 4.13 ve Fotoğraf 4.14).

Fotoğraf 4.13. Çambaşı Köyü girişi

Fotoğraf 4.14. İnceler’e herkes hoş gelmiştir; hurdacı, dilenci ve seyyar satıcı olmadıktan sonra

Çiftçiler, failinin köyden olduğunu bildikleri hırsızlıkları ise hafifletirirler ve suçtan saymazlar. Bu tutumları, içinde yaşadıkları topluluğu koruma isteklerinin yansımasıdır. Çiftçiler bu sayede kendi toplulukları ile suçu bir araya getirmezler, meydana gelen suçtan sonra suçun olmadığı yer algılarını tekrar inşa ederler ve kendi tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını gerekçelendirirler. Emre’nin daha önce çalınan köpeğinin köyden biri tarafından çalındığını bilmesine rağmen, farklı yerlerde olan olayları ciddi kendi köyünden kişilerin yaptıklarını ise “*ufak hırsızlık*” olarak nitelendirmesi bu durumun bir örneğidir:

“Mesela geçen de şurada, bir çoban vardı Yeşilova tarafında. Çobanın hem ekmeğini, çayını içiyorlar hırsızlar, aklımda kalan o, hem de arkasından silahla vurup keçilerini çalıyorlar. Çambaşı’nda yakalandılar. Onu biliyorum. Hırsızların biri de Çambaşılı. Yakalandı onlar. Bildiğim bu. Kaynaşık olan yer burada, çevrede, Çambaşı vardır, İnceler... Malum, onlar biraz kaynaşıktır. Bizim oradan, Kuyucak tarafından olamaz, mümkün değil. Var hani öyle bir iki şüphelendiğim, hani köpeğimi çalan diyeyim gari. Onlar da ufak hırsızlık, sayılmaz yani.” (Emre)

Çiftçiler hırsızların çoğunun belli yabancılar olduğunu düşünseler de az da olsa köy içerisinden de bu suçları işleyen kişilerin çıktığını bilirler. Onlara göre her ne kadar köyden olsalar da bu kişiler de topluluğun genelinden farklı özelliklere sahip belli kişilerdir:

“Ya önceden (suç) oluyordu Murat Bey. Yani geçmiş yıllarda. Tevellüdü karanlık olan o insanlar şimdi hep öbür dünyalık oldu yani. Tevellüdü çok karıştıktı onların. Biz çocukluğumuzda hani bilirdik. O insanlar ölünce birer birer, hep kesildi..” (Hüsnü)

“*Tevellüdü belli*” olarak nitelendirdiği bu zararlı kişiler Hüsnü’ye göre topluluk içerisinde azınlıktadırlar ve artık bulunmamaktadırlar. Kenya’daki çalışmalarında Bunei ve diğerleri,

(2013), Galler'deki çalışmalarında ise Holmes ve Jones (2017) benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Sonuç olarak Hüsnü'nün duruma dair düşüncesi ve yorumu yaşadığı yere dair suçun olmadığı yer algısını sürdürmesini sağlamaktadır.

Çiftçiler, her ne kadar hırsızlar dışarıdan deseler de, yabancı birinin köy içerisinden hırsızlık yapabilmesi için köyden birilerinin ona haber vermesi ya da yer göstermesi gerektiğini düşünürler. Çiftçilere göre bunlar da köyün genelinden farklı ve az sayıdaki kişilerdir. Bununla birlikte benzer durum farklı kırsal kültürlerde de yaygındır (Bunei ve Barasa, 2017; Harkness, 2017). Gökhan ile Fatih yıllar önce meydana gelen köy içinden hayvan hırsızlıklarında “*ellek*” olarak isimlendirdikleri bu kişilerin yardımlarının olduğunu düşünmektedirler. “*O işe yatkın*” kişilerin artık hayatta olmadığını ifade eden Gökhan ile Fatih, genellikle yaşlıların yaşadığı köylerinde emniyet ve asayişe ilişkin kaygı duymalarını gerektirecek bir durum kalmadığına kanaat getirmişlerdir:

Fatih: Bizim misal tecrübeye vardığımız, hani bizim köyümüzde böyle o işe yatkın insanlar olursa o zaman hırsızlık oluyor komutanım. Köyünde bir ellek olmadımı, köy şeyinde öyle deriz ya ellek, hani köy şeyinde ellek olursa o zaman hırsızlık oluyor. Ama köyde o tarz bir insan olmadımı zaten benim hayvanımı gelip göremiyor, kapımın neresinden açıldığını bilemiyor. Bilhassa o çok mühim oluyor. Konu komşudan bilgi giderse çalıntı oluyor. E şükürler olsun bizimkiler de yetmiş-seksen yaşında. Herkes yaşlı. Öyle bir taraklarda bezi yok.

Gökhan: Evveliydi komutanım. Bozkurt'tan iki kuzu aldı Mehmet Ali öğretmen gil. Cuma günü. Arabada ben getirdim, evine adam götürdü. Bir hafta mı geçti, kuzular hiç çıkmadı ki evden adamın! İki hafta mı geçti. Onun kuzular, Eşref'in kuzuları mı ne, bir de Samet dayıninkiler... Kurbanlıklar çalındı. Baya çok oldu. 20 sene, 25 sene falan. Komutanım ben arabamla getirdim, adam götürdü. Bir yaşlı kadın, iki kurbanlık... Onun evini kim biliyor? Kattığı yeri kim biliyor? Bunu nasıl çaldılar? Üç kişinin hayvanını çaldılar o zaman. Yani ben hayret ettim. Ben gitsem, o adamın ne kapısını bilebilirim, ne şeyini bilirim. Ama o dul kadının kurbanlığını çaldılar. İki kişinin daha çaldılar. Yani deminden ki Fatih'in dediği gibi köyde bir ellek var ki, o biliyor. Onlar da öldü gayri herhalde, yaşlılar kaldı. Ondan bu tarafa bak bir daha olmadı.

Bu sayede Fatih ile Gökhan her ne kadar köylerinde meydana gelen hırsızlıklarda mutlaka köyden birilerinin dahlinin olması gerektiğine dair mantıki çıkarımı yapıp köylerinde suçun olmadığına dair algılarını zedeleseler de bu olayların zamanlarını geçmişin derinliklerine götürüler ve zihinlerindeki suçsuz yer algısını onarırlar.

Sonuç olarak çiftçiler, etkisizleştirebildikleri suçları etkisizleştirirler, etkisizleştiremedikleri suçlardan sonra suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrardan inşa

ederler ve yaşadıkları yere ilişkin suçun olmadığı yer algılarını sürdürürler. Bu algıları sonucunda herhangi bir emniyet tedbiri almaları gerekmediğini düşünürler ve yaşadıkları toplulukta normalleşen ve zamanla bir alışkanlıktan bir kültüre dönüşen tedbirsizlik kültürünü benimserler. Bu aşamayla birlikte ani ve anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduru çiftçileri mağduriyet öncesinde herhangi bir emniyet tedbiri almamaya götüren süreç açıklanmıştır. Suç öncesine dair üçüncü aşamada sadece anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurlarının tecrübe ettiği faille anlaşmazlık yaşama durumu, mağduriyet öncesi sürecin dördüncü aşamasında ise çiftçilerin herhangi bir emniyet tedbiri almamaları durumu anlatılacaktır.

4.1.1.3. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurunun faille anlaşmazlık yaşaması

Bu araştırmada incelenen tarımsal suç mağduriyetlerinin on tanesinde, çiftçilerin şikâyet ettiği olaylar mağduriyet öncesinde faille yaşadıkları anlaşmazlığa dayanmaktadır (Çizelge 4.1). Olaylar anlaşmazlıklardan bağımsız şekilde incelendiğinde, bu olayların meşrulaştırma sınırları ve tanımı içerisinde yer aldığı için çiftçilerin şikâyet etmediği olaylara göre daha hafif ya da bu olaylara benzer olaylar oldukları görülmektedir. Bu özellik, ADTSM sürecinin tam manasıyla anlaşılabilmesi için öncelikle anlaşmazlığın altında yatan esas nedenlerin anlaşılması gerektiğini göstermektedir ki, araştırmacıya göre de anlaşmazlıklar kaynağını kırsal toplulukların kültürel yapılarından almaktadır.

ADTSM çiftçiler açısından anlaşmazlık süreci, (1) *faille arasında anlaşmazlık oluşturacak durumdan haberdar olmaları* ile başlar. Çiftçi, anlaşmazlığa neden olan olayı fail ile bizzat kendisi yaşayabilir ya da geçmişte meydana gelmiş ve faille arasında anlaşmazlığa neden olabilecek olayı sonradan öğrenebilir. Çiftçi bu andan itibaren (2) *anlaşmazlık kaynaklı birtakım olumsuz etkilere maruz kalmaya* başlar. Geçen süre içerisinde (3) *anlaşmazlığın çözülmemesi* nedeniyle olumsuz etkilere maruz kalmaya devam eder. Çiftçi belli bir süreden sonra, maruz kaldığı olumsuz etkiler nedeniyle (4) *anlaşmazlık yaşadığı kişiyi kendisi için zararlı kişi olarak tanımlar*. Bu andan itibaren mağdur ile fail birbirlerine zarar verecek, (5) *kendilerini ise mağdur kılacak durumları kollamaya* başlarlar.

Çizelge 4.1. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurları

S.Nu.	Mağdur	Fail	Resmi Kayıttaki Suç Türü	Şikâyet edilen olay	Anlaşmazlığın Konusu
1	Faruk	Komşusu	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisinin izinsiz olarak ekilmesi	Arazi anlaşmazlığı
2	Hüsnü	Komşusu	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisine izinsiz müstemilat yapılması ve meyve ağacı dikilmesi	Arazi anlaşmazlığı
3	Bayram	Ağabeyi	Kişilere ait mala zarar verme	25 adet servi ağacının kesilmesi	Miras anlaşmazlığı
4	Canan	Ağabeyi	Hakkı olmayan yere tecavüz	İzinsiz olarak arazisine tarım aleti koyulması	Miras anlaşmazlığı
5	Durmuş	Kayınbiraderi	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisinin izinsiz olarak sürülmesi	Miras anlaşmazlığı
6	Emre	Dayısı	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisine izinsiz olarak haşhaş ekilmesi	Miras anlaşmazlığı
7	İlhan ile Eşi İpek	Komşusu	Kişilere ait mala zarar verme	Başboş hayvanın bahçeye girerek zarar vermesi	Komşu geçimsizliği
8	Kamil	Komşusu	Evden hırsızlık	Hayvanların bağlı olduğu zincirin alınması	Komşu geçimsizliği
9	Akın	Komşusu	Bağ, bahçe ve tarladan hırsızlık	7 adet sulama borusunun alınması	Komşu geçimsizliği
10	Gökhan	Yabancı çoban	Hakkı olmayan yere tecavüz	Arazisinde izinsiz hayvan otlatılması	Topluluğun yabancidan korunması

Anlaşmazlığa neden olan olaydan haberdar olma

İncelenen on anlaşmazlığa dayalı mağduriyetin dördü *miras anlaşmazlığına*, ikisi *arazi anlaşmazlığına*, üçü *komşu geçimsizliğine*, biri *topluluğun yabancidan korunmasına* dayanmaktadır. Bu olaylarda çiftçilerin resmi makama şikâyetle bulunmalarının esas nedeni faille aralarındaki anlaşmazlıktır ve bu anlaşmazlıklarının sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik temelleri bulunmaktadır.

Arazi anlaşmazlıkları tarımsal suça neden olan kırsal toplumsal süreçlerdendir. Toprak, kırsal topluluklardaki en yaygın ekonomik faaliyet olan tarımın temel üretim aracıdır. Küreselleşmeyle birlikte kırdaki yeni üretim araçlarının ortaya çıkmasına ve dışarıdan elde edilen sermayenin kıra aktarılabilmesi daha olanaklı hale gelmesine rağmen toprak halen daha kırdaki en önemli geçim kaynağıdır. Bu nedenle kırdaki yaşayan insanlar eskiden beri toprağa sahip olmaya çalışır, bu uğurda birbirleriyle mücadele eder ve anlaşmazlıklar yaşarlar (Cotula, Toulmin, ve Quan, 2006: 38). Geçmişte savaşımlara kadar varabilen sonuçlar doğuran toprak üzerindeki mücadelenin günümüzdeki adı arazi anlaşmazlığıdır.

Arazi anlaşmazlıklarının kökeninde köylülerin fiilen kullandıkları toprakların sınırları ile resmi kayıtlardaki sınırların birbiriyle uyuşmaması, bundan dolayı aynı yer üzerinde birden fazla kişinin hak iddia etmesi bulunmaktadır. Araştırma sonucunda buna neden olan üç husus tespit edilmiştir.

Bunlardan ilki toprakların tapu kadastro ölçümleri yapılırken dönemin nüfuz sahibi kişilerinin neden oldukları yanlış ölçümlerdir. Diğer köylüler, nüfuz sahibi olan bu kişilerden çekindikleri için onların yaptıkları haksızlığa karşı zamanında ses çıkartamamışlardır. Bu kişiler ölçüm yapan memurları baskı altına almış ve yönlendirmişlerdir. Böylece başkalarının topraklarını resmi kayıta kendi topraklarına dâhil ettirmiş, çatıştıkları kişilerin topraklarını ise ya hiç resmi kayda geçirtmemişler ya da menfaat elde ettikleri kişilerin üstüne kayıt ettirmişlerdir. Sonuçta köylülerin yıllardır kullandıkları topraklarının resmi kayıta başkalarının ya da hazine üzerinde görüldüğü karışık ve haksız bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durum günümüze kadar gelen arazi anlaşmazlıklarına neden olmuştur. Hüsnü'nün yaşadığı Alikurt'taki durum bir örnektir ve özellikle Alikurt gibi arazisi değerlendirilen diğer pek çok köydeki durumun da bir benzeridir:

“Bir de bu köyde, ben kendi köyümüzden bahsediyorum, geçmiş dönemlerde, çok eski zamanlarda, bizim çocukluğumuzdaki insanlar, eski insanlar çok heybetliydi. O insanlardan bu yana, 1970 yıllarında, burada tapu ve kadastro uçaklarla ölçüm yapıyordu. Köyün ileri gelen, en muzip, en lanet insanları, sana kızılıyorsa Murat Bey, ‘o deyyusunkini oradan ölçün’ diyerek, ‘bunu buradan yapın’ diyerek... Hep bu şekilde yapmışlar. Ama şimdi iyi yerde yatabiliyorlar mı? Affedersin ben şimdi kabre girdiğim zaman, tamam elhamdülillah Müslümanız, ulan lanet herif diyorum, köyün başına musibeti sarmışsın, gebermiş gitmişsin diyorum. Dua bile okumuyorsun yani beddua okuyorsun. O zaman verdiği korkuyla insanlar üzerinde sözü geçermiş. Yani yalancı şahit gibi... Yani bunlar, köydeki bunlar dört beş kişi. Daha hala millet, bazıları konuşur. Dört-beş kişi, aplikasyon ölçümüne o zamanları gelenleri abluka altına almışlar. Bunlar dört-beş kişi ağız birliği yapmışlar. Fakir fukaranın, affedersin garibanın, sesi çıkmayan insanların resmen var ya derebeylik gibi yemin ediyorum malına hep şey yapmışlar, çırpaklamışlar. Kendi arazilerini genişletmişler. Yani adalet mi? Değil! O da bu köyün insanı. Yani yapılmaması gereken bir şey... Ama hala insanlar beddua okuyor. Bunlar da hep sıkıntı yaratıyor. Hala da sürüyor. Daha hala sürüyor Murat Bey. Yani o insanların yanlışlıklarını bak hala düzeltmedik biz.” (Hüsnü)

Hüsnü'nün ifadeleri dönemin toplumsal güç dengesinde hâkim ve güçlü konumda bulunan kişilerinin eylemlerinin etkilerinin günümüze de yansıdığını göstermektedir. Arazi paylaşımı eskiden beri kırsal topluluk üyeleri arasında temel anlaşmazlıkları üretmekle birlikte günümüzde bu mücadelenin hâkim kanadını küresel sermayeye dayalı şirketler

oluşturmaya başlamıştır. Bunun sonucunda da eskiden toplumsal yapıyı oluşturan sınıflar arasındaki mücadeleden söz edebilirken artık sermayenin tek taraflı istilacılığından söz etmek mümkündür. Bu durum da tarımsal suçlarla ilgili yapılacak farklı araştırmaların konularından olabilir.

Köylülerin, eskiden arazilerini bölüşürken ve an denilen sınırlarını oluştururken kullandıkları geleneksel ölçüm birimlerinin ve yöntemlerinin günümüzdeki kadar sağlıklı sonuç vermemesi arazi anlaşmazlığına neden olan ikinci husustur. Eskiden iki kardeş ya da iki komşu tarlalarını bölmek ve sınırlarını belirlemek istediklerinde genellikle adım hesabıyla ölçüm yaparlarmış. Belirledikleri hatta büyükçe taşlar koyarak anı belirlermiş. Köylüler halen daha pek çok tarlayı, yeri geleneksel ölçüm yöntemiyle belirlenmiş anlara göre kullanmaya devam etmektedirler. Bu nedenle fiili kullanım ile resmi kayıt arasında uyumsuzluk çıkmaktadır. Hüsnü'nün kendilerine miras kalan arazinin sınırlarını belirlerken teyze oğlu ve eniştesiyle yaşadığı durum buna örnektir:

“Şimdi benim bir tarla var. Aynı bu annemin malından kalma. Biz biraderlerce annemin babamın malını sağlığında bölüştük. Bana dört buçuk dekar bir yer düştü. Bizim buradaki tapular, tamamıyla eski tapular, yeni tapularla değişti. Ölçülmüş biçilmiş. Tapu bir geldi elime benim. O 4450 metrekare olan yer bana 5000 metrekare olarak geri döndü. Şimdi onun yanındakini iki birader bölüşüyor. Annemin babasıyla kardeşi bölüşüyor. Ata malı. Şimdi o yer bizim teyzeoğlulde. Teyzeoğluna dedim ki, ya teyzeoğlu... Anlamayız yani... Hatta onun babası rahmetli oldu. Dedim ki, eniştem dedi “sizin yer çok” dedi “benim yer az” dedi. Vallahi dedim enişte bana söylemeyeceksin onu dedim. Çünkü onu dedim senin kayınpederle dedim benim dedem bölüşmüşler. Şimdi iş oraya dayanıyor. Vallahi dedim neye göre bölüşmüşler bilmiyoruz. Eski insanlar şimdi ya adımlama usulü veyahut da ip çekmişler. Adımla usulünde kişinin attığı adımın boyuna göre değişir. İşte ipi yani neye göre çektiler? O zamanın şartları işte. Şimdi teyzeoğluna dedim, (gülerek) benim dedim 500 metrekare senin oradan dedim alacak çıkıyor dedim ben. Daha yeni oluyor bu mevzu. Ya teyzeoğlu dedi ‘zaten senin yer’ dedi “5000 metrekare gelir” dedi. Ya eski insanlar zaten yıllardan beri bunu kullanmış. Belki de işte mübalağa etmeyim, 1945-50 yılından beri yani aynı an, aynı şey. Şimdi bunu yapayım desen ya gideceksin, vereceksin bin lira para, aplikasyoncu getirip ölçtüreceksin. Veyahut da o şekilde kalacak. Ha bunun için kalbini kırmaya değer mi insanların? Değmez, değmiyor. Yani şimdi öyle muallâkta kaldık, öyle duruyor.” (Hüsnü)

Bu ve benzeri durumlar kırsal topluluklarda yılların alışlagelmiş arazi sınırlandırma uygulamaları ile modern kadastro uygulamaları arasındaki uyumsuzlukların pek çok anlaşmazlığa kaynaklık edebildiğini göstermektedir. Teyzesinin oğlu ve eniştesi ile arasının bozulmasını istemeyen Hüsnü, yeni tapu düzenlemesinde kendisinin gözüken

ancak yıllardır mevcut olan ana göre onların kullandığı yeri almak için hukuki bir girişimde bulunmamıştır. Ancak ileride araları bozulursa Hüsnü'nün bu durumu eniştesine veya teyzesinin oğluna karşı kullanması, eniştenin ve teyze oğlunun ise yıllardır mevcut olan anın esas sınırı oluşturduğunu iddia etmesi ve sonuçta aralarında anlaşmazlık çıkması olağandır. Faruk'un yeni tarla komşusuyla yaşadığı anlaşmazlığın altında da buna benzer bir neden yatmaktadır.

Faruk tarlasını yıllardır mevcut ana göre sürmüştür ve eski komşusuyla herhangi bir anlaşmazlık yaşamamıştır. Faruk'un eski komşusu tarlasını başkasına satmıştır. Tapu üzerinde kendisine ait gözüken yerle mevcut anın bulunduğu yeri karşılaştıran yeni komşu, kendisine ait bir kısmın Faruk'un tarafında kaldığını tespit etmiştir. Bunun üzerine hem tarlanın yeni sahibi hem de Faruk aynı yer üzerinde hak iddia etmeye başlamış ve aralarında anlaşmazlık çıkmıştır:

Faruk: Bir o getirdi tapucu, bir ben getirdim tapucu. Onun orada gösterdi. Bir de kendisi getirdi, yine aynı yerde gösterdi tapuyu, aynı yerde. Bir de aldığı adam getirmiş. O da aynı yerde. Bu yeri bana bölüverdiler oradan. Şu yeni düzenleme gelince götürmüş ölçtürmüş arkadaş onu. Benim de yoncam vardı. Arkadaş dedi sen yerini kullan ben yerimi kullanayım dedi. İşte böyle.

Görüşmeci: Bana ait olan sekiz metrelik yeri sürmüş dediğiniz yer tapuda sizin mi?

Faruk: Tapuda şimdi üst yana geçti. Tapuda onun oldu.

Görüşmeci: Önceden kullanımda sizindi.

Faruk: Beş altı sene kullandım.

Faruk ile komşusu arasındaki anlaşmazlık, ilginç ancak ileride sıkça karşılaşılmaması olağan ve yeni anlaşmazlıklara gebe bir durumu işaret etmektedir. Günümüzde arazilerin remi işlemle satış oranları eskiye göre giderek artmaktadır. Eskiden arazi sahibi ile alıcı arasında sözle yapılan alış veriş artık kadastro ölçümlerindeki kayıtlara göre ve resmi tapu işlemleri yapılmaktadır. Bunun sonucunda birçok çiftçi eski uygulamaya göre kullanımında olan ve eski komşusuyla anlaşmazlık yaşamadığı bazı arazi parçalarının yeni komşusunun resmen sahiplik belgesine sahip olduğu tapunun sınırları içerisinde kaldığı gerçekliği ile karşılaşmaktadır. Araziyi rasyonel birim fiyat ve modern mülkiyet sahipliği normları çerçevesinde satın alan yeni komşular mülkiyet haklarını tam verimle kullanmak istemekte bunun sonucunda da çiftçiler yıllardır, belki de atalarından beri kullandıkları arazilerinde kayıp yaşamaktadırlar. Bu uyuşmazlıkların taraflar arasında anlaşmazlığa, anlaşmazlığın ise karşılıklı tarımsal suçlara dönüşmesi oldukça olağan bir sonuçtur.

Arazi anlaşmazlığına neden olan üçüncü husus, kişilerin kendi arazilerini komşularının arazilerine girecek şekilde genişletmesidir. Arazisinin etrafı boş olan kişiler esasen başkalarına ait olan bu yerleri kendilerininmiş gibi kullanmayı hak görmektedirler. Özellikle kendisine ait yeri her an kontrol edebilme imkânı olmayan uzaktaki kişilerin arazileri başkaları tarafından izinsiz kullanılmaya en müsait yerlerdir. Bu yerleri izinsiz kullanan kişiler, arazi sahibi bu duruma tepki gösterdiğinde, kullandıkları yerleri uygun fiyatla satın almak istemekte, arazi sahiplerini buna zorlamaktadırlar. Her halükarda arazi sahibini mağdur eden bu uygulama pek çok anlaşmazlığın yaşanmasına da neden olmaktadır. Hüsnü ile komşusu arasındaki arazi anlaşmazlığının nedeni de bu tür bir uygulamadır. Hüsnü, komşusuyla anlaşmazlık yaşadığı yeri 2005 yılında satın almıştır. Arazi halen boş durmaktadır (Fotoğraf 4.15).

“Köylerde bu her yerde mevcuttur Murat Bey. Bizim bu köy yerleşim yerlerinde, şimdi yarım metre, bir metre geçeriz. ‘Yahu ne olacak yarım metreden’, ‘mezarda bir metre yere mi sığmıyoruz’ falan diye. Köy tabiriyle söylüyorum ben size. Böyle bir tabir var. Kardeşim bu yanlış! Neden? Sen buraya bir bina yapıyorsan veyahut da buraya bir kol duvarı çekiyorsan, bir çit çekiyorsan yerini ölçtür de çek. Niye sen haksız yere yan taraftaki komşunun şeyisine tecavüz ediyorsun? Yani madem insanlık buysa sen doğru olanı yap. Veyahut da yaparken de çağır. Arkadaş böyle böyle... Ha tamam, burada aplikasyon ölçerinde ölçüm bir karış, on santim, yirmi santim kayabilir. Biz ona itiraz etmiyoruz. Ama en azından mal sahibini yanına çağır. De ki böyle böyle diye. Bu onun hakkı. Mesela adam il dışında memurdur. Gidiyor. Varisler bölüşüyorlar malı, adam gelmiyor buraya. Gelemiyor... Sen kalkıyorsun bu adamın yerine tecavüzde bulunuyorsun. Ondan sonra adam yıllar sonra geliyor, diyor ki ‘sen buraya niye yaptın’ diyor. ‘Yahu ne olacak’ diyor ‘oncağız yer, parası neyse bunu vereyim’. Yahu bu da yanlış! Adam satmak mecburiyetinde mi? Belki başka türlü kullanacak. Niye adamın yerine tecavüz ediyorsun, adamın yerini küçültüyorsun?” (Hüsnü)

Fotoğraf 4.15. Hüsnü’nün komşusuyla anlaşmazlık yaşadığı arazisi

Komşusu ise Hüsnü araziyi satın almadan önce kendi arazisine bahçeli bir ev yapmıştır. Araziyi satın aldıktan sonra tapusunu kontrol eden Hüsnü, kendisine ait bir kısma komşusunun duvar ördüğünü ve meyve ağaçları diktiğini fark etmiştir:

“Bu ev ben almadan önce yapıldı. Burayı da ‘yok yıkmayacağım’ dedi. Yahu bunun inşaat mühendisi damadı geldi bana dedi ki, ‘Hüsnü abi’ dedi, ‘burayı’ dedi, ‘sana verelim, satalım’ dedi. Almayacağım dedim. ‘Sen sat bize yerini’. Satılık yer yok dedim ben.” (Faruk)

Hüsnü ile komşusu arasındaki anlaşmazlığın kökeninde yer alan boştaki ancak sahipli araziye tecavüz kırsal topluluklarda kültürel bir alışkanlığa dönüşmüştür. Kentteki mülkiyete sahip çıkma ile kırdaki mülkiyete sahip çıkma uygulamaları arasındaki fark bu eylemleri mümkün kılmaktadır. Kentteki mülkiyetini sürekli gözetim altında tutma imkânına sahip olan ve mülkiyetin güvenliği için sürekli gelişen bir teknolojik güvenlik sektöründen yararlanan modern birey kırdaki mülkiyetinin sınırlarının belirlenmesi ve koruma altında bulundurma hususlarında çok daha esnek ve kontrolsüz tutum sergilemektedir. Bunun sonucunda kırdaki mülkiyet tecavüze oldukça açık halde bulunmaktadır ve bu eylemi gerçekleştirenlerle araziye haksız kullananlar arasında anlaşmazlıklar çıkmaktadır. Anlaşmazlıklar ise birçok karşılıklı tarımsal suçun oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyetlerine neden olan bir diğer olgu *miras anlaşmazlığıdır*. Miras ve arazi anlaşmazlıkları kırsal topluluklarda iç içe geçmiş, kişiler ve aileler arasında ciddi husumetler yaratabilen olgulardır. Miras; arazi, para, araç-gereç, ziynet eşyası gibi maddi değeri olan pek çok şeyi içerebilmektedir. Bununla birlikte kırsal topluluklarda en fazla karşılaşılan miras türü tarlalar ve bahçelerden oluşan arazilerdir. Dolayısıyla miras anlaşmazlıklarının pek çoğu toprakların paylaşılmasından kaynaklı arazi anlaşmazlıklarıdır. Yakın akrabalar, hatta kardeşler bu anlaşmazlıklar nedeniyle birbirleriyle husumete varan ciddi sorunlar yaşarlar. Emre’nin ifadeleri miras anlaşmazlıklarına dair kırsal topluluklardaki durumu yansıtıcı niteliktedir:

Görüşmeci: Genelde bu tür anlaşmazlıklar olur mu buralarda? Böyle miras kaynaklı...

Emre: Oluyor. Benim bildiğim oluyor. Şimdi bizde eski bir atasözü vardır: ‘An davası, a... davası, başka türlü kan çıkmaz’ derler. Bu ikisinden çıkar derler. Bu da böyle bir şey yani...

Görüşmeci: Bu tarz olaylardan dolayı daha fazla büyüyen olaylar var mı?

Emre: Birbirini vuranlar oldu tabi bizim köyde olsun çevre köylerde olsun.

Görüşmeci: Akraba mı bunlar?

Emre: Akraba, hısım yani... Çok oldu, yani ben kendimi bildim bileli de oluyor yani.

Namus ve miras kaynaklı arazi davalarının köylerinde ölümle sonuçlanan olayların temel nedeni olduğunu belirten Emre'nin ifadeleri miras anlaşmazlığının kırsal topluluklardaki önemini göstermektedir. Arazi anlaşmazlıklarındakine benzer şekilde, fiili kullanım hakkını savunanlar ile hukuken sahip olma hakkını arayanlar arasındaki çatışma miras anlaşmazlıklarının da nedenlerinin başında gelmektedir. Miras anlaşmazlıklarındaki durumu arazi anlaşmazlıklarındakinden farklılaştıran husus, miras anlaşmazlıklarında çatışan tarafların mutlaka akraba olmasıdır.

Miras olarak kalan toprakları, toprak sahibinin vefatından önce genellikle bir veya birkaç mirasçı beraber kullanır. Bunlar genellikle erkek çocuklar arasından köyde annelerinin ve babalarının yanında kalanlardır. Anne ve babalar, kendilerine bakan çocuklarının mirastan daha fazla hak almaları, hatta bazı durumlarda mirasın tamamının onlara kalması gerektiğini düşünürler. Diğer kardeşler, anneleri ve babaları hayattayken bu durumu nispeten kabul ederler. Anne ve babanın vefatından sonra diğer kardeşler de hukuken hakları olan kısma sahip olmak, yıllardır toprakları kullanan kardeşler ise toprakların tamamını kullanmaya devam etmek isterler. Bayram, abisi ile benzer durumu yaşamaktadır:

“Dört kardeş arasında miras anlaşmazlığından kaynaklı hep bu olaylar. Mal, arazi anlaşmazlığı var aramızda. İşte, sen çok aldın, ben az aldım. Sana iyi yer denk geldi, bana kötüsü kaldı. Bundan. Arazilerin tapusu annemin üzerinde... Üleşemedik kardeşler arasında. Benim ağabey, annemin yanında olduğu için malları benimsemeye başladı. Yıllardır ektiği için sonradan gelenlere vermek istemiyor. Anneyi, babayı etkiliyor. Aramızda anlaşmazlık olunca küslük de oldu.” (Bayram)

Bayram ve kardeşlerinin ağabeyleri ile yaşadıkları miras anlaşmazlığı köylerindeki aile ilişkileri ve toplumsal cinsiyet algısı hakkında önemli bulgular sunmaktadır. Öncelikle ataerkil aile yapısının sonucu olarak miras erkek çocuklara daha fazla hak görülmektedir. Erkek çocuklar arasından ise anne ve babasının yanında kalan ve onlara bakma yükümlülüğünü üstlenen çocuk mirastan daha fazla pay almayı kendine hak görür. Anne ve baba da bu durumu onaylar tavır takınmaktadır. Diğer çocukların anne ve baba hayattayken bu yöndeki uygulamaları kabul etmek istemeseler bile karşı gelmemeleri ailede büyüğün kararına saygıdan kaynaklanmaktadır. Büyükler hayattayken daha geçerli

olan bu davranış giderek azalmakla birlikte halen daha kardeşlerin itiraz için anne ve babanın vefatını beklemleri sıkça karşılaşılan davranış türüdür. Anne ve babanın vefatından sonra ise kardeşlerin resmi miras paylaşım yöntemlerini ve hukuki başvuru yollarını devreye sokmaları beraberinde kardeşlerin birbirlerine karşı tarımsal suçları birer silah olarak kullandıkları ilişkiler ağını ortaya çıkartmaktadır.

Emre'nin "*dayım*" dediği, annesi tarafından akrabası ile yaşadığı anlaşmazlık da bu türdendir ve toplumsal cinsiyet algısı temellidir. Emre'nin annesinin babası, topraklarını erkek çocuklarına bırakmıştır. Resmen miras hakkı bulunan Emre'nin annesi, tapusu bulunmasına rağmen ölene kadar toprağını kullanamamıştır. Emre'nin annesi ve babası ölmeden önce oğullarını bu durumdan haberdar etmişlerdir. Emre'nin annesine ait tarlayı sahiplenmek istemesi sonucunda dayısı ile aralarında anlaşmazlık çıkmıştır. Bu örnekte de görüldüğü gibi taraflardan biri anlaşmazlık yaratacak durumdan sonradan haberdar olabilmektedir:

Emre: Annemle babam yaklaşık olarak üç sene önce vefat etti. Ölmeden önce annem babam bana dedi ki, tarlaları gösterdiler, işte şurası bizim şurası bizim falan. O tarlayı eken benim üvey dayım. Annemin üvey dayısının oğlu oluyor artık. 'Otuz senedir' dedi babam, 'dayın ekiyor oğlum burayı, ondan hakkımızı al diye vasiyet etti bana yani.

Görüşmeci: Babınız vasiyet etmeden önce de bu tarlanın sizin olduğunu ama onların ektiğini biliyor muydunuz?

Emre: Babam biliyordu, ben bilmiyordum.

Yukarıda da örnekleri görüldüğü gibi hukuki düzenlemelerle teminat altına alınmış olsa da halen daha kırsal topluluklarda kadının miras hakkının fiili uygulaması oldukça sorunlu bir konudur (Gürdal ve Odabaş, 2014). Ataerkil yapının ürettiği toplumsal cinsiyet algısına sahip olanlar, ailenin mal ve mülküne sahip olma hakkını erkek çocuğa ait görürler. Evlenen kız çocuklarını "*ele karışmış*" olarak nitelendirirler ve aileden ayrılmış kabul ederler. Bu düşüncüyü savunan anneler ve babalar daha hayattayken mallarını erkek çocukları arasında paylaşırlar. Vefat sonrasında mirası paylaşırken erkek kardeşler, kız kardeşlerine ya hiçbir şey vermek istemezler ya da kendi uygun gördükleri ve nispeten daha değersiz olan şeyleri vermek isterler. Pek çok kadın, karşı koyabilecek gücü olmadığı için bu duruma razı gelir. Bazı evli kadınlar kendi kocalarından güç alır ve bu duruma karşı gelir, bazı durumlarda ise bizzat damat eşinin hakkının peşinden gider. Böyle durumlarda mirasın varisi olan erkek kardeş ile kız kardeş ve kocası arasında anlaşmazlık yaşanır. Durmuş'un yaşadığı mağduriyetin altında benzer bir sebep yatmaktadır.

Durmuş'un eşi vefat etmiştir. Eşinin erkek kardeşleri, babalarından kalan tarlaları kız kardeşleri ile eşit bir şekilde paylaşmamışlardır. Kendileri iyi ve daha fazla yer almış, kız kardeşlerine daha az ve niteliksiz yerleri bırakmışlardır. Durmuş buna karşı çıkmıştır ve kayınbiraderleri ile arasında anlaşmazlık başlamıştır:

Durmuş: Kayınpederimin tarlaları toplulaştırmaya girdi. Belediyemizden tapuları, kayınpeder öldükten sonra tapuları, benim kayın toplayıp gitmiş. Bir türlü yok. Velhasıl konuya komşuya ben buldurttum tarlaların bir kısmını, bir kısmını buldurtamadım.

Görüşmeci: Kaç kardeşti onlar?

Durmuş: Dört. İki kız iki oğlan.

Görüşmeci: Kızlara bir şey vermediler mi?

Durmuş: Verdiler verdiler. Elinin ucuyla verdiler komutanım.

Görüşmeci: Neden vermiyorlar kızlara? Gerekçeleri ne?

Durmuş: Aç gözlülük, aç. Kız oldukları için, ele gitmişler diye kızlara azar verdiler.

Durmuş'un yaşadığına benzer şekilde kadının hakkını kendisi arayamadığı ve yine bir erkeğe dayanmak zorunda kaldığı bu durumlar haricinde, az da olsa kendi hakkını aramaya gayret gösteren kadınlar da bulunmaktadır. Canan ender örneklerdendir. Bir kadın olarak hakkı olan mirası alabilmek için verdiği uğraşı kendi erkek kardeşi ve yaşadığı yerdeki egemen kültür haksız görmektedir. O, hakkını aramaktan vazgeçmediği için de kardeşiyle anlaşmazlık yaşamaktadır (Fotoğraf 4.16):

“Sekiz kardeşiz biz. Bu (erkek kardeşi) yer vermiyor bize. Anadan babadan kalan yerleri yıllardır ekıyor. Bir kuruşuna dokundurmuyor. Sokmuyor da bizi. Üleşilmedi o yerler. Bir tek bu ekıyor. Kardeşleri de sokturmuyor. Zaten yirmi yıldır o ekip biçiyor. Genç yaşta gelin gittim ben. Kadın olunca bu işlerde hak aramak zor oluyor. Hakkını isteme diyorlar zaten. Yani neredeyse hep bu olaylardan, miras, mal, mülk davasından kötüyüz.” (Canan)

Fotoğraf 4.16. Eşim ve kızım ile birlikte görüşmeye gittiğimiz Canan, kardeşiyle miras anlaşmazlığı yaşadığı tarlayı gösterirken

Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suçlara neden olan bir diğer olgu *komşu geçimsizliği*dir. Az sayıda insanın yaşadığı ve herkesin birbirinden haberdar olduğu kırsal topluluklarda komşular günlük yaşantılarının önemli kısmını paylaşırlar. Birbirleriyle iyi ilişkilere sahip olan komşular arasında dayanışma oluşur. Ancak kırdaki bütün komşuluk ilişkilerini bu şekilde nitelendirmek kıra dair inşa edilen sosyal gerçekliğin algılarda oluşturduğu yanılsamadan başka bir şey değildir. Kırdaki, iyileri olduğu gibi kötü komşuluk ilişkileri de bulunmaktadır ve bazı durumlarda komşuluk ilişkileri bir “*şiddet kaynağı*”na dönüşebilmektedir (Reemtsma, 2006). Komşuların birbirlerini kıskanmaları kötü komşuluk ilişkilerine ve anlaşmazlıklara neden olmaktadır. İlhan ile İpek’in komşularıyla yaşadıkları anlaşmazlığın kökeninde de çekememezlik bulunmaktadır:

İlhan: Şimdi bir de çekememezlik... Bizim buranın ta eskiden geleneğidir. İşte bende olsun sende olmasın.

İpek: İyi kötü bir çürük taksi aldık, süt getirip götürmeye. Hıh bir baktık ertesi günü o da aldı. İyi kötü bir çürük araba aldık süt getirip götürmeye. Oradan karılı kocalı bir baktılar... Bir hafta sonra mı üç gün sonra mı, iyi kötü bir milyarlık, iki milyarlık bir taksi de o aldı.

İlhan: Yani yarış mı yapıyoruz? Çekememezlik gibi bir şey, bir olay var yani.

İpek: Hemen biz bir şey alalım, hemen ki aynısını onlar da alıyor. Yani böyle, karısı da aynı... Karısı Azeri’den geldi onun da, karısı da aynı. Komşu çekememezliği... Allah göstermesin biraz zengin etsek, biraz daha bir şeyler alsak herhalde adam bağrından yarıp gidecek. Ya neyi çekemiyorsun? Her şeyin var. Bizde var altı inek, onlarda var, elli baş oldu belki de.

İlhan’ın komşusuyla yaşadığı anlaşmazlık İpek’le evlendikten sonra başlamıştır. İlhan ile komşusu arasındaki durum, İlhan evlendikten sonra değişmiştir. Ardından komşunun da evlenmesiyle birlikte durum bir kez daha değişmiştir. Bekârken anlaşmazlık yaşamayan ya da yaşadıkları anlaşmazlıkları önemsemeyen iki erkek evlendikten sonra komşuluk ilişkilerinde anlaşmazlık yaşamaya başlamışlardır:

“...işte daha biz evlendik zaten ondan sonra işler biraz biraz değişti. Daha önceden ben burayı aldım, durmadım. Ben burada durmadım, şurada durdum. Babamın olduğu yerde durdum. Ha şey ediyordu, çıkıyordu işte hayvanlar yine o zaman da. Giriyordu buraya. Katıyordu tekrar içeri. Biraz, azcık iyiydik işte, samimiydik biraz yani öyleydik. Evlendikten sonra işler değişti. Şartlar değişti.” (İlhan)

Bu örnek de göstermektedir ki komşular arası ilişkiler ailenin teşkili ile birlikte yeni bir hal almaktadır. Yeni halle birlikte daha önce bireyler arasında anlaşmazlık yaratmayan bazı davranışlar aileler arasında anlaşmazlık yaratmaya başlayabilmektedir. Ailenin kurulması

ile bireyin hayatına giren yeni anlamlı öteki eş ve bireyin üstlendiği yeni rol benzer duruma karşın bireyin davranışını farklılaştırmaktadır.

Uyarılmasına rağmen kişinin komşusuna rahatsızlık veren davranışını sürdürmesi komşular arasında anlaşmazlığa neden olan bir diğer durumdur. İlk seferinde meşrulaştırma sınırları içerisine değerlendirdiği davranışa sürekli maruz kalan kişiler bu nedenle komşularını şikâyet edebilmektedirler. Akın'ın, daha önce tarlasından sulama borularını aldığı için aralarında anlaşmazlık bulunan komşusunu, yine aynı davranışı yapıp tarlasından yedi adet sulama borusunu aldığı için şikâyet etmesi buna örnektir:

“Burada olur işte. Daha önce yine olmuştu. Bu sefer şikâyet ettik. Önceki olduğunda etmediydik.” (Akın)

Olay, anlaşmazlıktan bağımsız şekilde ele alındığında mala karşı işlenen suçlar arasında yer alan ve TCK Md. 141 ve devamında belirtilen hırsızlık suçunun oluştuğu görülmektedir. Dolayısıyla Akın'ın şikâyetinde bulunması esasen gayet normal karşılanmalıdır. Ancak Akın'ın daha önceki anlatımından bilinmektedir ki; Akın'ın yaşadığı yerde sulama borularının alınması meşrulaştırma sınırları içerisinde kabul edilmektedir. Dolayısıyla Akın'ın da tarlasından yedi adet sulama borusunun alınmasını normal görmesi gerekmektedir. Zaten Akın da görüşmede böyle bir olayın başına ilk defa gelmediğini ancak şu ana kadar hiç şikâyetçi olmamasına rağmen bu sefer şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

Bu durumda şikâyetin esas nedeninin yedi borunun alınması değil, bu borular alınmadan önce Akın ile komşusu arasında yaşanan anlaşmazlık olduğu ortaya çıkmaktadır. Anlaşmazlığın nasıl başladığı ve neden çok daha fazla sayıda borusu alınanlar şikâyetçi olmazken, yedi borusu alınan Akın'ın şikâyetçi olduğu yine Akın'ın ifadelerinde gizlidir:

“Burada işte (tarlaları gösterip) hepimiz su suluyoruz. Olurdu hani, hala daha da olur. Borusu yetmeyen benden senden alır, kullanır. İhtiyaçtır. Bu da benimkileri alıyordu. Ben o ara fırında çalışıyordum. Alma benden dedim kaç defa. Geliyorum tarlaya, borular yok. Sağdan soldan alıp kullanıyordum. Kaç defa da söyledim alma diye. Yani daha önceden böyle olmazdı. İhtiyaçlık olur. Gelirsin tarlaya, boru lazımdır. Alırsın başkasınınkini ama haber verirsin, alıyorum senin boruları diye. O zaman ben fırında çalışıyordum. Tarlaya ne zaman geleceğim belli olmuyordu. Geliyorum ki, borular yok. Kaç defa söyledim buna. Kendi borunu al taktır. Ne zaman geleceğim belli olmuyor dedim.” (Akın)

Aslında herkes sulama borularının kişiler arasında, sahiplerinin isteği dışında ancak bilgisi dâhilinde el değiştirmesini normal karşılamaktadır. Bu davranışın herkes tarafından yapılıyor olması aynı zamanda meşruluğunu, meşru olması ise herkes tarafından yapılmasını sağlayan karşılıklı faktörler halini almasını sağlamıştır. Her ne kadar durumdan şikâyetçi olsa da kendi boruları alınca Akın'ın da başkalarının borularını alıp kullanması bu durumun ironik örneğidir. Esasen garip gözükebilen bu uygulama, bir taraftan Akın'ı dinlerken diğer taraftan görüşmenin yapıldığı geniş tarlalarının nasıl sulandığını seyre dalarken o kadar normalleşmiştir ki... (Fotoğraf 4.17).

Fotoğraf 4.17. Sulanan tarlalar

Sulama borularını önceden tedarik eden çiftçilerin borularını tarlalarından başka bir yerde muhafaza etmeleri mümkün değildir. Bozkurt'taki köylerin yerleşim yapısı, merkezde birbirine yakın ve toplu halde bulunan evler ve ortak kullanım alanları ile köy merkezinin dışında ve uzakta bulunan tarlalardan oluşan toplu köy yerleşimi (Kurtkan-Bilgiseven, 1988: 59-63; Türkdoğan, 2016: 106-107) şeklindedir. Dolayısıyla çiftçilerin borularını tarlalarında bırakmaktan başka çareleri yoktur. Tarlalar arasındaki anlar, yani sınırlar, çoğu zaman bir taş sırası ya da ağaçlarla belirlenir. Nadiren çitle ya da telle çevrili tarla bulunmakla birlikte bunlar tarlaya dışarıdan girişi engelleyecek nitelikte değildir. İşte

böyle bir ortamda sadece bir kişinin bir başkasının sulama borusunu alması bir anda sonu gelmeyen bir zinciri, Akın'ın daha önceki deyişiyle “*kısır döngü*” yü başlatır.

Sulama yapmak için tarlasına gelen ve sulama borularının bir kısmının bulunmadığını gören çiftçinin bu haliyle sulama yapması mümkün değildir. Çiftçinin yeni sulama borusu alabileceği en yakın yer yaklaşık 20 km. mesafededir. Herkesin aracı yoktur. Başkasından araç bulunması pek mümkün değildir. İlçe merkezine giden minibüslerin istenen anda denk getirilmesi oldukça zordur. Ayrıca minibüsle git gel yapmak en az yarım, bazen bir günü alır. Dolayısıyla gidip yeni boru almak pek çok kişi için oldukça maliyetlidir. Bunun yanında çiftçinin harcadığı zaman ve işlerinin aksaması diğer maliyetlerdir. O anda etrafına bakan çiftçi daha önce değinildiği gibi kendisini doğadan başka görebilecek kimsenin olmadığı ovada bulunduğunu fark eder. İşte böyle bir durumda, o anda sahibi orada bulunmayan yakın tarlalardan birinden boruları almak ve sulamayı yapmak çiftçi için en kolay çözümdür. Genellikle işleyişin kabul edilir hali, borusu alınan tarla sahibine haber vermektir. Rızası çok önemli değildir, haberinin olması kâfidir: “Senin boruları aldım”. Akın'ın şikâyetinin esas nedeni bu ayrıntıda gizlidir. Akın, borularını alan kişinin, boruları aldıktan sonra kendisine haber vermemesinden, yani köyde genelleşmiş kurallara uymamasından rahatsız olmuştur. Komşusunun bu davranışını sürekli hale getirmesi ise aralarında anlaşmazlık çıkarmıştır.

Komşu geçimsizliğinin bir diğer nedeni maddi konularda yaşanan anlaşmazlıklardır. Kırsal topluluklarda komşuların aynı zamanda akraba olmaları ya da uzun yıllardır komşu olmaları olağandır. Bu nedenle komşular birbirleriyle ortak iş yapabilirler. Ya da köyde yaşayan biri, kentte yaşayan akrabasının köydeki tarlasına veya hayvanlarına bakabilir. Bu durumlarda taraflar maddi konularda anlaşmazlık yaşayabilirler ve anlaşmazlık aralarındaki ilişkiyi etkileyebilir. Kamil, kuzeni ile böyle bir anlaşmazlık yaşamıştır. Kamil, üç yıl öncesine kadar ailesiyle birlikte Denizli'de yaşamaktadır. Aslen Cumalı köyünden olan ailenin köydeki büyükbaş hayvanlarına uzun zaman Kamil'in kuzeni bakmıştır. Bu ortaklıktan dolayı iki taraf arasında maddi konularda anlaşmazlık yaşanmıştır:

“Hani mesela diyelim ki şimdi, farz edelim ki sizin benle daha önceden bir husumetiniz var. Ha husumet derken, hep oturup kalkmışız, birbirimizin işini görmüşüz. E şimdi ben sana desem ki, işte senin borcun şu kadar desem. Ondan sonra sen bu borcunu ödesen abi. Ben sana desem ki, bundan sonra borcun yok

desem. Her hafta geldiğinde de sana borcun yok dediğim halde, hesap kapandı dediğim halde her hafta da sana senin şu kadar daha borcun var desem, sinir olur musun abi? Durmadan öyle yapıyordu abi bu bize. Aynen abi. Huzursuzluk çıkarıyor. Ondan sonra üç tane ineğimiz abi, üç kilo, dört kilo, altı kilo süt veriyordu. Üç tane inek... Benim ablam bunların yüzünden erken doğum yaptı. Her gün arıyorlardı. E inekler süt vermiyor. Bizim oğlan sağarken mesela sütü veriyordu! Bir de bizim yeğen, sağ olsun akraba ya, bizimkilere borcu da çakmış abi oradan. Hani misal yemleri almış almış, ondan sonra kooperatiften. Çok almış, hani gereğinden fazla. Ondan sonra biz de geldik kendimiz bir ev açtık. Evsiz olmuyor. Ama aldığımız yem 30 çuval 40 çuval. Borç da birikmiş baya sağ olsun. Şimdi misal 20 bu ay alıyorsun ya hani, 20'yi bu ay aldığımız zaman önümüzdeki ayın onuna kadar yetiyor. Yani gelecek aya kadar yetiyor yem. Anlayacağın bize ayrıyeten 15 çuval da yem çaktı abi. 15 çuval da yem parası veriyoruz.” (Kamil)

Kamil'in ifadeleri maddiyatın dâhil olduğu akrabalık ve komşuluk ilişkilerinde çiftçilerin birbirlerinden haksız kazanç sağlama yoluna gidebildiklerini ve bu durumun da taraflar arasında anlaşmazlığa neden olabildiğini göstermektedir. Taraflar bir sonraki aşamada ise bu anlaşmazlıklar nedeniyle birbirlerini kırdı en normal karşılanan davranışlarını bile kendilerini anlaşmazlıkta mağdur kılacak birer tarımsal suç mağduriyetine dönüştürmelerine neden olmaktadır.

Kırsal topluluklarda yaşayanlar, özel mülkiyetlerinin haricinde kalan ancak topluluğa ait olan yerleri *ortak mülkiyet olarak sahiplenirler ve yabancılara karşı korurlar*. Buralar köyün tüzel kişiliğine ya da hazineye ait olmakla birlikte kullanımı köyde yaşayanlara ait olan yerlerdir. Köylüler bu yerlerden sadece kendilerinin faydalanma hakkı olduğunu düşünürler. Kontrolleri ve müsaadeleri haricindeki yabancılardan varlıklarını bu duruma karşı bir tehdit kabul ederler. Böyle bir tehdidi algıladıklarında yabancılara topluluk dışına çıkartmak için birlikte hareket ederler. Muhtar bu hareketin öncülüğünü yapmakla görevlidir. Yabancılar uyarılara kulak asmasa ve fırsat bulduklarında topluluğun olanaklarını izinsiz kullanmaya devam ederlerse topluluk üyeleri ile yabancılar arasında anlaşmazlık oluşur. Bu durum farklı ülkelerde yapılan ilk araştırmalardan itibaren çiftçilerin en fazla maruz kaldıkları suçların başında ifade ettikleri “trespassing” a benzer (Barclay ve Donnermeyer, 2002; Bean, 1978'den aktaran Donnermeyer, 2017; Carcach, 2002). Türk Ceza Hukuku çerçevesinde ise bu durum genellikle “hakkı olmayan yere tecavüz” olarak ifade edilmektedir. Gökhan'ın şikâyetinin nedeni bu türden bir anlaşmazlıktır:

“Kendi köyümüzde olsa, haydi ikametgâhı burada olsa amenna... O zaman bir yerde durmuyor zaten. Kendi tarlasına katıyor, öte yana, meraya, şeye gidiyor, ormana

gidiyor, ormanda güdüyor. Mesela bak, kendi köyümüzün keçisi de var fakat o ormana gidiyor. Kendi arazilerine gidiyor. Bizim arazilerimize gitse de zarar vermiyor yani.” (Gökhan)

Gökhan Baklankuyucak’ın eski muhtarlarından. Şikâyet ettiği kişi kendi köyünden olmayan bir keçi çobanıdır. Aslen Honaz’ın Abaş köyünden olan çoban, sürüsünü Baklankuyucak ve Alikurt köylerinde yaymaktadır. Bir köyde tepki gördüğü zaman sürüsünü hemen diğer köye götürmektedir. Her iki köydekiler de bu durumdan rahatsızdır. Çünkü hayvanlar yayılırken tarlalara zarar vermektedir. Çoban, kendi köyü olmadığı için zarara dikkat etmeden hayvanlarını yaymaktadır. Köylüler ise yabancı çobana kendi çobanlarına gösterdikleri hoşgörüyü göstermemektedirler. Bunun sonucunda köylüler ile yabancı çoban arasında anlaşmazlık yaşanmaktadır.

Faile anlaşmazlık yaşayan ADTSM çiftçiler bir sonraki aşamada anlaşmazlık kaynaklı olumsuz etkilere maruz kalmaya başlarlar.

Anlaşmazlık kaynaklı olumsuz etkilere maruz kalma

Birbirleriyle anlaşmazlık yaşamaya başlayanlar zamanla anlaşmazlık kaynaklı olumsuzluklara maruz kalırlar. Bunlar tarafların günlük işlerini aksatan, ekonomilerine ve psikolojilerine zarar veren olumsuzluklardır. Anlaşmazlığın konusuna ve tarafların özelliklerine göre kişilerin maruz kaldıkları olumsuzluğun türü ve etkisi de değişir.

Miras anlaşmazlığı yaşayanlar genellikle ekonomik ve psikolojik olumsuzluklara maruz kalırlar. Anlaşmazlık nedeniyle kendilerine miras kalan mallardan yararlanamayanlar, bu mallardan elde edebilecekleri maddi gelirden yoksun kalırlar:

“İyi yerleri bütün kendi aldı kayınım. Oğlanlar da karışmıyor. ‘Boş ver baba’ diyor oğlanlar. O (miras anlaşmazlığı yaşadığı kayınbiraderi) ekiyor gari. Bana da başka yerde, biçerin almadığı yerden aynı iki-iki buçuk dekar yer veriyor. Oraya ne traktör çıkıyor ne bir şey çıkıyor.” (Durmuş)

Bunun yanı sıra tarafların akrabalık ilişkileri bozulur. Bazen kardeşler bile birbirleriyle görüşmezler, hatta birbirlerine düşman olurlar. Bozulan ilişkiler zincirleme bir şekilde tarafların alt kuşaklarına doğru yayılır. Aile ilişkilerini kaybetmeleri tarafların psikolojini olumsuz etkiler:

“(Abimle yaşadığım miras anlaşmazlığı) Hem maddi hem manevi açıdan olumsuz etkiledi. Kendi malımızdan mülkümüzden hakkımızı alamıyoruz. Çoluk çocuk birbiriyle oturup kalkamıyor. Evlatlar da birbirine küsüyor. Aile ortamı hiç kalmadı. Benim çocuklar bayramda toplandıklarında ne amcasının oraya gidebiliyor ne dayısının yanına gidebiliyor. Öyle Güney Doğu’daki gibi kötü olaylara dönüşmez burada toprak kavgası ama yine de ailelere olumsuz etki ediyor. Buralarda arazi çok değil. Toprağa çok önem veren de yok. Köyün yüzde sekseni dışa gittiği için belki de böyle olaylar oluyor. Çoğu insan köyde olmadığı için toprağa diğerleri sahip çıkıyor. Dıştakiler kendi hakkını isteyince de, ‘ben yıllardır ekiyorum biçiyorum, benim hakkım’ diyor. Ama miras bu, ekmeye biçmeye göre olmaz ki üleşimi. Herkes aynı ana-babadan. Herkesin hakkı var. Ama aileler böyle böyle bölünüyor işte.” (Bayram)

Arazi anlaşmazlıklarında ise mağdurların günlük işleri aksar, arazilerinde yapmak istediklerini yapamazlar ve ekonomik kayba uğrarlar:

“Benim de yoncam vardı orada. Kaç senedir benimdi ora. Ektiymdim işte. E alamadım onu da. Kaldı orada. Sonra işte anlaşmazlık olunca o da kullanmadı orayı, ben de ellemedim. Sonra işte ölçtürünce ondan taraf çıktı.” (Faruk)

Sürecin uzaması mağdur çiftçilerin psikolojilerini olumsuz etkiler. Zaman ilerledikçe ve çözüm bulunamadıkça çiftçilerin tahammül sınırları zorlanmaya başlar. Mağdur çiftçiler anlaşmazlık yaşadıkları kişilere karşı hukuk dışı yollara başvurmaya bile akıllarına getirmeye başlarlar:

“(Belediye görevlisiyle konuşurken) Ya dedim, ben burayı 2005 yılında aldım dedim. On dört yıldan beri dedim, şu bahçenin etrafında bir tane dikili ağaç görüyor musun sen dedim. ‘Yok’ dedi. Ya adamın daha ağaçları vardı orada. Yetişkin, büyük dedim. Adam burayı dedim, tamam benden önce almış. Ha, hayırlı uğurlu olsun. Ben adama bir şey demiyorum. Adam benim yerimde dedim, kaç senedir meyve ağacı dikti, yerleştirdi. Artı her tarafa getiriyor adam, anın dibine ağaç sokuyor. Hep böyle yani... Yokuşa sürüyor. Yani illa çıkaracaksın, bir araba dayak atacaksın. Yani insanlar bu tür şeyden anlamıyorlar. Ya kardeşim buna gerek var mı? Bu kadar yani... Ben anlayamıyorum bu insanları. Yani insan psikolojik olarak da rahatsız oluyor. Şimdi ben 2005 yılından... On dört yıldır Murat Bey, uğraşıyorum ya! Daha hala bitiremedik. Yani ‘tamam sen haklısın’ diyorlar ama icraata gelince yok. Yani böyle bir ortamda yaşıyoruz.” (Hüsnü)

Komşusunun anlaşmazlığa neden olan davranışı tekrarlaması mağdurların günlük işlerini aksatmasına neden olabilir. Akın bu türden olumsuzluklara maruz kalmıştır. İlçe merkezindeki bir fırında çalışan ve fırsat buldukça İncelertekkesi’ndeki tarlasının bakımını yapabilen Akın, tarlasına geldiği düzensiz ve kısıtlı zamanlarda borularını bulamayınca sulama yapamamış ya da başkasının borularını almak zorunda kalmıştır. Bu nedenle Akın’ın işleri aksamıştır:

“Ben o ara fırında çalışıyordum. Tarlaya ne zaman geleceğim belli olmuyordu. Alma benden dedim kaç defa. Geliyorum tarlaya, borular yok. Sağdan soldan alıp kullanıyordum.” (Akın)

Eğer anlaşmazlığın başlangıcında maddiyat varsa mağdurlar anlaşmazlığın devamında da ekonomik zarar görmeye devam ederler. Kuzeniyle ortak hayvancılık yapan Kamil, maddi anlaşmazlık nedeniyle ortaklığı sonlandırmıştır. Kuzeni ortaklığı sonlandırma kararını öğrendikten sonra Kamil’in hayvanlarına bakmamıştır ve bundan dolayı Kamil tekrar ekonomik zarar görmüştür:

“Artık hani bizim inekleri ayıracağız dedik ya... Ayıracağız dediğimiz için yemini falan vermemişler, anladın mı abi? Hayvanları bitirmişler yani. Kısmışlar iyice her şeyi. Hayvana bakmamışlar. Üç tane inek üç kilo süt veriyor demişler. Geldik, kendimiz geldik. Bakacağız artık. Üç tane inek üç kilo, altı kilo sabaha kadar süt verdiğini biliyorum ben yani.” (Kamil)

Birbirlerini kıskanmaları ve çekememeleri nedeniyle anlaşmazlık yaşayan komşular birbirlerinin günlük yaşam kalitelerini olumsuz etkilemeye başlarlar. İlhan ve eşi İpek günlük yaşantılarını sağlıklı bir şekilde devam ettirememelerine neden olan bu türden bir olumsuzluk yaşamaktadırlar. Komşuları, evlerine bitişik vaziyette olan ahırlarının pencerelerini açık tutmaktadır. Çok sayıda büyükbaş hayvanın bulunduğu ahırdan özellikle yaz aylarında dayanılamayacak kadar kötü bir koku yayılmakta ve İlhan ile İpek’in evine dolmaktadır. Aslında pencerelerin kapatılması oldukça zahmetsiz ve maliyetsiz bir iştir. Ancak aralarındaki çekememezlik nedeniyle komşuları pencerelerini açık tutmaya devam etmektedir (Fotoğraf 4.18):

Fotoğraf 4.18. Aralarındaki anlaşmazlık nedeniyle İlhan ve İpek’in komşularının pencerelerini kapatmadığı ahırları

İpek: Şimdi bize nasıl koku getirsem de bunları rahatsız etsem, bugün bunları nasıl rahatsız etsem diye bu uğraşıyor. Buradaki pencereyi kavga dövüş, iyi kötü orayı kapattırdık tahtayla. Ne kadar da olsa aynı koku geliyor. Tam yemek yicez, geliyor. İneğin altına bakmayı da bilmiyor. Bir kireçlersin. Mala bir güzel bakarsın.

Görüşmeci: Yani bunu yapmasına neden olan geçmişten gelen bir şey var mı?

İpek: Vallahi kendisi (İlhan) bilir. Ben bilmiyorum. Bir buçuk senedir tanıdım. Kusura bakma, insanın duruşundan belli. Gıcık... Hani gıcık ya... İnadına yapıyor.

Görüşmeci: Engelleyebilir mi o kokuyu?

İpek: Kapanacak. Başka çaresi yok.

Görüşmeci: Yani o yapması gereken şeyleri, kendisine maddi külfeti olur diye mi yapmıyor yoksa sırf size koku olsun diye mi?

İlhan: Sırf bize koku olsun diye...

İpek: Sırf bize koku olsun diye... Çünkü maddi ne zararı olacak pencerenin! Oradan alsa bir kaç tuğla, koparıp pencere deliklerine kuru örgü örse gene kapanacak. İlle de sıva demedik.

İlhan: Bir de kirecini atsin.

İpek: Kirecini atsin.

Yabancıların topluluğa ait olanaklardan izinsiz yararlanması topluluk üyelerinin maddi zarara uğramasına ve günlük işlerinin aksamasına neden olur. Yabancı çobanlar, kiraya verilmesi halinde köyün maddi gelir elde edebileceği otlakları izinsiz kullanarak köyü gelirden mahrum bırakırlar. Ayrıca araziye özensiz kullanırlar. Bu nedenle hayvanları, ekili ürünlere ve dikili ağaçlara zarar verir. Köylülerin ticari amaçla yetiştirdikleri ürünlerin zarar görmesi doğrudan maddi zarara neden olurken, bu ürünlerin doğal yollarla korunabilmesi için dikilen ağaçların zarar görmesi de bitkileri korumasız bırakarak dolaylı yönden maddi zarara neden olur. Çobanların özellikle yağmurlu havalarda hayvanlarını tarlaların içerisinden geçirmeleri toprağı engebeli hale getirir. Bunun sonucunda tarlaların sürülmesi daha zor ve maliyetli hale gelir:

“E ben orayı traktörle süreceğim zaman, hayvan da orayı çiğneyip çamur ettiğinde, ben üç kilo mazot yakıyorum dönümde. Ama çiğnenmeden olsa bir kilo mazotla sürüyorum. Bana yazık değil mi? Bir benim için de değil. Köyün vatandaşı da aynı... Komple tüm araziye çiğnetiyor. Mübarek, 1000 tane mal var. Az değil yani. Bugün 1000 tane mal bir yerde bir saat kaldığında, bir tarlanın içerisinde, bütün tarlayı, orayı çamur eder. Kendi köyümüze de kayıtlı değil bu. Abaş (Akbaş)’a kayıtlı. Daha fazla mazot yakıyorsun yani çiğnendiği zaman. Hatta Kaymakamlığa dilekçe verdik. E benimkine girmesin. E tamam ama öte yandaki vatandaşınkine de giriyor. Mesela oralarda bademler var, mesela kenarlarda. O bademleri kırıyor. O bademleri de mesela işte ziraat, buğdayların süne hastalığı olmasın diye, dikelim diye veriyor. O çiçek açtığı zaman süne böceği bademlere çöküyor. Mesela buğdaya çökmüyor o zaman. Eğer buğdaya çökerse buğday gidiyor. Yani dikin diye öneriyorlar yani. İlçe Tarım öneriyor yani. Mesela şey diktiriyor yani, İğde. İğde vermedi de ne verdi onu ya bu sene? Akasya veriyor mesela. Akasyayı oraya dikiyorsun, akasyayı kırıyor. Mesela ben şu yolun kenarlarına diktim. Mesela şimdi

yetişiyor. O çiçek açtığı zaman böcek komple ona toplanıyor. Böcekler buğdaya gitmiyor yani.” (Gökhan)

Tüm bu süreç boyunca anlaşmazlığın neden olduğu zararlara maruz kalan ADTSM çiftçiler anlaşmazlığı çözmek isteseler bile, tarafların kendi çıkarlarını nde tutmaları nedeniyle çözüm mümkün olmaz.

Anlaşmazlığı çözememe

Anlaşmazlık yaşayan ve bu nedenle bazı olumsuzluklara maruz kalan taraflar, anlaşmazlığı çözebilmek için resmi ve gayri resmi girişimlerde bulunurlar. Anlaşmazlığın sonlandırılabilmesi için her iki tarafın da mevcut isteklerinin bir kısmından vazgeçmeleri ve iki tarafın da razı geleceği şartlarda hemfikir olmaları gerekir. Ele alınan örneklerde taraflardan en az biri anlaşmazlığı kendi lehinde sonlandırma niyetinde olduğu için anlaşmazlıklar devam etmiştir.

Taraflar öncelikle birbirleriyle iletişim kurarak anlaşmazlığı çözmeye çalışırlar. Miras ve arazi anlaşmazlıklarında, resmen hakkı olduğunu bildiği ya da düşündüğü mala uygulamada sahip olamayan çiftçiler karşı taraftan haklarını isterler. Mirastan hakkı olanlar kendi payına düşen yerleri almayı, arazisi başkası tarafından kullanılanlar ise arazisinin boşaltılmasını ya da kullanım ücretinin ödenmesini isterler. Karşılarındakiler ise her ne kadar mağdur çiftçilerin resmi hakkı olsa da, yaşadıkları yerde geçerli kültürel normlara göre esas hak sahibinin kendileri olduğunu iddia ederler.

Erkek kardeşler kız kardeşlere göre mirastaki esas hakkın kendilerinde olduğunu iddia ederek mirası sahiplenmek isterler. Genellikle kadınlar bu mücadeleye ya hiç girmezler ya da hukuken hakları olsa bile sindirilirler. Canan gibi az sayıdaki kadın ise sindirilme ve baskıya karşın hukuki miras hakkının mücadelesini verir ancak anlaşmazlığın çözüme kavuşması oldukça güçtür:

“O kadar kardeş arasında bir tek bu kullanıyor yerleri. Huzursuzluk ıkartıyor. Diğerleri pek elleşmiyor da ben hakkımı arıyorum. Ama kadını diyerek ses çıkartma diyorlar. Herkes hakkını savunacak. Bir tek o yapıyor. Önceden de aynıydı. Hep sıkıntıyı bu çıkartıyor. Kendi aramızda sözleşme yaptık. Yerleri nasıl leşeceğiz diye. Kendi ev alacakken yaptı hep. Kendi ekti biti boyuna. Bize gelince kendi aramızdaki sözleşmeyi karalamış, atmış. leşemedik yani yerleri. İhalesi oldu bu işin. Kim alacak bizim yerleri başka? Diğer kardeşler girmedi. 154.000 liraya ben

aldım. Bir bu yer kaldı halledemediğim işte. O oğlan kardeşim yapıyor yine huzursuzluğu. Yirmi bir sene ekti her yeri, kimseye bir şey vermedi. Üleşmeye de gelmiyor. Şimdi de bu yeri sahiplenmeye çalışıyor.” (Canan)

Ailesinin yanında kalıp yaşantısını annesine ve babasına bakarak geçirenler diğer kardeşlerine göre mirastan daha fazla pay sahibi olmaları, hatta mirasın tek varisi olmaları gerektiğini düşünürler. Diğer kardeşlerin buna itiraz etmesi çözümsüzlüğü doğurur:

“Abim, köyde annemin babamın yanında kaldı. Biz, iş güç başka yerde olunca, yıllardır dışarıda gurbetteydik. Allah’a şükür ekmeğimizi kazandık. Muhtaçlık etmedik. Ağabey burada olunca, tarlayı bahçeyi o ekti biçti. Malı mülkü de benimsemiş. ‘Anneme babama ben çok baktım. Benim diğer kardeşlerden çok daha iyi yer almam lazım’ diyor. Babam da buna meyil verdi. Şimdi sıkıntısını biz çekiyoruz. Mal mülk hala daha ana-baba üzerine kayıtlı. Anlaşmazlık olduğunda tarlayı da belirli zamanlarda ekiyoruz ki toprak ölmesin. İçindeki ağaçlara bakıyoruz. Milli servet bu... İşte son bir-iki yıldır böyle devam ediyor. Anne-baba sağken başladıydı. Hep götürüp satmış anamın babamın mallarını. O zaman böyle resmi işlem olmadı. Anne baba sağ olduğu için saygısızlık olmasın dedik. Onların rızası vardı. Kardeşlerin rızası olmadan satmış. Anne baba sağken, ne kadar da anlaşmazlık olsa bazı şeylere katlanıyorduk.” (Bayram)

Her ne kadar kendisine ait olmasa da bir araziye uzun yıllardır kullananlar ise en azından o yeri cüzi bir ücret karşılığında satın almaya hakları olduğunu düşünürler. Arazinin hukuki sahibinin buna yanaşmaması hem kendisinin arazisini kullanamadığı hem de komşunun isteğine kavuşamadığı bir çözümsüzlük doğurur:

“Bu ev ben almadan önce yapıldı. Burayı da ‘yok yıkmayacağım’ dedi. Ya bunun inşaat mühendisi damadı geldi bana dedi ki, ‘Hüsnü abi’ dedi, ‘burayı’ dedi ‘sana verelim satalım’ dedi. ‘Almayacağım’ dedim. ‘Sen sat bize yerini’ dedi. ‘Satılık yer yok’ dedim ben de.” (Hüsnü)

Komşu anlaşmazlıklarında ise taraflar rahatsız oldukları hususları birbirlerine iletirler ancak olumlu bir karşılık alamazlar ve böylece çözümsüzlük sürmeye devam eder:

“Kaç defa söyledim buna. Kendi borunu al taktır. Ne zaman geleceğim belli olmuyor dedim. Yok, sanki dememişim gibi ne zaman (tarlaya) gelsem borular yok.” (Akın)

“Yapma komşu. Şöyle böyle et deyince tersine anlıyor. Devamlı tersini yapıyor bize.” (İpek)

Köylüler, köylerinin olanaklarından izinsiz yararlananları tespit edebilirlerse onları ilk önce uyarırlar. Muhtar bu uyarıyı yapmakla görevlidir. Ancak bu uyarıdan sonuç alamazlar ve anlaşmazlığa çözüm bulamadan yaşamaya devam ederler:

“Jandarmaya başvurmadan önce kendisine söyledim. ‘Sen karışamazsın’ dedi. ‘Ben’ dedi, ‘bunu Bozkurt şeyinden, ilçe tarımından satın aldım’ dedi, ‘otlak aldım’ dedi.” (Gökhan)

Karşı tarafla görüşerek istediğini alamayan ve anlaşmazlığı çözemeyenler çareyi resmi yollarda ararlar. Tarafların resmi yolu en fazla tercih ettikleri anlaşmazlıklar miras ve arazi anlaşmazlıklarıdır. Mirasta resmi hakkı olduğunu bilen ancak uygulamada bu hakkını kullanamayan mağdurlar mahkeme yoluyla haklarını alabileceklerini düşünürler ve mahkemeye başvururlar. Ancak hukuki süreç mağdurların beklediğinden yavaş ilerler. Buna bir de mevcut uygulama kendi lehine olduğu için süreci uzatmak isteyen karşı tarafın hukuki açıkları suiistimal etmesi eklenince, mağdurlar hukuki süreçten de anlaşmazlığı çözecek bir sonuç alamazlar:

“Bizim olayın esas nedeni mirastaki anlaşmazlığın devlet eliyle çözülememesi. Hukuki işlem çok ağır gidiyor. Üç senede bir tane satış kararı alıramadım. İzale-i şuyuya verdim miras davası çözülsün diye. Benim ortaklığım satılsın istiyorum. Onda da hep sıkıntı oluyor. Ortaklara tebligat yapılması gerekiyor. İki-üç defa tebligat yapılamayınca karar iptal oluyor. Ağabeyin haberi olunca, kasıtlı olarak izale-i şuyuyu engelliyor. Türk milleti bu konulara karşı zaten hemen zeki, uyanık kesiliyor.” (Bayram)

Arazisiyle ilgili sıkıntı yaşayan köylüler ise artık muhtarlarla değil belediye ile resmi işlerini yürütmektedir. Köylerin mahalleye dönüştürülmesiyle birlikte, eskiden muhtarların yetkisinde olan pek çok husus belediyenin yetki alanına dâhil olmuştur. Belediyecilik uygulamaları, köy statüsündeyken oluşmuş durumların devam ettiği ve sosyolojik olarak da halen daha köy kültürünün hâkim olduğu bu yeni mahallelerdeki mevcut anlaşmazlıkları çözmek için uygun değildir (Taş, 2016: 189-192) ve bu nedenle sıkıntılar yaşanmaktadır:

“Belediyeye de yazı yazdım ben. Bunlar 1 Temmuz 2018 yılına kadar göçürmeyince belediyeye bir yazı yazdım. Belediye yetkilileri geliyor diyor ki; ‘eğer burayı sen göçürmezsen biz göçürürüz’ diyorlar. Çünkü ev ruhsatsız... Şimdi, bağı işliyoruz, telefon çaldı. Dediler ki; ‘bir köye kadar gel acilen’. Belediyenin personeli çağırıyor. Geldim. Dedi ki; ‘Hüsnu kardeşim, bu yere kadar aldırıldık’. Evet. ‘Bu tapular birleşecek. Tapu masraflarını bu arkadaş çekecek. Bu ev sahibinden ötürü...’ Eeee! Ondan sonra ‘bu yer’ dedi, ‘oraya geçiyor’ dedi. ‘Tapusunu ona veriyoruz’ dedi. ‘İyi

de belediyece olarak siz benden daha iyi biliyorsunuz’ dedim. ‘Burada on metre yol geçiyor. Benim burada ruhsatlı kuyum var’ dedim. Ondan sonra taş duvar çektirdim. Yani aşağı yukarı yirmi-otuz bin lira masraf ettim ben oraya. Şimdi öyle çıkınca ben buradaki belediyedeki arkadaşla dedim ki, aplikasyoncuya dedim ki; ‘peki çok güzel konuştu’ dedim. ‘Bunu söylüyorsun da, e şimdi imar planında benim kuyum gittiğinden dolayı, askıdayken ben yazı verdim’ dedim. ‘Bu tapular birleşip ayrılırsa, bu adama bu yerimi verirsem benim yoldan hem duvarım gidiyor hem de kuyum gidiyor. Resmen elimle ben teslim etmiş oluyorum. E bu ne olacak o zaman?’ dedim. Komşu benim kuyumu da açsın, duvarımı da yapsın verelim. E peki yap. Ben niye yapacağım? Şimdi yani bu ayrı bir külfet... Yani şimdi ben, affedersin ‘durduk yere niye ben kıcıma gitsin?’ dedim.” (Hüsnü)

Mevcut durumun mağdur olan tarafı oldukları için çözümü daha çok isteyen ancak kendi hukuki haklarından da taviz vermek istemeyen ADTSM çiftçiler ne yaparlarsa yapsınlar istedikleri sonucu elde edecek sonuca ulaşamadıkları için bir sonraki aşamada anlaşmazlık yaşadıkları kişiyi kendileri için zararlı kişi olarak tanımlarlar.

Faili zararlı kişi olarak tanımlama

Anlaşmazlığa neden olan hususları çözemeyen ve olumsuz etkilere maruz kalmaya devam eden ADTSM mağduru çiftçiler karşı tarafı artık *kendileri için zararlı kişi* olarak görmeye başlarlar.

Miras anlaşmazlığı yaşayanlar, anlaşmazlık yaşadıkları akrabalarını kendilerine mirastan pay vermemek için her türlü hileyi, kötülüğü yapabilecek kişiler olarak nitelendirirler. Canan’ın öz kardeşi hakkında oluşan düşüncüleri bu durumun en uç noktasının örneklerindendir:

“Diğer kardeşler elleşmek istemiyor. Ben de kadınıym diye, başımda kimse yok diye zayıf görüyor, her şeyi bu sahiplenmek istiyor. Şeytan görsün yüzünü. ‘Öldü’ deseler, şurada on kat hayır dağıtacağım. Kardeş değil artık o benim için. Canıma kasetti kaç defa.” (Canan)

Arazi anlaşmazlığı yaşayanlar kendi hakları olduğunu düşündükleri yeri kullanamadıkça buna neden olan kişiye öfkelenirler. Bu kişilerin yaptıkları her türlü davranışın kendilerine zarar verdiği yönünde düşünürler ve ona göre hareket etmeye başlarlar. Arazi anlaşmazlığı yaşadığı komşusunun hakkında Hüsnü’nün değerlendirmesi bu duruma bir örnektir:

“ ‘S... git buradan’ dedim. Yani adama resmen ‘s... git buradan’ dedim. Ondan beri kafam, nevrime döndü. Ondan sonra bu daha hala bak külleri şeyleri benden tarafa

atıyor. Geçen sefer, eylül mü, ekim ayında ot çöp ne varsa duvardan bu tarafına atıyor sürekli. Çağırdım, son kez ikaz ettim. Yine kül atmış. Gelmedi. Gelsin, gerekeni yine yapacağım ona ben. Şimdi ben buna söylüyorum. Adam laftan anlamaz, arsız bir adam. Yüz defa söyle, bu kulaktan giriyor, bu kulaktan çıkıyor. İnadına yapıyor.” (Hüsnü)

Çekememezlik yüzünden komşusuyla anlaşmazlık yaşayanlar komşularının sadece kendileriyle değil etraflarındaki başka kişilerle de anlaşmazlık yaşadığını, dolayısıyla herkes için zararlı kişiler olduklarını düşünürler. Aynı komşuyla anlaşmazlık yaşayan ancak birbirleriyle iyi geçinen komşular, komşularını zararlı kişi olarak tanımlarken birbirlerine destek verirler ve birbirlerinden destek alırlar. Bu sayede kendilerini haklı göstermeye çalışırlar. İlhan ve eşi İpek ile aynı zamanda arkadaşları olan komşuları Kamil’in anlaşmazlık yaşadıkları ortak komşularına karşı tavırları buna örnektir:

İlhan: Dibiindeki çevre de halası, halaoğlu. İkisi zaten halası... Burada halaoğulları var. Yani hep onlarla küs. Tartıştı, geçinmiyor.

İpek: Şimdi de başkasıyla mahkemelik oldu. Kamil diye bir çocukla mahkemelik oldu. En son kavga ettiklerinde işte... Şimdi hatta şikâyetini geriye çekmiş. Çünkü kendisi suçlu... Biz o gün gezmeye gittiğimizde evinde gördüm çocuğun. Döğmeye bastımı televizyonu ahırın içini görüyor. Girmiş, çocuğun zincirini çalmış. Danaların, ineklerin zinciri... Bir sağına bakmış, bir soluna... Kamerayı akıl etmemiş. Zincirleri çalarken çocuk da görmüş.

İlhan ile İpek’in herkesle problemlili olarak nitelendirdikleri ve problemin kendisinden kaynaklandığını belirttikleri komşuları aynı zamanda Kamil’in de anlaşmazlık yaşadığı halasının oğludur. Kamil de tıpkı İlhan ve İpek’in yaptığı gibi halasının oğlunun başkasıyla (İlhan ve İpek ile) yaşadığı anlaşmazlığı kendi durumunda kendisini haklı karşı tarafı haksız kılmak için kullanmaktadır. Bu sayede halasının oğlunun sadece kendisi için başkaları için de geçimsiz ve zararlı bir kişi olduğu durumu yaratmak istemektedir:

“Bu adamla (İlhan’la) da arası bozuk abi. Bu adamın oraya ineklerin kokusu gidiyor, adam şikâyetçi olmuyor. Kendisi adamı yani, tahrik ediyor bu adamı, bu adama şeylik yapıyor. Kendisi oldumu, hemen öğrenmiş, karakola gidip şikâyet ediyor hani bir ilk başta bir şey demeden. Bir anlaşma yolu bulursun değil mi abi? Konuşursun, işin içinden çıkamayacak olursan da gidersin karakola mı, polise mi ne, şikâyet edersin. Ama bu öğrenmiş abi, hani ufacık bir şeyde, şöyle dokundumu bir şey kendisi şey yapmıyor ama başkaları ona şey yaptımı hemen gidip karakola şikâyet ediyor. Benim hayatta en kızdığım şeylerden bir tanesi de budur abi.” (Kamil)

Akın ise rahatsız edici davranışını devam ettirmesi ve buna bir çözüm bulamaması nedeniyle komşusunu kendisi için zararlı kişi olarak tanımlamıştır:

“Yani sürekli alacak benim boruları. Ben seslenmesem kendilerinin edecekler boruları.” (Akın)

Köyün arazisini izinsiz kullanan yabancılarla anlaşmazlık yaşayanlar ise aralarında artık husumet bulunan yabancıların mallarına zarar verebileceklerinden şüphelenirler. Köyünün arazisine izinsiz girmesine engel olduğu çobanla alakalı benzer şüphesi oluşan Gökhan için bu durum çobanı kendisi için zararlı kişi olarak tanımlamasına yeterlidir:

“Mesela o dediğim çoban benim bir şeylerime mesela zarar verebilir yani. Yani yüzde yüz zarar verir. Mesela o çizer (afyonu), şey eder. Ben şüpheleniyorum yani. Mesela onun yan kenarlarındaki bir yere bir şey diyoruz. Onu kurutabiliyor. İlaç atıyor, onu kurutuyor yani. Kuruttumu da o arazi boş olmuş oluyor. O zaman istediği zaman güdüyor malı. Şey ekıyorum, ay çekirdeği ekıyorum mesela birkaç çit, içeri girmesin diye. Onları tutuyor da kafalarını koparıveriyor. Domuz yedi diyor, sen de bir şey diyemiyorsun. Domuz yedi diyor. Yok ki bir şey! Ziraatı da getirsen, ‘e’ diyor, ‘bunun kafaları kopmuş. Domuz yemiştir’ diyor.” (Gökhan)

Gökhan’ın anlatımı anlaşmazlık yaşayan tarafların birbirleri hakkında ne denli zararlı olabileceklerine dair zihinlerinde inşa ettikleri durumun sınırlarının oldukça geniş olduğunu göstermektedir. Bu süreçler sonucunda anlaşmazlık yaşadıkları kişileri kendileri için zararlı kişi ilan eden ADTSM çiftçiler bir sonraki aşamada anlaşmazlıkta kendilerini mağdur kılacak durumu aramaya başlarlar.

Anlaşmazlıkta kendini mağdur kılacak durumu arama

Anlaşmazlık yaşadığı kişiyi *kendileri için zararlı kişi* olarak tanımlayan ADTSM çiftçiler olumsuzluklardan kaçınmaya çalışırlar. Bunun için karşı taraftan kaynaklanan ufak tefek olumsuzlukları dahi kendi lehlerine kullanmaya başlarlar. Bu sayede kendilerini mağdur göstermeyi hedeflerler. Kendilerini mağdur, karşı tarafı ise mağduriyete neden olan fail olarak göstermelerinin anlaşmazlığın kendi lehlerine çözülmesinde fayda sağlayacağını düşünürler. Bu amaçları doğrultusunda en ufak tarımsal suç mağduriyetlerini bile kendilerini mağdur göstermenin aracı olarak kullanabilmek için ararlar. Emre’nin kendi miras hakkı olduğuna inandığı ancak dayısının kullandığı tarlayı senelerce gözetleyip tarlaya yasadışı ekim yapılan anı bulmaya çalışması bu duruma dair önemli bir örnektir:

“(Tarlaya izinsiz yasadışı ekim yapıp yapılmadığını araştırmak maksadıyla) İki üç sene ben fotoğrafladım burayı. Bir sene anason vardı, bir sene arpa vardı.” (Emre)

Kendilerini mağdur gösterebilmek için anlaşmazlık yaşadıkları kişilerin, aralarında anlaşmazlık olmasaydı normal karşılayacakları davranışlarını kullanmaları ADTSM çiftçilerin arayışına dair bir başka yöntemdir. Bayram'ın aralarında miras anlaşmazlığı bulunmasa kendisi açısından hiçbir olumsuzluk ifade etmeyecek olan ağabeyinin ağaç kesme davranışını kendisini mağdur göstermek için kullanması bu durma bir örnektir:

Görüşmeci: Ağabeyinizle yaşadığınız anlaşmazlık süreci olmasaydı yine şikâyet eder miydiniz ağabeyinizi?

Bayram: O zaman o da yapmazdı ki böyle bir şey zaten. Tabi bağlantılı bu durum. Aramızda anlaşmazlık, yaşanmış süreç olunca etkileniyor insan.

Daha önce de mağduru oldukları ancak yaşadıkları yerde meşrulaştırma sınırları içerisinde kabul edilen ve kendilerinin de şikâyetçi olmadıkları davranışları anlaşmazlık yaşadıkları kişilerin yapmasını gözetmeleri ADTSM çiftçilerin arayışlarında normal çiftçi davranışından farklılaşan bir başka uygulamadır. Akın'ın komşusu ile yaşadığı anlaşmazlıkta sergilediği tutum bu uygulamanın bir örneğidir. Sulama borularını izinsiz alan komşusunu kendisi için zararlı kişi olarak tanımlayan Akın, o andan itibaren komşusunun borularını aldığı bir anı kollamıştır. Kendisi, köyde ve tarlanın bulunduğu yerde fazla zaman geçiremediğinden bu anı tespit edebilmek için eşinin köyde bulunan akrabalarına durumu anlatmış ve onların vasıtasıyla kendisini mağdur kılacak durumu aramaya başlamıştır:

“En sonunda almış, motora yüklemiş, eve götürmüş. Benimkiler maviydi. Bu kırmızıya boyarken hanımın dayısı görmüş. Tekke'den evliyim ben. Hanımın akrabaları orada... Haber etti dayı bize.” (Akın)

ADTSM çiftçilerin arayışlarında en ilginç uygulamalardan biri ise anlaşmazlık yaşadıkları kişilerle daha önce de yaşadıkları, kendilerine zararı dokunan ancak aralarında anlaşmazlığın henüz daha başlamadığı zaman hiç sorun etmedikleri olayların aynısını tekrar yaşadıklarında, artık anlaşmazlık var diye, bu davranış kendilerini mağdur kılmak için kullanmalarıdır. İlhan ve eşi İpek'in komşuları ile ilişki durumları değiştikten sonra aynı olaya karşın tavırlarının değişmesi bu duruma örnektir. İlhan ve eşi İpek'in komşularının hayvanları daha önce de bahçelerine girmiş ancak o zaman komşuları ile araları iyi olduğu için bu olay olmamış gibi davranmışlardır. Aynı olay aralarında anlaşmazlık varken meydana gelince, bu sefer olayı kendilerini mağdur kılacak bir durum olarak kullanmışlardır:

Görüşmeci: Kaç senelik komşunuz?

İlhan: Yani bildik bileli komşumuz.

Görüşmeci: Daha önce hiç böyle hayvanların sizin bahçeye girmesi gibi olay olmuş muydu?

İlhan: Daha önce girdiydi. O zaman biraz daha samimiydik tabi. Şikâyet olmamıştı.” (İlhan)

Sonuç olarak ADTSM çiftçiler mağduriyetleri öncesinde faille etkileşimsel bir süreç yaşarlar ve kendileri için zararlı kişi olarak tanımladıkları failin davranışını gözeterek süreci devam ettirirler. Bu durum onların mağduriyet sonrasındaki süreçlerini de farklılaştırır. Mağduriyet sonrasındaki sürecin açıklamasına geçmeden önce ise hem ATSM hem de ADTSM çiftçiler için mağduriyet öncesindeki son ve ortak aşama olan tedbirsizlik kültürünü benimseme aşaması açıklanacaktır.

4.1.1.4. Tedbirsizlik kültürünü benimseme

ATSM çiftçiler, mağduriyetleri öncesinde, maruz kaldıkları suçun kendi başlarına gelebileceğini akıllarına dahi getirmezler. ADTSM çiftçiler de ani tarımsal suç mağduru olabileceklerine hiç ihtimal vermezler. Şikâyet ettikleri olayları ise tedbir almalarını gerektiren suçlar olarak görmezler. Onlara göre bu olaylar anlaşmazlığın bir parçasıdır. Dolayısıyla ister anlaşmazlığa dayalı tarımsal suçun, isterse de ani tarımsal suçun mağdurları olsunlar, tarımsal suç mağdurları *tedbirsizlik kültürünü benimserler* ve mağduriyetleri öncesinde tedbir almazlar. Bu durum istisnasız tüm çiftçilerin kendilerini mağdur eden olaydan önce uyguladıkları herhangi bir emniyet tedbiri olup olmadığına karşılık verdikleri ortak olumsuz cevapta dışa vurmuştur. Bu cevaplar arasında en yalını ve belki de lafı dolandırmadan mevcut durumu en iyi yansıtanı ise Bayram’ındır:

“Hiç tedbir falan uygulamayız biz.” (Bayram)

Ne var ki çiftçiler, deneyimlerine rağmen suçun olmadığı yer olarak nitelendirdikleri ve neredeyse hiçbir emniyet tedbiri uygulamadıkları köylerinde tarımsal suç mağduru olurlar ve bu sefer mağduriyet sonrası süreci yaşamaya başlarlar.

4.1.2. Mağduriyet Sonrası

Mağduriyet sonrası, suça maruz kalma anını takip eden süreçtir. Tarımsal suça maruz kalma anlık bir durumu ifade eder. Durum, zaman ve mekân birleşmesinin sonucudur. Suçu oluşturan bileşenlerin aynı yerde ve zamanda bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkan anlık durum tarımsal suç mağduriyetini üretir (Felson, 2008). Şu ana kadar yapılan tarımsal suç mağduriyeti çalışmaları arasında suç anına dair pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda araştırmacılar genellikle Suç Fırsatı Teorisi'ni kullanmışlardır ve her ne kadar kent merkezli bakış açısının ürünü olsa da Suç Fırsatı Teorisi tarımsal suç bileşenlerin neler olduğunu ve nasıl bir araya geldiğini anlayabilmek için şu ana kadarki en uygun aracı sunmuştur (Donnermeyer J. F., 2017). Bu çalışmanın amacı tarımsal suç mağduriyeti süreci içinde mağdurun davranışlarını belirleyen algısal süreci ortaya koymak olduğu için suç anının analizi yapılmamış ve çiftçilerin suça maruz kaldıkları an verili olarak kabul edilip mağduriyet sonrasına geçiş yapılmıştır.

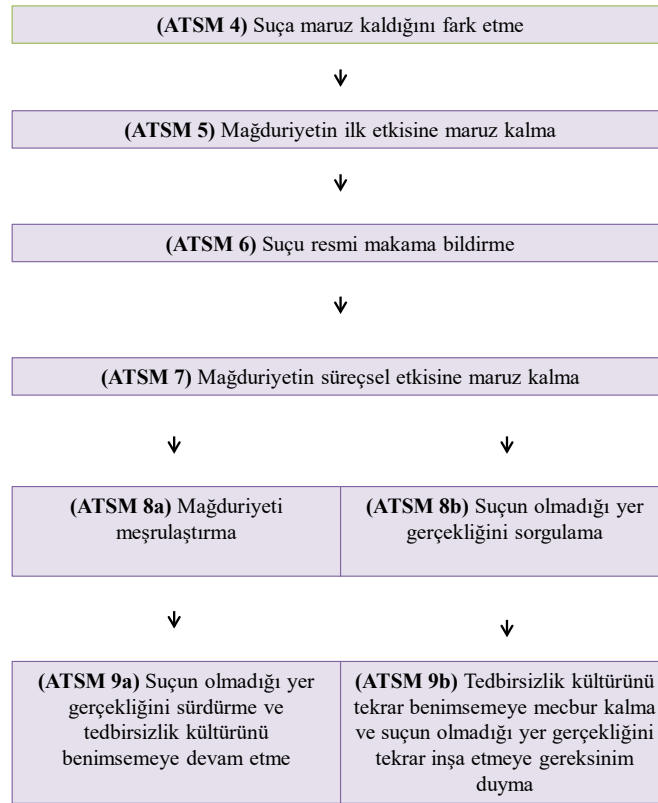
Bu aşamanın başlangıcında çiftçi, maruz kaldığı olayı kolluğa bildirerek kendisinin resmen tarımsal suç mağduru olduğunu dış dünyaya iletme durumundadır. Çiftçilerin suç mağduru olduklarını nasıl anlamlandırdıkları, mağduriyet sonrası sürecin yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine dair düşüncelerini nasıl etkilediği, yaşadıkları yerin emniyet ve asayişine dair şu an ne düşündükleri ve bu şu anki nihai düşüncelerine ulaşmalarını sağlayan sürecin nasıl geliştiği bu andan itibaren cevapları aranan sorulardır.

ATSM çiftçilerin hiç beklemedikleri bir durumu, ADTSM çiftçilerin ise bulmak istedikleri ve fırsat gördükleri bir durumu tecrübe ederek tarımsal suç mağduru olurlar. Bu durum mağduriyet sonrasındaki süreçlerini farklılaştırır. Dolayısıyla iki model ayrı ayrı ele alınacaktır.

4.1.2.1 Ani tarımsal suç mağduriyeti sonrası

Tarımsal suç meydana geldikten sonra ATSM çiftçiler suça maruz kaldıklarını fark ederler. Bunun hemen ardından mağduriyetin ilk etkisine maruz kalırlar. İlk etkinin ardından suçu resmi makama bildirirler ve sonrasında mağduriyetin süreçsel etkisine maruz kalmaya başlarlar. Süreçsel etkinin şiddetine ve tesirine düşük seviyede maruz kalanlar mağduriyetlerini etkisizleştirirler. Mağduriyeti etkisizleştiren ATSM çiftçiler suçun

olmadığı yer gerçekliğini sürdürüp tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler. Süreçsel etkinin şiddetine ve tesirine yüksek seviyede maruz kalanlar ise zihinlerindeki suçun olmadığı yer gerçekliğini sorgularlar. Ne var ki sorgulama sonucunda algıları değişse ve bazı tedbirler almaları gerektiğine kanaat getirseler bile zamanla tekrardan tedbirsizlik kültürünü benimsemeye mecbur kalırlar ve bu mecburiyet nedeniyle de suçun olmadığı yer gerçekliğini zihinlerinde tekrar inşa etmeye gereksinim duyarlar (Şekil 4.3.).

Şekil 4.3. Ani tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet sonrası süreci

4.1.2.1.1. Suça maruz kaldığını fark etme

Suçta maruz kalma ihtimalini akıllarına dahi getirmeyen ATSM çiftçiler karşı karşıya kaldıkları durumu anlamlandırır ve durumun zihinlerindeki alışla gelmiş durum kalıplarına (Hewitt ve Shulman, 2019: 212) uymadığına kanaat getirdiklerinde tarımsal suçta maruz kaldıklarını fark ederler.

Başiboş yayılan hayvanların kaybolması ya da yırtıcı hayvanlar tarafından öldürülmesi çiftçilerin sıkça karşılaştıkları kayıplardır. Bu nedenle çiftçiler başiboş yayılan hayvanlarından kayıp yaşadıklarında genellikle hırsızlıktan önce bu ihtimalleri düşünürler.

Barclay (2003), Donnermeyer ve Barclay (2005), Harkness (2017) ve Holmes ve Jones (2017) da benzer bulgulara ulaşmışlardır. Bununla birlikte çiftçiler ahırda bulunan hayvanlardan kayıp yaşamaları durumunda ise olayın hırsızlık olma ihtimali daha yüksek görürler. Evlerinin altındaki ahırdan hayvanlarının bulunmadığı fark eden Burcu ile Bekir'in bu durumun bir hırsızlık olduğuna kanaat getirmeleri de bir nevi evcilleştikleri için ahırdan kendileri çıkma ihtimallerini çok da öngörmedikleri hayvanlarının bulunmamalarından kaynaklanmaktadır:

Burcu: Saat dörde geliyordu. Ben su içmeye kalktım. Öyle bir bakayım dedim, gözüme ilişti. Ağılın kapısı ardına kadar açıktı, gidemedim. Karanlıktı da. Sanki orada birileri varmış gibi hissettim. Hemen yatak odasına geldim. Orada ağılın ışığı var. Açtım onu. Yine de çok yaklaşamadım. Baktım ki hayvanlar yok. Yani inşallah bir tanesini almışlardır diye düşündüm ama hepsi gitmiş. Sonra eşimi aradım, müdürüyle görüştüm. Komşular da doluştu hemen.

Bekir: Yani işte, bu mallar ev malı, kendiliklerinden çıkmalarının mümkünü de yok. Saat kaçtı, işte beşe geliyordu galiba. Vardiya müdürü sesledi. Bizim hanım aramış. Ben de korktum, çocuklar var ya. Dedim onlara bir şey mi oldu. Sonra aradım hemen, konuştuk. Ahırın (Fotoğraf 4.19) kapısını açık görmüş. Korkmuşlar, yaklaşamıyorlarmış da. Ama malların içeride olmadığını bilmiş. 'Yoklar' dedi.

Fotoğraf 4.19. Bekir ile Burcu'nun on bir küçükbaş hayvanının çalındığı ahırları

Bununla birlikte ahırdaki hayvanların da kaçma ihtimali bulunmaktadır ve çiftçi kaybın hırsızlıktan kaynaklandığına kanaat getirmek için yine bir takım olağan dışı özellikleri arar. Hayvanın kendi başına ahırdan çıkabilme gücüne sahip olup olmaması böyle bir özelliktir. Eğer ahırdan kendi başına çıkabilme gücüne sahip olmayan bir hayvan bulunmuyorsa çiftçi bu durumun kaçma değil hırsızlık olduğunu fark eder. Ender de babasının ahırda bulunmayan hayvanların kendileri kaçmış olduklarına dair öngörüsüne, buzağların zincirlerinden kendi başlarına kurtulabilecek güçte olmadıklarını belirterek karşı çıkmış ve olayın bir hırsızlık olduğunun farkına varmıştır:

Ender: Sabah ahıra (Fotoğraf 4.20) girdiğimde bizim buzağlar yoktu yerinde. Normalde içeride takılı onlar. İki taneydi. İkisi de yoktu yerinde. Zaten inekler dışarıda oluyor. Babam sabah işten geldi. Babamı kaldırdım. Dedim ‘baba böyle böyle, buzağlar yok’. O dedi hani ‘zincirlerini çıkartmışlardır’ dedi, ‘boğazlarından’.

Görüşmeci: Baban kendileri zincirlerini çıkarıp kaçtı mı zannetti?

Ender: Hı kaçtı zannetti babam. Dedim ‘baba bu kaçmaz’. Hani biri kaçsa biri kaçamaz. Çünkü daha küçük onlar, koparamaz zinciri. Komutanım ben çalındı dedim zaten, kaçması imkânsız yani. Yüzde bir bile değil kaçma ihtimali. Çünkü küçük hayvanın koskoca zinciri koparıp da... Çünkü hani zincir kopsa, en azından zincir koptuğu yerde kalır, hiçbir şey yok. Ben dedim zaten babamla gittiğimizde, dedim ‘baba boşuna gitme. Bunlar çalınmış’ dedim yani. O an hemen aklıma geldi benim. Çünkü gidemez.

Fotoğraf 4.20. Ender ve ailesine ait iki adet buzağının çalındığı ahır

Ahırdan eksilen hayvanların değerlerini arttıran ortak özelliklerinin bulunması çiftçinin durumu hırsızlık olarak nitelendirmesini sağlayan bir başka durumdur. Kendi başlarına ahırdan çıkan hayvanların farklı maddi değerleri olan hayvanlar olacağı, hepsi maddi açıdan diğerlerinden daha değerli cinsten olan hayvanların ahırdan çıkmasının şans eseri olamayacağı ve bunun ancak hayvanları bilinçli şekilde seçen hırsızların işi olabileceği yorumu ile başına gelen olayın hırsızlık olduğuna kanaat getiren Ahmet'in anlatımı bu duruma örnektir:

“Akşama doğru (ahıra) (Fotoğraf 4.21) geldim ki; sekiz tane koyun yok. Anladım hemen hırsızlık olduğunu. Bu koyunlar da seçilerek alınmış. Ne emek veriydim ben onlara. Bunların her biri senede bir kuzu verecek cinsten, iyi koyunlardı.” (Ahmet)

Fotoğraf 4.21. Ahmet'in sekiz adet küçükbaş hayvanının çalındığı ahır

Büyükbaş hayvanlar, bağlı olmadıklarında ve ahırın dayanıklı bir kapısı bulunmadığında ahırdan rahatlıkla çıkabilecek güce sahiptirler. Bu güçleri sayesinde hırsızlara zorluk çıkarabilecek düzeyde direnç de gösterebilirler. Bu nedenlerle çiftçiler yetişkin seviyedeki büyükbaş hayvanlarının ahırdan çıkmasını normal karşılarlarken, ahırda izlerin bulunması durumunda hırsızlık olduğuna kanaat getirirler. Büyükbaş hayvanının ahırda olmadığını fark eden Hasan'ın ahırın zeminindeki karmaşık ayak izlerinden olayın hırsızlık olduğu çıkarımına varması bu durumun örneğidir:

Hacer: Sabah, malların bakım zamanı, gittik baktık ki; buzağı ekinlerin arasına girmiş, dana yok. Onlar ayrı yerdeydi. Erkek dana ile buzağı. Dedim beye ‘gel, dana çıkmış gitmiş’.

Hasan: Ya ne gitmiş! O zaman da dedim ya sana. Gitme değil.

Hacer: E o zamanı diyorum işte.

Hasan: Gitme değil. Girdim ben ahıra baktım. Hayvanla baya tepişmişler. Takip ettim, izler vardı. Hayvanı çıkarmak için baya uğraşmışlar.

Hacer: Geceki ses de oymuş da ne bileyim. Buralarda olmaz ki böyle şey. İşte, yem az geldi diye sandım. Bunu da uyandırmadım, zaten ormandan geldik, yorgunluk var diye.

Yılın bir dönemini köyde diğer dönemini kentte geçiren çiftçiler, uzun zamandır bulunmadıkları köydeki evlerinde suça maruz kalmış olabileceklerine ihtimal vermedikleri için fırsat bulduklarında genel bir kontrol maksadıyla ya da bir şeylere ihtiyaç duyduklarında evlerine uğrarlar. Özellikle hırsızlığa karşı bir kontrol niteliği taşımayan bu uğramalarda bazı malzemelerinin bulunmadığını fark eden çiftçiler aynı zamanda hiç akıllarına gelmeyen suça maruz kaldıklarının da farkına varmış olurlar. Cemal de sürekli oturmadığı köydeki evine farklı maksatla uğradığı bir anda tarım aletlerinin bulunmadığını ve bunun bir hırsızlık olduğunu fark etmiştir:

“Eve de uzun zamandır uğramamıştım. Ne var ne yok, bir bakayım diye uğrayım dedim dönüşte. Depoya indim, bir şeyler lazımdı. Baktım, malzemeler yok. Sonra etrafı kontrol ettim. Deponun küçük penceresi var yan tarafta. Demir parmaklıkla kaplıydı. Onun arasından açıp girmişler içeri. Deponun kapısı da içeriden açılıyor. Kapıyı açıp malzemeleri çıkartmışlar.” (Cemal) (Fotoğraf 4.22)

Fotoğraf 4.22. Cemal'in tarım aletlerinin çalındığı evi

Çoban köpekleri sürülerin ayrılmaz birer parçasıdır. Bazen sürüyü korumak için yırtıcı hayvanların peşinden gidip sürüden ayrılabilirler. Ancak bu durum çok uzun sürmez. Çiftçi, aradan geçen uzun süreye rağmen dönmeyen çoban köpeğinin başına bir şey geldiğini düşünür ve aklına ilk önce köpeğin yırtıcı hayvanların saldırısına uğramış olabileceği gelir. Köpeğinin zehirlenerek ölmüş olabileceği aklının ucundan bile geçmez. Benzer bir durumu tecrübe eden ve köpeğini komşusunun bahçesinde, ağzından köpükler çıkmış vaziyette ölü bulan Fatih de tarımsal suça maruz kaldığını böyle bir sürecin sonucunda fark eder:

“Bir gün sabahleyin koyunları çıkardık. Yani her gün gittiğim alana... O tarafta boşluklar var. Tarlaların o tarafa gittik. İşte ya hemen zaten kenar... Yol boğazı kenarında. Kenarından geçip geçtik koyun sürüsüyle. E sonra otlatırken, köpeğin o tarafa doğru bir havlayarak gittiğinin farkındayım. Hani sabahleyin dokuz-dokuz buçuk gibi olduğu için, dedik herhalde tilki gibi bir şey var veya kurt gibi. Sonra köpek, yani yirmi-yirmi beş dakika, belki yarım saat sonra gelmediğini fark ettim ben. E tabi koyunlar da var. Koyunları da bir yere bırakıp gidemedik. Ben koyunu otlatmaya devam ettim. Oradan köye geldik. Köpek gelmedi! Akşam oldu, aramaya gittik. Biz dedik, kurt ya da çakalın peşinden gitti, e orada başına bir iş geldi. Biz ormanı aradık, dağları aradık sabaha kadar. Bulamadık köpeği. Sonra, abimin oğlu var burada. O tatildaydı. Onla beraber, sabahleyin köpeği en son gördüğüm telin kenarından dedik şöyle aramaya başlayalım. E tabi benim yeğen teli dolaştı. E bağ da telli. Teli dolaşırken bir bakıyor, orada hayvanı görüyor. Hayvanı görünce baktık, hayvan zehirlenmiş. Hani ağzı falan köpürüyor. O belli oluyor yani köpeğin zehirlendiğine işaret olarak.” (Fatih)

Bazen çiftçinin tarlası, evi, ahır, hayvanlarını yaydığı yer... Hepsi de birbirinden ayrı ve uzak yerler olabilir. Özellikle Türkiye’de yaygın olan toplu köy yerleşim tipinde oldukça olağan bir durumdur bu. Gündelik işlerin akışında çiftçi tarlasına uzun süre uğramayabilir. Hele ki bu tarla Galip’inki gibi çok bakım gerektirmeyen yonca tarlası ise... Böyle durumlarda çiftçi tarlasındaki ürüne zarar verildiğini başkasından, hatta bazı durumlarda ironik bir şekilde bizzat şüphelilerden duyar ve tarımsal suç mağduru olduğundan bu şekilde haberdar olur. Galip de yoncalarının çobanlar tarafından hayvanlarına yedirildiğini bizzat çobanlardan duymuş ve tarımsal suça maruz kaldığının farkına bu vasıta ile varmıştır:

Görüşmeci: Siz ne zaman haberdar oldunuz?

Galip: Ya bana da çobanlar kendisi, o içinde olan Salih diye arkadaş var, o dedi. E senin yoncayı yedirdiler dedi. Soruyorum, ‘kim yedirdi?’ Bilmiyorum diyor. Yani çobanlar yediriyor da, o ‘ben yedirmedi’, öbürü ‘ben yedirmedi’ diyor. Yani şey eden yok yani içinden, kabullenen yok.

Görüşmeci: Yediren çobanların vasıtasıyla haberdar oldunuz yani.

Galip: Evet.

Dolandırıcılıkta ise çiftçiler faille irtibatlarını devam ettirebildikleri sürece ya mallarını ya da paralarını kurtarabilecekleri umudunu taşırlar. Zaman geçtikçe umutları azalır. Ancak umutlarının tamamen tükendiği ve bir tarımsal suça maruz kaldıklarını fark ettikleri an artık faille irtibatı da sağlayamadıkları andır. Tarımsal dolandırıcılığa maruz kalan Davut da faille irtibatını sürdürdüğü müddetçe şüphelenmiş ancak umudunu kaybetmemiş, faille irtibatı artık sağlayamadığı anda ise dolandırıldığının farkına varmıştır:

Davut: İşte, gel zaman git zaman, bugün gelecek yarın gelecek... Gelmedi bizim saman. Biraz da telefonla sıkıştırdık. İşte, madem gelmeyecek, parasını geri versin diye. Hani biz sonuna kadar sıkıştırdık. Ha kendi ağzından çıktı. ‘Gönderemeyeceğim’ dedi, ‘en azından paramı şey edelim’ dedi. Dedik biz parayı alalım. O para da gelmedi. Telefonları açmadı. İşte, yakın zamanda aradık. ‘E’ dedi, işte, ‘senin paran yaramadı bize. Sana geri vereceğiz.’ İşte, ‘bir kaza geçirdim’ falan yaptı. ‘Kaskodan param gelecek’ şeysi yaptı. Nitekim o süreçte aradım, her aradığımda ulaşabiliyordum.

Görüşmeci: Ne zamana kadar her aradığınızda ulaşabildiniz?

Davut: Yakın zamana kadar ulaşüyordum. Son bir aydır telefonlara çıkmıyor. Yani muhtemelen, bu kaskodan parayı aldı. Yine şeytana uydu ve telefonları açmıyor şu an için. O kadar mesaj atıyoruz, şey yapıyoruz. Herhangi bir cevap yok. Bir sefer açtı. İşte onda da ‘müsait değilim, müsait olsam herhalde açarım’ şeysi etti. Ama her aradığımda ya telefonu meşgulünde ya da aradığınız kişi başkasıyla konuşuyor diyor. Şimdi ya engelledi ya da öyle işte.

Görüşmeci: Paranın gittiğine, samanın da gelmeyeceğine ne zaman kanaat getirdiniz?

Davut: En son kanaatim işte iki-üç aydır. Zaten umudum yok, son bir aydır özellikle. Eskiden en azından ulaşabiliyorduk. Artık telefonları da açmıyor. O kadar, küfürlü dahi olsa, mesaj atıyorum. Hiiiç... Başka birisinden, eşim üzerinden de atıyorum. Yine herhangi bir cevap gelmiyor. Sonunda dedim bu gelmeyecek artık.

Bu süreçler sonucunda bir tarımsal suça maruz kaldıklarını fark eden ATSM çiftçiler bir sonraki aşamada mağduriyetin etkisine maruz kalmaya başlarlar.

4.1.2.1.2. Mağduriyetin ilk etkisine maruz kalma

Araştırmada, ATSM çiftçilerin suça maruz kaldıklarını fark ettikleri andan itibaren kısa süre içerisinde yaşadıkları duygusal ve düşünsel süreç *mağduriyetin ilk etkisine maruz kalma* olarak isimlendirilmiştir. Olayın özelliğine göre değişmekle birlikte, çiftçilerin tamamı bu süreçte *üzülme-öfkelenme, şoka uğrama-şaşıрма, korkma-panik olma ve şüphe duyma* durumlarından en az birini yaşarlar.

Suça konu olan malın, tarımsal ürün ya da hayvan gibi, hem çiftçinin yoğun emeği sonucunda yetiştirdiği hem de geçimini sağlamak için bel bağladığı şeyler olması ya da yoğun emeği sonucunda kazandığı paranın gasp edilmesi, suça maruz kaldığını fark ettiği anda çiftçinin üzüntüyü ve öfkeyi aynı anda yaşamasına neden olur:

Görüşmeci: Olayın farkına vardığınız ilk anda neler hissettiniz?

Ahmet: Çok üzuldüm, küfrü bin bir ettim.

Daha fazla kayba uğrayabilme ihtimalini hesaba katan bazı çiftçiler ise bir taraftan kaybettiklerinin üzüntüsünü yaşarken diğer taraftan ellerinde kalanla teselli bulurlar:

“Hani açıkçası hayvan diye de, hani dedim ben diğerleri var, onlara bir şey olmasın. Küçükler önemli değil diye düşündüm yani. Ama e tabi emek ama yani. Bir yıl, iki yıl gözüne bakıyoruz, kim olsa üzülür.” (Hamdi)

Mağduriyet sonucunda kendileri için manevi değeri yüksek bir şeylerini kaybeden çiftçiler ve aileleri de suça maruz kaldıklarından haberdar oldukları anda yoğun üzüntü yaşarlar:

“Tabii onlar (çocuklarım) daha şey. Asıl onların şeyi. İşte ağladılar başında. Yani e çocukların biri on üç, biri on beş, biri de yirmi yaşında. Üçü de oğlan bir de. Hayvanları zaten onlar otlatıyordu. Arkadaş gibiydiler. Bir de şey, biz gömdük köpeği oraya. Hani başka bir hayvan zehirlenmesin diye... Yeğenle oğlan gömdü. Onlar ağladı başında. ‘Çukur açıp gömeceğiz’ dediler. O yönü var yani. Yoksa köpeğin hani bizim şeyimizde bir ekonomik kaybı olmadı ama ruhsal kaybı etkiledi bizi.” (Fatih)

Benzer mağduriyeti daha önce de tecrübe edenler haricindeki çiftçiler suça maruz kaldıklarını fark ettikleri anda beklemedikleri bir durumla karşı karşıya kalmanın şokunu ve şaşkınlığını yaşarlar. Daha önce de çadırından hayvanları çalınan Ahmet yeni mağduriyetinden haberdar olduğu ana dair hiçbir şaşkınlık ifadesi kullanmamıştır. Diğer çiftçiler ise farklı seviyelerde de olsa şaşkınlıklarını ifade etmişlerdir. Cemal’in anlatımı kent kökenli bir çiftçinin kırdan maruz kaldığı hırsızlığa dair şaşkınlığını yansıtır:

“Baya şaşırdım. Hiç beklemediğim bir şeydi. Anlam da veremedim. O malzemelerin çalınabileceği, para edeceği hiç aklıma gelmedi. Bir de buralarda böyle bir olayın olması daha önce hiç aklıma gelen bir husus değildi.” (Cemal)

Hasan’ın “*şok etkisi*” tabiriyle ifade ettiği duygusu ise kırdan doğup büyüyen ATSM çiftçilerin mağduriyetin ilk etkisi karşısındaki şaşkınlık tepkisini temsil etmektedir:

“Tabi bu olay öyle bir hayvan çalınmış değil. Bize yaşattığı sıkıntı çok büyük oldu. Cumalı’da daha önce hiç yaşanmayan bir olay bu. Şok etkisi yarattı.” (Hasan)

Hırsızlık gibi suçlarda olay yerinde bulunan ve suç anında ya da suç işlendikten hemen sonra suçtan haberdar olan mağdurlar ciddi derecede korku ve panik yaşarlar. Mağdurun kadın olması, çocuklar gibi hassasiyet arz eden aile fertlerinin yanlarında bulunması korkuyu ve paniği artırır. İncelenen olaylardan sadece Bekir ve Burcu’nun hayvanlarının çalınmasında Burcu suçtan hemen sonra mağduriyeti fark etmiştir. Diğer olaylarda mağdurlar olaydan epey sonra mağduriyetlerinin farkına varmışlardır. Bu durum tarımsal suçların genel özelliklerindendir ve farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda da araştırmacılar tarımsal suç mağdurlarının suçun ne zaman meydana geldiğini bilemeyecek kadar geç zamanda suçtan haberdar olduklarını tespit etmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005; Carcach, 2002; Donnermeyer ve Barclay, 2005). Olay esnasında çocuklarıyla birlikte evde olan Burcu ciddi derecede korku ve panik yaşamış, isteyken olaydan haberdar olan Bekir de ailesinin güvenliğinden endişe duymuştur:

Burcu: Biz (çocuklarla) çok korktuk. Hele çocuklar, öyle korktular ki!

Bekir: Saat kaçtı, işte beşe geliyordu galiba. Vardiya müdürü sesledi. Bizim hanım aramış. Ben de korktum, çocuklar var ya... Dedim onlara bir şey mi oldu. Sonra aradım hemen, konuştuk. Ahırın kapısını açık görmüş. Korkmuşlar, yaklaşamıyorlarmış da. Ben de baya endişelendim. Siz elleşmeyin dedim. Bizim dayıoğulları aynı orada oturur. Onu aradım hemen.

Mağduriyetten haberdar olan ATSM çiftçiler ilk şoku ve şaşkınlığı atlattıktan hemen sonra suçu kimin işlemiş olabileceğine dair fikir yürütürler. Çiftçilerin tahminleri ile suçların gerçek failleri bazen örtüşebilir. Ancak henüz daha ellerinde hiçbir delil bulunmayan çiftçilerin akıllarına gelen ilk olası şüphelilerin özellikleri aslında kırsal topluluk özelinde inşa edilmiş tarımsal suç faili profilini yansıtır. Ülkeler farklılaşsa da inşa edilen tarımsal suç faili profilleri benzerdir (Anderson ve McCall, 2005; Barclay ve Donnermeyer, 2002, 2011; Bunei ve Barasa, 2017; Bunei ve diğerleri, 2013; Chiwona-Karlton ve diğerleri, 2017; Fleisher, 1998; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017; Khoabane ve Black, 2009; Manu ve diğerleri, 2014). Bilinen eski hükümlüler, çalışmak maksadıyla toplulukta bulunan yabancılar, uyuşturucu madde bağımlısı işsiz gençler olası şüpheli profilini oluştururlar. Ahmet, “ot” olarak nitelendirdiği esrarı kullandığını ve daha önce de benzer suçları işlediklerini bildiği kişilerden şüphelenmiştir.

“ ‘(Jandarmalar) Var mı şüphelendiğin kimse?’ diye sordular. Ben bildiydim bunların yaptığını da, söyleyemiyorsun o zaman işte. Delil yok çünkü, delil! Açıklayamazsan, kanıtlayamazsan sonra tazminat davası açarlar. ‘İftira attı’ derler. Ondan korktum. Yoksa belliydi. Bunlar daha önce de benzer olaylara karıştı diye bildiğimden, ot için her şeyi yaparlar ya, ondan şüphelendim. Zaten jandarma da biliyor ki bunların önceki suçlarını. Ben desem, benimki delilsiz olacak. Suçsuzken suçlu olacağım. ‘Hani delili? İftira attı bize’ deseler, ne ile kanıtlayacağım?” (Ahmet)

Ahmet’in şüpheli profili çiftçilerin şüphe duydukları genel profili de yansıtmaktadır. Bunlar haricinde çiftçiler bir de “*bilen el*” ararlar. Suçun olmadığını düşündükleri ve suç mağduru olmayı akıllarından bile geçirmediikleri köylerinde gerçekten de suç mağduru olmuşlardır. Özellikle hırsızlık gibi suçlarda; ne zaman, nerede, ne yaptıklarını, mallarının, hayvanlarının nerede bulunduğunu, bunları çalabilmek için nereden yaklaşıp, nereden girip çıkacaklarını bilmeyen yabancıların suçu işlemeye kalkışamayacağını düşünürler. Bu nedenle de ya bizzat suçu işleyenler ya da suçu işleyecekleri yol gösterenler arasında mutlaka yakın çevrelerinden birilerinin bulunduğunu düşünürler. Farklı ülkelerdeki çiftçiler ve kolluk personelleri de benzer düşüncüyü paylaşırlar (Anderson ve McCall, 2005; Bunei ve Barasa, 2017; Harkness, 2017). Ancak bu kişinin kim olduğunu bilmeleri, tahmin etmeleri zor, bilseler ve tahmin etseler bile, ellerinde somut delil olmadan yapacakları şikâyet sonrasında bu kişiden ve topluluktan görebileceklerini değerlendirdikleri olumsuz tepkiler nedeniyle isimlerini resmi makamlara bildirmeleri daha da zordur:

“İlk andan dedim bunda içeriden bir el var diye. Yabandan gelip de nasıl bilecek benim malımı? Ama kim işte bilemiyorsun. Delilin yoksa bilsen de ne edeceksin? Söyleyemiyorsun.” (Hasan)

Bazı durumlarda ise çiftçiler yaşadıkları köyü korumak adına *bilen eli* bulmak dahi istemezler. Kent kökenli çiftçi bir çiftçi olan Cemal’in böyle bir tutumu benimsemesi genel çiftçi profilinin tutumunu da yansıtmakla birlikte, esasen kent kökenli çiftçinin zihninde inşa ettiği ve kentin kısılcısından tek kurtuluş olarak gördüğü suçun olmadığı kır imgesini kaybetmenin hayal kırıklığını yaşamama çabasının göstergesidir:

“Demek ki köyden birileri yapmıştır dedim sonuçta. Başka ne olabilir ki? Muhtara haber verdim. Eve geldi. Malzemelerin alındığı yerleri gösterdim. Baya da serzenişte bulundum muhtara. O da çok şaşırdı. Beklemiyordu o da köyde böyle bir olay olmasını. Mahcup da oldu. ‘Köyün adı hırsızlıkla anılmasın diye jandarmaya haber vermeyeceğim ama bak gör, senin haberin olsun. Etrafa da haber edin, uyarın

insanları. Eşyaları alan da geri getirsin' dedim. Dediğim gibi, köydendir alanlar diye düşündüm. Kimsenin adı kötüye çıkmasın diye de öyle söyledim.” (Cemal)

Sonuç olarak suça maruz kaldıklarını fark eden ATSM çiftçiler mağduriyetin ilk etkilerini yaşamaya devam ederlerken suçu resmi makama bildirmeye karar verirler ve bir sonraki aşamada adli makamlarla ilişki kurmaya başlarlar.

4.1.2.1.3. Suçu resmi makama bildirme

Suçu resmi makama ki; bu genellikle kolluktur, bildirmesi, çiftçinin kendisini resmen tarımsal suç mağduru ilan etmesi anlamına gelir. Kırdaki görev yapan kolluk görevlilerinin kentte görev yapan meslektaşlarına nazaran vatandaşlarla daha sık iletişim halinde olduğu ve inisiyatif kullanması gereken olaylarla daha sık karşılaştığı genel bir bulgudur (Weisheit ve diğerleri, 2006). Bununla birlikte araştırmacılar kırdaki yaşayanların genellikle kolluk hizmetlerinden memnun olmadıklarını tespit etmişlerdir (Anderson ve McCall, 2005; Barclay, 2003; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017). Bu çalışmada hem memnuniyet hem de memnuniyetsizlik tespit edilmiştir ancak memnuniyet tarafı daha ağır basmıştır.

Kırsal topluluklarda yaşayanlar ile jandarma arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu ilişki sadece adli olaylara müdahale esnası ile sınırlı değildir. Jandarma günün her anı farklı bir maksatla köylerde bulunur. Kırsal topluluk üyeleri yaşadıkları yerde görevli jandarma personellerinin birçoğunu isimleri ile tanır ve jandarmayı devletle iletişim kurmanın en kısa yolu olarak görür. Ayrıca erkeklerin eskiden uzun süreli zorunlu askerlik yapmaları ve Türk toplumunda askerliğin önemi jandarmayı halka yakın kılar. Bu nedenle de kırsal topluluklarda yaşayanlar bir sıkıntılarını olduğunda jandarmayı aramaktan çekinmezler. Bunun en kolay yolu ise eskiden 156'yı, şimdi ise 112'yi aramaktır:

“Zaten jandarma vatandaşa sıcak duruyor. Halkla iç içe. Çoğu da köylü çocuğu zaten... İrtibatı sıkı tutuyorlar. Tabi biz de askerlik yaptık. Biliyoruz birbirimizi. Kahveye gelirler sık sık. Çay söyleriz, çoğu zaman içmezler bile. Görevdeyiz derler. Olay olunca da hiç çekinmedim, hemen aradım 156'yı. Karakola yönlendirdiler. Murat Astsubay (Karakol Komutanı)'la görüştim. Jandarma olayın peşinden koşuyor. O gün de aradım, hemen geldiler. Denizli'den olay yeri inceleme de geldi. Her yeri araştırdılar.” (Ahmet)

Mala zarar verme gibi şikâyeteye bağlı suçlarda zararını karşı taraftan tahsil edemeyen çiftçiler başka resmi başvuru seçenekleri de bulunmasına rağmen genellikle jandarmaya

başvurmayı tercih ederler. Tarlasındaki yoncaya verilen zararın tahsili için ziraat olarak ifade ettiği İlçe Tarım Müdürlüğüne de başvuru yapabilme seçeneği olan Galip'in jandarmayı tercih etmesi genel çiftçi davranışını yansıtmaktadır:

Görüşmeci: Bu tarz şeyler olduğu zaman direk jandarmaya mı gidersiniz?

Galip: Ya şimdi şöyle: Eğer şey olursa, adam yani kabullenirse öyle yani kendi aramızda hallediyoruz yani. Ama şey, kabullenmediğinde, jandarmadır veya ziraata gidersin. E ben jandarmaya şey ettim. Kendim gittim söyledim. Geldiler, tarlanın çapını ölçtüler.

Bazı durumlarda çiftçiler suçu resmi makama doğrudan bildirmezler. Yaptığı araştırma sonucunda suç emarelerine ulaşan jandarma suçun mağdurunu tespit eder ve mağdur çiftçi bunun üzerine resmen şikâyetle bulunur. Ev yaptığı köyün adını hırsızlıkla bir arada telaffuz ettirmemek adına maruz kaldığı hırsızlığı resmi makama bildirmeyen Cemal'in, jandarmanın yaptığı araştırma neticesinde çalınan malzemelerinin bulunması sonrasında resmi başvurusunun alınması bu duruma bir örnektir:

“(Jandarmalar) Bazı malzemeler bulmuşlar. Benim evden hırsızlık olduğunu haber almışlar muhtardan. Malzemeler benim evden alınanlar olabilir diye haber verdiler bana. Ben de gittim baktım. Hepsi yoktu da, bir kısmı bulunmuş oldu. Ben de böylelikle şikâyetçi oldum.” (Cemal)

Suç jandarmaya bildiren ATSM çiftçiler bu andan itibaren mağduriyetin süreç içerisinde etkilerine maruz kalmaya başlarlar.

4.1.2.1.4. Mağduriyetin süreçsel etkisine maruz kalma

Suç jandarmaya bildiren ATSM çiftçiler, mağduriyetin ilk etkisinde yaşadıkları duyguları daha derinden hissetmeye ve ilk anda farkına varmadıkları yeni durumların etkilerine maruz kalmaya başlarlar. Bunlar (1) *ekonomik* ve (2) *psikolojik* etkiler ile (3) *devam eden adli süreçteki deneyimleridir*.

Ekonomik etkilere maruz kalma

Tarımsal suçların çiftçilere verdiği maddi zarar ciddi seviyededir (Anderson ve McCall, 2005; Madenüs, 2016a; Mears ve diğerleri, 2007). Mağdur çiftçiler, tarımsal suçların genellikle mala karşı işlenen suçlar olması nedeniyle süreç içerisinde olumsuz ekonomik etkilere maruz kalırlar. Etkinin seviyesi, çiftçilerin; maddi kayıplarının ciddiyetine,

ekonomik durumlarına ve kaybettikleri şeylerin işlerinin sürdürülebilirliği için önemine göre değişmektedir.

Gelir düzeyi düşük çiftçiler tarımsal suçların neden olduğu maddi kayıplardan daha çok etkilenirler. Tek geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan düşük gelire sahip çiftçiler bir yıl boyunca bakıp yetiştirdikleri hayvanlarını ve ürünlerini satıp bir sonraki yıl harcaabilecekleri parayı elde ederler. Ayrıca kullandıkları tarım araç ve gereçleri ile hayvan barınakları gibi şeyler eski ve derme çatma bile olsa, çiftçilerin yerine aynılarını koyabilmeleri çok zor olan ve üretime devam edebilmeleri için mutlaka sahip olmaları gereken şeylerdir. Bu çiftçiler, zor şartlarda yoğun emek sarfederek yetiştirdikleri hayvanlarını ve ürünlerini, ellerindeki kısıtlı maddi olanaklarla alabildikleri tarım araç ve gereçlerini ya da yapabildikleri hayvan barınaklarını kaybettiklerinde yıllarca toparlayamayacakları ciddi ekonomik sıkıntılara maruz kalırlar. Zor kazandıkları ve yerine yenisini koymaları çok zor olan mallarının hırsızlar tarafından kolayca çalındığını, mallarına rahatlıkla zarar verilebildiğini gören çiftçiler emeklerinin bu kadar basit bir şekilde heba olmasına isyan ederler. Koyunlarını çalan hırsızların peşine düştüğü için hırsızlar tarafından bu sefer de ahırı yakılan Ahmet'in yaşadıkları bu durumun en çarpıcı örneklerindendir:

“Oldu tabi ya. Hem de ne zarar. Bu koyunlar da seçilerek alınmış. Ne emek verdim ben onlara. Bunların her biri, senede bir kuzu verecek cinsten, iyi koyunlardı. Tanesi 1000 liradan olsa, senede 8000 lira sırf yavrularından kaybım var. Ağılı da yaktılar ya, bakma işte böyle derme çatma duruyor da, şu yemliklerden on dört tanesini yakmışlar. Tanesi 350 lira onların. Şu ağaç çubukların tanesi 20 lira. Onlardan yüz kırk-yüz elli tane yandı. Şu naylonların tanesi 650-700 lira. İki tanesi ağılı kapatmaya bile yetmiyor. Yani nereden baksan şu ağıl 10.000 liraya yakın. Yeni yaptık da, daha artık bir tane çubuk koyacak gücüm yok. Aha bak, şuralara çubuk koymak lazım. Yok, koyamıyorum. Şu teller, sazlıklar, bakma öyle durduklarına. Hepsi para bunların... Öyle para verip almakla da bitmiyor. Bu malzemeleri bulmak da buraya getirtmek de ayrı dert. Kolay bulunmuyor artık bu malzemeler. Ağacı kestirmek lazım, sazlık her yerde yok. Yani değiştirmek, tamamlamak gerekiyor ama olmuyor işte. Bak, şurada sazlık yok. Oradan güneş yakar hayvanları. Ama kapatamıyorum. Teller de yandı, çürüdü. Kibrit çöpü gibi kırılıyor. O kadar emek gitti. Maddiyat, güç de yok artık. Bittik yani. Para, maddiyat... Bunlar her şeyin başı. Onun için çalışıyoruz ki, emek veriyoruz ki; emeğimizle, hakkımızla geçimimiz olsun. Bu para öyle havadan, kolaydan gelmiyor ki! Ben öyle zor bir iş yapıyorum ki, onun karşılığı para bile olmaz. Hayvan çalınca benim param değil, o verdiğim emek çalınıyor. Bu parayı kolay, emeksiz kazansam gidene bu kadar üzülmem. Ama çok zor kazanıyoruz. O da gidince acısı büyük oluyor. İnsan enayi gibi hissediyor kendini. Biz de yapalım o zaman! Gidip çalalım başkasının emeğini!” (Ahmet) (Fotoğraf 4.23).

Fotoğraf 4.23. Ahmet'in hırsızlar tarafından yakılan ahırının yanmış parçaları ve eksiklerini tamamlayamadığı yeni ahır

Çiftçiler çalınan mallarını bulsalar bile çoğu zaman maddi kayba uğramaktan kaçamazlar. Bu kayıplar, zor elde ettikleri kısıtlı maddi imkanlarla hayatlarını idame ettirmeye çalışan çiftçi ailelerine ciddi zarar vermektedir. Çalınan büyükbaş hayvanları bulunmasına ve jandarma tarafından kendilerine teslim edilmesine rağmen kendileri açısından ciddi bir maddi zarara uğrayan Hasan ile Hacer'in yaşadıkları bu durumun örneğidir:

Hacer: Tee Dinar'da çıktı hayvan. Fotoğrafını çekip attılar bize, “bu mu sizinki” diye. Sonra araba tuttu bu (eşim), gitti tee Dinar'dan hayvanı almaya. 1000 lira masraf ettik. Hayvanı bir görsen, nasıl olmuş. Oradan oraya götürmüşler, bakmamışlar. Bir deri bir kemik kalmış.

Hasan: Yani hem maddi hem manevi yönden zarar. Ben bırakıyordum, vallaha neredeyse hayvancılığı bırakacaktım. Zaten para kazanılmıyor ki! Hayvan zayıflamış. 5000 liralık malı sattık 4000 liraya. 1000 lira da yola verdik. Geldik, komutan soruyor. O da teselli edecek. “Nasıl, sevindin mi, mutlu oldun mu?” diye. Dedim “hem sevindim hem üzüldüm”. Şaşırdı. “Neden?” dedi. Dedim (gülerek) “bacağın birisini çakal yedi”. E mal gitti 1000 lira aşağıya, 1000 lira da kamyonu verdik. 2000 lira gitti. Komutan, “hallederiz” dedi, bir şey çıkmadı. Jandarmanın öyle bir ödeneği yokmuş, kaldı.

Hasan ve Hacer, gelirleri kısıtlı olan ve bunu da çok emekle kazanan genel çiftçi ailesini temsil etmektedir. Kendisine ait toprağı olmayan, hayvancılığık ile geçimini sağlayamadığı için kırın sunduğı her türlü ek iş fırsatını değerlendiren ancak büyük oranda fiziki güce dayanan bu işlerin karşılığında kısıtlı bir gelir elde edebilen bu ailelerin durumları Hasan ile Hacer'in anlatımında somutlaşmaktadır:

Hacer: Çok zor ya çok. Kolay mı? Bizde üç çocuk var. Peş peşe. Biri üniversiteyi yeni bitirdi. Biri yeni girdi. Biri daha liseye başlayacak. Hayvancılığın geliri ne ki yetsin bunlara! Hayvanın yemi ydi, bakımı ydi, sütü ydü... Masrafı çıkınca bize bir buzağısı kalıyor. Biz de dışarıda çalışıyoruz. Yazın paket, kışın ormanda çalışıyoruz. Onlar olmadan nasıl geçineceğiz? On dört yaşında benim oğlum, pakete gidiyor.

Hasan: Hayvanlar da krediyle alındı zaten. Önce bir onu ödeyeceksin. Sonra hayvan bırakırsa kar bırakacak.

Görüşmeci: Paketi nasıl yapıyorsunuz? Ormanda ne işi var?

Mağdur: Makine var bende, paket makinesi. Traktör de var. Parasıyla başkasına paket (saman balyası) yapıyoruz. Ormanda kesim, tomruk işi... Yani sigortalı iş olurdu, iyi olurdu ama azdı bizim zamanda. Biz de böyle yola gittik ama çok zor.

Görüşmeci: Tarla yok mu?

Hasan: Tarla az.

Hacer: Kirayla, icarla seksen-doksan dekar alıyoruz. Ona da yonca atıyoruz. Hayvanlara yem olsun diye.

Hasan: Takviye iş olmadan olmaz. Ayakta kalmak için takviye iş gerekli.

Dolayısıyla bu drumdaki aileler için tarımsal suçların neden olduğı zararlar süreç içerisinde oldukça yıkıcı olabilmektedir.

Hasan ve Hacer gibi yeterli toprağı, hayvana ve sermayeye sahip olmadıkları için yaşamlarını idame ettirebilecekleri geliri elde edemeyen çiftçilerin bir kısmı, paket basma ve kesime gitme benzeri, kırsal hayatın doğal ekonomik faaliyetleri arasında yer alan ek işlere yönelirken, pek çok çiftçi sabit gelir elde edebileceğı, kırsal ekonomi dışı iş bulabilmenin peşinde koşmaktadır. Çiftçiler, genellikle asgari ücret veya daha azını kazandıkları bu işleri tarım ve hayvancılığık tercih etmekte, tarım ve hayvancılığık da ek gelir getirmesi maksadıyla belli oranda devam etmektedirler. Düşük ancak sürekli ve düzenli bir gelire sahip olan bu çiftçiler de maruz kaldıkları tarımsal suçlar sonucunda ciddi maddi sıkıntılar yaşarlar. Ancak tek geliri tarım ve hayvancılık olan çiftçilere göre daha çabuk toparlanırlar. Eşi Burcu birlikte tekstil fabrikasında asgari ücret karşılığında vardiyalı çalışan, tarımı hiç yapmayıp hayvancılığık ise sadece evinin altındaki ahırda ek gelir olsun diye yapan Bekir, fabrika işçiliğini çiftçiliğık tercih eden yeni kırsal nüfus profilinin temsilcisidir. Çiftçiliğın zorluğık ve daha da önemlisi geliri garanti etmeyen

yapısının karşın düzenli düşük geliri tercih eden Bekir, yaşadığı hayvan hırsızlığı mağduriyetinin olumsuz maddi etkisini de bu düzenli gelir sayesinde atlatabilmiştir:

“Ağabey bizim için büyük para. Hanımla benim işler olmasa biterdik. Yine de sarstı bizi. Ama işte, yani işte on bir koyun... Kaymakamlık bize 1.250 TL yardım yaptı. Dört koyun da teslim edildi. Mahkemenin 10.400 lira ödemesi verilirse maddiyat karşılanır.” (Bekir)

Düşük gelire sahip çiftçilerin maruz kaldıkları tarımsal suçlar bazen ciddi maddi zarara neden olmamalarına rağmen çiftçilerin işlerini aksatır. Yonca ekili tarlasına başıboş hayvanların girmesi sonucunda 500-600 TL’lik yoncalarından olan Galip, yoncaların maddi değerinden ziyade hayvanlarına yedirecek yeşil yonca bulmanın zorluğu nedeniyle zarar görmüştür:

Galip: Ya maddi olarak şeyisini... Mesela biz oradan otuz paket saman alıyoruz yani. Yani diyelim kaç olur? 500-600 lira civarında.

Görüşmeci: Sizin kendi malınız var mı, yoksa satıyor musunuz bunu?

Galip: Yok, kendimiz kullanıyoruz. Mallar var. Yani onlara o zaman veremedik yani.

Görüşmeci: Siz de başkasından gidip almak zorunda mı kaldınız?

Galip: Tabi.

Görüşmeci: Her istendiğinde kolay bulunabilir bir şey mi bu?

Galip: Yani şimdi şöyle: Mesela sen eğer ticaret amaçlı ekiyorsan, senden alabiliyorum. Mesela, bulabilirsen yani... Öteki, e kendi ihtiyacını ekiyor zaten hayvanlara. Bizimki de kendi ihtiyacımız için ekilmişti. Yani ben mesela onları yeşil yediriyorum hayvanlara. Yani yeşilin şeyisini alsın diye. E bunlar yoncaları yedirince, başkasından da bulamadık. O zaman o şeyi yediremiyorsun yani. Mağdur oluyorsun yani.

Yetişmiş çoban köpeği zehirlenen Fatih de yeni temin etmek zorunda kaldığı yavru köpeklerin maddi değerinden ziyade, ölen köpeğinin gördüğü işlevlerden yoksun kalmanın zararını yaşamıştır:

“Ekonomik boyutuna bakarsan; şimdi o köpeği zehirleyince tekrardan ekonomik boyut olaraktan üç tane daha yavru aldık. O yavruları büyötmeye çalışıyoruz. Aynı şeyi öğretmeye çalışıyoruz artık. Kurdu, canavarı, tilkiyi, tavşanı... Ne ise... Hani koyuna zarar verebilecek şeyleri öğretmeye çalışıyoruz. Ekonomik kaybı bu da, aslı bunlar o köpek gibi olasıya epey zaman lazım.” (Fatih)

Gelir düzeyi yüksek olan çiftçilerin maddi kayıptan olumsuz etkilenme eşikleri de yüksektir. Ancak maddi değeri ne kadar düşük olursa olsun suç sonucunda kaybedilen şeylerin kırdan ikamesi güçtür. Kırsal toplulukta farklı işleri yapabilen uzman kişileri her

daim bulmak mümkün değildir. Bunun yanında, kırım uzak ve her an erişilmesi zor coğrafi yapısı nedeniyle uzman kişiyi başka yerden getirmek de oldukça külfetlidir. Dolayısıyla gelir düzeyi yüksek olsa bile tarımsal suç mağduriyeti çiftçinin işini aksatır. Cemal de buna benzer bir süreci tecrübe etmiştir ve sürecin neden olduğu zarara maruz kalmıştır:

“Bunlar ufak tefek, iki-üç bin liralık malzeme. Yarısı da bulundu zaten. Gelirim de iyi. Maddi açıdan çok bir etkisi olmadı. Ama bir de evin marangozluk işleri devam ediyordu. Marangozdan 700 lira alacağım vardı. Söyledim ona, ‘böyle böyle, senin testereyi de almışlar’ diye. Adam kızdı bana. Benim yapabileceğim bir şey yok ki! Testereyi alacağıma saydı, işi de yarım bıraktı, gitti. Onun yapacağı yerler hala daha öyle yarım bekliyor. Buraya marangoz getirmek de öyle kolay iş değil. Kaldı o işler şimdilik.” (Cemal)

Sonuç olarak mağduriyet sürecinin ilerleyen aşamalarında ATSM çiftçiler kendi durumlarına ve olayın özelliklerine göre değişen olumsuz ekonomik etkilere maruz kalırlar. Aynı süreç içerisinde çiftçilerin maruz kaldıkları bir başka etki türü ise psikolojik etkilerdir.

Psikolojik etkilere maruz kalma

Tarımsal suçların çiftçilere psikolojik zarar verdiği araştırmacıların tespit ettiği hususlardandır (Smith ve Byrne, 2017). ATSM çiftçiler de zaman geçtikçe mağduriyetin psikolojik etkilerine maruz kalmaya başlarlar. İç içe geçmiş durumları düşünürler, yeni durumlar tecrübe ederler ve her duruma karşın yeni bir duygusal süreç yaşarlar. Süreçler çiftçileri ve ailelerini genellikle olumsuz etkiler. Ancak az da olsa olumlu etki yaratan süreçleri de tecrübe ederler. Çiftçiler ve aileleri bu süreçte; suçun türüne, suça konu şeyin kendileri için önemine ve kendi özelliklerine göre değişen seviyelerde *kızgınlık, üzüntü, hayal kırıklığı/güven kaybı, şüphelik, suç korkusu ve çevrenin olumlu/olumsuz tepkisine maruz kalma* süreçlerinden bazılarını tecrübe ederler.

ATSM çiftçiler, süreç içerisinde mağduriyetin kendilerine verdiği zararlar ve failin kastıyla doğru orantılı olarak artan düzeyde faille kızgınlık duyarlar. Faillerin suç sonrasındaki tavırları da mağduriyet sonrasında faille iletişim kurma imkanına sahip olan çiftçilerin kızgınlık seviyelerini etkiler.

Failli tanımayan, onla mağduriyet sonrası iletişimi bulunmayan ve işlerinin aksaması haricinde kendisini ciddi derecede olumsuz etkileyecek bir maddi kayba uğramayan

Cemal, süreç içerisinde faililere kızgınlığının oluştuğunu belirten herhangi bir ifadede bulunmamıştır. Buna karşın yine ciddi bir maddi kayba maruz kalmayan ancak bir dönem hayvanlarına yedirecek yonca bulmakda zorluk çeken Galip, aynı toplulukta yaşadığı ve sürekli gördüğü dört çobanın da inatla yoncayı kendilerinin yedirmediğini iddia etmeleri üzerine çobanlara karşı az da olsa kızgınlık duymuştur:

“Dedim ‘ben bakın şey etmiyorum. Kendi aranızda şey edin, yani kim yedirdi diye çıkın. Ben de çekeyim şikâyeti’. Yok ama. Yani oraya giden dört-beş çoban var. O diyor ‘ben yedirmedim’, o diyor ‘ben...’ E ya ‘bunu dıştan gelen çoban yedirmedi’ dedim ben. Buraya giden çoban belli... Yok, demediler.” (Galip)

Daha ciddi zararlar doğuran suçlara maruz kalan çiftçiler ise süreç içerisinde faillere artan seviyelerde kızgınlık duymaya başlarlar. Belediyede düzenli gelir getiren bir işi, düzenli bir aile hayatı olan ve dini inancına bağlılığını ifade eden Davut, faile çok kızgındır. Ancak elindeki yaşamsal kazanımlarını kaybetmek ve inancına aykırı hareket etmek istemediği için faile zarar verebilmek maksadıyla hukuki yol dışında bir seçeneği aklına getirmemiştir:

“Vallaha ben Allah’tan korkan bir adamım. Elimde imkânım olsa, benim şeyimi versin, zararımı karşılasın. Allah’a yakın bana uzak olsun yani. Hani ne yaralarım ne öldürürüm. Kendime zararım... İki çocuğum var, işim var. Kendi düzenimi öyle bir şerefsiz için şey yapmam yani. Allah’ından bulsun. Bu dünyanın öteki tarafı da var. Bir şekilde ben atlatırım bunu ekonomik olarak ama... Param yetebiliyor demek ki.” (Davut)

Eşiyle birlikte fabrikada çalışan ve düzenli geliri olan Bekir de tıpkı Davut gibi hukuki yol dışında farklı bir seçeneği aklına getirmemiş ancak failin ailecek görüştükleri arkadaşları olması kızgınlığını daha da arttırmıştır:

“Ağabey yüzlerini görmek istemiyorum. Acıma hissim vardı, durumları iyi değildi, her şeyimizi paylaşıyorduk. Soğudum hep bunlara karşı. Gelip gidiyorlardı. (Eşimle) İş yeri arkadaşlarıydılar. Artık gelse gitse ne hayrı olacak. Bozkurt’ta karşılaştık birkaç defa. Dönüp yüzüme bakamıyor. Allah’tan bulsunlar, ne deyim!” (Bekir)

Çiftçilikten başka geçim kaynağı bulunmayan ve düşük gelire sahip olan çiftçiler ise faillere karşı çok daha kızgındırlar. Hayatlarını çok zor kazanan ve geçimleri kaybettikleri mallarına bağlı olan bu çiftçiler failerin hukuki yollarla cezalandırılmasını kızgınlıklarının soğuması için yeterli görmezler. Bu durumda bulunan Ahmet, hayvanlarını çalan ve ahırını yakanların da “yakılmasını” isteyecek kadar kızgınlık duymaktadır:

“Hâkimin yanında da küfrettim. ‘Yakın bunları’ dedim. Kolay mı kazanılıyor para? Onca emek verdim. Biliyorum ki gelmeyecek geri. Ama bu kadar da kolay olmaması lazım... Sen o kadar emek ver, gelsin serserinin biri alsın gitsin.” (Ahmet)

Benzer durumu yaşayan Hasan ise zararının tahsil edilmesinden failin çok ağır bir ceza almasını istemektedir. Hatta Hasan’a göre kanunlar adaleti sağlamaktan o kadar uzaktır ki, aslında yaşamayı hak etmediğini düşündüğü ve insan olarak nitelendirmediği bu suçlu işleyenlerin jandarma tarafından infaz edilmesi adaleti yerine getirecek tek uygulamadır:

Görüşmeci: Zararınızı tahsil etmek için mahkeme yolu açık değil mi?

Hasan: “Cezası düşer öyle olursa” dedi avukat. Ya işte bir defa gittik zaten. Avukat “daha gelmenize gerek yok, jandarmadaki ifadeyi aynen veririm” dedi. “‘Parayı istiyorum’ dersin, onlar da ‘tamam, vereceğiz’ derlerse cezaları düşer” dedi. Ben de ceza düşmesin diye istemedim.

Görüşmeci: Neden? Parayı almak, onların hapis yatmasından daha önemli değil mi senin için?

Hasan: Yok yok! Keşke ömür boyu kalsalar... Basit bir olay değil ki! Ama kanunlar da jandarma da eskisi gibi değil. Yani şimdi, sözüm yanlış olmasın, sen de jandarmasın ama... Ben jandarma olsam imha ederim bunları. Ne olacak ki bir araç pert olsa. “Yanlışlıkla, kazayla çarptı” derim, “yuvarlandı” derim. Bunlar akıllı. Yemiş içmiş, bir de bana akıl veriyor. İşte, şikâyet edersem bitermiş, alırlarmış onu. Yahu almadıkları hata zaten! Senin şimdi mahpusta olman lazım! Yok, dışarıda bu!

Görüşmeci: Bu hırsızlığı yapanları nasıl tanımlarsınız?

Hasan: Sağını solunu kaybetmiş. Benim için dağdaki hayvandan ayrımı olmaz. Dağdaki hayvan tanımaz onları. Domuz domuz... Domuz de sen ona. Domuz, bunun sahibi kim diye bakmaz.

Mağduriyetten haberdar oldukları anda da üzüntüyü yaşayan ATSM çiftçiler ve aileleri, eğer duygusal bağ kurdukları bir şeylerini kaybetmişlerse ilerleyen süreçte artan şekilde üzüntü duymaya devam ederler. Fatih’in çocukları ile zehirlenen çoban köpeği arasındaki ilişki, ailede öldürülenin sadece bir köpek olmasının ötesinde bir üzüntüye neden olmuştur:

“İşte, bu köpeğin özelliği komutanım; bir, yavrudan beslemiştik. Hani bir sevgisi vardı köpeğin. Hani o hakikaten de ruhsal yönden bizi etkiledi. Ama bizim aradığımız, misal ruhsal bir kayıptı. Hani o da, enikten büyütünce hayvan bizim bir parçamız gibiydi.” (Fatih)

Fatih’in ailesinin çoban köpekleri ile kurdukları ilişkinin bir benzerini Bekir ile Burcu’nun çocukları koyunlar ile kurmuştur. Aynı zamanda çocukların oyun arkadaşı olan koyunların çalınması maddi zararın ötesinde manevi bir üzüntüye neden olurken, koyunlarını dağda parçalanmış vaziyette can çekişirken gören Bekir de gördüğü manzaranın üzüntüsü ile ciddi psikolojik olumsuzluğa maruz kalmıştır:

“(Şahsın etraftaki konuşmalarını) Jandarma duyunca bundan şüphelenmiş. Takip etmişler. Sıkıştıınca, bu da itiraf etmiş. Malları bıraktığı yeri göstermiş jandarmaya. Beni çağırdılar, mallara bakayım diye. (Gözleri dolarak) Onun, o gördüğümün hesabını veremez bu, öte dünyada veremez. İkisi can çekişiyor, yedisini canavar parçalamış. (Gözleri dolu vaziyette) Yazık ya, can bunlar da. Öte dünyada sorulur bunun hesabı. İşte maddiyat da bir yana ağabey. Ben o hayvanların halini gördüm ya, işte hani canavar parçalamış. O hayvanların halinin günahı kalmaz bunlarda. Çıkar acısı ama nasıl çıkar bilmem. Bir de bizim ufakların oyun arkadaşıydı kuzuluktan beri olanlar. Nasıl üzüldüler! Nasıl olmuşlar, götürmüşler diye ağlıyorlardı daha düne kadar. Daha yeni kendilerine geliyor çocuklar. Birkaç hayvan aldık, koyduk oraya da aha öylece işte...” (Bekir)

Daha önce hiç suç mağduru olmamış ve yaşadıkları yerde suç mağduru olabileceklerine hiç ihtimal vermeyen çiftçiler tarımsal suça maruz kaldıktan sonraki süreçte yaşadıkları yere dair hayal kırıklığı ve güven kaybı yaşarlar:

“Adam daha önce defalarca alış veriş yapmış, sıkıntı olmamış. Bize denk geldi. Ama insanoğlu işte çiğ süt emmiş. Fırsatını bulunca yapıyor demek ki. Bizi de öyle uysal gördü galiba. Daha artık zor güvenirim.” (Davut)

Hiç beklemedikleri suçun failinin en yakın dostlarından biri olduğunu öğrenen çiftçiler daha derinden ve sarsıcı hayal kırıklığı ve güven kaybı yaşarlar:

Bekir: (Jandarmalar hayvanları çalanı) Bir de söylediler ki! İnsanoğlu işte, boşuna dememişler çiğ süt emmiş diye. Daha dört-beş ay önce köye taşındılardı. Hanımın işten arkadaşlığı... Az da görüşüyorduk hani. Hiç aklına gelir mi! Onlar da bizden şüphelenmezler diye sanmışlar. Hiç aklıma gelmezdi. Bitmiş ağabey arkadaşlık, dostluk. Her şeyi bitirdiler. İnsan, “yalanmış” diyor. Eskidenmiş o arkadaşlıklar. E ne de olsa (eşimle) arkadaşlardı. Değer miydi? Eskide kalmış arkadaşlık, dostluk. Şimdi nasıl güveneceksin?

Görüşmeci: Bu olay başka kişilerle olan dostluklarınıza bakışınızı nasıl etkiledi?

Burcu: Yani, bilmiyorum ki... İnsan güvenini kaybediyor.

Bazı ATSM çiftçiler etraflarındaki şüphelendikleri kişileri farklı bir gözle takip etmeye başlarlar:

“Sonradan da baktım, takip ettim bunları. Hep beraberlerdi. Kocabaş’a gidip gelirlerdi. Oradan alıyorlar otu.” (Ahmet)

Bazı durumlarda çiftçilerin duyduğu şüphe günlük yaşamlarını devam ettirmelerini engelleyecek seviyeye çıkar:

“O gün bugündür devlete de kızıyorum. Bu kadar da başıboşluk olmaz ki! Devlet sahip çıkmıyor bu işlere. Yapan belli, oh tamamdır. Nasıl belli ya! Kimden şüphe edeyim şimdi? Herkesten bence. Komşudan, etraftan... Psikolojim bozuldu. Buraya giren adamın istihbaratının çok sağlam olması lazım... Beni yakından bilen, takip eden birinin eli var kesin. Ama devlet, ‘hırsız Acıpayam’dan geldi’ diyor, ‘hırsız belli’ diyor. Derine inmiyor. Olur mu yani? Benim en iyi çevremden birisi var. Yabandan gelecek de nereden bilecek? Hırsız yabandansa da baya uzmanmış. Hemen bilmiş kameraların çalışmadığını. Muhakkak buradan el var. Benimki şüphe. Kanıtlayamıyorum ama bence doğru. Muhakkak buradan el var.” (Hasan)

Bu durum Mears ve diğerleri (2007) ile Smith K. (2019)’un çiftçilerin yaşadığı suç korkusu ve bunun günlük yaşamlarına etkisine dair bulguları ile benzerdir. Etrafindan giderek daha fazla şüphe duymaya başlayan ATSM çiftçiler suç korkusu yaşamaya başlarlar. Etraflarında sürekli kendilerini tehdit eden kişiler varmış, her an yine suça maruz kalabileceklermiş gibi hissetmeye başlarlar ve bu durum günlük yaşamlarını oldukça olumsuz etkiler:

“Bunu bana karşı mı yaptılar? Komşular mı yaptı? Kim söyledi? Ben nereden bileceğim? Şimdi hep bunu düşünüyorum. Çalışmaya gideceğim, gidemiyorum, yine olacak mı diye. Köpek hav dedimi, acaba nereye ne oldu diye koş bak. Yaşanır mı böyle! Normal kalmadı, hayatımız değişti. Traktörle işe gideceğim, gidemiyorum. Araziyi bile ekemedik, kaldı. Aklımdan çıkmıyor. Olay, bir hayvan değil ki. Bunlar o gün vurguna gelmiş. Sağı solu zorlamışlar, becerememişler.” (Hasan)

Misillemeye ya da sabotaja maruz kalmak bir şüpheliyi ihbar eden ya da onun peşini bırakmayan çiftçilerin en fazla çekindiği hususlardandır (Anderson ve McCall, 2005). Hatta bu nedenle failin kim olduğunu bildiği için resmi makama suçu bildirmediğini ifade eden çiftçiler dahi bulunmaktadır (Harkness, 2017). Şüphesi arttıkça araştırması da artan ATSM çiftçi de en çok malına tekrar zarar verilmesinden korkar. Eğer failler yakın çevredense, faile yaklaştıkça çiftçinin korkusunun haklı çıkması ve kendisine gözdağı verilmesi muhtemeldir. Şüphesi kendisini, hayvanlarını çalanlara yaklaştırdınca bu sefer de ağılı yakılan Ahmet’in yaşadıkları buna örnektir:

“Kendimden dolayı değil de mallarımdan dolayı çok korktum. Çünkü mecbur çadırda bırakıp gidiyoruz. İsteseler her şeyi yaparlar. Bunları da araştırdıkça ben, baya köşeye de sıkıştılar galiba. O ara yaktılar işte benim ağılı. Allaha hayvanlar yoktu. Gerçi zaten korkutmak için yapmışlar. Hayvanlara da zehir atarlar diye korktum. İşte şimdi de ağılın mahkemesi sürüyor.” (Ahmet)

Kadınlar ve çocuklar suç korkusunu daha derinden yaşarlar. Aslında suça daha az maruz kalırlar. Toplumsal hayatın ana aktörünün erkek olması, kadının daha çok evde çocuklarla

zaman geçirmesi, kadını ve çocuğu sosyal ortamda daha az görünür hedefler yapar. Maruz kaldıkları suçların failleri genellikle tanıdıkları, yani sınırlandırılmış sosyal yaşam alanlarında kendilerine temas edebilme imkânına sahip olan kişilerdir. Bununla birlikte suça fiziksel karşı koyma güçlerinin daha kısıtlı olması, kendilerini daha savunmasız ve her an suça maruz kalmaya müsait hissetmelerine neden olur (Pleggenkuhle ve Schafer, 2017). İncelenen olayların kadın mağdurları da benzer tecrübeleri yaşamışlardır. Suçun işlenme anında olay yerinde bulunan Burcu'nun yaşadığı süreç önemli bir örnektir:

Burcu: Ben evde hep birileri var gibi hissettim. Eşim de gece gidiyor çalışmaya. Çocuklar da çok korktu. Baya bir süre ahıra giremedim ben.

Bekir: Olaydan sonra bir hafta izin aldım. Çocuklar öyle korkmuş ki, “baba gitme işe” dediler. E işe de gitmemek olur mu? Allaha iznim vardı. Yanımdan ayrılmadılar.

Burcu: Çocuklar da ben de evde rahat edemez olduk. Bir sene geçti de daha yeni yeni alışıyoruz, eskiye dönüyoruz.

Özellikle suç anında olay yerinde bulunmaları ve başlarına neler gelebileceğinden haberdar olmaları kadınların korkularını daha da pekiştirir. Yine suç anında olay yerinde bulunan Hacer'in başına neler gelebileceğine dair düşündükleri ve failden duydukları suç korkusunu zirveye çıkartıcı etki yapar. Suç korkusu mağdurların gündelik yaşam alışkanlıklarını etkiler:

“Hırsız geldi buraya jandarmayla birlikte. ‘Ne cüretle geldiniz? O gün ben kalktıydım. Gelsem oraya ne yapacaktınız?’ dedim. ‘Vururduk seni’ dedi. ‘Her şeyi göze aldık’ dedi. Hala daha kocamı kaldırıyorum hemen bir ses duyduğumda. E nasıl olacak bu? Adam ormana gidiyor, paket yapıyor, yoruluyor. Her zaman kalkamaz ki! Gece bire ikiye kadar pakete gidiyor. Ben ne yapayım evde? Gelince onu nasıl kaldırayım?” (Hacer)

Genel toplumsal gerçeklik algısında, kırdan yaşayanlar oldukça yardımsever kişiler olarak inşa edilmiştir. Kent yaşamında özlemi çekilen bir olgu olarak nitelendirilen iyi komşuluk ilişkileri kır yaşamının doğal parçası olarak görülmektedir (Aça, 2013; Özensel, 2015). Bu algıya göre tarımsal suç mağdurlarının çevrelerinden olumlu telkin ve destek görmeleri gerekir ki; bu durumu doğrulayan örnekler mevcuttur. Komşularından gördükleri destek ATSM çiftçilerin sürecin olumsuzluklarından daha kısa sürede kurtulmalarına katkı sağlar:

Görüşmeci: Çevredekiler nasıl tepki verdi? Komşular falan...

Ender: Komutanım onlar işte, sabah jandarma gelince onlar da geldiler. Ne oldu diye falan toplandılar buraya. Ya işte onlar da teselli şey yaptılar. O da, cana geleceğine mala gelsin derler ya, öyle.

Eğer fail belliyse ve aynı topluluktan ise komşular failin topluluk içerisindeki imkânlardan yararlanmasını kısıtlayabilir ve gördüğü tepki nedeniyle fail toplulukta barınmakta zorluk çekebilir. Mağdur, komşularının bu tepkisini kendisine destek olarak algılayıp mutluluk duyar. Komşularının desteğinin yanı sıra hayvanlarını çalan aile dostlarının beraber çalıştıkları işyeri sahibi tarafından işten çıkarılması Burcu tarafından kendilerine bir destek olarak algılanmıştır:

Burcu: Etraftakiler geldiler hep geçmiş olsun. Destek oldular olabildiğince. Olayı bunların yaptığı duyulunca da işyeri sahibi işten çıkardı bunları. Evi de bıraktılar, Bozkurt merkeze gittiler. Etrafta konu komşu yalnız bırakmaz birbirini. İyi oldu, bize de destek oldular.

Görüşmeci: Nasıl bir destek, biraz anlatır mısınız?

Burcu: Yani ağabey birkaç gün gelip gitti hep kadınlar. Yanında olmaları yetiyor zaten. Başka bir şey de yapamazlar ki zaten. Onların başına gelse aynı şey, biz de o kadarını yapabiliriz. Ama iyi geliyor insana. Yalnız hissetmiyor insan kendini.

Bununla birlikte süreç her zaman böyle işlemez. Bu tarz durumlarda failin ve mağdurun topluluk içerisindeki statüsü ve diğerleri tarafından konumlandırıldığı yerler belirleyicidir. Yani topluluk, inşa ettiği tarımsal suç mağduru imgesine uyanları gerçekten mağdur olarak kabul ederken, hukuken mağdur olsalar bile bu imgenin dışında değerlendirdiklerini mağdur olarak kabul etmez. Benzer bir bulguya Smith ve McElwee (2013) de ulaşmıştır.

Burcu ile Bekir'in hayvanlarının çalınması örneğinde olduğu gibi mağdurun mazbut bir aile, failin ise dışarıdan gelerek topluluğa yeni yerleşmiş yabancılar olması, çevrenin faili dışlayıcı, mağdurları ise kucaklayıcı davranmasını sağlamıştır. Oysa farklı örneklerde, çiftçiler yine ciddi tarımsal suçlara maruz kalmış olsalar bile, mağdurları ve failleri konumlandıkları yerler farklılaştıkça çevredekilerin verdikleri tepkiler de farklılaşmıştır.

Etraftan yapılan araştırma sonucunda, tek başına çobanlık yapan, genellikle derme çatma çadırında yaşayan Ahmet hakkında olumlu görüş bildirenlerle karşılaşıldığı gibi olumsuz görüş bildirenlerle de karşılaşılmıştır. Bazı kişiler Ahmet'ten gariban bir çoban olarak söz ederken bazıları Ahmet'in zaman zaman kimsenin tanımadığı kişilerle görüşüğünü ve değişik işler karıştırdığından şüphelendiklerini ifade etmişlerdir. Bazıları ise Ahmet'in alkol kullanıp etrafa rahatsızlık verdiğinden söz etmişlerdir. Kendisi hakkındaki bu farklı görüşler, hayvanları çalınan Ahmet'in çevresinden topyekûn bir destek görmesini engellemiştir. Ahmet'i güvenilmez addeden bazı kişilerin söylemleri nedeniyle Ahmet, mağdurken suçlu durumuna düşmüştür:

“Allah var, eşin dostun çoğu destek verdi. ‘Bulunur, sıkma canını’ dediler. Hak verdiler bana, sakinleştirdiler. Ama kasabada farklı konuşanlar da olmuş. 2Kendi satmıştır, şimdi de çalındı diyordur’ demişler. Arkadaşlarım haber etti bunu. Çok üzüldüm. Yani hem hayvanları çaldırdık hem de böyle sahtekârlıkla suçladılar. İçkiye verdim kendimi. Çok stres oldum iftiradan dolayı. Koyunlar bulununca herkes sustu ama iş işten geçti.” (Ahmet)

Hasan ve Hacer ise etraflarındakiler tarafından genellikle aksi, uyumsuz ve her şeyi bildiklerini sanan komşular olarak nitelendirilmişlerdir. Bu özellikleri nedeniyle Hasan ve Hacer çevrelerinden olumlu destek gören tarımsal suç mağdurları arasında yer alamamışlardır. Olay sonrasında komşuları, Hasan ve Hacer’in yanına yardım ve destekten ziyade meraktan gelmişler ve Hasan’ın önceden taktırdığı kameralara atıfta bulunarak bir nevi onlarla dalga geçmişlerdir:

Görüşmeci: Olaydan sonra konu-komşu nasıl tepki gösterdi?

Hasan: Gelen, “geçmiş olsun” dedi, gitti.

Hacer: (Gülerek) “Sizin kameralar çalışmıyor muydu?” diye sordu herkes.

Davut da farklı bir durumdan dolayı etraftan olumsuz tepki görmüştür. Aslında Davut’un aylık geliri Bekir ile Burcu’nunkinden çok fazla değildir. Ancak Bekir ile Burcu fabrikada işçi olarak, Davut ise belediyede çalışmaktadır. Bekir ile Burcu’nun aldıkları toplam maaş Davut’un tek başına aldığına ancak ulaşmaktadır. Ayrıca Davut ailesinden kalan nispeten iyi bir maddiyata sahiptir. Bekir ile Burcu eski bir köy evinde yaşarken, Davut ailesiyle birlikte apartman dairesinde yaşamaktadır. Bu durumda etraftakiler Bekir ile Burcu’nun birkaç hayvan alıp evlerinin altında beslemelerini, maddi durumu zayıf bir ailenin kendilerine ek gelir getirme çabası olarak, Davut’un başka bir köyde ağıl yapıp başına eşinin yaşlı babaannesini bırakmasını, maddi durumu iyi olmasına rağmen daha fazla para elde etmek isteyen birinin bilmediği ve hakkını tam veremediği hayvancılığa el atması olarak nitelendirmişlerdir. Bu nedenle de Davut’un dolandırılmasını iş bilmezliğinin sonucu olarak görüp onla dalga geçmişlerdir:

Görüşmeci: Etraftakilerden nasıl bir tepki gördünüz?

Davut: Etraftakilere anlatmadık. Bir şekilde duyuldu. Herkes hani dalga geçer gibi... Hani işte gerçek olarak da, gerçekten hani üzülen adamla karşılaşmadım yani. Herkes düşmemi bekliyormuş gibi... “İnsan bilmediği adama para mı verir?” gibisinden veyahut da “sizde hiç akıl yok mu?” gibisinden öyle...

Görüşmeci: Yakın eş dost mu bunlar?

Davut: Tabi tabi yakın sayılır. Yani psikolojik olarak, hani öyle destek beklerken, manevi olarak da çöktürtiler hani.

Sürecin sonundan bakıldığında ise, çok zor şartlarda tarım ve hayvancılığa devam eden çiftçinin psikolojisini maruz kaldığı tarımsal suç mu bozuyor, yoksa bir de suça maruz kalması zaten bozulmuş olan ve giderek daha da kötüleşen psikolojisine tuz biber olup onu isyan noktasına mı getiriyor sorusu akıllara gelmektedir. Sadece tarım ve hayvancılıkla yaşamlarını sürdürmeye çalışan Hasan-Hacer çiftinin durumları manzarayı özetlemektedir:

Hasan: Ülkenin bir köşesinde hayat böyle devam ediyor. Mecburuz yaşamaya. Ama tedirginliğimiz çok. İşlerde zayıflama var.

Hacer: Gece hala kesik kesik uyuyorum. Psikolojim çok bozuldu.

Hasan: Cesaretimiz kırıldı. İmkân olsa bırakırım bu işi. Hani bir ülke olsa, gel dese, bırakır giderim. Emekli maaşım olsa bırakırım. Bu ülkede malı olan adam kötü adam... Devlet çalışmayanı seviyor. Ya çok zengin olup bağdaş kurup oturacaksın ya da çok aç olup devletten bekleyecek, çalıp çırpacaksın. Kömürün, bulgurun gelececek.

Belki de sonraki araştırmalarda tarımsal suç mağduriyetinin konumlandırılması gereken büyük fotoğraf ve cevabı bulunması gereken temel soru budur.

Adli sürecin etkilerine maruz kalma

Adli süreç, ekonomik ve psikolojik etkilere maruz kalan ATSM çiftçilerin olumsuzluklardan bir nebze olsun kurtulmalarını sağlayacak resmi mekanizmaların başında gelir. ATSM çiftçiler bu süreçte resmi adli makamların kendileri ile ilgilenmelerini, zararlarının giderilmesini ve suçluların hakettikleri cezayı almalarını beklerler. Ancak adli sürecin mağdurlara her yerde çıkardığı yeni zorluklara ve mağdurların genel memnuniyetsizliğine bir de kırım dezavantajları eklenince ATSM çiftçiler adli süreçte de olumsuzlara maruz kalmaya devam ederler.

Adli sürecin kırdaki ana unsuru jandarmadır. Kırdaki yaşayanlar jandarmaya başvurmayı devletle temas kurmanın en kısa ve doğrudan yolu olarak görürler. ATSM çiftçiler de mağduriyetlerinin farkına vardıkları ilk andan itibaren jandarma ile iletişim halinde olurlar. Sürecin tüm safhalarında da genellikle jandarma vasıtasıyla bilgi edinmeye çalışırlar. Adli süreçteki tüm beklentilerinin jandarma tarafından karşılanmasını bekleyen çiftçiler, yaşadıkları olumlu ve olumsuz her şeyi öncelikle jandarmaya atfederler. Farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda kırdaki yaşayanların kırdaki görev yapan kolluk görevlilerinden genellikle memnun olmadıkları tespiti ön plana çıkarken (Anderson ve McCall, 2005;

Barclay, 2003; Harkness, 2017; Holmes ve Jones, 2017), çalışmaya katılan ATSM çiftçiler genellikle jandarmadan memnuniyetlerini dile getirmişlerdir.

Çalınan şeyleri bulunan ve kendilerine teslim edilen ATSM çiftçiler jandarmanın olay sonrasındaki tutumundan övgüyle ve memnuniyetle bahsetmişlerdir:

“Sağ olsun komutan da çok yardımcı oldu o zaman. Geldi geceleri falan, hep devriye attı buralarda. Saat hani ikilerde üçlerde çok geldi buralara yani. O ara çok sık geldiler. Her gün gelip gittiler buraya. Hani normalde üç dört günde bir ya da haftada bir geliyor ama o ara her gün gelip gittiler. Sonra da işte buldular. Vallaha komutanım ben sevindim açıkçası hani. Orada gördüm. Yani hani hem maddi açıdan baktım, bir de manevi açıdan... Mesela hani annem falan baya üzüldüydü.” (Ender)

Özellikle maddi durumu iyi olmayan mağdurlar jandarmanın kendileri için çaba sarf etmesini, zora düştüklerinde devletin yanlarında olmasıyla eşleştirmişlerdir:

Bekir: Vallaha ümidim yoktu. Bulmuşlar yapanı. Jandarma nasıl etti bilmiyorum, bir hafta içinde aradı beni ağabey. Tabi çok iyi oldu, çok sevindik. Baya da ilgilendiler bizle. Aldılar götürdüler her yere, Allah razı olsun.

Görüşmeci: Bu olaydan sonra jandarma hakkındaki düşünceleriniz nasıl değişti?

Bekir: Ağabey, değişmedi vallaha. Biz eskiden beri hep biliriz jandarmayı. Bu olay daha da güzelleştirdi. Allah razı olsun, bizi yalnız bırakmadılar.

Olayın sonrasında uzunca bir zaman geçmesine rağmen jandarmanın olayın peşini bırakmaması, sürekli arayıp sorması ve kendileri için çabalaması, zararının tamamını karşılamasa bile ATSM çiftçileri mutlu etmiştir:

“Ne yalan deyim, ümidimi kestiymdim ben. Nasıl oldu anlamadım! Üç buçuk ay sonra haber verdiler. Geldi, köyden aldı beni jandarma. Çardak’a götürdüler. Sekiz koyun gösterdiler bana. İki benim koyunlardandı, diğerleri benim değildi. Teslim ettiler bana koyunları. Diğerleri bulunamadı ama ne yapsın jandarma daha? Zaten olaydan sonra da ara ara aradılar, geldiler, sordular. Hep yokladılar, var mı bir şeyler diye.” (Ahmet)

Kendisinin bile peşine düşmediği malzemeleri jandarma tarafından bulunan ve kendisine ulaşılan ATSM çiftçiler hem jandarmanın bu özverili çalışmasından hem de kendileriyle ilgilenmelerinden mutluluk duymuşlardır:

“Jandarmadan çok memnun oldum. Olayı kendileri araştırıp beni buldular. Malzemeler Kaklık’taki karakoldaydı. (Karakol Komutanı) Murat Astsubay’la beraber gittik Kaklık’a. Aldılar beni kendileri götürdüler. Gayet iyi ilgilendiler.” (Cemal)

Bununla birlikte jandarmayla ilgili olumsuz düşünceye sahip olmasına neden olacak süreçler yaşayan ATSM çiftçiler de bulunmaktadır. Sonuçtan memnun olmayanlar bu grup içerisinde yer alırlar. Sonuçtan memnun olmayan ATSM çiftçiler de öncelikle jandarmada bulmuşlardır kabahati. En küçük mağduriyetiyle ilgili beklediği sonucu alamayanlar en hafif deyiimiyle jandarmaya serzenişte bulunmuşlardır:

“Yani bir iki tanesine dedim ben, kimse kabullenmiyor. Ondan sonra jandarmaya şey ettim. E jandarma da bir iki ifadeye çağırılmış herhalde. Orada da gene şey etmemişler. O neydi, o astsubayın ismi? Dedi bana böyle böyle, ‘bunlar çıt etmiyor. Hâkim şey istiyor, mesela şahit istiyor’ dedi. İşte ‘şahidin var mı?’ dedi. İşte dedim ‘şahit olsa, ben filanca yedirmiştir derim. Ben şey ederim adamı, suçlarım’ dedim. ‘Ben şahidim olmayınca kime ne deyim?’ dedim. Ondan dolayı o da o zaman ‘hâkime yollamayacağız. İmzala madem. Dilekçeyi geri çekeceksin’ dedi. ‘İyi, tamam’ dedim ben de. Yani işte hatta bir tanesi demiş ki; ‘ben ifade vermeye de gitmedim, jandarma da gelmedi’ demiş. Ben de hatta o zaman jandarmaya dedim, ‘siz çağırdık diyorsunuz, adam ben ifade de vermeye gitmedim diyor. Nasıl oluyor bu?’ dedim. Hatta o da şey etti, ‘bak ifadesini aldık biz onun’ dedi. ‘Onun da ifadesini aldık ama kimse şey etmiyor’, mesela ‘o yedirdi demiyor. Hiç kimse kabullenmiyor’ dedi.” (Galip)

Memnuniyetsizliğini daha yüksek seviyede dile getirenler başta jandarmanın suçu önleme ve soruşturma sorumluluğunu layıkıyla yerine getiremediğinden şikayet etmişlerdir:

“Adam bir de buraya kadar gelmiş, kimsenin ruhu duymuyor. Jandarmanın istihbaratı olur. Benim yetkim yok ki! O bilecek. Yetki olsun, biz durdurur sorarız. Şimdi sor bakalım. Sana ne der geçer. Yabancı yerde herkes polis oluyor. Yetkisi var. Çeker vurur vallaha. Bizde adam minibüs almış, burada geziyor, kimse “ne yapıyorsun? Kimsin sen?” demiyor.” (Hasan)

Kendileriyle yeterince ilgilenilmediğini düşünenler, jandarmanın başlarına gelen olayı ciddiye almadığını ve faillerden daha çok kendilerini kabahatli gördüklerini belirtmişlerdir:

“Konuyla alakalı da şöyle de bir şey var: İlçe Jandarma’ya ben ifade vermeye gittim. İlçe Jandarma beni Çardak’a gönderdi, adliyeye gidin diye. Tabi ben yeri yurdu bilmem. Savcılığa gitmişiz. Savcılık beni geri tekrar gönderdi. Bozkurt’taki komutanlar da, şimdi Nasrettin Hoca hesabı bizi rezil ettiler koydular. ‘Böyle yapılır mı?’ falan işte... Yahu bizim zaten derdimiz belli. Biz hani resmi olarak işlemi şey olsun diye... Çok da bir alakadar olunmadı. Uzman denk geldi. İşte dedim böyle böyle durum. Ya dedi işte, ‘tanımadığın etmediğin insana para mı verilir?’, şöyle böyle... ‘İyi’ dedim, ‘zaten buraya sıkıntı olduğu için geldik biz buraya. Yardımcı olunması için geldik. Hani ders, nasihat almak için değil. Ben dersimi aldım. Nasihat dinleme şeyimiz yok’. O şekilde yani. Memnuniyetim yok açıkçası fazla. Yani bir yardımcı olunabilirdi. Mesela hani onların bana demesi lazımdı. Ben yönlendirdim de şey yapıyorlar. Hani numarasından, şeysinden baktıralım. Onların bana demesi

lazımdı. Yani ‘bir sakın ol. Olabilir böyle, insanoğlu. Bu şekilde yapabiliriz’ falan diye yardımcı olunabilir diye bekliyordum her zaman.” (Davut)

Jandarmayla ilişkilerinde olumlu ve olumsuz durumlarla karşılaşan ATSM çiftçiler adli sürecin sonraki kısmında ise pek çok olumsuzlukla karşı karşıya kalırlar. Çiftçiler uzayan süreçten sonuç alamamanın, umutsuzluğun ve güvensizliğin getirdiği yıpranmışlığı farklı seviyelerde deneyimlerler.

Adli süreçte başvuru yapmaktan başka bir külfetle karşılaşmayan ancak sonuç da alamayan ATSM çiftçiler, olumsuzluğu en alt düzeyde yaşarlar. Kendisi ve ailesi için manevi değeri olan çoban köpeğini başkasının hatalı davranışı yüzünden kaybettiği netleşmesine rağmen adli süreçten sonuç alamayan Fatih bu durumu tecrübe etmiştir:

“Numuneler İzmir’e gitmiş. Baya, bir ay-bir buçuk ay geçti... Cevabı baya sonra geldi. Köpeğin lanet (lanette) 90 diye bir zehirle zehirlendiği ispatlandı. Savcılığa intikal etti olay. Gerçi biz mahkemeye falan gitmedik. Savcılığa intikal ettikten sonra savcı, sadece jandarmada verdiğimiz ifade doğrultusunda, mahkeme açmaya gerek duymamış. Onun beyanı üzerine bize bir kâğıt geldi, işte davalının beyanı üzerine suçsuz bulunmuştur diye. Bizim dava kapandı gitti.” (Fatih)

Adli sürecin başlangıcında jandarmayla kurduğu ilişkiden çok memnun olan ATSM çiftçiler, süreç ilerledikçe mağduriyetlerini kanıtlamanın külfeti ile karşı karşıya kalırlar. Buna bir de geniş kırsal coğrafyanın neden olduğu zorluklar eklenince, mağdur çiftçiler zaman ve maddiyat açısından ikincil mağduriyetler yaşarlar. Her defasında bu son umuduyla külfete katlanmasına rağmen süreci sonlandıramayan çiftçiler boşu boşuna uğraştıklarını düşünürler ve umutsuzluğa kapılırlar. Katlandıkları külfete rağmen olumlu sonuç elde edememeleri, benzer bir durumla tekrar karşılaştıklarında çiftçilerin suçu resmi makamlara bildirmelerini olumsuz etkiler. Carcach (2002) ile Donnermeyer ve Barclay (2005) de çiftçilerin adli süreçte katlanmak zorunda kalacakları külfetten çekindikleri için suçu bildirmemeyi tercih edebildiklerini tespit etmişlerdir. Bu durumu yaşayan ve adli sürecin getirdiği ardı arkası kesilmeyen külfetten bir türlü kurtulamayan Cemal, bir daha benzer bir suça maruz kalması durumunda aynı süreci yaşamaktansa şikâyetçi olmamaya karar vermiştir:

“Ama sonrasındaki süreç çok kötüydü. Götürüsü getirisinden fazla oldu. Stres yarattı boşu boşuna, zamanımı aldı. Kaklık’taki eşyaların bana ait olduğunu ispat edebilmek için, benim evde daha önce çalışan elektrikçiyi iki defa Kaklık’a getirdim. Adam Denizli’de. O da gelmek istemiyor. İşi gücü var adamın. Ben de alıp ta Kaklık’a

götürüyorum adamı. Boşuna zaman kaybı... Gına geldi. Bir de mahkeme Denizli’de. Buradaki evde oluyorum mesela. Mahkeme için Denizli’ye gidiyorum buradan tekrar. Yani benzer bir olay bir daha olsa, çok fazla zararım olmazsa hiç şikâyetçi bile olmam.” (Cemal)

Topluluk dışından gelen ve maddi durumu iyi olan Cemal için bu karara varmak ve başına geldiğinde de uygulamak kolaydır. Ancak geçimini zor şartlarda devam ettiren çiftçiler, adli süreç ne kadar külfetli olursa olsun zararlarının en azından bir kısmını karşılayabilmek için jandarmaya başvurmaktan başka çarelerinin olmadığını düşünürler:

Görüşmeci: Mahkeme sürecinde neler yaşadınız, anlatır mısınız?

Bekir: Ağabey mahkeme işi karışık. İki defa oldu şimdiye kadar. Çalan da, koyunları alan da serbest kaldı. Biz bilemeyiz tabi ama, (koyunlar çalan) bu ödeyeceğim dedi zararı. Hâkim de serbest bıraktı. 10.400 lira ödeyecek. Ben nasıl alacağım? İşte bu mahkemeye yatırarak parayı, ben de oradan alacağım ama şimdiye kadar gelen giden yok.

Görüşmeci: Mahkeme nerede?

Bekir: Çardak’ta.

Görüşmeci: Mahkemeye gidip gelmek sizi nasıl etkiliyor?

Bekir: Ağabey zor oluyor tabi. Yıllık izin alıyorum. Yeni değilim ben, dört yıllık çalışanı. İzin veriyorlar. Bir yıllık, yeni olsam izin sıkıntı olurdu. Şimdi 22 Ekim’e gün verildi. Hâkim izne ayrılmış. Biz bilemeyiz ama yavaş biraz ağabey ya. Hem parayı nasıl alacağım? Pek belli değil. Bekliyoruz biz de.

Görüşmeci: Bir daha benzer bir suç gelse başına, bu mahkeme süreci suçu bildirmeni nasıl etkiler?

Bekir: Jandarmaya haber vermeyi mi ağabey?

Görüşmeci: Evet.

Bekir: Ağabey başka ne yapacaksın? On bir koyun, az mı? Başka nereye gideceksin? Nasıl bulacaksın? Mecbur yine jandarmaya, oradan da mahkemeye... İşte daha şimdiye kadar hiç olmıydu, olmaz yine inşallah.

Görüşmeci: Zarar daha az olsaydı ne yapardınız?

Bekir: Ağabey zarar az olsa... Yani işte bir koyun olsa yine gideceksin mecbur. Zengin olsam gitmem peşinden, çekmem bu derdi.

ATSM çiftçiler en büyük hayal kırıklığını ise failler yakalandıktan sonra başlayan yargılama sürecinde yaşamaktadırlar. Suça maruz kalan, zarara uğrayan, maddi ve manevi sıkıntılar yaşayan ancak failler yakalandığı için bu olumsuzluklardan bir nebze olsun kurtulacağını düşünen çiftçiler yargılamadan bekledikleri sonucu alamazlar. Daha önce yapılan çalışmalarda da hem çiftçilerin hem de kolluk görevlilerinin yargılama sonucunda çıkan kararların caydırıcı olmaması ile ilgili serzenişte bulundukları tespit edilmiştir (Harkness, 2017). Ne faillerin aldığı cezadan ne de zararının karşılanma oranından ve şeklinden tatmin olmayan çiftçiler, adaletin güçsüzleri koruyamadığına ve bunu bilen suçluların da özellikle güçsüzleri hedef seçtiğine kanaat getirirler:

“Yani şimdi daha ne deyim ben? Garibanız biz. Önümüz arkamız yok. Bir kendimiziz. Öyle olunca da bize çatmak kolay oluyor. Ne yapalım başka? Jandarmaya haber ettik, adamlar bulundu, mahkemeye çıktılar. Ceza yok! Öyle olunca da bizim gibi garibana bu işleri yapmak kolay oluyor. Çal git... Mahkeme sözde ödetme verdi bunlara. Yedi-sekiz ay hapiste kaldılar, sonra çıktılar. Martta altı hayvanın parasını vereceklerdi. Hala ses yok. Jandarma yakalıyor da, cezası yok ki! Çalan da belli işte ama cezası yok. Sonra bir de bunları alanlar var. Ucuz olunca sormuyorlar ötesini berisini. Şimdi bunu alanlar da suçlu, kabahatli değil mi? Ama mahkemede ‘almadık, bilmiyorduk’ diyorlar, ellerini kollarını sallayarak çıkıyorlar. Çalınan hayvanlar benim ama ben daha çok mağdur oluyorum mahkemede. Bizim kolumuz kısa. Bir şey yapamıyoruz. Kolumuz uzun olsa böyle olmazdı zaten. Cesaret de edemezlerdi çalmaya. Bir şey yapamayacağımı biliyorlar. Kanunlar da sakat. Ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlar.” (Ahmet)

Olumlu sonuç vermemesinin yanında, mağdur çiftçilere ikincil mağduriyetler yaşatan bu sürecin sonunda ATSM çiftçiler adaletten umutlarını keserler:

“Bu işlere daha kanuni olarak da şeysi yok diye düşünüyorum yani. Şu kaniya vardım yani artık: çözüm yok yani. Hırsızdan yana düzen. Mağdur olan mağdur olduğuyla kalıyor. Bir sıkıntıya şeye girsek sıkıntı yaptığımızla kalacağız yani. Kendi çabamızla bir sonuca varsak, adamı bulsak hani bir kavga, bir şeylik, yaralama, onluk bir iş olsa biz suçlu olacağız yani. Adamın yediği halt hani şey olmayacak. O kaniya vardım. Ben artık Allah’a havale ediyorum.” (Davut)

ATSM çiftçiler, maruz kaldıkları etkiler sonrasında bir sonraki aşamada yaşadıkları yerin emniyet ve asayiş ile ilgili tekrar bir değerlendirme yaparlar ve durumu güncellerler.

4.1.2.1.5. Mağduriyeti etkisizleştirme/suçun olmadığı yer gerçekliğini sorgulama

Daha önce kendi başlarına gelebileceğine hiç ihtimal vermedikleri tarımsal suçlara maruz kalan ve mağduriyet sonrası süreci tecrübe eden ATSM çiftçiler, suça maruz kalmadan önceki suçun olmadığı yer algıları ile örtüşmeyen bir durumla karşı karşıya kalırlar. Yeni durumu mevcut gerçeklik algılarının sınırları içerisine dâhil edebilen, yine Berger ve Luckmann (2018: 37)’ın ifadesiyle “*problemli kısmı* (tarımsal suça maruz kalmalarını), *hâlihazırda problemsiz olana* (suçun olmadığı yer gerçekliği durumuna)” dâhil edebilenler mağduriyetlerini etkisizleştirirler. Maruz kaldıkları suçun etkilerini etkisizleştiremeyenler ise köylerine dair suçun olmadığı yer gerçekliğini sorgularlar.

Çalışmada, bu süreçte ATSM çiftçilerin davranışlarını belirleyen kararlarında etkili olan dört faktör tespit dılmıştır. Bunlar; *suçun türü, mağdurların suça maruz kaldıkları yer, uğradıkları maddi zarardan etkilenme düzeyleri ve eğer fail belliyse ve mağdurun tanıdığı*

bir kişiye mağdurun failin kastına dair fikridir. Faktörler ATSM çiftçilerin pragmatik karar aldıklarını göstermektedir ve bulgularımız Laird ve diğerleri (1999)'nin bulgularıyla örtüşmektedir.

Evlerinin dışında, kendilerine ait olsa bile âdet gereği herkesin rahatlıkla erişebildiği ve dolayısıyla köyün ortak kamusal alanı içerisinde gördükleri yerlerde, özellikle hırsızlık haricindeki ve kendilerine ciddi maddi zarara yol açmayan suçlara maruz kalan ATSM çiftçiler, bu suçların faillerini tanıyorlarsa ve doğrudan kendilerine yönelik bir kasıtlarının olmadığına kanaat getirdilerse mağduriyetlerini etkisizleştirirler:

“Ya her zaman olmaz, her zaman olmaz yani böyle. İşte bu dediğim gibi çobanlar bunu (hayvanları) kaçırdı,(yonca) iyice bir darbeletti. Ondan sonra da şey olmayınca yedirdiler yani. Komple yedirdiler. E napalım işte, çıkmadı kimse de ben yedirdim diye. Yanlışlıkla olmuş. Artık kaldı öyle.” (Galip)

Benzer bir etkisizleştirme süreci yaşayan Fatih'in kararında, bu olay özelinde kendisi için *anlamli öteki* (Mead, 2017) görevi gören savcılık mesleğine sahip yeğenin görüşleri etkili olmuştur:

Fatih: Sonra bizim yeğen var, savcı, ona da telefon ettik. Dedi ki; “ya dayı senin başına da böyle bir kötü niyetli bir şey gelse, şimdi hâkimin savcının hani ne karar vermesini istersin? dedi. E şimdi öyle deyince biz sustuk. Şimdi doğru. Şimdi bilen kişi anlatınca biraz ikna oluyor insan. Şimdi “sana birisi düşmanlık niyetinde olsa, senin bağına zehir koysa da bir komşunun köpeği zehirlenmiş olsa. Sen kendini nasıl savunacaksın?” dedi.

Görüşmeci: Bağ sahibinin bağına başkası zehri koymuş senin köpek de onu yemiş, zehirlenmiş gibi bir durum ortaya çıktı o zaman?

Fatih: İşte bizim savcı yeğen öyle deyince, bizim aklımıza biraz o şey yaptı. Bilemedik. İşin içinden çıkamadık. Sonra tabi şeyde de, kâğıtta da Denizli'ye, bir üst mahkemeye başvurabilirsiniz diye kâğıtta yazıyordu. Bizim yeğen de, savcı öyle deyince bir üst mahkemeye gitmedik. Olay kapandı gitti. Önceden aramızda da bir şey yok. Zaten hani öyle bir şey olsa, insan hani biraz daha şey yapar. Bir üst mahkemeye gider veya avukat tutar. Ama biz şimdi çoban arkadaşız yani. Kendileri otlatmıyor hayvanı da, başka bir kişi otlatıyor hayvanı. Çoban otlatıyor da ama öyle de aramızda bir husumet musumet yok yani. O yüzden biz de üstüne gitmedik olayın. Allah'a havale ettik komutanım hani kim yaptıysa. Şimdi gözde görmeyince bir şey diyemiyorsun. Adam şimdi tamam, “ben koymadım” diyor. Bilemedik yani. Böylelikle olay kapandı gitti. Çok da üstüne gitmedik yani. “Bir köpek değil mi? Ne yapalım” dedik.

Özellikle evleri ya da eklentileri gibi özel yaşam alanlarında meydana gelen hırsızlıklara maruz kalan, suç sonucunda ciddi maddi zarara uğrayan veya tanıdığı bir kişinin kasıtlı

eylemi sonucunda suça maruz kalan ATSM çiftçiler köylerine dair suçun olmadığı yer algılarında değişiklik yaşarlar. Bekir'in anlatımı bu durumu tecrübe eden ATSM çiftçilerin genel algısal değişimini temsil etmektedir:

“Ağabey, insan oldukça her şey mümkün. Biz hiç ihtimal vermezdik ama oldu bak işte. Yine olabilir mi? Yani bilmiyorum ki. Olur demek ki ağabey, bak oldu işte. Yine olabilir.” (Bekir)

Mağduriyetlerini etkisizleştiren ATSM çiftçilerin gündelik yaşantılarında herhangi bir değişiklik meydana gelmezken, sosyal gerçeklik algıları değişen ve artık köylerinde de suçun olabileceğine kanaat getiren ATSM çiftçiler suça maruz kalmamak için tedbire ihtiyaç duyarlar. Bu durum daha önce yapılan çalışmalarda da tespit edilmiştir.

Suçu önlemek için uygulanan yöntemler, suç zamanına göre ikiye ayrılır. Henüz daha suça maruz kalmadan önce uygulananlar birincil, bir suça maruz kaldıktan sonra tekrar aynı suça maruz kalmamak için uygulananlar ise ikincil önleme olarak isimlendirilir (Anderson & McCall, 2005). Çiftçiler tarımsal suçlara karşı az sayıda ve genellikle suça maruz kaldıktan sonra, yani ikincil tedbir uygulayarak (Anderson ve McCall, 2005; Barclay E. ve diğerleri, 2001; Madenüs, 2016a).

Maruz kaldıkları olayın hemen ardından tekrardan benzer bir mağduriyet yaşayabileceklerini düşünen bazı ATSM çiftçiler, suça konu olan mallarını sık sık kontrol etmeye başlarlar:

“Olaydan sonraki yirmi gün boyunca eve neredeyse hiç gitmedim. Hep çadırda (Fotoğraf 4.24) kaldım.” (Ahmet)

Fotoğraf 4.24. Ahmet'in “çadır” olarak nitelendirdiği, ahırının yanındaki barakası

Suça maruz kalmadan önce gayet normal nitelendirdikleri bazı gündelik yaşam alışkanlıklarının ve uygulamalarının aslında tedbirsizlik olduğuna kanaat getirenler bu alışkanlıklarını değiştirirler. Eskiden köydeki evindeki her şeyi öylece bırakıp giden Cemal, maruz kaldığı hırsızlıktan sonra her yeri kilitlemeye başlamıştır:

“Artık nereye gitsem, hiç fark etmez, kapıyı-bacayı kilitleyip çıkıyorum.” (Cemal)

Önceden traktörlerini ormandaki çalışmalarını bitirdikleri yerde bırakan ve bazen aylarca yanına bile uğramayan Hasan ile Hacer, hayvanları çalındıktan sonra traktörlerini gün aşırı kontrol eder olmuşlardır:

Hacer: Ormana gideriz traktörle. Yani gittiğimiz yere binde bir insan gelir ama traktörü orada iki ay bıraktığımız olurdu.

Görüşmeci: Şimdi nasıl yapıyorsunuz?

Hacer: Şimdi öyle değil. Koyuyoruz, ertesi gün gidip bakıyoruz. Bir şey oldu mu diye.

Önceden sözlü teminata dayalı alış veriş yapan Davut, parasını gönderdiği samanı alamayınca alış veriş alışkanlıklarını değiştirmiş ve bildiği ve kesin emin olup güven duyduğu kişiler haricindekilerle güvene dayalı alış verişini kesmiştir:

Görüşmeci: Bu olay sonraki davranışlarınızda farklı davranmanıza neden olacak bir etki yarattı mı?

Davut: Tabi mutlaka... Sütten ağzı yanan yoğurdu şey eder hesabı. Öyle bizimkisi de. Şu an için bir daha da temkinli davranırım.

Görüşmeci: Eskisiyle fark nedir?

Davut: Güven esası yok artık. Artık hayır. Yani bildiğim bir adam olmadıktan sonra güvene dayalı alış-veriş yapmam. Maddi olarak çünkü çok şeyisini çektim. Emin olmam lazım ki adamdan o şekilde şey edeyim.

Bazı çiftçiler yeni fiziki emniyet tedbirlerini uygulamaya başlarlar. Bekir'in ahırına demir kapı taktırması, yaşadığı yere dair değişen suç algısının sonucunda ortaya çıkan davranışa bir örnektir:

“Ağabey demir kapıyı (Fotoğraf 4.25) da olaydan sonra taktırdık. Kendimizce bir tedbir olsun dedik.” (Bekir)

Fotoğraf 4.25. Bekir ile Burcu'nun hayvanları çalındıktan sonra tedbir amaçlı ahırlarına taktırdıkları demir kapı

Evinden tarım aletleri çalındıktan sonra Cemal'in evinin girişine köpek koyması bir başka örnektir:

“Şu köpekleri (Fotoğraf 4.26) de olaydan sonra koydum. Bağlılar ama yabancı geldimi belli ederler. Şu var ya, ona bir denk gelirse parçalar vallaha” (Cemal) (Ben girerken de zincirlerin sonuna kadar gelip havladılar. Özellikle mağdurun bahsettiği köpek oldukça saldırgandı. Ev sahibi girişe kadar geldi ve beni böylelikle içeri aldı).

Fotoğraf 4.26. Evine hırsız girdikten sonra Cemal'in emniyet maksadıyla giriş kapısına koyduğu köpekleri

Ender ve ailesi ise buzağılarının çalınması sonrasında değişen güvenlik algılarını bahçelerine taktırdıkları projektör ile somut davranışa dönüştürmüşlerdir:

Görüşmeci: Arka tarafa projektörü (Fotoğraf 4.27) bu olaydan sonra mı taktınız?

Ender: Aynen komutanım. O baya güzel şekilde aydınlatıyor.

Fotoğraf 4.27. Buzağıları çalınan Ender ve ailesinin olay sonrasında emniyet maksadıyla taktıkları projektör

Çiftçiler en fazla kamera ve alarm sistemlerinin gerekli olduğunu, imkânları doğrultusunda tüm çiftçilerin bu güvenlik sistemlerini kurdurmaları, devletin de köylere ulaşımı sağlayan ana yol güzergâhlarını kameralar ile kontrol etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bekir'in ifadeleri ortak söylemin temsilcisi niteliğindedir:

“Ağabey bence ana yol güzergâhlarına, giriş çıkışlara kamera lazım. Devlet oralara kamara takmalı.” (Bekir)

Barclay E. ve diğerleri (2001), McCall ve Homel (2003), Mears ve diğerleri (2007) de suça maruz kaldıktan sonra çiftçilerin günlük rutinlerini değiştirerek gözetlemeyi ve korumayı arttırmayı sıkça tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca suça maruz kaldıktan sonra; Cemal'in köpek edinmesine ve kullanmadığı zaman malzemelerini kilit altına almaya özen göstermesine, Ender ve ailesinin çözümü etrafı aydınlatma aramasına ve Bekir ve Burcu'nun kilit sistemlerini kuvvetlendirmesine benzer davranış değişikliklerinin farklı ülkelerdeki çiftçilerin de sergilediklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada, daha önceki araştırmacıların tespit ettikleri alarm tedbirine rastlanmamıştır. Ancak Hasan ile Hacer'in hayvanları çalıdıktan sonra güvenlik kameralarından ikisini tamir ettirdikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte Hasan ile Hacer'in daha önce başlarına gelen olumsuz

olaylardan sonra tedbir maksatlı olarak taktırdığı kameraların sonraki akıbeti bu iki kameranın ve çiftçilerin uygulamaya başladıkları diğer tedbirlerin geleceğinin de çok uzun olmayacağına işaret etmektedir:

Görüşmeci: Şu an çalışıyor mu kameralar?

Hasan: İki tanesi çalışıyor.

Görüşmeci: Olaydan sonra mı yaptırdınız?

Hasan: (Gülerek) Evet.

Görüşmeci: Bir daha arıza yapsa kameralar, ne zaman yaptırırsınız?

Hasan: Artık hemen yaptırım.

Görüşmeci: Peki, hayvanlar çalınmasaydı yaptırır mıydın?

Hasan: (Biraz sıkılarak) Olmasaydı yaptırmayabilirdim.

Bu sürecin sonucunda mağduriyetlerini etkisizleştiren ATSM çiftçiler ile yaşadıkları yerin emniyet ve asayişini sorgulayıp çeşitli tedbirlere başvuran ATSM çiftçiler, bir sonraki süreçte tekrar aynı noktada buluşurlar.

4.1.2.1.6. Tekrar aynı noktada buluşma

Mağduriyetlerini etkisizleştiren ATSM çiftçiler, suça hiç maruz kalmamışlar gibi suçun olmadığı yer algılarını sürdürmeye ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler. Maruz kaldıkları suçun etkisi nedeniyle mağduriyetlerini etkisizleştiremeyen, yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algıları değişen ve bunun sonucunda tedbirsizliğe neden olduğunu değerlendirdikleri bazı gündelik yaşam alışkanlıklarını değiştirip, çeşitli emniyet tedbirlerini uygulamaya başlayan ATSM çiftçiler ise zamanla tedbirsizlik kültürünü tekrardan benimsemeye mecbur kalırlar. Bu mecburiyetin hemen arkasından çiftçiler suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa etmeye gereksinim duyarlar. Sonuç olarak ATSM çiftçiler yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını değiştirecek bir tarımsal suça maruz kalsalar bile deneyimledikleri süreç sonucunda başlangıç noktasına ulaşırlar ve mekanizma yeniden başlamak üzere tekrardan kurulur.

Her ne kadar maruz kaldıkları olaylardan dolayı şikayetçi olup resmi adli süreci başlatmış olsalar da süreç sonunda mağduriyetlerini etkisizleştiren ATSM çiftçiler, eskiden beri etraflarında meydana gelen suçlardan haberdar olmalarına rağmen yaşadıkları yerde suçun olmadığı algılarını sürdürürler. Bu sayede aslında kırsal coğrafi yaşam koşullarının elverişsizliği, tarım ve hayvancılık uğraşının sürekli takip gerektiren doğasının uyumsuzluğu ve hepsinden de öte karşılayamayacakları maddi külfet nedeniyle

uygulayamayacakları emniyet tedbirlerine zaten ihtiyaç duymadıklarına, meydana gelen olayların ise tedbirle önlenemeyeceğine kanaat getirerek tedbirsizlik kültürünü gönül rahatlığıyla benimsemeye devam ederler. Çoban köpeğinin zehirlenmesini etkisizleştiren Fatih ile yoncalarının hayvanlara yedirilmesini etkisizleştiren Galip resmen tarımsal suç mağduru olduklarına dair şikayetçi oldukları sürecin sonucunda yaşadıkları yeredair suçun olmadığı yer algılarında değişim yaşamazlar ve tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını devam ettirirler.

Yaşadıkları yerde suçun olabildiğini deneyimleyip algıları değişen ATSM çiftçiler uygulamayı akıllarına getirdikleri tedbirlerin bazılarını ekonomik imkansızlıkları nedeniyle hayata geçiremezler. Çiftçilerin maruz kaldıkları suçlara karşın en fazla dillendirdikleri tedbirler alarm ve kamera olmakla birlikte, bunları hayata geçirmelerinin önündeki en büyük engel olarak da, kent kökenli ve maddi geliri iyi seviyede olan Cemal haricinde hep bir ağızdan ekonomik yetersizlikleri ifade etmişlerdir. Bunlar arasında en çarpıcı ifade Ahmet'e aittir ve ifade köyde doğup yaşamaya devam eden, geneli temsil eden düşük gelirli çiftçinin emniyet tedbiri uygulamalarına günlük yaşantısında ne kadar yer verebileceğinin göstergesidir:

“Güvenlikli dam yap diyor devlet. Devletin dediği sistemde dam yapabilmem için bütün malı satmam lazım. Malları sattık, damı yaptık. İçine ne koyacağız?” (Ahmet)

Bölgede yapılan geziler esnasında Ahmet'in “*güvenlikli dam*” dediği türden ahırları bulunan çiftlikler de görülmüştür. Ancak Ahmet'inkine benzer baraka ya da çadır tipindeki ahırlar da oldukça fazlaydı. Ekonomik imkânları yeterli olmayan çiftçilerin tercih ettiği bu ahırlar ulaşım kolaylığı sağlaması için yol kenarında, köyde yaşayanların açtaki hayvanların kokusundan rahatsız olmaması için ise köy dışında bulunmaktadır (Fotoğraf 4.28). Dolayısıyla da hırsızlara oldukça uygun hedefler (Felson, 2008) teşkil etmektedirler.

Fotoğraf 4.28. Güvenlikli olma dereceleri farklı iki ahır

Diğer taraftan çiftçilik bir meslekten öte yaşam tarzıdır. Sürekli bir şeylerin peşinden koşmayı gerektirir. Maddi harcama yaparak tedbir uygulayamayan çiftçi, kendi varlığı ile suça engel olmak ister ancak bu da sürdürülebilir değildir. Geniş kırsal coğrafyada süren bu koşuşturmacada çiftçi her an her şeyin başında bulunamaz. Tedbirsizlik olarak ifade edilen şey aslında çiftçiliğin olağan işleyişinin bir parçasıdır. Bu nedenle daha tedbirli olabilmek adına bazı gündelik yaşam alışkanlıklarını değiştiren ATSM çiftçiler zamanla bu değişikliklerin getirdiği işletim külfeti ile de karşılaşır.

Her ne kadar hayvanları çalındıktan sonra ormandabıraktıkları traktörlerinin de her an benzer risk altında bulunduğunu ve bu nedenle sürekli kontrol etmeleri gerektiği düşüncesine kapılırsalar ve belli bir süre bu tarzı uygulasalar da, çiftçiliğin doğası Hasan ile Hacer'in bu davranışı devam ettirmelerine müsaade etmez. Sonuçta çiftçiliğin doğası ağır basar ve işletim külfeti çiftçinin sürdüremeyeceği noktaya gelir. Sonuç tedbir uygulamasının ortadan kalkması ve eski tedbirsizliğe geri dönülmesidir:

Hacer: Ormana gideriz traktörle. Yani gittiğimiz yere binde bir insan gelir ama traktörü orada iki ay bıraktığımız olurdu.

Görüşmeci: Şimdi nasıl yapıyorsunuz?

Hacer: Şimdi öyle değil. Koyuyoruz, ertesi gün gidip bakıyoruz, bir şey oldu mu diye. Gerçi o da zayıfladı şimdilerde. İlk bu olaylar olduğunda pek korkuyorduk. Bırakamıyorduk öyle de, şimdi yine mecbur bırakıyoruz. Öyle her zaman git, bak, gel. Zaman mı olur uzağa hep gitmelere? Bakamıyoruz artık.

Hayvanları çalındıktan sonra yirmi gün hayvanlarının yanında, çadırda yatan Ahmat da sürdürememiştir bu davranışını. Neden vazgeçmek zorunda kaldığını, istese bile neden

sürekli çadırda bulunamayacağını açıklamıştır Ahmet. Ancak en can alıcı ifadesi çiftçiliğin doğasına dair her şeyi tek bir cümlede özetler: “*Ceza evinden pistir bu iş.*”

“Bu işte mecbursun hep aynı şeyleri aksatmadan yapmaya. Bir gün ara veremezsin. Sürekli peşinden gitmen lazım işin... Zaman hep iştedir. Başka hiçbir şeye zaman bulamazsın. O yüzden cezaevinden pistir bu iş. Yani, tedbir için de bizim sürekli hayvanların yanında olmamız lazım. Onda da gelenler canımıza kastederse, canımızdan da oluruz, malımızdan da. Ama onu da tam yapamıyoruz ki! İstesek de hep duramıyoruz hayvanların yanında. Ben (olaydan sonra) yirmi gün belki çadırda hayvanların yanında yattım. Ama hep öyle devam edemiyorsun işte. İşimiz oluyor, mecbur bırakıyoruz. Geçenlerde bankadan aradılar. Kart gelmiş. Çiftçi, hayvancı Ziraat’dan çekiyoruz mecburen. Elden göndermiyorlar. Bankamatik ilçe merkezinde... ‘Şimdi gelemem’ dedim, ‘geç olmadan gel’ dediler. Mecbur gittim. Arabam da yok. Git gel... Neredeyse üç saatten fazla... O ara her şeyi öylece köyde bırakıp gittim. Hanım tarlada çapa yapıyor. Oğlan elektrik işiyle uğraşıyor. Bu işi hakkıyla yapabilmek için en az üç kişi olacaksın. Biri mutlaka hayvanları kollayacak.” (Ahmet)

Maddi külfeti nedeniyle aklındaki tedbirleri hayata geçiremeyen, çiftçi yaşam tarzıyla uyuşmaması nedeniyle de tedbir düzeyini arttıran yeni davranış tarzını alışkanlığa dönüştüremeyen ATSM çiftçiler zamanla tekrardan tedbirsiz yaşam kültürünü benimsemek mecburiyetinde kalırlar.

Ahmet çadırını bırakır. Tekrardan günlük rutinine döner. Dönmek mecburiyetinde kalır. Bu rutinde ise Ahmet2’in hayvanlarının emniyetini sürekli sağlaması mümkün değildir. Zamanla işlerin peşinden koşması hayvanlarının sayısını dahi bilmediği tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını tekrar ortaya çıkartır:

“Bende misal kaç tane hayvan var, onu bile bilmiyorum. Ölüyor, doğuyor, kaçıyor, geliyor... Sayısını tutamam. Ama hepsini tanırım. Kaybolan koyunları on sene sonra görsem tanırım. Evladımı tanıdığım gibi tanırım. Şimdi yine aynı işte... Akşamdan sabaha hayvanların yanındayım. Akşamdan sabaha kadar hayvanları yayıyorum. Altı-altı buçuk gibi eve gidiyorum. Üç-dört saat evde kalıyorum. O arada da evdeki kurbanlıklara bakıyorum. Sonra çadıra gelip koyunları kırkıyorum. Hayat hep böyle... Cezaevinden pistir bu iş. Bir tüfeğim var (Fotoğraf 4.29). Onun da ruhsatı yok. Kullanma maksadım da bellidir zaten. Gidip hırsızlık yapacak, adam vuracak halimiz yok. Burada gece boyu bir başımayım. O yüzden çobana tüfeği sorulmaz. Geçen aldılar, yine buldum koydum yerine. Tedbir bu işte... Allah’a emanet edip gidiyoruz eve.” (Ahmet)

Fotoğraf 4.29. Ahmet'in emniyet maksadıyla yanında bulundurduğu tüfeği

Tedbirler zamanla yerini eski tedbirsizlik alışkanlığına bırakır. Zaman ilerledikçe yeni bir suç mağduriyeti tecrübesi de yaşanmazsa önce maddi külfet gerektiren tedbir planları rafa kalkar. Sonrasında da yavaş yavaş işletim külfeti getiren uygulamalar terk edilir. Sonuç suç mağduriyeti öncesindeki tedbirsiz davranışlara geri dönüştür. Tedbir sağlayan davranışlar ise bir sonraki suça maruz kalmanın sonrasına ertelenmiştir:

Görüşmeci: Hala kullanıyor musunuz onu (olay sonrası taktıkları projektörü)?

Ender: Arada sırada hani.. Şey geçti artık da, eskisi kadar şey yapmıyoruz da... Bazen, hani üç-dört günde bir, arada yakıyoruz. İlk zamanlarda hep yaktık. Her gün... Şimdi o olayın şeyiyle, şokuyla yakıyorduk da şimdi tabi geçince etkisi yakmıyoruz.

Görüşmeci: Ama yine olursa?

Ender: Yani yine olursa yine yakarız da bu sefer giden gider artık. Yani işte komutanım zor değil de ne bileyim her gün her gün yakamıyor insan. Başka şeylerle uğraşıyorsun. Yakmıyoruz artık yani.

Görüşmeci: Olaydan sonra o projektörü taktınız, annen baban işe gitmedi bir süre...

Ender: Üç-dört gün gitmediler. Sonra gitseler bile ben evden falan sürekli hiç ayrılmadım. Sürekli geceleri çıkıyordum dışarılara falan. Ama giden gitti yine de.

Görüşmeci: Şimdi uyguladığınız bir tedbir var mı?

Ender: Yok komutanım şu an. Hala yok, aynı eskisi gibi yani.

Görüşmeci: Peki şimdi bir daha olsa benzer bir şey, kamera taktırır mısınız?

Ender: Taktırır mıyız? Ben hani taktırırsınız desem yani yalan olur. He o anın şeyiyle belki taktırırsınız ama geçince yine aynısı olur yani. Zannetmiyorum.

Görüşmeci: Peki genel olarak da etrafı da düşündüğün zaman, bu böyle mi oluyor hep?

Ender: Hep öyledir yani komutanım. Buralarda yani, başka yerleri bilemem ama burada herkes başına bir şey gelsin tedbir alır yada aradan öyle belli bir zaman geçsin altı ay yedi ay, hani hiçbir şey yokmuş gibi aynı devam eder. Başına bir şey gelmeyince yapmaz yani onu. Zaten burada kimsenin ahırında kamera yoktur. Sadece köyün giriş çıkışlarında.

Bununla birlikte tedbirsiz yaşam kültürünü tekrar benimseme mecburiyeti beraberinde bir ihtiyacı getirir. Kırın coğrafi, kültürel ve ekonomik özellikleri nedeniyle tedbirsiz bir yaşam sürmek mecburiyetinde kalan çiftçiler, her an bir tarımsal suçun mağduru olabilecekleri korkusuyla yaşamının olumsuz psikolojik etkilerini ortadan kaldıracı için yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını tekrardan inşa etme gereksinimi duyarlar. Gerçeklik durumunun tekrar inşası sürecinde ise mağduriyet öncesinde tedbirsizliği gerekçelendirmek için kullandıkları yöntemlere başvururlar.

Başlarına gelen olayın aslında çok nadiren meydana gelen, bu seferlik kendilerine denk gelmiş münferit bir olay olduğu yorumu ATSM çiftçilerin yaşadıkları yere dair suçun olmadığı gerçekliğini inşa etmeleri yolunda attıkları ilk adımlardır:

Görüşmeci: Şu anda buranın (köyün) güvenliği ile ilgili düşünceniz nedir?

Cemal: Burayı sessiz, sakin, güvenilir diye seçmiştim. Aslında çok fazla değişmedi. Yine de öyle ama bu olay biraz da olsa bu düşüncemi olumsuz yönde etkiledi. Ama yine öyle çok bir şey olan, güvensiz bir yer değildir burası.

Suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa etmede ATSM çiftçilerin başvurdukları bir diğer yöntem suçu topluluk dışı faktörlere dayandırmalarıdır. ATSM çiftçiler, suçu topluluk dışından gelenlerin işlediklerine ve esasen topluluk üyeleri arasında o suç işlemeye meyilli kişilerin bulunmadığına inanarak yaşadıkları yeri tekrardan suçun olmadığı yer haline getirirler. Onlara göre o suçu işleyecek yabancı köye gelmedikçe tekrar benzer bir suça maruz kalmaları olanaksızdır:

Görüşmeci: Tekrar benzer bir olay olabilir mi sence?

Ender: Olmaz komutanım herhalde.

Görüşmeci: Neden?

Ender: Şöyle olmaz. En son o çocuk (daha önce amcasının yanında çalışan ve hırsızlıktan adli kaydı olduğunu bildiği topluluk dışından kişi) içeri girdiydi. Çıktı

mı, bilmiyorum da... Aydın'da herhalde çıktıysa da. Buralara gelmez. Gelemez yani daha doğrusu.

Görüşmeci: E başkası gelip yapamaz mı?

Ender: Başkası...

Görüşmeci: Ya da köyden biri yapamaz mı?

Ender: İçeriden... Komutanım bizim burada ailevi olaraktan hani köyün yarısıyla düşmanlığımız var. Ama hani böyle bir olay yapmazlar hani. Yani herkes birbirine burada ne kadar gıcık gitse de, mesela böyle hani kavga olur, dövüş olur, yaralama olur ama yine böyle hırsızlıktır, ne bileyim, bu tür şeyler olmaz yani.

Görüşmeci: Şu anda köyün güvenliği ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

Ender: Eskisi gibi komutanım. Bende bir değişiklik yaratmadı. İşte, köye gelen yabancılardan oluyor komutanım bunlar.

Benzer suçun topluluk üyeleri tarafından tekrar işlenebileceğini düşünen ATSM çiftçiler ise bu kişilerin topluluğun genelinden farklı niteliklerinin bulunduğu ve topluluk içerisinde oldukça az sayıda olduğunu değerlendirdikleri bu kişilerin varlığı nedeniyle suçun meydana geldiğine inanırlar. Farklılık bazen uyuşturucu kullanmak:

“Otçu yokken olmuyordu böyle şeyler. Ama dediğim gibi ot geldikten sonra çıktı bunlar hep. Ot olmasa hiçbir şey olmaz buralarda. Dediğim gibi ot içicilere ceza olursa, ot kesilirse ancak baş edilir bunlarla. Başka da çözüm olmaz.” (Ahmet)

Bazen dini inanca sahip olmamak:

Hasan: Bunlar basit ama inançsız bunlar.

Hacer: Müslüman değil bunlar. Müslüman Müslüman'ın malına ortaktır. Yardımcı olur. Dinden imandan çıkmış bunlar.

Bazen de bambaşka bir şeydir. Ancak farklılık değişse de ATSM çiftçinin zihninde oluşan Fotoğraf aynıdır. Suça neden olan bir özellik vardır ve toplulukta o özelliğe sahip çok az kişi bulunmaktadır. ATSM çiftçiler bu sayede topluluğun büyük çoğunluğunu suçtan soyutlar ve yaşadıkları yere tekrardan suçun olmadığı yer hüviyetini kazandırır.

Mağduriyet sonucunda uğradıkları zarar giderildiği için çok da önemsemeleri gereken bir durum olmadığı yorumuna varmaları, ATSM çiftçilerin değişen gerçeklik algılarını onarmak için kullandıkları bir başka yöntemdir. Fail yakalansa bile ATSM çiftçilerin çoğu, suça konu olan mallarına eksiksiz sahip olamamakta, zararlarını eksiksiz tazmin etmeleri de pek mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte zararını giderebilme imkanına sahip olanlar ise bu durumu yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını tekrar inşa ederken dayanak noktası haline getirirler:

“Buzağılar da bulununca önemsemedik yani. Öyle olunca da kamera taktırmaya da gerek kalmadı” (Ender)

Belirtilen bu faktörlerin her biri farklı özelliklerdeki ATSM çiftçilerin farklı durumlarda kullandıkları yöntemler olmakla birlikte, istisna olmaksızın tüm ATSM çiftçilerin mağduriyet sonrasında yaşadıkları yerdeki suç olgusuna dair değişen gerçeklik algılarını tekrardan suçun olmadığı yer olarak inşa etmelerinde etkili olan ana faktör ise aradan belli bir zaman geçmesine rağmen yeni mağduriyet yaşamamalarıdır. Tüm ATSM çiftçilerin ifadelerinde yer alan zamanın geçmesi ile yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını tekrardan inşa etmeleri arasındaki bağlantıyı en yalın ifade edenler ise Bekir ile Burcu’dur. Bu süreçte bir şey yapmaya gerek yoktur. Sürecin doğal ilerleyişi, sadece zamanın geçmesi ve yeni bir mağduriyetin oluşmaması yeterlidir tekrardan kıra dair suçun olmadığı yer gerçekliğinin zihinlerde inşa edilebilmesi için:

Görüşmeci: Korku kalmadı dediniz. Bu süreçte korkunun geçmesi için ne yaptınız? Nasıl geçti korkunuz?

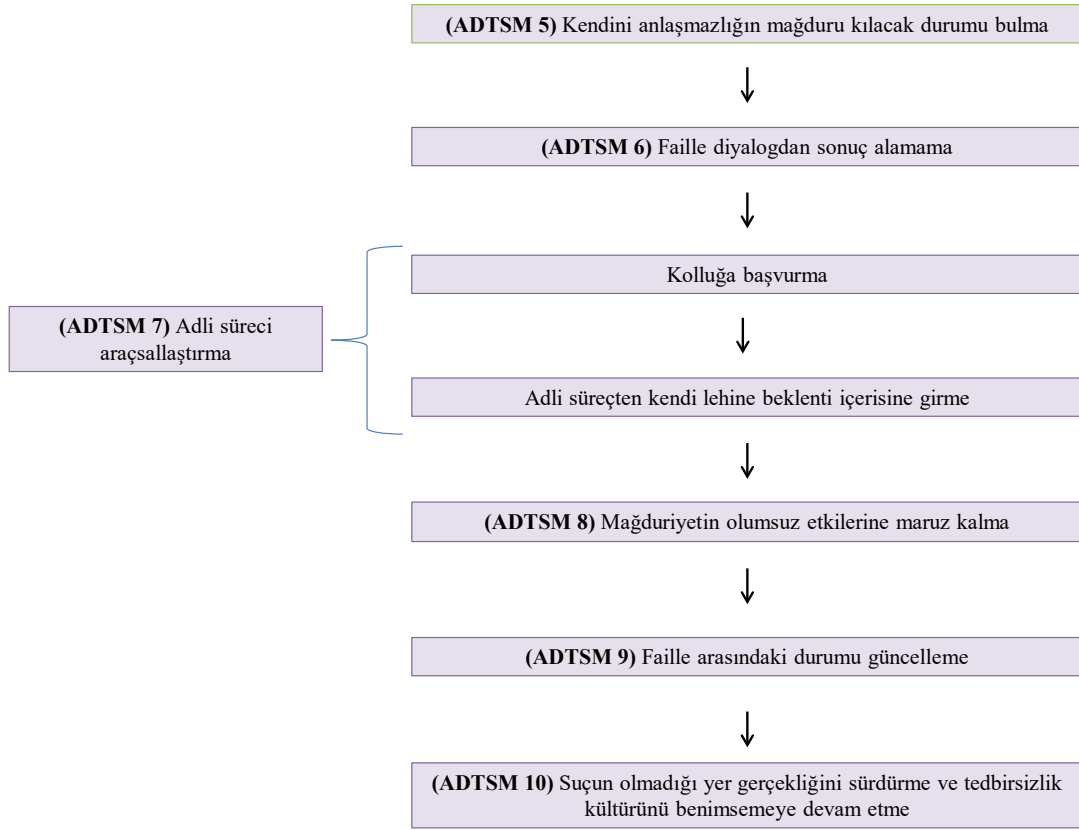
Burcu: Yani, aslında bir şey yapmadık. Korktuk o zaman. Aradan zaman geçti. İşte ne yapacaksın ki? Alıştık. Eskisi gibi şimdi... Zamanla geçti tabi, başka bir şey yapmadık.

Bekir: Ağabey o zaman oldu işte. Daha da olmaz buralarda öyle şeyler.

Sonuç olarak, mağduriyet öncesindeki durumla çelişen bir deneyim yaşayan ATSM çiftçiler, mağduriyet öncesinde yaşadıkları yerde suçun olmadığına kanaat getirdikleri için tedbir uygulamazken, mağduriyet sonrasında tedbir uygulayamadıkları için yaşadıkları yerde suçun olmadığına inanmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

4.1.2.2. Anlaşmazlığa dayalı tarımsal suç mağduriyeti sonrası

Kendisini anlaşmazlığın mağduru kılacak bir durumu bulduğuna kanaat getiren ADTSM çiftçiler öncelikle faille diyalogdan sonuç alamadıkları süreci yaşarlar. Bunun üzerine ADTSM çiftçiler adli süreci araçsallaştırırlar ve mağduriyetin olumsuz etkilerine maruz kalmaya başlarlar. Bu esnada faille iletişimini devam ettiren ADTSM çiftçiler faille aralarındaki durumu sürekli güncellerler. Tüm bu süreç boyunca ve sürecin sonunda ADTSM çiftçilerin yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarında ve tedbirsizlik kültürünü benimsemelerinde değişiklik olmaz (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Anlaşılmazlığa dayalı tarımsal suç mağdurlarının mağduriyet sonrası süreci

4.1.2.2.1. Kendisini anlaşılmazlığın mağduru kılacak durumu bulma

ADTSM çiftçiler, anlaşılmazlık yaşamaya devam ettikleri ve kendileri için zararlı kişi olarak tanımladıkları kişilerin eylemlerini gözetirler ve kendilerini mağdur kılacağına kanaat getirdikleri durumu bulurlar.

Bazı çiftçiler kendilerini mağdur kılacak durumu bulmak için özel çaba sarf ederler ve sonunda bulduklarına kanaat getirirler:

“(tarlaya izinsiz yasadışı ekim yapıp yapılmadığını araştırmak maksadıyla) İki üç sene ben fotoğrafladım burayı. Bir sene anason vardı, bir sene arpa vardı. Son sene de baktım haşhaş ekmişler. Tabi bunun izinsiz ekilmesinin suç olduğunu ben biliyorum” (Emre)

Anlaşılmazlığın konusu olan eylemin tekrar edip etmediğini kendisi sürekli takip edebilme imkânı olmayan çiftçiler ise kendilerini mağdur kılacak durumu akrabalarının ya da yakın komşularının yardımı ile bulurlar:

“(Sulama borularını) En sonunda almış, motora yüklemiş, eve götürmüş. Benimkiler maviydi. Bu kırmızıya boyarken hanımın dayısı görmüş. Tekke’den evliyim ben. Hanımın akrabaları orada... Haber etti dayı bize.” (Akın)

Miras anlaşmazlıklarında çiftçiler, anlaşmazlık yaşanan yerleri diğer mirasçıların tek başına kullanmasını gözetirler. Bu yerlerde ortak hakkın bulunduğunu öne süren çiftçiler diğer mirasçıların tek başına kullanımını kendilerini mağdur kılan bir durum olarak nitelendirirler:

“Başka yerler de vardı. Annemin üstündekileri hallettim. Bir orası kaldı. Alet koymuş. Yığmış oraya. Taş koymuş. Ahır yapacağım diyor. Almıyor bizi.” (Canan) (Fotoğraf 4.30)

Fotoğraf 4.30. Canan’ın kardeşinin anlaşmazlık yaşadıkları tarlaya koyduğu tarım aleti ve taşlar

Miras anlaşmazlığı devam eden yerlerin kendi hakkı olduğunu iddia eden ve buraları eken çiftçiler, diğer mirasçılar tarafından ekili ürünlerine zarar verilmesini kendilerini mağdur kılan bir durum olarak değerlendirirler:

Durmuş: Ya efendim oraya ben elek ettirdim, gübresini attım, arpasını yoncasını saçtım. Hiç olmazsa o tarlanın mahsulünü bozma! Bozma! İnsanlık öldü mü ya!

Görüşmeci: Siz nasıl fark ettiniz?

Durmuş: Ben, ekinlerin içinde ayrı bir ot çıkar yabancı ot, ona ilaç attım motorla. Onu atmaya gittim. Aha! Elektirirken fark ettim ki; sürmüşler.

Bazı çiftçiler ani tarımsal suç mağduru olduklarını düşündükleri anda failin anlaşmazlık yaşadıkları kişi olduğunu öğrenirler. Bu kişi öz kardeşleri dahi olsa, anlaşmazlık onları zararlı kişi yapmıştır ve çiftçiler bu durumu kendilerini mağdur kılacak durum olarak değerlendirmekten geri durmazlar:

“(Ağaçlar) Kesildikten iki gün sonra haberim oldu. O da tesadüfen. Cuma günü Bozkurt’un pazarıdır. Pazardan gelirken bizim hanımın dikkatini çekmiş. Ağaçlar görünmüyor dedi. Geldik hemen tarlaya. Ağaçları yüklüyorlar. Yakaladık adamları. Ağabeyin kendisi yok. Başkasına kestiriyor. Ben önce hırsızlık sandım. Ondan karakola havale ettim. Kendim hiç karışmadım. Karakola gittik. Ağabeyimin adı yok hiç. Hep başkalarına havale etmiş. Dünürüne demiş, ‘benim ağaçları kestir’ diye. Yani çok konuşmadığımdan tam bilemiyorum da dünürü de gitmiş başkasına demiş, ‘kesin’ diye. Anlayacağın karakolda ağabeyimin adı hiç geçmedi ilk başta. Adam, ‘ben parayı verdim aldım’ diyor. Rahat adam. Yirmi sekiz servi için 2500 liraya anlaştık diyor. Ama ortada belge yok. Karakol da ikimize zimmet yaptı. Ağaçlar tarlada kaldı. Sonradan araştırılacak, kime aitse, ne olduysa karar verilecek diye. Sonra ağaçlar kayboldu gitti. Nasıl oldu bilmiyoruz ama bence kesin o (ağabeyim) aldırdı. O adamlara mı aldırdı bilmiyorum ama para almış ya adamdan, muhtemelen adam parayı geri isteyince, ‘git ağaçları al’ dedi. Adam da almıştır. Yoksa bizim burada kimse kimsenin malını almaz. Sonradan bizim ağabeyin olayın içinde olduğunu öğrenince üzüldüm de. Kızdım tabi bir de. Sonuçta kardeşlerin tamamının hakkı... Zorbalık ediyor. Hak yiyor.” (Bayram) (Fotoğraf 4.31)

Fotoğraf 4.31. Bayram ile kardeşlerinin miras anlaşmazlığı yaşadıkları tarla ve ağabeyinin kendilerinden izinsiz kestirip sattığı ağaçlar

Arazi anlaşmazlıklarında çiftçiler, karşı tarafın kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri yeri izinsiz ve haksız yere kullandığı anı gözetirler ve bu durumu resmileştirmeye gayret ederler. Yaklaşık beş-altı yıldır kullandığı arazisinin kendisine ait olmadığı iddiasına karşın, Faruk’un arazinin kendisine ait olduğunu ve karşı tarafın araziye haksız yere sahiplendiğini kanıtlama çabası bu duruma örnektir:

“Şimdi bir o getirdi tapucu, bir ben getirdim tapucu. Kimin yerinde diye belletmek için.” (Faruk)

Hüsnü ise belediye vasıtasıyla çözüm bulamadığı arazi anlaşmazlığında bir başka resmi idari makam olan kaymakamlığa başvurarak anlaşmazlıkta kendisini mağdur kılacak resmi dayanağı bulmuştur:

“Ben bu arada Bozkurt Kaymakamlığı’na gittim. 3091 diye bir kanun vardır. Yıkırma şeysi. Bunlar ‘yıkmayacağız, boşaltmayacağız’ deyince, ‘ben sizi kaymakamlığa şikâyet edeceğim’ dedim. Ondan sonra kaymakamlığa ben bir yazı yazdım buranın şeysi için. Çünkü delillerle konuşmak her zaman iyidir. İşte bu olaydan sonra bunlar yıkmama mevzusuna girince ben kaymakamlığa müracaat ettim.” (Hüsnü)

Topluluğa ait arazilerini yabancılara kullanırmak istemeyen çiftçiler, yabancılardan resmiyete dayandırmak istedikleri eylemlerinin hukuk dışı olduğunu ortaya koyarak kendilerini mağdur kılacağına inandıkları durumu bulurlar:

“Bizim olayda benim şikâyet etmem 2017 baharında. Ama ondan öncesi de vardı da, Bir ara gelmedi bu. Sonra bu hani şeyler çıktı ya, köyler şeye döndü ya hani Bozkurt’a bağlandı. Köy olayı bitti mahalle olayı oldu. Tabi o zaman bunlar şeyden biz alacağız dediler. Önceden biz getirtmiyorduk. Eskiden muhtarlıklarda görevler daha fazlaydı. Getirtmiyorduk. Ama şimdi Bozkurt olunca, ‘ben’ dedi, ‘oradan’, Çiftçi Malları Koruma Derneği var, ‘oradan’ dedi, ‘parayla satın aldım sizin arazinin şeyini’ dedi. Ama benim arazimi satamaz ki! Yani Çiftçi Koruma Derneği satamaz ki arazimin şeyini. Ha bir şey varsa, mera, ona benzer falan varsa satabilir merayı ama benim arazimde gütme yetkisi olmaz yani.” (Gökhan)

Komşu geçimsizliğine dayanan anlaşmazlıklarda ise çiftçiler, anlaşmazlık yaşadıkları komşularının kendilerine zarar veren eylemini gözetirler. Zararın küçük olması, benzer eylem daha önce de yapılmasına rağmen şikâyet edilmemesi gibi hususlar bu seferki şikâyete engel değildir. Yeni durumda anlaşmazlık mevcuttur ve komşular birbirlerini kendileri için zararlı kişiler olarak nitelendirmişlerdir. Bu nedenle çiftçiler anlaşmazlık yaşadıkları komşularının zarar verici herhangi bir eylemini anlaşmazlıkta kendilerini mağdur kılacak bir durum olarak değerlendirirler.

İlhan ile İpek daha önce de komşularının hayvanları bahçelerine girmesine rağmen bu sefer aralarında anlaşmazlık olduğu için durumu değerlendirirler:

İlhan: Gelen gün gibi, ertesi günü gene çıkmış. Gecenin yarısında çıkmış. Silajın üstüne çıkmış, sebzenin üstüne çıkmış. Oraları batırmış, şey etmiş. Eşim bahçeye indi, bir baktı her taraf dağılmış. Ağlayarak geldi bu (eşim). Çıktım bağırdım. Dedim, ‘sen niye şey ettin, bıraktın hayvanı?’ Hatta hayvan da orda dururdu.

İpek: İlk ben gördüm. Sabahleyin bahçeme gittim. Biraz soğan vardı, kenarlarda yeşillik... Öyle bir güzel çıkmış ki, her gün hevesimden çıkamıyorum içinden. Bir baktım ki, her yer virane olmuş. Ondan sonra, benim yüreğim yufka zaten. Bir de görünce sinir damarlarım boşaldı. Hani normal kaçsa, şey etse... Kaçmış gece adamın malı, böyle etmiş diyeceğim. Akşamdan tembih edip de sabah o halde görünce de insanın siniri bozuluyor. Ağlayarak geldim. ‘Ne oldu?’ dedi bu (eşim) da. Dedim, ‘biz akşam tembih etmedik mi bu adama?’ dedim. ‘Gece takmamış. Şu

bahçenin bir haline bak’ dedim. Vallahi var ya silajı filan sonra gördüm. Sonra beyim baktı, ‘sen bahçeyi görüyorsun karı!’ dedi. ‘Sen şu silajın haline bak!’.

Kamil ise komşusunun, hele ki aynı zamanda akraba olan komşusunun malzemesinin habersiz alınması kırsal topluluklarda oldukça normal karşılanan bir davranış olmasına rağmen, aralarında anlaşmazlık olan halasının oğlunun hayvanları bağladıkları zincirleri almasını çok ciddi bir suç gibi anlatır:

“Şimdi abi, bu şahıs benim dayımın oğlu oluyor. Önceden abi, bu bizim ineklerimize bakardı. Sonra işte biz de kendimiz geldik artık ineklerin başına. Hani kendimiz geçecektik artık. Ondan sonra bu zincir işte gelmiş. O ineklerle de bir tane zincir gelmiş abi. Onların zincirlerini iki tane mi neydi. Ondan sonra annemgil o zamanlar Denizli’de kalıyor, ben de tek burada kendim kalıyordum. Her hafta geldiğimde bizimkilere borç çıkartıyordu abi bu. Her hafta borç ödüyordu annemgil. En sonunda bir şey, taş mı ne almışız. Şu taşlar var ya, kiremit, geçme taşlar... Annemler onun parasını, elli lira mı, yüz lira mı ne o zaman için, para verdi. Bir de bunun (dayımın oğlunun) zincirlerini de katmış poşete, götürüverdi. Götürdüğünde hiç bir şey yok. Bakmışlar, bir şey dememiş hani. Zincirler benim falan değil dememiş hani. Almış, kabul etmiş. Ondan sonra ben Denizli’ye gittim işte ertesi gün. Annemgil de pazar günü akşam gittiler. Ben de pazartesi günü gezmeye gittim. Kıyafet falan aldım, pantolon... Ondan sonra geldiğimde bir baktım, hani şöyle bir dışarıdan baktım bir şey yok. Ondan sonra üstümü değiştirdim. İçeri girdim. Tam ineğin birini taktım, ondan sonra bir daha kaydım... Ana! Zincir yok. Şöyle baktım öyle baktım, zincirler yok dedim. Allah Allah dedim, bu zincirleri kim alır kim alır... Direk aklıma o (dayımın oğlu) geldi abi.” (Kamil)

Sonuç olarak ATSM çiftçiler, zihinlerindeki “*reçete bilgi*” ye uymayan bir durumla karşılaşmış ve önceden hiç ihtimal vermemelerine rağmen tarımsal suç mağduru olduklarının farkına varmışlardır. ADTSM çiftçiler ise zihinlerinde inşa ettikleri, anlaşmazlıkta kendilerini mağdur kılabileceğini düşündükleri durum kalıplarına uyduğuna kanaat getirdikleri bir durumu bulmuş ve kendilerini tarımsal suç mağduru ilan etmişlerdir. Bir sonraki aşamada ise ADTSM çiftçiler faille sonuç alamayacakları bir diyaloga girerler.

4.1.2.2.2. Faille iletişimden sonuç alamama

ADTSM çiftçiler, mağduru olduklarına kanaat getirdikleri eylemin failini tanıdıkları için mağduriyet sonrasında bu kişilerle iletişime geçebilirler. Anlaşmazlık yaşadıkları kişileri daha önceden kendileri için zararlı kişi olarak nitelendirmiş olan ADTSM çiftçiler, iletişim esnasında onun eyleminden dolayı mağdur oldukları mesajını karşı tarafa iletme ve bunun sonucunda anlaşmazlığın kendi lehlerinde sonuçlanması için fayda elde etmek isterler. Dolayısıyla zihinlerinde, sonucu tek taraflı bir iletişim inşa ederler.

Eğer zihnen yaptıkları inşa sonucunda iletişimin kendilerine fayda sağlamayacağına kanaat getirirlerse zihinlerindeki eyleme dönüştürmezler. Tarafların birbirlerine göre fiziksel durumları, geçmiş süreç öyküsü gibi farklı faktörler ADTSM çiftçilerin bu kanaate varmalarında etkili olur. Durmuş, Canan ve Bayram diyalogdan fayda sağlayamayacaklarına kanaat getirdikleri için faille iletişimden kaçınmışlardır. Durmuş'un ifadesi benzer durumdaki çiftçilerin diyalogdan neden kaçındıklarının bir örneğidir:

Görüşmeci: Olaydan sonra, jandarmaya başvurmadan önce görüşmeniz oldu mu?

Durmuş: Olmadı olmadı... Laf anlatamam zaten ben onlara. Eskisi gibi değilim. Güç kuvvet yok. Dinlemezler.

Faydalı sonuç elde edeceklerine kanaat getiren ADTSM çiftçiler ise bunu eyleme dönüştürürler. Ancak anlaşmazlığın diğer tarafı olan failler de benzer şekilde kendi çıkarlarını gözetip haklılıklarını savunurlar. Kendilerine itham edilen ya da kendilerinden talep edilen hususları reddederler. Bu nedenle ADTSM çiftçiler genellikle umdukları sonucu alamazlar. Emre2nin denemesi ve sonuç alamaması net bir örnektir:

“(Annemden babamdan kalan ama otuz senedir amcamın kullandığı araziye izinsiz haşhaş ekildiğini tespit ettikten sonra) Ben insan gibi yıllık şu kadar, şu parayı istedim onlardan. ‘3000 lira verin, helalleşelim’ dedim. Onlar da hani vermediler, ukalalık yaptılar bana.” (Emre)

Bazen olayın hemen arkasından sığağı sığağına iletişim kuran ADTSM çiftçiler durumu daha da olumsuz noktaya götüren bir tepkiyle karşılaşabilirler. Borularının alındığını haber alan Akın'ın fail ve annesiyle diyalogu bu türdendir:

“Gittim ki, dedim ‘buralarda boya var, benim borular bunlar’. Annesi çıktı, nasıl bağıyor. ‘Hırsız’ diyor bana. Boyayı gösteriyorum, ‘yok’ diyor annesi. Benim hanım da annesi de bizim kendi köylümüz. Dedim, annesi de vardı, ‘istediğinizde vermiyor muyum?’ dedim. Bir dünya bağırdı annesi, ‘hırsız’ diye. (Akın)

ADTSM çiftçiler faille doğrudan iletişim kurabildikleri gibi araçlar vasıtasıyla da iletişim kurabilirler. Kırsal topluluklarda başta muhtar olmak üzere yaşlılar, kanaat önderleri, din adamları gibi resmi görevleri dışında da işlev gören resmi görevliler ile resmi görevi olmamasına rağmen toplulukta söz sahibi olan kişiler anlaşmazlıklarda arabuluculuk yaparlar. Akın da ilk önce bu yola başvurmuş ve anlaşmazlık yaratan durum ile ilgili muhtarı aracı kılmıştır:

Akın: Zaten ben ilk başta şikâyetçi de olmayacaktım. Muhtara dedim. O da konuştu. Baktı olmuyor.

Görüşmeci: Muhtar nasıl görev yapar böyle durumlarda?

Akın: Önce muhtar çağrılır. Konuşur muhtar. Dinler iki tarafı da. Baktı olmuyor, tabi o arada yaşlı birileri de girer belki araya, baktılar olmuyor, jandarma aranır.

Görüşmeci: Muhtar sürecin devamında yer alır mı?

Akın: Tabi. Genelde şahit yazdırılır. O da kabul eder şahitliği, anlatır. Önemlidir yani. Çözüm için ilk ona gidilir.

Görüşmeci: Peki eskiye kıyasla nasıl muhtarın durumu?

Akın: Eskiden daha yetkiliydi. Zaten belediye olunca mahalle oldu buralar. Yetkisi de çok kalmadı. Ama yine de muhtara sorulur, danışılır. İlk ona söylenir.

Hatta köyün genelini ilgilendiren durumlarda muhtar diğerlerinin de sorumluluğunu ve temsilciliğini alır ve onların adına hareket eder. Topluluk üyeleri de muhtardan bu davranışları beklerler. Eski köy muhtarı Gökhan da bu nedenle kendi döneminde köylülerin tarlalarına zarar veren yabancı çobanla, tüm köylüleri temsilen anlaşmazlık yaşamıştır:

“Öyle bir sefer falan değil. Baya uyardım ben bunu. Eskiden muhtarlık yetkisi bizdeyken zaten giremiyordu da... Bozkurt’a geçince köy, mahalle olunca gelmeye başladı tekrardan. Yine uyardım, olmadı. Dinlemedi. ‘Senin yetkin yok. Karışamazsın’ dedi.” (Gökhan)

Geleneksel yapısını muhafaza eden topluluklarda bu statüler halen daha topluluk hayatının gayri resmi düzenlenişinde etkin rol oynarken, toplulukların geleneksel yapısı değiştikçe bu statülerin etkinliği de zayıflamıştır. Özellikle Büyükşehir Yasası ile birlikte köy tüzel kişiliğini kaybedip mahalleye dönüşen yerlerde muhtarın resmi yetkileri ile birlikte topluluk içerisindeki statüsü de azalmıştır.

İletişim sonucunda, sadece elinde karşı tarafı suçlayabilecek somut delili bulunan ADTSM çiftçiler bazı faydalar elde edebilirler. Elinde halasının oğlunun evine izinsiz girip zincirleri aldığına dair kamera kaydı bulunan Kamil, faille diyalogdan nispeten olumlu sonuç alan örneği teşkil etmektedir:

“Bunu (dayıoğlumu) aradım. Dedim ‘zincirleri getir’. ‘Sen niye izinsiz alıyorsun?’ dedim. ‘Kim olursa olsun, insan konuşmadığının evine girip de zinciri mi alır?’ Ondan sonra bu işte ‘o zincirler, benimkinler öyle değil’ dedi. Ben de dedim ki; ‘madem öyle, annem sana getirdiğinde niye demedin hala bu zincirler benim değil diye’ dedim. ‘Deseydin ya madem kadına’ dedim. ‘Parayı istemesini biliyorsun, onu istemesini biliyorsun. Onu da diyecektin o zaman’ dedim. ‘Şikâyet ederim seni jandarmaya’ dedim. Ondan sonra öyle bir gitti. ‘Benim aldığımı nereden bilecek onlar’ dedi. ‘Ben almadım derim’ dedi. İşte hani şey yapamazsın, kanıtlayamazsın’

dedi. Ben de dedim ki; ‘oğlum bizim kamera kaydı var evde. Sen bu kamerayı biz boşuna mı taktırdık sanıyorsun?’ dedim. Ondan sonra işte, zincirleri falan işte yeğenim kız çocukla gönderdi. Ben de almadım hani. Oraya falan atmışlar.” (Kamil)

Bunlar da kısıtlı faydalardır ve ADTSM çiftçiler anlaşmazlığı kendi lehlerinde sonuçlandırabilmek için bir sonraki aşamada adli sürece başvururlar.

4.1.2.2.3. Adli süreci araçsallaştırma

Anlaşmazlıkta kendisini mağdur kılacağına kanaat getirdiği durumu bulan ve faille diyalogdan istediği sonucu alamayan veya alamayacağına kanaat getiren ADTSM çiftçiler, anlaşmazlıkta kendilerini resmen mağdur kılmak ve bu sayede fayda elde etmek amacıyla adli süreci kullanırlar. Bu doğrultuda öncelikle anlaşmazlık yaşadıkları kişinin kendilerini mağdur ettiğine kanaat getirdikleri eylemini *(1) jandarmaya bildirirler* ve arkasından *(2) adli sürecin kendilerini anlaşmazlıkta avantajlı ve haklı konuma getirmesine dair beklenti içerisine girerler.*

Kolluğa başvurma

ADTSM çiftçiler kolluğu, anlaşmazlığı kendi lehlerine sonuçlandırma ve anlaşmazlık yaşadıkları kişileri terbiye etme aracı olarak kullanmak isterler.

Esasen ADTSM’de anlaşmazlığın temelinde yatan sorunların birçoğunun çözüm yeri kolluk değildir. Arazi ve miras sahipliğini düzenleyen pek çok kanun ve bunlarla ilgili anlaşmazlıkların çözülebilmesi için görev yapan idari ve hukuki kurumlar bulunmaktadır. Yine komşuların birbirlerine karşı hak ve görevlerine dair resmi düzenlemeler ve uyulması gereken kurallar bulunmaktadır. Resmi köy vasfını devam ettiren yerlerde muhtarlık ve Kaymakamlığa bağlı İlçe Özel İdaresi, resmi idari statüsü mahalleye dönüşen yerlerde ise belediyeler bu kurallara uyulup uyulmadığını kontrol etmek ve sorunları çözmekle görevlidir. Buna karşın kırdaki yaşayanlar hangi konuda olursa olsun ilk başvurularını genellikle Jandarmaya yaparlar. Bunun birincil nedeni, “Devlet” denince kırdaki yaşayanların aklına ilk önce jandarmanın gelmesidir. Bunun yanı sıra jandarmanın kolaylıkla ulaşılabilir olması, sorunun çözümü için gayret sarf etmesi, doğrudan kendisini ilgilendiren bir konu olmasa bile vatandaşın sorunuyla ilgilenmesi ve sorunun resmi muhatabı olan kurum ile vatandaş arasında iletişimi sağlaması nedeniyle kırdaki yaşayanlar

jandarmayı zihinlerinde sorunlarına en kolay yoldan çözüm bulabilecekleri kurum olarak inşa etmişlerdir. Bu nedenle ADTSM çiftçiler de, doğrudan jandarmanın konusu olsun ya da olmasın, anlaşmazlığın kendi lehlerine çözümü için jandarmaya başvururlar.

Jandarmaya başvuran hiçbir ADTSM çiftçinin öncelikli amacı karşı tarafın ciddi bir adli ceza almasını sağlamak değildir. Bunun yerine ADTSM çiftçiler, kendilerini mağdur kılacağına kanaat getirdikleri durumu jandarmaya bildirerek anlaşmazlıktaki haklılıklarını jandarma vasıtasıyla resmen tespit ettirmeyi hedeflerler. Karşı tarafın mağduriyete neden olan davranışı TCK kapsamında suçlu eylemler arasında yer alsa da ADTSM çiftçilerin amaçlarında bir değişiklik olmaz. ADTSM çiftçiler yine de öncelikle karşı tarafın adli ceza almasını değil anlaşmazlığın kendi lehlerine sonuçlanmasını hedeflerler.

Komşu geçimsizliklerinde ADTSM çiftçilerin hedefi komşularını geçimsizliğin kaynağı, kendilerini ise onların geçimsiz davranışları yüzünden zarar gören kişi olduklarını jandarma vasıtasıyla resmen tespit ettirmektir. Sulama borularını izinsiz alan tarla komşusu ile anlaşmazlık yaşayan Akın, komşusunun eylemi hırsızlık suçunu oluştursa da, jandarmaya başvurarak onun ceza almasını değil, borularını geri almayı, komşusunun hatalı olduğunu kabul etmesini ve bir daha benzer sıkıntıyı yaşamamayı amaçlamıştır:

Akın: Zaten ben ilk başta şikâyetçi de olmayacaktım. Muhtara dedim. O da konuştu. Baktı olmuyor. O da ara jandarmayı gelsin dedi. Öyle aradım ben de. İşte jandarma geldi. Bir astsubay vardı. O da konuştu. Ben dedim, “boruları versin, anlaşalım, şikâyetçi olmayım”. ‘Yok, ben yapmadım, nereye giderse gitsin!’ deyince şikâyetçi oldum. Ama en çok annesinin ‘hırsız’ diye bağırması ağırıma gitti. Ondan dolayı şikâyetçi oldum.

Görüşmeci: Öyle demeseydi?

Akın: Yani, “abam, yengem olmuş olan” deseydi şikâyetçi olmazdım. Şimdi ben bu köyden evliyim. Yani tanırlar ama kendi köyüm gibi tanımazlar beni. Kendi köyümde olsa bilirler beni. Burada, herkesin içinde ‘hırsız’ diye bağırması olmadı. Ama sonradan pişman da oldum. Çocuğun siciline işlendi. Bugün işe girmek istese ilk ona bakarlar. T.C.’ni aldımı tamam. Bunu da sicile işletmesi kolay, sildirmesi zor.

Komşu geçimsizliği yaşadığı dayısının oğlunun gizlice ahırına girdiğini ve hayvanlarının bağlı olduğu zincirlerini çaldığını kamera kayıtlarından tespit eden Kamil, durumu jandarmaya bildirerek esasen geçimsizliği yaratanın komşusu olduğunu ve kendisinin bu durumdan mağdur olduğunu resmen tescil ettirmek istemiştir:

“Ondan sonra abi işte (zincirleri çalanın) o olduğunu anladım. Ondan sonra hatta jandarmayı aradım ben. ‘Bak seni jandarmaya şikâyet edeceğim’ dedim. Jandarmayı

aradım. Hani ‘nerelisin?’ dedi. Ben dedim ‘Bozkurt’. ‘Tamam. Şikâyetin ne?’ dedi. ‘Hırsızlık için’ dedim. ‘Evde kamera kaydı falan var’ dedim. Ya abi, hani ederinden değil anladın mı? Şimdi bir insan, yanlış anlama, konuşmadığı bir insanın evine gidip hiç bir şey almaz. Anladın mı abi? Yani bu yüzüzlük olur yani bak. Şu köye geldi geleli benim bir seneyi geçiyor. Bir tane insanı incitmemiş adamım. Veya desinler, yani ‘bu çocuk geldi bizim evimize bir şeyimizi aldı’ desinler. Burada hani konu zincir de değil. Ama niye sen izin almadan alıyorsun ki? Değil mi? Ben buna kızıyorum sadece. Hani amaç aslında zincir de değil sadece. Niye yani? Bizimle yani konuşmuyor, anladın mı abi? Niye yani durmadan bir şeyler istiyor?” (Kamil)

Geçimsizlik yaşadığı komşusunun hayvanlarının bahçesine girmesi sonucunda ekili ürünleri ve silajı zarar gören İlhan ile İpek, bu olayı anında jandarmaya bildirerek yaşadıkları anlaşmazlıkta komşularının haksızlığını ve kendilerinin mağduriyetini jandarma vasıtasıyla resmen tescil ettirmeyi hedeflemişlerdir:

İlhan: Ondan sonra jandarmayı aradım işte. Dedim böyle böyle, “benim on milyarlık zararım var zamanında olmazsa” İşte ondan sonra “zararını karşılarsa şikâyetini geri çevirir misiniz?” dedi oradaki komutan. Dedim “hatasını kabul edip bir daha yapmazsa çeviririm”.

İpek: Bu (eşim) çoğunlukla tartışmıyor zaten. Karakolu var, nizamı var. Hemen çağırır bir tane. Bu uğraşmaz.

Miras anlaşmazlıklarında ise ADTSM çiftçilerin bir kısmı karşı tarafı adli yönden sıkıştırıp kendi miras hakkı olarak gördükleri maddiyatı elde etmeyi hedeflerken bir kısmı ise karşı tarafın davranışlarının hak hukuk tanımazlığını jandarma vasıtasıyla resmileştirip, mirasın bölüşülememesindeki anlaşmazlık kaynağının karşı taraf olduğunu tescilletmeyi hedeflerler.

Dayısı ile miras anlaşmazlığı yaşadıkları tarlaya yasadışı haşhaş ekildiğini tespit eden Emre, adli bir suç oluşturduğunu bildiği bu eylemi jandarmaya bildirme kozunu kullanarak, yasadışı ekimi yapanların adli ceza almasından ziyade, kendi miras hakkı olduğunu iddia ettiği tarlanın maddi karşılığını dayısından almak istemiştir:

“Arada çözüm bulunamadı. Neden ben jandarmaya başvurdum? Çünkü kavga edeceğiz. Kan çıkacak tarlada. O (yasadışı haşhaş) ‘ben ekmedim’ diyor, ‘tarla benim’ diyor, ‘sana ne’ diyor. Böyle anlaşmazlıklar oluyor yani.(Jandarmalar) Geldiler, zabıt tuttular, fotoğraflarını falan çektiler. Bizi uzlaştırmaya çalıştılar. (Dayımlar) Benim istediğim parayı vermediler. Ben 3000 lira para istedim. Onlar 1000 lira para verdiler. Mahkemelik olduk.” (Emre)

Kayınbiraderleri ile miras anlaşmazlığı yaşayan Durmuş da henüz miras bölüşümü yapılmayan ve kayınpederi üzerine kayıtlı olan ancak kendisinin ektiği tarladaki ekinlerin kayınbiraderi tarafından sürülmesini jandarmaya bildirerek, jandarmayı tarlanın resmen kendisine verilmesini sağlayacak resmi bir araç olarak kullanmak istemiştir:

Durmuş: (Tarlanın sürüldüğünü anlayınca) Ben de geldim karakola haber verdim. Karakol geldi oraya. Onları da çağırdılar, beni de çağırdılar. Sonra burada da yine bir soruşturma oldu. Olay bundan ibaret... Yani iki tane geldi gitti jandarma, arabayla. Bunun orada tatlıya bağlanması lazımdı.

Görüşmeci: Nasıl bağlanabilirdi?

Durmuş: O ekili yeri bana vermeleri lazım. Barışmalıyız. Barış olması lazım.

Miras anlaşmazlığına konu olan ve halen daha paylaşımı yapılamayan ortak bahçelerindeki ağaçların ağabeyi tarafından kestirilip para karşılığı satıldığını tespit eden Bayram, bunu yapanın ağabeyi olduğunu öğrendikten sonra da jandarmaya başvurusunu devam ettirerek ağabeyinin adli ceza almasını değil, anlaşmazlıktaki hatalı ve haksız taraf olduğunu resmen kanıtlamak istemiştir:

Görüşmeci: Ağaçları kestirenin ağabeyiniz olduğunu bilseydiniz, olay sonrası yine jandarmaya haber verir miydiniz?

Bayram: O anki duruma bağlı. Ağaçların kesildiği yerde olsaydı, deseydi, “işte oldu bir defa” diye, “tamam” derdim. Ama ağaçları kesenler ilk başta ağabeyi deselerdi, yine de şikâyet ederdim. Bir benim değil ki, diğer kardeşin de hakkı var.

Bir taraflı jandarmayı ilgilendirse bile temelinde jandarmanın resmi görev çerçevesi içerisine girmeyen ve çözümü pek mümkün olmayan kişiler arası çetrefil ilişkiler barındıran anlaşmazlıkların sürekli jandarmaya iletilmesi, belli bir süreden sonra jandarma personelinin kişileri tanımasına, olayın çözümsüzlüğünün ve kendileriyle ilgisizliğinin farkına varmalarına neden olur. Bu durumdan bunalan jandarma personeli olaydan sıyrılmak istese de jandarmanın işleyiş tarzı ve kurum yapısı buna engel olur ve işlem her zaman yapılır. Bu durumu bildikleri için kırdaki yaşayanlar meydana gelen her türlü anlaşmazlıkta ve çözüm gerektiren her türlü sorunda jandarmaya başvururlar:

İlhan: (Olaydan hemen sonra) Cep telefonuyla direkt Bozkurt Karakolu’nu aradım. Zaten 488 ...’yı çevirdimi çıkıyor.

Görüşmeci: Karakolun kendi numarasını mı aradınız?

İlhan: Hı hı... Kendi numarasını...

Görüşmeci: Olaya nasıl yaklaştı jandarma?

İlhan: Kararımı söyledim işte. Jandarma ‘tamam, geliyoruz’ dedi. Geldiler. Zararların fotoğraflarını çektiler.

Görüşmeci: Ne kadar sürdü gelmeleri?

İlhan: Yani en geç yarım saat içinde geldiler. Hızlı geliyorlar. Eskiden beri hep böyle bir şey olduğunda ararız. Yarım saat içinde geliyorlardı.

İpek: En son buna (anlaşmazlık yaşadıkları komşularına) demişler herhalde ‘önemsiz şeylerden çağırıp durmayın, bizim daha çok önemli işlerimiz var’ diye. Burada ot-çöp, eroin-kokain işleri çıkıvermiş herhalde. ‘La insan bununla şey eder mi bizi?’ demişler. Adamlar da haklı. Bu (komşu) hemen en ufak bir şeyde, bir su görüversin, ‘alo, bilmem ne...’ Adamların belki daha birçok işi var. Bu (komşu) bıktırdı. Orayı da bıktırdı.

Görüşmeci: Ama yine de geliyorlar mı?

İpek: Gene de gelir. Ne yapsınlar...

Aslında bu türden anlaşmazlıkların çözümü için devlet tarafından kurulmuş farklı mekanizmalar mevcuttur. Ancak kırdaki yaşayanlar bu mekanizmalardan haberdar olup bunları deneseler ve uygulamadan memnun kalsalar bile bu mekanizmaların hepsini tali, jandarmayı ise esas ve vazgeçilmez olarak görürler:

İpek: Şimdi uzlaştırmacı uzlaştırdı bakalım bunları.

Görüşmeci: Uzlaştırmacılık nasıl bir şey?

İpek: İyi bir şey...

İlhan: İyi ki böyle bir kanun çıkmış. Bence iyi bir şey...

Görüşmeci: Bu tarz durumlara uzlaştırmacı baksa nasıl olur?

İlhan: Köylerde tabi jandarma baksa daha iyi olur. Köylük yerde...

Görüşmeci: O zaman sizin için jandarma daha mı geçerli?

İpek: Tabi canım... Uzlaştırmacı ne yapacak?

İlhan: İşte uzlaştırmacılık bir şey olursa diye uzlaştırmacının numarasını verdiler. Ama en iyisi jandarma... Bizim için çözüm sadece jandarma.

İpek: Uzlaştırmacı sadece telefonla ‘şöyle etmeyin böyle olur, şöyle olur’ diyor. Yani yarın bir gün Allah göstermesin bir şey olsa uzlaştırmacı gelip de bunları ayırabilecek mi? En iyisi jandarma... Alo dedinmi hemen yine on-on beş dakikada gelir güzelce.

Dolayısıyla konunun muhatabının hangi kurum olduğunun kırdaki yaşayanlar için pek önemi yoktur. Adres genellikle tektir: Jandarma. Bununla birlikte kırdaki yaşayanlar bazen doğrudan sorunun ilgilisi kuruma da başvururlar. Ancak bu kurumlarda çalışanların kendilerine başvuranları jandarmaya yönlendirmeleri sıkça karşılaşılan bir durumdur. Bu durum resmi görevlilerin de kırdaki meydana gelen ve içinden çıkamadıkları sorunlarda jandarmayı çözüm aracı olarak gördüklerinin işaretidir. Hatta bunun için kamuda yerleşmiş bir deyiş bile bulunmaktadır: “(içinden çıkamadığın, cevabını ve muhatabını bulamadığın evraka) ‘Gereği Jandarma’ yaz gönder, bir şekilde yerini bulur.”:

Faruk: Ben şimdi İlçe Tarım’a vardım. “Bu işi biz çözemeyiz” dedi İlçe Tarım. “Sen bir Jandarmaya kadar git” dedi. Ben de Jandarmaya vardım.

Görüşmeci: Böyle şeyler olduğu zaman genelde Jandarmaya mı yönlendiriyorlar?

Faruk: Evet. Jandarmaya yönlendiriyorlar.

Sonuç olarak kırdaki yaşayanlar jandarmayı, karşılaştıkları sorunların çözümünde en etkili merci olarak görmektedirler. Kırdaki kamusal işleyişte de jandarma sorunların çözümünde etkin rol oynamaktadır. Bu nedenle kırdaki anlaşmazlıkların tarafları, jandarmanın kendilerini resmen mağdur ilan ettikleri bir işlem yapmalarının kendilerine anlaşmazlıkta avantaj sağlayacağına inanırlar. ADTSM çiftçiler de bu beklentiyle jandarmaya başvururlar.

Adli süreçten kendi lehine beklenti içerisine girme

Faile yaşadığı anlaşmazlıkta kendisini mağdur kılacağına inandığı durumu jandarmaya bildiren ADTSM çiftçiler, adli sürecin kendi lehlerine sonuçlanmasını ve bu sayede anlaşmazlıkta avantajlı konuma geçmeyi hedeflerler. Elinde somut delili bulunan, sınırları belirlenmiş ve karşı tarafa kabul ettirebileceği düzeyde beklentisi olan ADTSM çiftçiler genellikle beklentilerini karşılayan sonucu elde ederler. Akın'ın borularının çalınması olayı bir örnektir:

“(Jandarmalar) Geldiler, aldılar boruları. İki üç ay Bozkurt'ta karakolda kaldı borular, mahkeme görülesiye kadar. O ara yeni boru aldım ben de. Mahkemede hâkim haklı gördü bizi. Boruları da teslim ettiler bana.” (Akın)

Adli süreçten yetkisi dışında ve kendi lehlerine büyük beklenti içerisine girenler ise hayal kırıklığına uğrarlar. Miras anlaşmazlıkları bu durumun en fazla yaşandığı süreçlerdendir. Çeşitli olayları kendilerini mağdur eden durumlar olarak kolluğa ileten konusu miras anlaşmazlığı olan ADTSM çiftçiler, adli sürecin sonucunda miras anlaşmazlıklarının kendi lehlerine sonuçlanmasını isterler. Ancak adli makamları araç kılarak bu amaçlarına ulaşamazlar:

“Öyle kaldı, mahkemelik olduk. Mahkemeden de takipsizlik kararı geldi. Yani bak bu konuda bana devlet yardımcı olmadı. Bir üst mahkemeye sevk edebilirsin, bilmem şey yapabilirsin diye takipsizlik kararı geldi. Ona da gittim. Daha ilk seferden 500 lira 1000 lira dosya parası istiyorlar, bilmem şu bu. Biz zaten gariban adamız yani. Uğraşmayacağım dedim ben de. Vallaha ben beş kuruş alamadığımla kaldım. Bu kadar basit... İyice dedim gayri kendi işimi kendim halledeceğim yani. Yani şimdi bekliyorum. Ekecek. Ekerlerse gidip kavga edeceğim, dövüşeceğim onlarla. Çünkü devlet yardımcı olmuyor, olmadı da daha doğrusu. Bir de bu afyon... Afyonun izinsiz ekilmesi suçtur benim bildiğim. Yani ondan bizzat jandarmayı

aradım. Vallahi hiç bir şey çıkmadı ondan da. Ben bir şey anlamadım yani. Suç olduğu halde, adama ne bir ceza verdiler ne de benim hakkımı bana verdiler yani. Hakikaten mağdur durumdayım, mağdurum. Oldum yani... Kendi tarlamızda kendimiz mağdur olduk. Bunlar otuz senedir ekiyor. Babama bile buğday, arpa vermemişler hak olarak yani. Oraların, mesela atıyorum oraların hakkı dekarın yedi dolu. Üç dekar orası... Yedi, on dört, yirmi bir... E yirmi bir dolu yıllık hakkı var bunun. Yani otuz senedir ekiyorlar. Kimse umursamıyor ya! Adam sürekli bizim hakkımızı yedi durdu.” (Emre)

Süreç sonucunda beklentisini karşılayamayan ADTSM çiftçiler hayal kırıklığına uğrarlar ve tüm hukuki işleyişi bunun sorumlusu ilan ederler:

Canan: Ama adalet yok. Hâkimler de karar veremiyor. Bizim bu olaylar yaşanmaya başlayalı kaç yıl oldu, hala daha ortada bir şey yok.

Görüşmeci: Adli süreçteki uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Canan: Adalet yok ki! Herkes istediğini yapıyor. Karar almaya korkuyor hâkimler. Kime nasıl anlatacaksın derdini. Sistem işlemiyor. Yapılan haksızlığı anlatacak yer bulamıyorsun.

Görüşmeci: “Haksızlık” olarak ifade ettiniz. Biraz daha açıkla mısınız? Bu olayın size nasıl bir etkisi oldu?

Canan: Etkisi devam ediyor. Hiç bitmez. Sürekli haksızlık, sürekli huzursuzluk... Kanun var, kitap var. Hani nerede? Nasıl arayacağız hakkımızı? Kardeş, ama yirmi yıldır tepesinde malların. Bizi karıştırmaz. Benim de hakkım var. Kim koruyacak benim hakkımı. Jandarmaya anlatamıyoruz, hâkime anlatamıyoruz. Kime gitsem dinlemiyor. Mahkemesinde de hâkimler dinlemiyor. O olayda beş kişiyi şikâyet ettim. Birinin ifadesini almışlar sadece. “Taciz ettiler” diyorum, kimse ciddiye almıyor. Tek kadını. Üstüme yürüdüler. Daha ne yapacaklar? Ama dinlemiyor kimse. “Deli karı” diyorlar bana. Deliyim tabi. Hakkını arayan deli oluyor. Adaleti arayan deli oluyor.

Adli sürecin sonucunda beklentisini karşılasın ya da karşılamasın, süreç içerisinde ADTSM çiftçiler de tıpkı ATSM çiftçiler gibi mağduriyetin olumsuz etkilerine maruz kalırlar.

4.1.2.2.4. Mağduriyetin olumsuz etkilerine maruz kalma

ADTSM çiftçiler de tıpkı ATSM çiftçiler gibi mağduriyet süreci içerisinde olumsuz etkilere maruz kalırlar. Bununla birlikte ADTSM çiftçilerin mağduriyet süreci, ATSM çiftçilerinki gibi mağduriyetin farkına vardıkları andan itibaren başlamaz. Mağduriyeti resmen bildirmelerinin esas nedeni olan ve daha önceye dayanan temel neden, ADTSM çiftçilerin mağduriyet algılarında ve yaşadıkları süreçte geçmişle şimdinin iç içe geçmesine neden olur. ADTSM çiftçiler resmen kolluğa bildirdikleri olayı, geçmişten bugüne yaşamaya devam ettiklerine kanaat getirdikleri mağduriyetlerinin bir parçası olarak

görürler. Bunun sonucunda ADTSM çiftçiler mağduriyetin *psikolojik, işletimsel ve ekonomik* olumsuz etkilerine maruz kalırlar.

Özellikle geçmişi eskiye dayanan miras anlaşmazlıklarında çok daha belirgin olmakla birlikte, bazı ADTSM çiftçiler mağduriyet kaynaklı olumsuz psikolojik etkilere maruz kalırlar. Bu ADTSM çiftçiler, her an kendileri için zararlı kişi olarak tanımladıkları hısımlarının saldırısına maruz kalabilecekleri, bu kişilerin ailelerine ve mallarına zarar verebileceği korkusunu yaşarlar:

Görüşmeci: Bu durum sizin günlük yaşantınızda korkuya neden oldu mu? Yine tarlayı ekerseniz kendinize, şahsınıza karşı bir şeyler yapılabileceğinden korkunuz oluyor mu?

Durmuş: Olmaz mı? Oluyor oluyor.

Görüşmeci: Ne olabilir mesela? Ne geliyor aklınıza?

Durmuş: Tenhada döverler beni. Benim çarşıya bir kilometrede evim var. Uzak. Evim iyice kenarda. E bunun hırsızlığı var, yangını var, zararı var. Onlardan korkuma ben basılıyorum, geri atıyorum kendimi. Olay bu.

Aralarındaki anlaşmazlık bu denli olumsuz bir hal alan bazı ADTSM çiftçiler de kendilerine hâkim olamayıp karşı tarafa zarar vermekten ve bunun sonucunda hukuki sonuçlarla karşı karşıya kalmaktan çekinirler:

“Yani evdeki çocuklar bile bundan rahatsız oluyor. ‘Baba gidip kavga etme, dövüşme. Şöyle olur, böyle olur, birbirinizi vurursunuz’ hesabı korkuyorlar yani çocuklar. Özellikle ağabeyim tembih etti bana geçen gün. ‘Ula oğlum bırak şunu, mahkemeye hallet’ dedi. ‘İyi de ağabey mahkemeden de takipsizlik kararı geldi. Ne yapacağım ben’ dedim. Ağabeyim de, ‘dövsek sövsek ne olacak bu sefer? Bırak boş ver’ dedi. Bana öyle tavsiyelerde bulundu. Vallaha bilmiyorum ne yapacağız. Ben de satabilirim satacağım ama hisseyi böldürmeden de satamıyorum şimdi. Vallaha bilmiyorum şimdi ne yapacağız, nasıl olacak? Kararsızım yani. Tekrar ekerlerse dövüşeceğiz yani. Başka çare de kalmadı. Ama sonra ne olur bilmiyorum yani.” (Emre)

Yaşadıkları mağduriyet nedeniyle bazı ADTSM çiftçilerin günlük işleri aksar ve bunun sonucunda işletimsel olumsuzluklara maruz kalırlar:

Gökhan: (Çoban) Hatta bir arkadaşın geçmiş tarlasından. Boydan boya geçmiş. Süremedi bir zaman, şey yaptı yani. Motorla yani, traktörle geçmiş tarlasından.

Görüşmeci: Neden traktörle geçiyor?

Gökhan: Çadırı yukarıda, oraya gidiyor. Mecbur oradan geçecek yani. Yol var. Yoldan geçmiyor yani ama. Oradan geçtiği için bu sefer iz ediyor. Kışın mesela

çamurda geçtimi, bir iki sefer geçtimi zaten (toprağı) taş gibi yapıyor. Ondan süremedi yani. Biz de öyle geçtimi süremiyoruz. Kalıyor işler.

İşletimsel olumsuzluklarla da ilişkili olmak üzere ADTSM çiftçiler mağduriyetin olumsuz ekonomik etkilerine de maruz kalırlar:

“Tabi tarla sertleşince belki iki katı üç katı mazot yakıyor. O da hep ekstra masraf.”
(Gökhan)

Mağduriyetin neden olduğu bu olumsuzluklara maruz kalan ADTSM çiftçiler aynı zamanda günlük yaşantılarında iletişim halinde oldukları ya da durumlarından haber alabildikleri faillerle aralarındaki durumu sürekli güncellerler.

4.1.2.2.5. Faille arasındaki durumu güncelleme

ADTSM çiftçiler mağduriyet süreçleri devam ederken faillerle iletişim halinde olmayı sürdürürler. ADTSM çiftçiler; anlaşmazlığın geçmişine, mağduriyete neden olan güncel olaya ve tarafların güncel olayın akışı esnasındaki eylemlerine ve konumlarına göre faille arasındaki ilişkisel durumu güncellerler.

Eğer anlaşmazlığın geçmişi çok eskiye dayanmıyorsa, güncel olayın konusu ADTSM çiftçiye ciddi zarar verecek ya da ADTSM çiftçinin vazgeçemeyeceği derecede değilse, taraflar birbirlerine zarar verme kastı taşıyan eylemler yapmıyor ve anlaşmazlıkta karşıt ancak eşit konumda konumlanıyorlarsa anlaşmazlık her iki tarafın da uygun gördüğü şartlarla çözülür:

“Çözüldü çözüldü. Öyle bir anlık bir şeydi. Evvelinde bir anlaşmazlık yoktu. O yerini aldı, ben yerimi aldım, bitti gitti. Kalmadı bir şey.” (Faruk)

Eğer bu şartlar sağlanmamışsa, özellikle de taraflar birbirlerinden vazgeçmeyecekleri hususlarda talepte bulunmaya ya da karşı tarafa rahatsızlık vermeye devam ediyorsa, bir tarafın haksızlığının ya da suçluluğunun resmi makamlar tarafından ilan edilmesi ya da somut delille kanıtlanması ve failin bu karara uymaması ya da davranışını devam ettirmesi halinde daha fazla zarar görebileceğine kanaat getirmesi anlaşmazlığın çözülebilmesi için tek etkili faktördür:

“Aramızda sıkıntı yok şimdi. Aynı yerdeyiz zaten. Gördüğümüzde birbirimizi, konuşuruz. İşte merhaba, merhaba, sonra devam... Ama o olay hiç olmamış gibi davranırız. Öyle işte, ne yapacaksın başka? (Hafif gülerek) Bir de mahkemeden sonra benim boruları benden sıkı takip eder oldu zaten. Cezası beş yıl ertelendi. Kontrollü. Şimdi benim borulara bir şey olsa ilk ondan bilinir. İlk cezasının üstüne katlanır.” (Akın)

Bu şartlar haricindeki durumlarda ADTSM çiftçiler anlaşmazlığın devam edeceğine, hatta daha ciddi sonuçlara neden olabileceğine kanaat getirirler. Bunun sonucunda da faili kendileri için zararlı kişi olarak nitelendirmeyi sürdürürler:

Emre: En son telefonla bir görüştüm. Bir münakaşa ettik telefonda. Telefonda, “artık ekmeyeceksin orayı. Ekersen bozuşacağız senle” dedim. Öyle kaldı.

Görüşmeci: İleride neler olabilir?

Emre: İyi olmaz da, daha kötü olabilir. Olabilir, çünkü en son telefon görüşmemizde küfretti. Yani şu an karşı karşıya gelsek kavga edeceğiz yani. Daha eken yok ama eken oldumu zaten gidip kavga edeceğim. Başka çaresi kalmadı.

ADTSM çiftçiler, gerekli şartlar sağlanana kadar failleri kendileri için zararlı kişi olarak görmeye devam ederler. Gerekli şartlar sağlandıktan ve ADTSM çiftçi failin, anlaşmazlığın kendi lehine sonuçlandığı mesajını veren tavrını gördükten sonra faille arasındaki durumu olumsuzdan tarafsıza dönüştürür. Hüsnü’nün henüz hukuki süreç devam ederken faille aralarındaki ilişkiye dair söylemi ile hukuki süreç kendi lehine sonuçlandıktan sonraki söylemi arasındaki fark buna bir örnektir:

“Ama işte bak, geldiğimiz duruma bak. Mevcut durum devam ediyor. Ha yerim geniş olmuş olsa Murat Bey, fikrimi de söylerim, yerim geniş olmuş olsa derim ki; mezarda bu kadar bir metre yere sığıyoruz affedersin, ‘al senin olsun’. Ama bu yerden vazgeçersem ben işimi göremeyeceğim. O yüzden hakkımı alana kadar bu şeylere katlanacağım. Peşini bırakmayacağım. Tüm yaptıklarını da nereye gerekirse iletacağım bunun.” (Hüsnü- Olay yerinde yapılan ilk görüşme)

“Murat Bey bir sorun kalmadı. Göçürdü işte orayı. İyi yani şimdi... Zaten yapamaz artık bir şey. Gördü benim sonuna kadar işi, hani peşini bırakmadığımı. Bir sorunumuz kalmadı. Sonuçta kaç yıllık komşu da.” (Hüsnü-24.01.2021 tarihli telefon görüşmesi)

Tüm bu süreç boyunca kendilerinin mağduriyetini resmen kanıtlayıp anlaşmazlıkta avantajlı konum elde etmek isteyen ADTSM çiftçiler, ATSM çiftçiler gibi jandarma suç kayıtlarına suç mağduru olarak girer ancak bu sürecin etkisiyle yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarında hiçbir değişiklik yaşamazlar.

4.1.2.2.6. Suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürme ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam etme

Suçla maruz kalmadan önce yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algısıyla hareket eden ADTSM çiftçiler, resmen suç mağduru olduklarını kanıtlamaya çalıştıkları sürecin sonunda algılarında hiçbir değişiklik yaşamazlar. Bunun sonucunda da yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürürler ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler. ADTSM çiftçilerin algılarında değişiklik yaşamamalarının temel nedeni her ne kadar kendilerinin resmen suç mağduru olduklarını kanıtlamaya çalışsalar da yaşadıkları olayı esasen genel emniyet ve asayiş algılarını değiştirecek bir suçtan ziyade faille aralarındaki anlaşmazlığın bir parçası olarak görmeleridir.

Komşu geçimsizliği yaşayan ADTSM çiftçiler, anlaşmazlık yaşadıkları kişilerin, hukuken suçlu bir eylem olsa bile genellikle yaşadıkları toplulukta meşru görülen eylemlerini, sırf anlaşmazlıktan dolayı ve anlaşmazlıkta avantaj elde etmek için jandarmaya bildirirler.

ADTSM çiftçilerin anlattıklarına göre köylülerin birbirlerinin sulama borularını almaları aslında alışlagelmiş bir uygulamadır. Akın da bunun bilmektedir ve faille aralarındaki durumun anlaşmazlıktan kaynaklandığını ifade etmektedir. Dolayısıyla da esasen oldukça normal gördüğü ancak jandarmaya bildirdiği borularının alınması olayı Akın2'nin yaşadığı yere dair suçun olmadığı yer algısında hiçbir değişikliğe neden olmamaktadır:

“(Borularımı alan) Çocuk için üzuldüm ister istemez. Ama işte alma dedim aldı. İşlerim kaldı hep. Ondan yani aramızda bir inatlık oldu. Bir defa da jandarmaya deyince öyle devam etti. Yoksa ne olacak. (Tarlaları göstererek) Bak işte her şey ortada. Borular orada. Alır yani herkes başkasınınkini. Daha da alacak. Hani normaldir yani aslında. Alınmasın diye yapacağımız bir şey de yok. Boruları, tabancaları, paketleri bırakıp gidiyorum. Hayvanlar için bir köpek var, gerisi Allah’a emanet. (Yan tarlayı göstererek) Şimdi gitsem şu yoncaya, çeksem, beş tane boru alsam. Ne olacak? (Uzaktaki bir bahçeyi göstererek) Adam şurayı çevrelemiş telle, ceviz dikmiş. Ne olacak o telle? (Fotoğraf 4.32) Kim kime dum duma devam edecek. Ha şu da var. Ben de alıyorum başkasından. Yani işte bizimkisi gibi inatlık olmazsa ovada mecbur herkes birbirininkini alacak. Sıkıntı yok yani aslında.” (Akın)

Fotoğraf 4.32. Akın'ın bahsettiği, ovanın ortasında telle çevrilmiş vaziyette savunmasızca ve çaresizce bulunan bahçe

Başiboş bıraktıkları hayvanların komşunun bahçesine kaçması ve ekili ürüne zarar vermesi aslında sıkça karşılaştıkları ve genellikle kendi aralarında çözdükleri bir durum olan İlhan ile İpek, komşuları ile yaşadıkları anlaşmazlığı köylerine dair emniyet ve asayiş algılarını değiştirecek bir olay olarak nitelendirmezler ve tedbirsiz yaşam alışkanlıklarında hiçbir değişiklik yapmazlar:

Görüşmeci: Peki bu olay buraların emniyeti ve asayişi ile ilgili düşüncenizde bir değişikliğe neden oldu mu?

İpek: Yok olmadı. Bizimkisi bu huysuzla anlaşmazlık zaten. Yoksa burada hiç bir böyle ne bileyim uğursuzluk, hırsızlık bilmeyiz ki... Misal (hayvanlarımız) kimsenin bir yerine girmedi. Hani öyle bilerek yani... Sonuçta hayvan. Gider girer bahçeye. Ama kasıt olmaz. Hatta buzağılar bile çıktığında komşumuz der bize, “bakın buzağınız buradan çıkmış” der. Hemen şey ederler, yardımcı olurlar. Kapatırız hemen. Öyle kavgamız dövüşümüz kimseyle olmaz bizim. Komşularımız da ta o kadar severler Allah razı olsun. Bir tek düşmanımız yok bizim, şu hariç. Yoksa biz kapı bile kilitlemeyiz. Hala da öyle, bir şu eksik olsun.

Komşuların birbirlerinin bahçesinden, evinden eşyalarını alıp kullanmalarının köyde yadırganacak bir davranış olmadığını bilen Kamil, halasının oğlunun izinsiz şekilde evine

girip hayvanların zincirlerini almasını jandarmaya şikâyet etse de bu durumu aralarındaki anlaşmazlığın bir parçası olarak görür ve tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını sürdürür:

Görüşmeci: Evinize girmiş sizden habersiz. Bu durum yaşadığınız yerin emniyet ve asayiş ile ilgili düşüncenizi etkiledi mi?

Kamil: Yok abi. Hani aslına bakarsan köylük yer burası. Ne olacak? Hani alırsız zaten öyle komşudan falan bir şey lazım olunca. İşte bahçesinden alırsız. Açık olur, evinden alırsız. Akrabalık da var zaten. Zaten benim şeyim hani... Sen bizle küssün, hani anladın mı abi? Hani işte böyle ise neden giriyorsun? Neden alıyorsun? Hani bu yani... Yoksa hani bizim bu kameralar da hırsızdan falan ziyade hani daha çok hayvanı içeriden takip edelim diye abi Hani anladın mı? Doğum zamanı özellikle... Ondan yani. Yoksa burada herkes tanır birbirini.

Dolayısıyla ta ki komşular arasında bir anlaşmazlık yaşanana kadar bu davranışlar köylüleri çok da rahatsız etmez. Anlaşmazlık nedeniyle bu davranışlardan rahatsızlık duyduklarında ve resmen jandarmaya başvurdıklarında ise içinde bulundukları durumu yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını değiştirecek yeni bir durum olarak nitelendirmezler ve bu nedenle de tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler.

Arazi anlaşmazlığı yaşayan, köyünün arazisini ve mallarını dışarıdan gelen yabancidan korumak isteyen ADTSM çiftçiler, yaşadıkları süreci “*huzursuzluk verici*” münferit bir olay olarak tanımlarlar ve tedbir almaları gerektirecek bir suç olgusunun içerisine dâhil etmezler:

Gökhan: Çalma çırpma köyden veya işte yakından olmaz. Ama arada husumet varsa köydekiler arasında malına zarar verme olabilir.

Görüşmeci: Peki bu çobanın yaptığı?

Gökhan: Onunki huzursuzluk vermek komutanım. Yani git işte kendi yerine! Kaç defa uyardık.

Görüşmeci: Suç değil mi yani?

Gökhan: Yani işte suç tabi... Ama hırsızlık, namussuzluk değil. Bununki huzur kaırma. Zarar verme.

Miras anlaşmazlığı yaşayan ADTSM çiftçiler, miras anlaşmazlığı yaşadıkları kişileri ve bunların davranışlarını kendileri için oldukça zarar verici olarak ifade etmelerine ve gelecekte bu kişilerden zarar görebilecekleri korkusunu dahi hissetmelerine rağmen yaşadıkları durumu genellikle “*hak yeme*” ifadesiyle tanımlayıp, aile içi ve bireysel bir durum olarak nitelendirirler. Bu nedenle bu kişilerin yaptıkları en ufak bir olumsuz hareketi dahi anlaşmazlıkta avantaj elde etmek için jandarmaya bildirir ancak bu eylemleri

yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını değiştirecek bir suç olarak görmezler. Bunun sonucunda da mevcut olan tedbirsizlik yaşam alışkanlıklarını devam ettirirler:

Görüşmeci: Peki kardeşinizle yaşadığınız olayları nasıl ifade edersiniz?

Canan: Kanun kitap bilmezlik... Hak yeme. Ne olacak başka!

Görüşmeci: Yani suç mudur sizce?

Canan: Suç tabi de öyle hırsızlık gibi, adam öldürme gibi değil. Aile içi suç bu... Derdi bana. Başkasını etkilemez. Bitmez böyle giderse de. Kardeş kardeşe düşman oluyor.

Görüşmeci: Son olarak, tüm bu olaylar ve anlattıklarınız çerçevesinde yaşadığınız yerin güvenliğini nasıl değerlendirirsiniz?

Canan: Kuzum buralarda hak aramazsan yaşamak kolay. Sesini çıkarmazsan kimse bir şey demez. Ama hakkını aradın mı sen kötüsün. Bana göre de o kötü. Kardeş olsa da kötü... Hırsızlık, namussuzluk pek olmaz buralarda. Öyle kimse kimsenin evine, malına, namusuna bakmaz. Arada sırada olur. Ufak tefek, o da kader-kısmet artık. Geldi benim de başıma. Diğer olaylar ama bitmez. Aile içi mal, toprak davası bitmez. Üleşemiyoruz işte. Aç gözlülük oldukça, kanun, adalet çalışmadıkça bitmez.

Sonuç olarak her ne kadar kendilerini mağdur görseler ve bunu kanıtlamak için epeyce uğraşsalar da ADTSM çiftçiler, yaşadıkları mağduriyet sürecini anlaşmazlık yaşadıkları kişilerle kendi aralarında şahsi bir durum olarak nitelendirirler ve bu nedenle de yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını sürdürüp tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler.

SONUÇ

Bu çalışmada, kır kriminolojisinin en özgün konusu olan *tarımsal suç* ele alınmıştır. En genel şekliyle ifade etmek gerekirse, çiftçilerin tarım ve hayvancılık ile ilişkili olarak mağduru ve faili oldukları suçlar tarımsal suçlar kapsamında yer almaktadır.

Çalışmada, tarımsal suçun sunduğu pek çok alt araştırma konusu içerisinde *tarımsal suç mağduriyeti* seçilmiştir. Yapılan okumalar sonucunda, farklı ülkelere araştırmacıların çiftçilerin mağdur olmadan önce neredeyse hiç emniyet tedbiri uygulamadıkları sonucuna ulaştıkları tespit edilmiştir. Kent temelli Suç Fırsatı Teorisi’ni ve yine kent bakış açısıyla üretilen anket formlarını araç edinen nicel araştırma yöntemlerini kullanmalarının araştırmacıları Durumsal Suç Önleme’ye yönlendirdiği, ne var ki çiftçilere fiziksel emniyet tedbiri uygulatarak tarımsal suçu önlemeyi amaçlayan araştırmacıların birçok projede beklenen sonuçları elde edemedikleri görülmüştür. Buna karşın araştırmacıların “neden?” ve “nasıl?” sorularını çok az sordukları dikkat çekmiştir. Araştırmacıların bu soruları sormadan ve cevaplarını almadan yaptıkları çalışmaları, çiftçilerden takım elbise giyip tarlada çalışmalarını istemeye benzemiş ve sonuç hayal kırıklığı olmuştur. Bu çalışmada benzer bir duruma düşmemek ve bu eksiklikleri giderebilmek için çiftçilerin yaşadıkları sürece onların gözünden bakabilmek amaçlanmıştır. Tarımsal suç mağduriyeti sürecine dair bir model oluşturabilmek için en uygun aracın kuram oluşturma çalışması olduğuna ve kırsal suç gerçekliğine sahip olmasına rağmen kır kriminolojisine henüz yeterli katkıyı sunmayan Türkiye’de yapılan çalışmanın alana katkı sağlayacağına kanaat getirilmiştir.

Çalışma Denizli’nin Bozkurt ilçesinde yapılmıştır. Araştırma kapsamında toplam altı saha ziyareti gerçekleştirilmiş ve on sekiz ayrı tarımsal suç olayının mağduru olmuş yirmi bir tarımsal suç mağduru çiftçi ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Saha ziyaretlerinde ve görüşmelerde alınan notlar Kathy Charmaz’a ait gömülü teori yapılandırması yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Bozkurt’taki kırsal topluluklarda yaşayan çiftçilerin tarımsal suç mağduru olma süreçlerinin her bir aşamasındaki davranışlarının anlaşılması ve sürece ilişkin sosyolojik bir modelin ortaya koyulması ile şu ana kadar kent temelli bakış açısıyla açıklanamayan tedbirsiz çiftçi davranışının gerekçelerinin açıklanması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda, tarımsal suç mağduriyeti tarımsal faaliyetler ile ilişkili olarak meydana gelen suçlarda çiftçilerin tecrübe ettiği mağduriyet süreci olarak tanımlanmıştır. J.Gn.K.lığı emniyet ve asayiş sorumluluk bölgesinin kırı, bu bölge sınırları içerisinde kalan yerleşim yerlerinin kırsal toplulukları, J.Gn.K.lığı asayiş suç kayıtlarında mala karşı işlenen suçlar arasında yer alan ve yukarıda verilen tarımsal suç tanımı kapsamına giren suçların tarımsal suçları, bu suçların mağduru olmuş kişilerin ise tarımsal suç mağdurlarını ifade ettikleri varsayılmıştır.

Mağduriyet öncesindeki ve sonrasındaki durumların birer gerçeklik olarak inşa edilmesi ile çiftçilerin gerçekliğe dönüşen bu durumlar çerçevesinde eylemde bulunmasının, çiftçinin içinde yaşadığı kırsal topluluk yapısının nesnelliğinin ve kendi tecrübesinin öznelliğinin sentezi sonucunda üretildiği varsayımı temel düşünce yapısını oluşturmuştur. Bu düşünceye göre, çiftçilerin karşılaştıkları her bir yeni durumdan sonra kendilerini inşa ettikleri yeni bir gerçekliğin içerisinde buldukları ve bu yeni gerçeklik içerisinde kendilerince en faydalı olabileceğine kanaat getirdikleri yönde hareket ettikleri genel kanısına ulaşılmıştır. Bu genel çerçeve içerisinde tarımsal suç olayının mağdur olma tarafı, yine mağdurların bakış açısından aktarılan deneyimler vasıtasıyla incelenmiştir. Bunun sonucunda, çiftçilerin mağduriyet süreçlerindeki tecrübelerini etkileyen ve sürecin iki modelle açıklanmasını gerektiren *mağduriyet öncesi anlaşmazlık* faktörü tespit edilmiştir.

Tarımsal suç olaylarının bazılarında çiftçilerin suça maruz kalmadan önce faille bir anlaşmazlık yaşadıkları ve anlaşmazlığın halen devam ettiği, bazılarında ise mağdur çiftçi faili tanıyor olsa bile aralarında o suçun işlenmesine gerekçe oluşturabilecek bir anlaşmazlığın bulunmadığı fark edilmiştir. Bu iki farklı durumun; mağdurların algılarında, davranışlarında ve sonuç olarak ortaya çıkan mağduriyet sürecinde farklılıklara neden olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucunda tarımsal suç mağduriyeti süreci, *Ani Tarımsal Suç Mağduriyeti (ATSM)* ve *Anlaşmazlığa Dayalı Tarımsal Suç Mağduriyeti (ADTSM)* olmak üzere iki farklı modelle açıklanmıştır.

Her iki modelde de süreç, mağduriyet öncesi ve sonrası kronolojik sırasıyla incelenmiştir. Bu iki temel aşama birer durum, aralarındaki geçiş ise eski durumdan yeni bir duruma geçiş olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca temel aşamaların içerisinde farklı alt durumlar tanımlanmış ve bu durumlar arası geçişler de yorumlanmaya ve anlaşılmaya çalışılmıştır.

İki temel aşamalı süreçte; ATSM dokuz, ADTSM ise on altı durumdan oluşan modellerle açıklanmıştır (Şekil 3.1). Elde edilen modellere göre:

Tarımsal suç mağdurları, suça maruz kalmadan önce emniyet tedbiri uygulamazlar. Çünkü suç mağduru olabileceklerine hiç ihtimal vermezler. Bu algıya, öncelikle köylerinde suçla ilgili kaygılanmalarını gerektirecek hiçbir şeyin olmadığını öğrenerek sahip olurlar.

Kıra dair suçun olmadığı yer bilgisi içinde doğup büyüdüğümüz verili sosyal gerçekliklerdendir. Sosyalleşme sürecinde kıra dair suçun olmadığı yer bilgisi öğrenilmektedir. Kırdan doğup büyüyenler bu durumu öncelikle ailelerinden ve yakın çevrelerinden öğrenmekte, sonrasında ise kendilerini doğal bir parçası olarak gördükleri köyleri hakkındaki olumlu algılarını pekiştirmektedirler. Kırdan doğup büyümeyenler ise kitle kültürünün ürünü olarak inşa edilen kır imgesini gerçeklik olarak kabul etmekte ve bu sayede kıra dair suçun olmadığı yer bilgisini öğrenmektedirler. İletişim teknolojisinin geldiği aşama, köylerde yaşayanların da kitle kültüründen etkilenmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla kitle kültürünün ürettiği kır imgesi bizzat köyde yaşayanların zihinlerindeki kır imgesini de etkilemektedir.

Kıra dair suçun olmadığı yer bilgisini öğrenen ve bunu pekiştiren çiftçiler, öğrendikleri bu bilgiyi bir durum tanımına dönüştürürler ve yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algısına sahip olurlar. Bunun sonucunda da emniyet tedbirine ihtiyaç duymazlar. Çalışmada bu süreç *suçun olmadığı yer gerçekliğini inşa etme* olarak isimlendirilmiştir.

Yaşadıkları yerde suçun olmadığı bilgisini öğrenen ve bunu gerçeklik olarak algılayan çiftçiler, gündelik yaşamlarında bu gerçekliğe uygun şekilde hareket etmek isterler. Bunun için çiftçilerin deneyimlerinin gerçeklik algılarıyla uyumu gerekmektedir. Ancak bu her zaman mümkün olmaz. Bazı çiftçiler, köylerine dair suçun olmadığı yer gerçekliğini ilk defa inşa ettikleri andan mağduriyeti yaşadıkları ana kadar farklı mağduriyet tecrübeleri yaşarlar ve yakın çevrelerindeki kişilerin farklı tecrübelerinden haberdar olurlar. Çiftçiler, gerçeklik algılarıyla çelişen bu olayları gerçeklik algılarının sınırları içerisine çekerler. Berger ve Luckmann (2018: 37)'in deyişleriyle “*problemli kısmı, halihazırda problemsiz olana entegre etmeye çalışır*”lar.

Çiftçiler, bu durumu sağlayabilmek için bazı suçları kültürel olarak normalleştirirler. Failini bilmedikleri ya da husumette bir mesaj olarak algıladıkları olayları suç dışında bir kategoriye dâhil ederler. Bu sayede mağduriyetlerini etkisizleştirirler.

Etkisizleştiremeyeceği bir mağduriyet deneyimi yaşayanlar ise bir tedbir uygulamaları ya da uygulamaları gerektiği düşüncesine kapılırlar. Ancak uyguladıkları tedbirler zamanla onlara külfet getirir ya da çiftçiler uygulamayı düşündükleri tedbirin kendilerine getireceğini tahmin ettikleri külfetten çekinirler. Külfet, maddi olabildiği gibi psikolojik ve işletimsel de olabilmektedir. Bu nedenle çiftçiler uyguladıkları ya da uygulamayı düşündükleri tedbirlerden vazgeçmek isterler ve tedbirsizliklerini meşrulaştırabilecekleri gerekçeler ararlar.

Mağduriyete sebep veren benzer olayların çok nadir görüldüğü ve belli özellikleri olan kişilerin başına geldiği, faillerin genellikle yabancı olduğu, aynı köyden veya yakın civardan olan faillerin ise topluluğun genelinden farklı özellikleri bulunan kişiler olduğu düşünceleri ile suçun sonucunda mağdurun herhangi bir zarar uğramamış olması ya da uğradığı zararın karşılanması ile olayın üzerinden belli bir zaman geçmesine rağmen çiftçinin benzer yeni bir olaydan haberdar olmaması, tekrardan inşa aşamasında çiftçilerin başvurduğu gerekçelerdir. Gerekçelerine dayanan çiftçiler, mevcut gerçeklik tanımları ile çelişen tecrübelerinden sonra tekrardan suçun olmadığı yer gerçekliğini inşa ederler. Böylece tecrübeleri ne kadar farklı olursa olsun tüm çiftçiler mağduriyet anına kadar köylerine dair *suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürürler*.

ADTSM çiftçiler mağduriyet öncesinde ayrıca bir de faille anlaşmazlık yaşarlar. Anlaşmazlık, mağduriyet öncesi süreçte bağımsız bir durumdur ancak ADTSM çiftçilerin sonraki tecrübelerini etkiler ve farklılaştırır. ADTSM çiftçiler açısından anlaşmazlık süreci faille arasında anlaşmazlık oluşturacak durumdan haberdar olmaları ile başlar. Çiftçi, anlaşmazlığa neden olan olayı fail ile bizzat kendisi yaşayabilir ya da geçmişte meydana gelmiş ve faille arasında anlaşmazlığa neden olabilecek olayı sonradan öğrenebilir. Çiftçi bu andan itibaren anlaşmazlık kaynaklı birtakım olumsuz etkilere maruz kalmaya başlar. Geçen süre içerisinde anlaşmazlığın çözülememesi nedeniyle olumsuz etkilere maruz kalmaya devam eder. Çiftçi belli bir süreden sonra, maruz kaldığı olumsuz etkiler nedeniyle anlaşmazlık yaşadığı kişiyi *kendisi için zararlı kişi* olarak tanımlar. Bu andan

itibaren mağdur ile fail birbirlerine zarar verecek, kendilerini ise mağdur kılacak durumları kollamaya başlarlar.

ATSM çiftçiler, mağduriyetleri öncesinde, maruz kaldıkları suçun kendi başlarına gelebileceğini akıllarına dahi getirmezler. ADTSM çiftçiler de ani tarımsal suç mağduru olabileceklerine hiç ihtimal vermezler. Şikâyet ettikleri olayları ise tedbir almalarını gerektiren suçlar olarak görmezler. Onlara göre bu olaylar anlaşmazlığın bir parçasıdır. Dolayısıyla ister anlaşmazlığa dayalı tarımsal suçun, isterse de ani tarımsal suçun mağdurları olsunlar, tarımsal suç mağdurları *tedbirsizlik kültürünü benimserler* ve mağduriyetleri öncesinde tedbir almazlar.

Ne var ki çiftçiler, suçun olmadığı yer olarak nitelendirdikleri ve neredeyse hiçbir emniyet tedbiri uygulamadıkları köylerinde tarımsal suç mağduru olurlar ve bu sefer mağduriyet sonrası süreci yaşamaya başlarlar. ATSM çiftçiler hiç beklemedikleri bir durumu, ADTSM çiftçiler ise bulmak istedikleri ve fırsat gördükleri bir durumu tecrübe ederek tarımsal suç mağduru olurlar. Bu durum mağduriyet sonrasındaki süreçlerini farklılaştırır.

Suçta maruz kalma ihtimalini akıllarına dahi getirmeyen ATSM çiftçiler karşı karşıya kaldıkları durumu anlamlandırır ve durumun zihinlerindeki alışla gelmiş durum kalıplarına uymadığına kanaat getirdiklerinde tarımsal suçta maruz kaldıklarını fark ederler.

ATSM çiftçilerin suçta maruz kaldıklarını fark ettikleri andan itibaren kısa süre içerisinde yaşadıkları duygusal ve düşünsel süreç *mağduriyetin ilk etkisine maruz kalma* olarak isimlendirilmiştir. Olayın özelliğine göre değişmekle birlikte, çiftçilerin tamamı bu süreçte *üzülme-öfkelenme, şoka uğrama-şaşıрма, korkma-panik olma* ve *şüphe duyma* durumlarından en az birini yaşarlar.

ATSM çiftçiler ilk etkiye maruz kaldıktan sonra maruz kaldıkları suçta resmi makama bildirirler ve bu durum çiftçinin kendisini resmen tarımsal suç mağduru ilan etmesi anlamına gelmektedir.

Suçta jandarmaya bildiren ATSM çiftçiler, mağduriyetin ilk etkisinde yaşadıkları duyguları daha derinden hissetmeye ve ilk anda farkına varmadıkları yeni durumların etkilerine

maruz kalmaya başlarlar. Bunlar ekonomik ve psikolojik etkiler ile devam eden adli süreçteki deneyimleridir. ATSM çiftçiler bundan sonra iki farklı süreç yaşayabilirler.

Daha önce kendi başlarına gelebileceğine hiç ihtimal vermedikleri tarımsal suçlara maruz kalan ve mağduriyet sonrası süreci tecrübe eden ATSM çiftçiler, suça maruz kalmadan önceki suçun olmadığı yer algıları ile örtüşmeyen bir durumla karşı karşıya kalırlar. Yeni durumu mevcut gerçeklik algılarının sınırları içerisine dâhil edebilenler mağduriyetlerini etkisizleştirirler. Maruz kaldıkları suçun etkilerini etkisizleştiremeyenler ise köylerine dair suçun olmadığı yer gerçekliğini sorgulamaya başlarlar.

Bu süreçte ATSM çiftçilerin kararlarında etkili olan dört faktör tespit edilmiştir. Bunlar; *suçun türü, mağdurların suça maruz kaldıkları yer, uğradıkları maddi zarardan etkilenme düzeyleri ve eğer fail belliyse ve mağdurun tanıdığı bir kişiyse mağdurun failin kastına dair fikridir.* Faktörler ATSM çiftçilerin pragmatik karar aldıklarını göstermektedir.

Her ne kadar maruz kaldıkları olaylardan dolayı şikayetçi olup resmi adli süreci başlatmış olsalar da süreç sonunda mağduriyetlerini etkisizleştiren ATSM çiftçiler, eskiden beri etraflarında meydana gelen suçlardan haberdar olmalarına rağmen yaşadıkları yerde suçun olmadığı algılarını sürdürürler. Bu sayede aslında kırsal coğrafi yaşam koşullarının elverişsizliği, tarım ve hayvancılık uğraşının sürekli takip gerektiren doğasının uyumsuzluğu ve hepsinden de öte karşılayamayacakları maddi külfet nedeniyle uygulayamayacakları emniyet tedbirlerine zaten ihtiyaç duymadıklarına, meydana gelen olayların ise tedbirle önlenemeyeceğine kanaat getirerek tedbirsizlik kültürünü gönül rahatlığıyla benimsemeye devam ederler.

Maruz kaldıkları suçun etkisi nedeniyle mağduriyetlerini etkisizleştiremeyen, yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algıları değişen ve bunun sonucunda tedbirsizliğe neden olduğunu değerlendirdikleri bazı gündelik yaşam alışkanlıklarını değiştirip, çeşitli emniyet tedbirlerini uygulamaya başlayan ATSM çiftçiler ise zamanla tedbirsizlik kültürünü tekrardan benimsemeye mecbur kalırlar. Emniyet tedbirlerini uygularken katlanmak zorunda kaldıkları maddi külfet ile işletim külfeti onları bu mecburiyete iter.

Yaşadıkları yerde suçun olabildiğini deneyimleyip algıları değişen ATSM çiftçiler, uygulamayı akıllarına getirdikleri tedbirlerin bazılarını ekonomik imkansızlıkları nedeniyle hayata geçiremezler.

Çiftçilik bir meslekten öte yaşam tarzıdır. Sürekli bir şeylerin peşinden koşmayı gerektirir. Geniş kırsal coğrafyada süren bu koşuşturmacada çiftçi her an her şeyin başında bulunamaz. Tedbirsizlik olarak ifade ettiğimiz şey aslında çiftçiliğin olağan işleyişinin bir parçasıdır. Bu nedenle daha tedbirli olabilmek adına bazı gündelik yaşam alışkanlıklarını değiştiren ATSM çiftçiler zamanla bu değişikliklerin getirdiği işletim külfeti ile karşılaşır.

Tedbirsiz yaşam kültürünü benimseme mecburiyeti beraberinde bir ihtiyacı getirir. Kırın coğrafi, kültürel ve ekonomik özellikleri nedeniyle tedbirsiz bir yaşam sürmek mecburiyetinde kalan çiftçiler, her an bir tarımsal suçun mağduru olabilecekleri korkusuyla yaşamanın olumsuz psikolojik etkilerini ortadan kaldırabilmek için yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını tekrardan inşa etme gereksinimi duyarlar. Gerçeklik durumunun tekrar inşası sürecinde ise mağduriyet öncesinde tedbirsizliği gerekçelendirmek için kullandıkları yöntemlere başvururlar.

Başlarına gelen olayın aslında çok nadiren meydana gelen, bu seferlik kendilerine denk gelmiş münferit bir olay olduğu yorumu ATSM çiftçilerin yaşadıkları yere dair suçun olmadığı gerçekliğini inşa etmeleri yolunda attıkları ilk adımlardır.

Suçun olmadığı yer gerçekliğini tekrar inşa etmede ATSM çiftçilerin başvurdukları bir diğer yöntem suçu topluluk dışı faktörlere dayandırmalarıdır. ATSM çiftçiler, suçu topluluk dışından gelenlerin işlediklerine ve esasen topluluk üyeleri arasında o suç işlemeye meyilli kişilerin bulunmadığına inanarak yaşadıkları yeri tekrardan suçun olmadığı yer haline getirirler. Onlara göre o suçu işleyecek yabancı köye gelmedikçe tekrar benzer bir suça maruz kalmaları olanaksızdır.

Benzer suçun topluluk üyeleri tarafından tekrar işlenebileceğini düşünen ATSM çiftçiler ise bu kişilerin topluluğun genelinden farklı niteliklerinin bulunduğu ve topluluk içerisinde oldukça az sayıda olduğunu değerlendirdikleri bu kişilerin varlığı nedeniyle suçun meydana geldiğine inanırlar. Farklılık bazen uyuşturucu kullanmak bazen dini

inanca sahip olmamak bazen de bambaşka bir şeydir. Ancak farklılık değişse de ATSM çiftçinin zihninde oluşan Fotoğraf aynıdır. Suça neden olan bir özellik vardır ve toplulukta o özelliğe sahip çok az kişi bulunmaktadır. ATSM çiftçiler bu sayede topluluğun büyük çoğunluğunu suçtan soyutlar ve yaşadıkları yere tekrardan suçun olmadığı yer hüviyetini kazandırırılar.

Mağduriyet sonucunda uğradıkları zarar giderildiği için çok da önemsemeleri gereken bir durum olmadığı yorumuna varmaları, ATSM çiftçilerin değişen gerçeklik algılarını onarmak için kullandıkları bir başka yöntemdir. Fail yakalansa bile ATSM çiftçilerin çoğu suça konu olan mallarına eksiksiz sahip olamamakta, zararlarını eksiksiz tazmin etmeleri de pek mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte zararını giderebilme imkanına sahip olanlar ise bu durumu yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını tekrar inşa ederken dayanak noktası haline getirirler.

Bu faktörlerin her biri farklı özelliklerdeki ATSM çiftçilerin farklı durumlarda kullandıkları yöntemler olmakla birlikte, istisna olmaksızın tüm ATSM çiftçilerin mağduriyet sonrasında yaşadıkları yerdeki suç olgusuna dair değişen gerçeklik algılarını tekrardan suçun olmadığı yer olarak inşa etmelerinde etkili olan ana faktör ise aradan belli bir zaman geçmesine rağmen yeni mağduriyet yaşamamalarıdır.

Sonuç olarak, mağduriyet öncesindeki durumla çelişen bir deneyim yaşayan ATSM çiftçiler, mağduriyet öncesinde yaşadıkları yerde suçun olmadığına kanaat getirdikleri için tedbir uygulamazken, mağduriyet sonrasında tedbir uygulayamadıkları için yaşadıkları yerde suçun olmadığına inanmaya ihtiyaç duymaktadırlar. ATSM çiftçiler yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını değiştirecek bir tarımsal suça maruz kalsalar bile deneyimledikleri süreç sonucunda başlangıç noktasına ulaşırlar ve mekanizma yeniden başlamak üzere tekrardan kurulur.

ADTSM çiftçiler ise anlaşmazlık yaşamaya devam ettikleri ve kendileri için zararlı kişi olarak tanımladıkları kişilerin eylemlerini gözetirler ve kendilerini mağdur kılacağına kanaat getirdikleri durumu bulurlar.

ADTSM çiftçiler, mağduru olduklarına kanaat getirdikleri eylemin failini tanıdıkları için mağduriyet sonrasında bu kişilerle iletişime geçebilirler. Anlaşmazlık yaşadıkları kişileri

daha önceden kendileri için zararlı kişi olarak nitelendirmiş olan ADTSM çiftçiler, iletişim esnasında onun eyleminden dolayı mağdur oldukları mesajını karşı tarafa iletmek ve bunun sonucunda anlaşmazlığın kendi lehlerinde sonuçlanması için fayda elde etmek isterler. Dolayısıyla zihinlerinde, sonucu tek taraflı bir iletişim inşa ederler.

Eğer zihnen yaptıkları inşa sonucunda iletişimin kendilerine fayda sağlamayacağına kanaat getirirlerse zihinlerindeki eyleme dönüştürmezler. Tarafların birbirlerine göre fiziksel durumları, geçmiş süreç öyküsü gibi farklı faktörler ADTSM çiftçilerin bu kanaate varmalarında etkili olur.

Faydalı sonuç elde edeceklerine kanaat getiren ADTSM çiftçiler ise bunu eyleme dönüştürürler. Ancak anlaşmazlığın diğer tarafı olan failler de benzer şekilde kendi çıkarlarını gözetip haklılıklarını savunurlar. Kendilerine itham edilen hususları reddederler. Bu nedenle ADTSM çiftçiler genellikle umdukları sonucu alamazlar.

Anlaşmazlıkta kendisini mağdur kılacağına kanaat getirdiği durumu bulan ve faille diyalogdan istediği sonucu alamayan veya alamayacağına kanaat getiren ADTSM çiftçiler, anlaşmazlıkta kendilerini resmen mağdur kılmak ve bu sayede fayda elde etmek amacıyla adli süreci kullanırlar. Bu doğrultuda öncelikle anlaşmazlık yaşadıkları kişinin kendilerini mağdur ettiğine kanaat getirdikleri eylemini jandarmaya bildirirler. Anlaşmazlığı kendi lehlerine sonuçlandırma ve anlaşmazlık yaşadıkları kişileri terbiye etme aracı olarak jandarmayı kullanmak isterler. Arkasından adli sürecin kendilerini anlaşmazlıkta avantajlı ve haklı konuma getirmesine dair beklenti içerisine girerler. Elinde somut delili bulunan, sınırları belirlenmiş ve karşı tarafa kabul ettirebileceği düzeyde beklentisi olan ADTSM çiftçiler genellikle beklentilerini karşılayan sonucu elde ederler. Adli süreçten yetkisi dışında ve kendi lehlerine büyük beklenti içerisine girenler ise hayal kırıklığına uğrarlar.

Bu esnada ADTSM çiftçiler de tıpkı ATSM çiftçiler gibi mağduriyet süreci içerisinde olumsuz etkilere maruz kalırlar. Bununla birlikte ADTSM çiftçilerin mağduriyet süreci, ATSM çiftçilerinki gibi mağduriyetin farkına vardıkları andan itibaren başlamaz. Mağduriyeti resmen bildirmelerinin esas nedeni olan ve daha önceye dayanan temel neden, ADTSM çiftçilerin mağduriyet algılarında ve yaşadıkları süreçte geçmişle şimdinin iç içe geçmesine neden olur. ADTSM çiftçiler resmen kolluğa bildirdikleri olayı, geçmişten

bugüne yaşamaya devam ettiklerine kanaat getirdikleri mağduriyetlerinin bir parçası olarak görürler. Bunun sonucunda ADTSM çiftçiler mağduriyetin *psikolojik, işletimsel ve ekonomik* olumsuz etkilerine maruz kalırlar.

ADTSM çiftçiler mağduriyet süreçleri devam ederken faille iletişim halinde olmayı sürdürürler. ADTSM çiftçiler; anlaşmazlığın geçmişine, mağduriyete neden olan güncel olaya ve tarafların güncel olayın akışı esnasındaki eylemlerine ve konumlarına göre faille arasındaki ilişkisel durumu güncellerler.

ADTSM çiftçiler, resmen suç mağduru olduklarını kanıtlamaya çalıştıkları sürecin sonunda algılarında hiçbir değişiklik yaşamazlar. Bunun sonucunda da yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer gerçekliğini sürdürürler ve tedbirsizlik kültürünü benimsemeye devam ederler. ADTSM çiftçilerin algılarında değişiklik yaşamamalarının temel nedeni her ne kadar kendilerinin resmen suç mağduru olduklarını kanıtlamaya çalışsalar da yaşadıkları olayı esasen genel emniyet ve asayiş algılarını değiştirecek bir suçtan ziyade faille aralarındaki anlaşmazlığın bir parçası olarak görmeleridir.

Sonuç olarak, bu çalışmada çiftçilerin suça maruz kalmadan önce emniyet tedbiri uygulamadıklarına dair yaygın bulgunun gerekçeleri aranmıştır ve soruların cevapları tarımsal suç mağduriyeti sürecini bütünsel olarak yansıtan mağdur çiftçi deneyimlerinde bulunmuştur. Buna göre;

- Daha önce farklı konulardan dolayı faille aralarında anlaşmazlık bulunan çiftçiler, maruz kaldıkları tarımsal suçları bireysel anlaşmazlıklarının bir parçası olarak nitelendirmekte ve bu nedenle yaşadıkları yere dair suçun olmadığı yer algılarını ve tedbirsiz yaşam alışkanlıklarını sürdürmektedirler.

- Her an suça maruz kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan, hatta ciddi tarımsal suçlara maruz kalmış ve önemli zararlar görmüş olan ancak maddi olanakları ve devam ettirmek mecburiyetinde oldukları çiftçilik yaşam tarzı, istese bile emniyet tedbirlerini hayata geçirmesine ya da uzun süre devam ettirmesine imkân tanımayan, köyde doğmuş ve köyde yaşamaya devam eden geneli temsil eden çiftçi profili, her an suça maruz kalabilme ihtimalinin psikolojik olumsuzluğunu gündelik yaşantısına dâhil etmemek için,

- Aynı kategoride yer alan çiftçilerden maddi durumu nispeten emniyet tedbiri almaya ve sürdürmeye daha elverişli olan az sayıdaki çiftçi, kendisini ait hissettiği ve o güvensiz olduğunda kendisinin ve yakın çevresinin de güvensiz olacağına inandığı köyünü korumak için,

- Dört bir yanını çevreleyen ve kendisine sürekli olumsuzluklar sunan kentten tek kaçıış dünyadaki cennet olarak nitelendirdiği kırdan arayan kent kökenli çiftçi, zihninde inşa ettiği son güvenilir sığınağını kaybetmemek için tarımsal suç mağduriyeti sürecinde yaşadıkları tüm olumsuzlukları etkisizleştirmekte ve yaşadıkları köye dair suçun olmadığı yer gerçekliğini sürekli muhafaza etmekte ya da değişen gerçeklik algılarını ilk fırsatta tekrar inşa etmektedirler.

Dolayısıyla kıra dair suçun olmadığı yer düşüncesi, ihtiyaçların doğurduğu asli toplumsal gerçeklik durumudur ve durum bir defa gerçek kabul edildiği andan itibaren sonucu itibariyle gerçektir: *Kırdan suçun olmadığına inanılıyorsa, kırdan emniyet tedbiri alınmasına da ihtiyaç yoktur.*

Çalışmanın sonucu akla yeni sorular getirmekte ve yeni tartışmalar başlatmaktadır. Çalışma, tarımsal suçlara dair ileride yapılacak araştırmalarda tartışılacak konular arasında yer alabileceği değerlendirilen iki açık tartışmayla sonlandırılmaktadır:

- Kırdaki suçun tamamen yok farzedilmesi nedeniyle kırsal suç araştırmacıların öncelikle kırdaki suçu görünür kılma refleksiyile hareket etmeleri, kırsal suça özgü literatür ve yöntem eksikliği nedeniyle ise epey yol katetmiş kentsel bakış açısını takip etmeleri oldukça doğal ve anlaşılabilir bir süreçtir. Kırsal suç, olgunun kentsel bütününe bir parçası haline ya da küreselleşmeyle birlikte hat safhaya ulaşan kır-kent etkileşimini göz ardı etmeden, ayrı bir disiplinin temel araştırma olgusu haline getirmek bundan sonraki aşamada kırsal suç araştırmacılarının karar vermeleri gereken husustur. Bu çerçevede, tarımsal suç mağduriyetine dair çalışmaların amacının hangi yönde devam edeceği cevap bulması gereken önemli bir sorudur. Eğer araştırmacılar, çiftçilere emniyet tedbiri uygulatma amaçlarında değişikliğe gitmezlerse önemli bir ikileme karşı karşıya kalacaklardır. Çünkü kentte uygulanan emniyet tedbirlerinin kaynağını suç korkusu oluşturmaktadır. Suç korkusu, olumsuz bireysel ve toplumsal etkilerine vurgu yapılan ve azaltılması istenen bir olgudur. Dolayısıyla çiftçilerin emniyet tedbiri uygulamalarını

arttırmaları, muhtemelen suç korkusu seviyelerindeki artış ile doğru orantılı olacaktır. Bir taraftan kentteki suç olgusunu çalışanlar suç korkusunu azaltıcı uygulamaları bulmaya çalışırken, kırdaki suç olgusunu çalışanların algıda yok farzedilen kırdaki suçu görünür hale getirmeye yani bir başka deyişle çiftçilerin de korkmaları gereken suçun var olduğuna onları ikna etmeye çalışmaları kriminolojik düşüncede tartışmalı bir alan açabilir.

- Küreselleşmenin ve neo-liberal kapitalist sistemin tarımsal suçlara etkisi bir diğer önemli tartışma konusunu teşkil edecektir. Yıllar öncesinden beri artık kaybolacağı söylenen aile tipi küçük tarımsal işletmelerin halen daha varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Bununla birlikte tarımda endüstriyelleşme ve küresel sermayenin sektöre girişi ile birlikte geleneksel çiftçiliğin giderek azaldığı da ortadadır. Ortaya çıkan sermayeye dayalı yeni tarımsal üretimde tarımsal suçların muhattaplarının şirketlere dönüşme süreci de başlamış durumdadır. Aynı zamanda geleneksel kır topluluk yapısında ve kırdaki gündelik hayatın işleyişinde de önemli değişikliklere neden olmaya devam eden neo-liberal küresel tarımın tarımsal suç mağduriyetini nasıl etkilediği önmeli bir çalışma konusudur. Bu araştırmada yer verilmeyen modern tarımsal işletmelerin tarımsal suçlar özelinde ele alınması, tarımsal suç araştırmalarının geleceğe dair yönünü belirleyici bir etki yaratabilme potansiyeline sahiptir.

Son söz olarak genel olarak kırsal suçlar, özelde ise tarımsal suçlar halen daha el değmemiş ancak geniş bir araştırma sahası sunmaya aday potansiyeli ile farklı disiplinlerden suç araştırmacılarını beklemektedir.

KAYNAKLAR

- Aça, M. (2013). Kardeşlik, Dostluk, Huzur ve Barış Simgesi Bir Çepni Köyü: Güvemçepni. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 29-42.
- Akın, O. (2015). Denizli İlinde Mevcut Tarımsal Durum ve Kırsal Kalkınmaya Bakış Açısının İncelenmesi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 21(1), 17-26.
- Anderson, K. M., & McCall, M. (2005). *Farm Crime in Australia*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Arslan, H. (2019). **Türkiye'de Kır Sosyolojisi Araştırmaları**. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ashwood, L. (2010). Without Categories and Classifications: “Rural” as a Social Expression. A. Bonnano, H. Bakker, R. Jussaume, Y. Kawamura, & M. Shucksmith içinde, *From Community to Consumption: New and Classical Themes in Rural Sociological Research* (s. 113-125). UK: Emerald Group Publishing.
- Aydınlı, H. İ., & Çiftçi, S. (2015). Türkiye'de Kır-Kent Kavramlarının Değişen Niteliği ve Mevzuatın Sürece Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 192-200.
- Bakker, J. I. (2007). Definition of the Situation. G. Ritzer içinde, *The Blackwell Encyclopedia of Sociology* (s. 1-2). John Wiley & Sons.
- Barclay, E. (2001). *A Review of the Literature on Agricultural Crime*. Armidale: Institute for Rural Futures University of New England.
- Barclay, E. (2003). The Determinants of Reporting Farm Crime in Australia. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 27(2), 131-151.
- Barclay, E., & Donnermeyer, J. F. (2001). *Crime in Regional Australia*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Barclay, E., & Donnermeyer, J. F. (2002). Property Crime and Crime Prevention on Farms in Australia. *Crime Prevention and Community Safety*, (4), 47-61.
- Barclay, E., & Donnermeyer, J. F. (2011). Crime and Security on Agricultural Operations. *Security Journal*, 24, 1-18.
- Barclay, E., Donnermeyer, J. F., & Jobes, P. C. (2004). The Dark Side of Gemeinschaft: Criminality within Rural Communities. *Crime Prevention and Community Safety: An International Journal*, 6(3), 7-22.
- Barclay, E., Donnermeyer, J. F., Doyle, B. P., & Talary, D. (2001). *Property Crime Victimisation and Crime Prevention on Farms. Report to the NSW Attorney General's Crime Prevention Division*. Armidale, New South Wales: Institute for Rural Futures, University of New.
- Barlocco, F. (2016). The village as a ‘community of practice’: Constitution of village belonging through leisure sociality. *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, 166(4), 404-425.

- Barrick, K., Lattimore, P. K., Pitts, W. J., & Zhang, S. X. (2014). Labor Trafficking Victimization among Farmworkers in North Carolina: Role of Demographic Characteristics and Acculturation. *International Journal of Rural Criminology*, 2(2), 225-243.
- Bauman, Z. (2001). **Cemaatler: Güvenli Olmayan Bir Dünyada Güvenlik Arayışı**. (N. Soysal, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Bauman, Z. (2017). **Retrotopya**. (A. Karatay, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bauman, Z. (2018). **Sosyolojik Düşünmek** (18. b.). (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bean, T. L., & Lawrence, L. D. (1978). *Crime on Farms in Hampshire County, West Virginia*. Morgantown: West Virginia University.
- Becker, H. S. (2015). **Hariciler (Otsiders): Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması**. (Ş. Geniş, & L. Ünsaldı, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.
- Bell, D. (2006). Variations on the rural idyll. T. M. Paul Cloke, & P. Mooney içinde, *Handbook of Rural Studies* (s. 149-160). Londra: Sage.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2018). **Gerçekliğin Sosyal İnşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi**. (V. S. Öğütle, Çev.) Ankara: Atıf Yayınları.
- Biderman, A. D., & Reiss, A. J. (1967). On Exploring the "Dark Figure" of Crime. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 37, 1-15.
- Brantingham, P., & Brantingham, P. (2008). Crime Pattern Theory. R. Wortley, & L. Mazerolle içinde, *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 78-93). Devon: Willan Publishing.
- Bunei, E. K., & Barasa, F. O. (2017). Farm Crime Victimization in Kenya: A Routine Activity Approach. *International Journal of Rural Criminology*, 3(2), 224-249.
- Bunei, E. K., Rono, J. K., & Chessa, S. R. (2013). Factors Influencing Farm Crime in Kenya: Opinions and Experiences of Farmers;. *International Journal of Rural Criminology*, 2(1), 75-100.
- Bunei, E. K., Rono, J. K., & Chessa, S. R. (2014). Crime Prevention on Farms: The Opinion of Farmers. *International Journal of Rural Criminology*, 2(2), 209-224.
- Buttle, J. W. (2006). *What is Known about Policing Rural Crime: Reviewing the Contemporary Literature*. Wellington: New Zealand Police.
- Carcach, C. (2000). *Size, Accessibility and Crime in Regional Australia. Trends & issues in Crime and Criminal Justice No 175*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Carcach, C. (2002). *Farm victimisation in Australia, Trends and Issues in Crime and Criminal Justice, no. 235*. Canberra: Australian Institute of Criminology.

- Carleton, R., Brantingham, P. L., & Brantingham, P. J. (2014). Crime Specialization in Rural British Columbia, Canada. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 56(5), 595-621. doi:doi:10.3138/CJCCJ.2013.E22
- Carrabine, E., Cox, P., Lee, M., Plummer, K., & South, N. (2009). **Criminology: A sociological introduction** (2 b.). Londra: Routledge.
- Ceccato, V. (2015). Editorial: Rural Crime and Community Safety. *Journal of Rural Studies*, (39), 157-159. doi:10.1016/j.jrurstud.2015.04.001
- Ceccato, V. A. (2016). **Rural Crime and Community Safety**. Londra: Routledge.
- Charmaz, K. (2015). **Gömülü (Grounded) Teori Yapılandırması: Nitel Analiz Uygulama Rehberi** (2 b.). (R. Hoş, Çev.) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Chiwona-Karltun, L., Lemenih, M., Tolera, M., Berisso, T., & Karltun, E. (2017). Crop Theft and Soil Fertility Management in the Highlands of Ethiopia. *International Journal of Rural Criminology*, 3(2), 176-190.
- Chong, H. G. (2008). Measuring performance of small-and-medium sized enterprises: the grounded theory approach. *Journal of Business and Public Affairs*, 2(1), 1-11.
- Clack, W. J. (2013). The Extent of Stock Theft in South Africa. *Acta Criminologica : African Journal of Criminology & Victimology*, 26(2), 77-91.
- Clack, W. J. (2015a). Environmental Criminology Theories: An Analysis of Livestock Theft Cases. *Acta Criminologica: Southern African Journal of Criminology*, 28(2), 92-106.
- Clack, W. J. (2015b). The Role of Social Media in Livestock Theft: A Case Study. *Acta Criminologica: Southern African Journal of Criminology*, 28(1)/2015, 28(1), 112-127.
- Clarke, R. V. (2008). Situational Crime Prevention. R. Wortley, & L. Mazerolle içinde, *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 178-194). Devon: Willan Publishing.
- Cleland, C. L. (1990). *Crime and Vandalism on Farms in Tennessee: Farmer Opinions about and Experience with*. Knoxville: University of Tennessee.
- Cornish, D. B., & Clarke, R. V. (2008). The Rational Choice Perspective. R. Wortley, & L. Mazerolle içinde, *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 21-47). Devon: Willan Publishing.
- Cotula, L., Toulmin, C., & Quan, J. (2006). *Better land access for the rural poor: Lessons from experience and challenges ahead*. IIED, FAO.
- Creswell, J. W. (2018). **Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni** (4 b.). (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Çoksan, S. (2019). İç Grubu Kayırma ile İç ve Dış Gruba Eşit Davranmanın Nedensel Atıfları. *Nesne*, 7(14), 83-101.
- Daley, S. (2013, Mayıs 14). *As Thieves Troll Spanish Farmland, Villagers Begin Patrols*. Aralık 25, 2020 tarihinde [www.nytimes.com: https://www.nytimes.com/2013/05/15/world/europe/as-crime-rises-spains-farmers-patrol-their-land.html](https://www.nytimes.com/2013/05/15/world/europe/as-crime-rises-spains-farmers-patrol-their-land.html) adresinden alındı
- Deeds, J., Frese, W., Hitchner, M., & Solomon, M. (1992). *Farm crime in Mississippi*. Starkville: Mississippi State University.
- DeKeseredy, W., & Schwartz, M. (2009). **Dangerous Exits: Escaping Abusive Relationships in Rural America**. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Deller, S. C., & Deller, M. A. (2010). Rural Crime and Social Capital. *Growth and Change*, 41(2), 221-275.
- Donnermeyer, J. (2012). Rural crime and critical criminology. W. S. DeKeseredy, & M. Dragiewicz içinde, *Routledge handbook of critical criminology* (s. 289-301). Londra: Routledge.
- Donnermeyer, J. F. (1985). Executive Summary: Proper Crime Victimization and Crime Prevention: A Study among Farm Operators.
- Donnermeyer, J. F. (2007). Rural Crime: Roots and Restoration. *International Journal of Rural Crime*, (1), 2-20.
- Donnermeyer, J. F. (2016). Introduction to the International Handbook of Rural Criminology. J. F. Donnermeyer içinde, *The Routledge International Handbook of Rural Criminology* (s. 1-10). Routledge.
- Donnermeyer, J. F. (2017). The Impact of Crime on Farms. *International Rural Crime Conference*. Centurion, South Africa.
- Donnermeyer, J. F. (2019). The Importance of Place: Safety and Security of Rural Peoples and Communities in an Urbanising World. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo, Ljubljana*, 70(5), 399-408.
- Donnermeyer, J. F., & Barclay, E. (2005). The Policing of Farm Crime. *Police Practice and Research*, 6(1), 3-17.
- Donnermeyer, J. F., & DeKeseredy, W. S. (2014). **Rural Criminology**. London: Routledge.
- Donnermyer, J. (2014). Agriculture Crime. J. S. Albanese içinde, *The Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. John Wiley & Sons, Inc.
- Duenckmann, F. (2010). The Village in the Mind: Applying Q-methodology to Re-constructing Constructions of Rurality. *Journal of Rural Studies*, 26(3), 284-295.

- Dunkelberger, J. E., Clayton, J. M., Myrick, R. S., & Lyles, G. J. (1992). *Crime and Alabama Farms: Victimization, Subjective Assessment, and Protective Action*. Alabama: Alabama Agricultural Experiment Station: Auburn University.
- Durkheim, E. (2014). **Toplamsal İşbölümü** (2 b.). (P. Ö. Ozankaya, Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Eisenbud, D. K. (2017). *Police War Against Agricultural Crime Yielding Fruit*. Aralık 26, 2020 tarihinde [www.jpost.com: https://www.jpost.com/israel-news/police-war-against-agricultural-crime-yielding-fruit-501826](https://www.jpost.com/israel-news/police-war-against-agricultural-crime-yielding-fruit-501826) adresinden alındı
- Eisenstadt, S. N. (2014). **Modernleşme: Başkaldırı ve Değişim** (2 b.). (U. Coşkun, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Fabre, C. (2013). Social Contract. H. LaFollette içinde, *The International Encyclopedia of Ethics* (s. 4940–4949). Blackwell Publishing.
- Felson, M. (2008). Routine Activity Approach. R. Wortley, & L. Mazerolle içinde, *Environmental Criminology and Crime Analysis* (s. 70-77). Devon: Willan Publishing.
- Felson, M., & Clarke, R. V. (1998). *Opportunity Makes the Thief: Practical Theory for Crime Prevention*. Londra: Crown Copyright.
- Fleisher, M. L. (1998). Cattle Raiding and its Correlates: The Cultural-Ecological Consequences of Market-Oriented Cattle Raiding among the Kuria of Tanzania. *Human Ecology*, 26(4), 547-572.
- FRANCE 24. (2014). *Organised Crime Targets French Countryside*. Aralık 25, 2020 tarihinde [france24.com: https://www.france24.com/en/20140125-organised-crime-targets-french-countryside](https://www.france24.com/en/20140125-organised-crime-targets-french-countryside) adresinden alındı
- Freudenburg, W. R. (1986). The Density of Acquaintanceship: An Overlooked Variable in Community Research? *American Journal of Sociology*, 92(1), 27-63.
- Fulkerson, G. M., & Thomas, A. R. (2014a). **Studies in Urbanormativity: Rural Community in Urban Society**. Lanham: Lexington Books.
- Fulkerson, G. M., & Thomas, A. R. (2014b). Urbanization, Urbanormativity, and Place-Structuration. G. M. Fulkerson, & A. R. Thomas içinde, *Studies in Urbanormativity* (s. 5-30). Plymouth: Lexington Books.
- Fulkerson, G. M., & Thomas, A. R. (2019). **Urbanormativity: Reality, Representation, and Everyday Life**. Lanham: Lexington Books.
- Gezgin, M. (1988). Cemaat-Cemiyet Ayırımı ve Ferdinand Tönnies. *Sosyoloji Konferansları*, (22), 183-201.
- Ghanbari, Y. (2018). Interpreting the Components of Villagers' Life Quality Satisfaction and Sense of Belonging (Case Study: Khosrowabad Village, Kuhdasht County). *Journal of Research and Rural Planning*, 7(3), 45-60.

- Gürdal, A. D., & Odabaş, Z. Y. (2014). Kadın ve miras:Sosyolojik bir değerlendirme. *folklor/edebiyat*, 20(78), 37-50.
- Halfacree, K. (1993). Locality and Social Representation: Space, Discourse and Alternative Definitions of the Rural. *Journal of Rural Studies*, 9(1), 23-37.
- Harkness, A. (2017). Crime Prevention on Farms: Experiences from Victoria, Australia. *International Journal of Rural Criminology*, 3(2), 131-156.
- Heley, J. (2011). On the Potential of Being a Village Boy: An Argument for Local Rural Ethnography. *Sociologia Ruralis*, 51(3), 219-237.
- Heper, M. (2015). **Türkiye'de Devlet Geleneği** (5 b.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Hewitt, J. P., & Shulman, D. (2019). **Benlik ve Toplum:Sembolik Etkileşimci Sosyal Psikoloji**. (B. Aktaş, Çev.) İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Hillyard, S. (2007). **The Sociology of Rural Life**. New York: Berg.
- Hofstee, E. (1963). Rural sociology in Europe. 28 pp. 329- 341. *Rural Sociology*, (28), 329-341.
- Hogan, N., Morse, J. M., & Tasón, M. C. (1996). Toward an Experiential Theory of Bereavement. *OMEGA - Journal of Death and Dying*, 33(1), 43-65.
- Hoggt, R., & Carrington, K. (1998). Crime, Rurality and Community. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 31(2), 160-184. doi:10.1177/000486589803100204
- Hollis, M. E., & Hankhouse, S. (2019). The Growth of Rural Criminology: Introduction to the Special Issue. *Crime Prevention and Community Safety*, (21), 177-180. doi:10.1057/s41300-019-00068-4
- Holmes, T., & Jones, J. (2017). Farmers' Experiences as Victims of Crime: An Exploratory Study on the Isle of Anglesey. *International Journal of Rural Criminology*, 3(2), 114-130.
- J.Gn.K.lığı. ([web]). *Jandarma Sorumluluk Alanları ve Korunan Tesisler*. Mart 30, 2021 tarihinde jandarma.gov.tr: <https://www.jandarma.gov.tr/jandarma-tarafindan-korunan-tesisler> adresinden alındı
- JAPANTODAY. (2020). *Foreigners to Blame for Livestock Theft, According to Japanese Media*. Aralık 26, 2020 tarihinde [japantoday.com: https://japantoday.com/category/crime/foreigners-to-blame-for-livestock-theft-according-to-japanese-media](https://japantoday.com/category/crime/foreigners-to-blame-for-livestock-theft-according-to-japanese-media) adresinden alındı
- Jenks, C. (2012). Giriş. C. Jenks içinde, *Temel Sosyolojik Dikotomiler* (İ. Çapcıoğlu, Çev., 2. b., s. XIII-XXII). Ankara: Atıf Yayınları.
- Jobes, P. C., Barclay, E., Donnermeyer, J. F., & Weinand, H. (2000). *A Qualitative and Quantitative Analysis of the Relationship between Community Cohesiveness and Rural Crime*. Armidale: The Institute for Rural Futures, University of New England.

- Jobes, P. C., Barclay, E., Weinand, H., & Donnermeyer, J. F. (2004). A Structural Analysis of Social Disorganisation and Crime in Rural Communities in Australia. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 37(1), 114-140.
- Jones, A. (2002). *A Crime Wave On the Plains Of Argentina*. Aralık 26, 2020 tarihinde [www.washingtonpost.com: https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2002/07/14/a-crime-wave-on-the-plains-of-argentina/eabd93ac-fe6b-4f04-8c71-94fb72043113/](http://www.washingtonpost.com/archive/politics/2002/07/14/a-crime-wave-on-the-plains-of-argentina/eabd93ac-fe6b-4f04-8c71-94fb72043113/) adresinden alındı
- Jones, J. (2010). The Neglected Problem of Farm Crime: An Exploratory Study. *Safer Communities*, 9(1), 36-44.
- Jones, J. (2012). Looking Beyond the 'Rural Idyll': Some Recent Trends in Rural Crime. *Centre for Crime and Justice Studies*, s. 8-9.
- Jones, J., & Phipps, J. (2012). Policing Farm Crime in England and Wales. *Papers from the British Criminology Conference*, 12, 3-24.
- Jun, Y., & Yimeng, Z. (2019). 'Earrings' Help to Foil Cattle Rustlers. Aralık 26, 2020 tarihinde [global.chinadaily.com.cn/: http://global.chinadaily.com.cn/a/201912/03/WS5de5b5ffa310cf3e3557b801.html](http://global.chinadaily.com.cn/a/201912/03/WS5de5b5ffa310cf3e3557b801.html) adresinden alındı
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). **Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş** (15 b.). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Khoabane, S., & Black, P. (2009). *The Effect of Livestock Theft on Household Poverty in Developing Countries: The Case of Lesotho*. Working Papers 02/2009: Stellenbosch University, Department of Economics.
- Kodal, T. (2013). Denizli'nin İlçelerinden Bozkurt'un İdarî Serüveni: Denizli'ye Bağlanması ve İlçe Haline Gelmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 133-140.
- Kolukırmık, S., & Yıldırım, A. R. (2009). Kimlik İnşasında Söylem ve Anlam İlişkisi: Kocabaş Abdalları Örneği. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 145-158.
- Koyuncu, A. (2011). Sosyoloji Kuramlarında Kent. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (25), 31-56.
- Kurtkan-Bilgiseven, A. (1988). **Köy Sosyolojisi** (2 b.). İstanbul: Filiz Kitabevi.
- La Stampa. (2017, Kasım 20). *Countryside Ravagers: Why Steal Diamonds When You Can Steal Italian Olives?* Aralık 25, 2020 tarihinde [www.lastampa.it: https://www.lastampa.it/esteri/la-stampa-in-english/2017/11/20/news/countryside-ravagers-why-steal-diamonds-when-you-can-steal-italian-olives-1.34388310](https://www.lastampa.it/esteri/la-stampa-in-english/2017/11/20/news/countryside-ravagers-why-steal-diamonds-when-you-can-steal-italian-olives-1.34388310) adresinden alındı
- Laird, A., Granville, S., & Montgomery, R. (1999). *Crime and the Farming Community: The Scottish Farm Crime Survey 1998*. Edinburgh: The Scottish Office.

- Laub, J. H. (1983). Patterns of Offending in Urban and Rural Areas. *Journal of Criminal Justice*, 11(2), 129-142. doi:10.1016/0047-2352(83)90048-X
- Liepins, R. (2000). Exploring Rurality through 'Community': Discourses, Practices and Spaces Shaping Australian and New Zealand Rural 'Communities'. *Journal of Rural Studies*, 16(3), 325-341.
- Madenüs, M. (2016a). Değişen Kırsal Yaşam Alışkanlıklarının Hırsızlık Suçuna Etkisi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 5(2), 61-91.
- Madenüs, M. (2016b). *Ekolojik Bakış Çerçevesinde Kırsal ve Suç: Tarımsal Sulama Sistemlerinden Hırsızlıkların Suç Fırsatı Teorisi Doğrultusunda İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: Kara Harp Okulu Komutanlığı Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı.
- Manu, I., Andu, W., Tarla, d., & Aghari, W. (2014). Causes of Cattle Theft in the North West Region of Cameroon. *Scholarly Journal of Agricultural Science*, 4(4), 181-187.
- Marshall, B., & Johnson, S. (2005). *Crime in Rural Areas: A Review of the Literature for the Rural Evidence Research Centre*. London: Jill Dando Institute of Crime Science.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mawby, R. (2004). Myth and Reality in Rural Policing: Perceptions of the Police in a Rural County of England. *Policing: An International Journal of Police Strategies and Management*, 27(3), 431-446.
- McCall, M. (2003). *Results from the 2001-2002 National Farm Crime Survey. Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, no 266. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- McCall, M., & Homel, P. (2003). *Preventing Crime on Australian Farms: Issues, Current Initiatives and Future Directions. Trends & Issues in Crime and Criminal Justice* no. 268. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- McIntyre, R. N., Prine, R. K., & Knowles, F. (2017). An Exploratory Assessment of Agricultural Crimes in Georgia. *International Journal of Rural Criminology*, 3(2), 157.
- Mead, G. H. (2017). *Zihin, Benlik ve Toplum*. (Y. Erdem, Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Mears, D. P., Scott, M. L., & Bhati, A. S. (2007a). A Process and Outcome Evaluation of an Agricultural Crime Prevention Initiative. *Criminal Justice Policy Review*, 18(1), 51-80.
- Mears, D. P., Scott, M. L., & Bhati, A. S. (2007b). Opportunity Theory and Agricultural Crime Victimization. *Rural Sociology*, 72(2), 151-184.

- Meško, G. (2020). Rural Criminology – A Challenge For the Future. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, (28), 3-13. doi:10.1163/15718174-02801001
- Nacak, İ. (2018). **Taşra: Kentin Ötekisi**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Nerse, S. (2014). Türkiye Kır Çalışmalarında Paradigma Değişimi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(29), 165-179.
- Nerse, S., & Türk, E. (2017). Kırsal Kentsel İlişkilerde Değişim: Yeni Tanımlamalar ve Kavram Okumaya Yönelik Bir Analiz. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(63), 504-525.
- Neuman, W. L. (2014). **Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar Cilt II** (7 b.). Ankara: Yayın Odası.
- Nietzsche, F. (1995). **Human, All Too Human, I: A Book for Free Spirits**. (G. Handwerk, Çev.) Standford: Stanford University Press.
- Nurse, A. (2013). Rural Crime and Policing. G. Bosworth, & P. Somerville içinde, *Interpreting Rurality: Multidisciplinary Approaches* (s. 205-218). Routledge.
- Özbek, N. (2009). Tarihyazıcılığında Güvenlik Kurum ve Pratiklerine İlişkin Bir Değerlendirme. N. Levy, N. Özbek, & A. Toumarkine içinde, *Jandarma ve Polis: Fransız ve Osmanlı Tarihçiliğine Çapraz Bakışlar* (s. 1-19). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özensel, E. (2015). **Türkiye'de Kırsal Yapıların Dönüşümü: Kır Sosyolojisi**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Özensel, E. (2017). Taşranın Yetim Çocuğu: Kır. K. Alver içinde, *Taşra Halleri* (s. 81-102). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Öztürk, Ş. (2014). **Yeni Köy Sosyolojisi Tartışmaları: Küreselden Yerele Tarım Politikaları ve Yoksulluk**. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Park, R. E., Burgess, E. W., & McKenzie, R. D. (1992). **The City: Suggestions for Investigation of Human Behavior in the Urban Environment** (4 b.). Chicago: The University of Chicago Press.
- Planck, U. (1976). Türkiye'de Köy Sosyolojisi. *A.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 223-240.
- Pleggenkuhle, B., & Schafer, J. A. (2017). Fear of crime among residents of rural counties: an analysis by gender. *Journal of Crime and Justice*, 1-15.
- Prinsloo, J. (2006). Reporting of Crime, the Police and Victim Support. J. (. C.M.B. (Beaty) Naude, & A. Ladikos içinde, *Experiences of Crime in Thirteen African Countries: Results from the International Crime Victim Survey* (s. 55-66). Turin: UNODC-UNICRI.
- Reemtsma, J. P. (2006). Bir Şiddet Kaynağı Olarak Komşuluk İlişkileri. *Cogito*, 44-45.

- Ritzer, G., & Stephisky, J. (2014). **Sosyoloji Kuramları** (9 b.). (H. Hülür, Çev.) Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Saltiel, J., Gilchrist, J., & Harvie, R. (1992). Concern About Crime Among Montana Farmers and Ranchers. *Rural Sociology*, 57(4), 535-545.
- Savage, M., & Warde, A. (1993). **Urban Sociology, Capitalism and Modernity**. Londra: The Macmillan Press.
- Schaeffer, P. V., Kahsai, M. S., & Jackson, R. W. (2013). Beyond the Rural–Urban Dichotomy: Essay in Honor of Professor A. M. Isserman. *International Regional Science Review*, 36(1), 81-96.
- Schütz, A. (2018). **Fenomenoloji ve Toplumsal İlişkiler**. (A. Akan, & S. Kesikoğlu, Çev.) Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Short, B. (2006). Idyllic ruralities. T. M. Paul Cloke, & P. Mooney içinde, *Handbook of Rural Studies* (s. 133-148). Londra: Sage.
- Sidebottom, A. (2013). On the Application of CRAVED to Livestock Theft in Malawi. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 37(3), 195-212.
- Siegel, L. J. (2012). **Criminology** (Eleventh Edition). Cengage Learning.
- Simmel, G. (2000). Metropol ve Zihinsel Yaşam. A. Aydoğan (Dü.) içinde, *Şehir ve Cemiyet* (A. Aydoğan, Çev., s. 167-184). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Smith, K., & Byrne, R. (2017). Farm Crime in England and Wales: A Preliminary Scoping Study Examining Farmer Attitudes. *International Journal of Rural Criminology*, 3(2), 191-223.
- Smith, R., & McElwee, G. (2013). Confronting Social Constructions of Rural Criminality: A Case Story on ‘Illegal Pluriactivity’ in the Farming Community. *Sociologia Ruralis*, 53(1), 112-134.
- Somerville, P., Smith, R., & McElwee, G. (2015). The dark Side of the Rural Idyll: Stories of Illegal/Illicit Economic Activity in the UK Countryside. *Journal of Rural Studies*, 1-10.
- Sönmez, A. (2012). Osmanlı Devleti’nde İç Güvenliğin Dönüşümü: Zaptiye Teşkilatı’ndan Jandarma’ya. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (10-15 Eylül 2007) Bildirileri*, (s. 2855-2863). Ankara.
- Steitz, S. (2016). *Constructing Rural Identities – A Diverse Narrative*. University of Gothenburg Faculty of Arts Department of Cultural Sciences.
- Strobl, R. (2010). Becoming a Victim. S. G. Shoham, P. Knepper, & M. Kett içinde, *International Handbook of Victimology* (s. 3-25). Boca Raton: CRC Press.

- Sugden, G. (1998). In Defence of Farms: An Agrarian Crime Prevention Audit in Rutland. M. Gill içinde, *Crime at Work, Volume 2, Increasing the Risk for Offenders* (s. 83-94). Leicester: Perpetuity Press.
- Sugden, G. (1999). Farm Crime: Out of Sight, out of Mind: A Study of Crime on Farms in the County of Rutland, England. *Crime Prevention and Community Safety: An International Journal*, (1), 29-36.
- Swanson, C. R., & Territo, L. (1980). Agricultural Crime: Its Extent, Prevention, and Control. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 49(5), 8-12.
- Swanson, C., Chamelin, N., & Territo, L. (2012). *Criminal Investigation* (11 b.). New York: McGraw-Hill.
- Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), 664-670.
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015). *Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)*.
- Taş, B. (2016). *Türkiye'nin Kırsal Yerleşmeleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- THE PORTUGAL News. (2020, Eylül 18). *Carob Theft Quadruples*. Aralık 25, 2020 tarihinde [www.theportugalnews.com: https://www.theportugalnews.com/news/carob-theft-quadruples/55776](https://www.theportugalnews.com/news/carob-theft-quadruples/55776) adresinden alındı
- Thomas, W. I., & Thomas, D. S. (1928). *The Child in America: Behavior Problems and Programs*. A. A. Knopf.
- Tönnies, F. (2001). *Community and Civil Society*. (J. Harris, Dü., J. Harris, & M. Hollis, Çev.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Turhan, M. (2015). *Kültür Değişimleri: Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- TÜİK. (2021a). *Kır/Kent Tanımının Revizyonu*. Nisan 1, 2021 tarihinde resmiistatistik.gov.tr: <http://www.resmiistatistik.gov.tr/detail/subject/kir-kent-taniminin-revizyonu/> adresinden alındı
- TÜİK. (2021b). İl ve cinsiyete göre il/ilçe merkezi, belde/köy nüfusu ve nüfus yoğunluğu, 2007-2020. doi:<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>
- Türkdoğan, O. (2016). *Türk Köy Sosyolojisi ve Sorunlarımız*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2019). *World Urbanization Prospects: The 2018 Revision (ST/ESA/SER.A/420)*. New York: United Nations.
- Wagner, H. R. (2018). Takdim: Sosyolojiye Fenomenolojik Yaklaşım. A. Schütz içinde, *Fenomenoloji ve Toplumsal İlişkiler* (s. 7-60). Ankara: Heretik.

- Walklate, S. (2007). **Understanding Criminology: Current Theoretical Debates**. Berkshire: Open University Press.
- Weber, M. (2012). **Ekonomi ve Toplum (Cilt II)**. (L. Boyacı, Çev.) İstanbul: Yarın Yayınları.
- Weisheit, R. A., & Donnermeyer, J. F. (2000). Change and Continuity in Crime in Rural America. E. Jefferis, & R. Titus içinde, *The Nature of Crime: Continuity and Change (Criminal Justice 2000, Volume 1)* (s. 309-357). Washington, DC.: US Department of Justice, Office of Justice Programs, 2000.
- Weisheit, R. A., Falcone, D. N., & Wells, L. E. (2006). **Crime and Policing in Rural and Small-Town America** (3 b.). Prospect Heights, IL: Waveland Press.
- Wirth, L. (1938). Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology*, 44(1), s. 1-24.
- Woods, M. (2011). **Rural**. Oxon: Routledge.
- Woody, C. (2017). *Farmers in Mexico's Avocado Heartland are Relying on Vigilantes to Protect Their 'Green Gold'*. Aralık 26, 2020 tarihinde [www.businessinsider.com: https://www.businessinsider.com/mexican-farmers-in-michoacan-rely-on-vigilantes-to-protect-avocados-2017-12](https://www.businessinsider.com/mexican-farmers-in-michoacan-rely-on-vigilantes-to-protect-avocados-2017-12) adresinden alındı
- Yarwood, R. (2005). Beyond the Rural Idyll: Images, Countryside Change and Geography. *Geography*, 90(1), 19-31.
- Yazıcı, M. (2019). **Osmanlı Klasik Dönem Hukukunda Suç ve Ceza: Anadolu'da Kamu Düzeni**. İstanbul: Teditepe Yayınevi.
- Yoloğlu, A. C., & Zorlu, F. (2020). Türkiye’de Kırsallığın ve Kırsal Alanların Tanımlanması: Bir Yöntem Denemesi. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergisi*, 3(2), 145-176.
- Yorulmaz, A. (2014). *Denizli İli Hanbat Ovası Detaylı Temel Toprak Etüdü, Arazi Değerlendirmesi ve Toprak Özelliklerinin Spektoradyometrik Ölçüm Teknikleriyle Belirlenebilirliği*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Ana Bilim Dalı.
- Zürcher, E. J. (2016). **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi** (33 b.). (Y. Saner, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

EK-1. Tarımsal suç mağduru görüşme formu

Tarımsal Suç Mağduru Görüşme Formu

1. Demografik Bilgiler:

Gönüllü katılımcının;

- a. Cinsiyeti :
- b. Yaşı :
- c. Mesleği :
- ç. Medeni durumu :
- d. Eğitim durumu :
- e. Geliri :
- f. Köyde ikamet etme süresi :

2. Olaya İlişkin Bilgiler:

a. Mağduru olduğunuz olayı anlatır mısınız? (Olay, mağdur tarafından serbest anlatımla anlatılacak ve aşağıdaki ilgili maddeler doldurulacaktır. Mağdur tarafından, ilgili maddeye ilişkin bilgi verilmemesi halinde, araştırmacı tarafından maddeye ilişkin soru sorulacaktır. Mümkün olduğunca yapılandırılmamış bir görüşme yöntemi tercih edilecek ve istenen bilgiler haricinde de mağdurun katkı yapmasına imkân tanınacaktır.)

- b. Olay ne zaman gerçekleşmiştir?** (gün, ay, yıl, saat)
- c. Olay nerede meydana gelmiştir?**
- ç. Olayın türü ve konusu nedir?**
- d. Olayın bilinen oluş şekli nasıldır?**
- e. Olay esnasında mağdurun konumu, nerede olduğu ve ne yaptığı?**
- f. Suça konu olan hedefin olay esnasındaki konumu?**
- g. Olaydan ne zaman haberdar olunmuştur?**
- ğ. Olaydan nasıl haberdar olunmuştur?**
- h. Şüpheli biliniyor mu? Biliniyorsa nasıl haberdar olundu?**
- ı. Şüpheli tanınıyor mu?**
- i. Olayla bağlantılı geçmişte yaşanmış bir süreç var mı?**

EK-1.(devam) Tarımsal suç mağduru görüşme formu

3. Olay Sonrasında Yaşanan Süreç:

- a. Olaydan haberdar olduğunuz anda ne hissettiniz?
- b. İlk anda kimden/kimlerden şüphelendiniz? Neden?
- c. Olayı ilk önce kime haber verdiniz?
- ç. Jandarmaya haber vermeye ne zaman ve nasıl karar verdiniz?
- d. Jandarmayı hangi vasıta ile haberdar ettiniz?
- e. Jandarmanın olaya ve size yaklaşımı nasıldı?
- f. Adli süreç içerisinde neler yaşadınız? Olumlu ve olumsuz yönleri nelerdi?
- g. Şüpheli yakalandı mı?
- ğ. Şüpheliyle hiç temasınız oldu mu?
- h. Zararınızın giderilmesi mümkün oldu mu?
- ı. Suça konu olan maddi ve manevi hususların sizin için anlamı ve önemi nedir? Sizi nasıl etkilemiştir?
- i. Ev halkı olaydan nasıl etkilenmiştir?
- j. Olaydan haberdar olduklarında, çevrenizdekilerin tepkileri nasıl olmuştur?
- k. Olay sonrasında günlük yaşantınızda değişiklikler oldu mu? Olduysa, bu değişiklikler nelerdir?
- l. Olay sonrasında herhangi bir emniyet tedbiri uygulamaya başladınız mı?
- m. Benzer bir suça tekrar maruz kalabileceğinizi düşünüyor musunuz?
- n. Olay öncesine göre, yaşadığınız yerin emniyet ve asayişine ilişkin düşüncenizde farklılık var mı?

4. Mağdurun Olay Öncesi Suç Algısı ve Durumu:

- a. Daha önce hiç suç mağduru olmuş muydunuz?
- b. Daha önce hiç suç mağduru olabileceğinizi düşünmüş müydünüz?
- c. Suç mağduru olmadan önce, yaşadığınız yerin emniyet ve asayişini nasıl değerlendirirdiniz?
- ç. Suç mağduru olmadan önce, günlük yaşantınızda uyguladığınız emniyet tedbirleri var mıydı?
- d. Etrafınızda suç mağduriyeti yaşadığını bildiğiniz tanıdıklarınız var mıydı?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : MADENÜS, Murat
Uyruğu : T.C.

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora	Gazi Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Sosyoloji	Devam ediyor
Yüksek Lisans	Kara Harp Okulu/ Savunma Bilimleri Enstitüsü/ Suç Araştırmaları	2016
Lisans	Kara Harp Okulu/ Sistem Mühendisliği	2008

Yabancı Dil

İngilizce (YDS 82,5/B)

Yayınlar

Değişen Kırsal Yaşam Alışkanlıklarının Hırsızlık Suçuna Etkisi, Güvenlik Bilimleri Dergisi, 5 (2), 61-91. YIL: 2016. DOI: 10.28956/gbd.282579

Kırsal Suça Eleştirel Bir Bakış: Kırsal Toplulukların Suçu Etkileyen Özellikleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,12 (63), 636-653. YIL: 2019. DOI: 10.17719/jisr.2019.3261

Suç Ekolojik Bakış: Suç Fırsatı Teorisi, Suç Sebeplendirme Yaklaşımları içinde, Ed. E. Selcen DARÇIN ve Murat DARÇIN, Nobel Akademik Yayıncılık. YIL: 2017.

Suç Eleştirel Bakış: Eleştirel Kriminoloji, Suç Sebeplendirme Yaklaşımları içinde, Ed. E. Selcen DARÇIN ve Murat DARÇIN, Nobel Akademik Yayıncılık. YIL: 2017.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...

